

*Veltīts Etjenetei,
Sonjai un Silvanam*

For Etiennette, Sonya and Sylvan

Academic Library of the University of Latvia

LZ

LATVIJAS
ZINĀTNIEKI

Doctor of the University of Paris

Fellow of the Australian Academy of the Humanities

Foreign Member of the Latvian Academy of Sciences

Doctor Honoris Causa of the University of Latvia

Professor Emeritus, Flinders University
of South Australia

TREVOR GARTH
FENNELL

Biobibliography

 ZINĀTNE
Rīga 2018

Latvijas Universitātes Akadēmiskā bibliotēka

LZ

LATVIJAS
ZINĀTNIEKI

Parīzes Universitātes doktors

Austrālijas Humanitāro zinātņu akadēmijas
loceklis

Latvijas Zinātņu akadēmijas ārzemju loceklis

Latvijas Universitātes Goda doktors

Dienvidaustrālijas Flindersa Universitātes
emeritētais profesors

TREVORS GĀRTS
FENNELS

Biobibliogrāfija

 ZINĀTNE
Rīga 2018

Sastādītāja *Venta Kocere*
(LU Akadēmiskā bibliotēka)

Bibliogrāfijas sastādītāja *Dagnija Ivbule*
(LU Akadēmiskā bibliotēka)

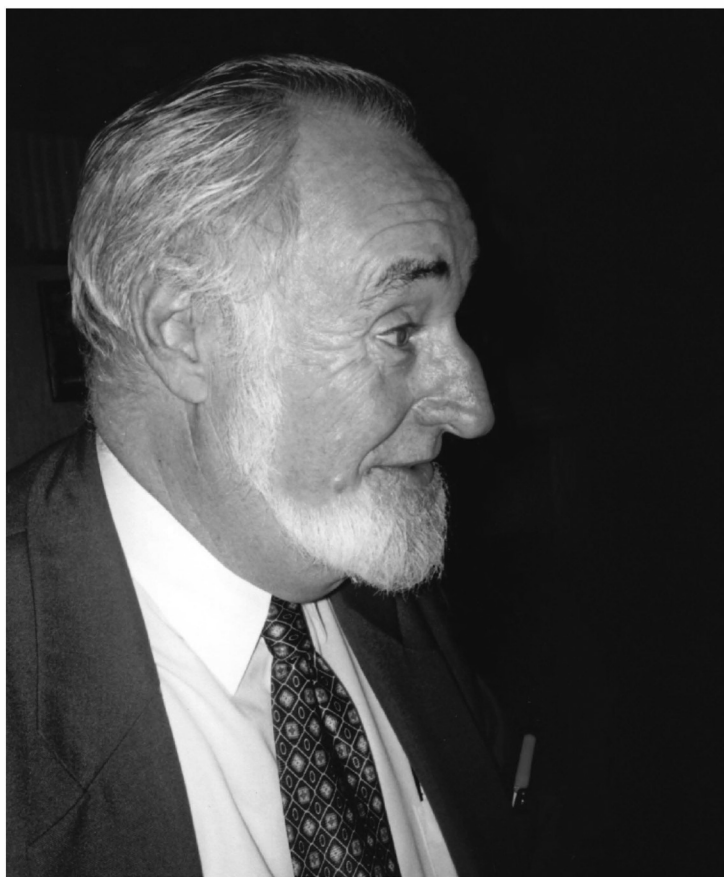
Literārā redaktore *Ieva Jansone*
Angļu valodas tekstu korektore *Regīna Jozauska*
Attēlu datorapstrāde *Aldis Aleks*
Maketētājs *Oskars Stalidzāns*

T.G. Fennela tekstus latviešu valodā tulkojis *Pēteris Vanags*
Sastādītāju priekšvārdu un attēlu parakstus
angļu valodā tulkojusi *Edīte Muižniece*

Izmantoti fotoattēli no LU Akadēmiskās bibliotēkas krājuma,
LZA fotoarhīva un T. G. Fennela personiskā arhīva

- © Trevors Fennels, teksti, 2018
- © Pēteris Vanags, priekšvārds, 2018
- © Aldis Aleks, mākslinieciskais noformējums, 2018
- © LU Akadēmiskā bibliotēka, sastādījums, 2018
- © Apgāds “Zinātne”, izdevums, 2018

ISBN 978- 9934-549-54-0

Trevor Fennell

Compilers' Preface

The biobibliography of linguist Trevor Garth Fennell, Foreign Member of the Latvian Academy of Sciences, Professor of Flinders University of South Australia (Adelaide), comprises bibliographical descriptions of his published research, edited, reviewed, consulted and translated works.

Literature on his life, academic and scientific activities, co-operation with linguists in Latvia and abroad, and interviews in the period from 1960 to May 2018 are reflected. The bibliographic part also contains information on his works on the Internet, wherever possible it is marked which publications are available online.

The biobibliography is introduced by foreword by linguist Pēteris Vanags, as well as T. G. Fennell's autobiography in Latvian and English. The biography is supplemented with photos with his family members, colleagues and famous people.

The bibliography has been made according to the information provided by the author as well as the material selected by the compiler.

The bibliographic material is organized systematically in chapters, within each chapter – chronologically. Within a year – alphabetically according to the following order: first are entries of separately published works (books and brochures), then other publications – first in Latvian, then in foreign languages. All the versions of the same publication in different languages are included. One bibliographic description contains publications with identical contents within one year and republished (also supplemented, shortened) articles with reference *Tas pats izd./ The same in iss.* The respective information from the Internet or other information source has been added in the same way, with reference *Sk. arī/ S. a.*

Information on the author can be found in the homepage of the Latvian Academy of Sciences (<http://www.lza.lv/>), Flinders University homepage (<https://www.flinders.edu.au/>), etc.

T. G. Fennell is not mentioned as an author in the bibliographic descriptions, except in cases the work was written together with other authors. Then the authors' names are in the same order as they appear in the publication.

The bibliography is supplemented with the author index. The author index comprises T. G. Fennell's co-authors, the people T. G. Fennell has written about and the people who have written about him.

Sastādītāju priekšvārds

Valodnieka, Latvijas Zinātņu akadēmijas ārzemju locekļa, Dienvidaustrālijas Flindersa Universitātes (Adelaide) profesora Trevora Gārta Fennela biobibliogrāfijā apkopotu viņa publicēto darbu, rediģēto, recenzēto, konsultēto un tulkoto izdevumu bibliogrāfiskie apraksti.

Uzrādīta arī literatūra par viņa dzīvi, akadēmisko un zinātnisko darbību, sadarbību ar citiem valodniekiem Latvijā, kā arī ārzemēs un intervijas laikā no 1960. gada līdz 2018. gada maijam. Bibliogrāfiskajā daļā dotas arī ziņas no interneta tīkla, daļēji atzīmēts, kuras publikācijas ir pieejamas tiešsaistē.

Izdevumu ievada valodnieka Pētera Vanaga priekšvārds, T. G. Fennela ievadvārdi un autobiogrāfija latviešu un angļu valodā. Biogrāfiju papildina fotoattēli kopā ar ģimenes locekļiem, kolēģiem un ievērojamiem cilvēkiem.

Bibliogrāfija veidota pēc autora dotās informācijas un sastādītājas apzinātajām publikācijām. Bibliogrāfiskais materiāls grupēts sistemātiski nodaļās. Nodaļu ietvaros izmantots hronoloģiskais kārtojums. Gada ietvaros – alfabētiskā secībā vispirms uzrādīti atsevišķi izdotie darbi (grāmatas un brošūras), tad pārējās publikācijas –

vispirms latviešu, tad svešvalodās. Ja viens un tas pats darbs publicēts vairākās valodās, uzrādīti visi publicējumi. Vienā bibliogrāfiskajā aprakstā apvienotas viena gada robežās saturā vienādas publikācijas, atkārtotie (arī papildinātie, saīsinātie) raksti, izmantojot norādi *Tas pats izd.* Līdzīgi pievienota arī atbilstoša informācija no interneta vai cita informācijas avota, izmantojot norādi *Sk. arī.*

Informāciju par autoru iespējams lasīt arī Latvijas Zinātņu akadēmijas mājaslapā (<http://www.lza.lv/>), Flindersa Universitātes mājaslapā (<https://www.flinders.edu.au/>) u.c.

Bibliogrāfiskajos aprakstos T. G. Fennels kā autors nav uzrādīts, izņemot gadījumus, kad darbs ir uzrakstīts kopā ar līdzautoriem. Tad visi autori uzrādīti aiz darba nosaukuma tādā secībā, kādā tie minēti izdevumā.

Bibliogrāfiju noslēdz personu rādītājs, kurā minēti T. G. Fennela darbu līdzautori, personas, par kurām rakstījis T. G. Fennels, un personas, kuras rakstījušas par viņu.

Priekšvārds

2015. gada 16. jūlijā apritēja septiņdesmit piektā gadskārta šobrīd ievērojamākajam latviešu agrīno gramatiku un vārdnīcu pētniekam — Dienvidaustrālijas Flindersa Universitātes profesoram Trevoram Gārtam Fennelam (*Trevor Garth Fennell*). Letonistu vidū viņam ir savdabīga, īpaša vieta. Viņš noteikti varētu salīdzināt ar pagātnes izcilajām latviešu valodas pētītāju personībām — Kristoforu Fīrekeru, Gothardu Frīdrihu Stenderu, Augustu Bīlenšteinu, taču Fennela unikalitāte ir tajā, ka viņš nekad nav dzīvojis Latvijā, bet visus savus darbus izstrādājis otrā zemeslodes malā — Austrālijā. Protams, viņš jau daudzus gadus regulāri ierodas Rīgā, ir biežs viesis bibliotēkās, konferencēs, pētniecības centros un kolēģu mājokļos.

Profesors Trevors Fennels dzimis 1940. gada 16. jūlijā Portaugustā Dienvidaustrālijas pavalstī. Turpmākā viņa pamata dzīves vieta ir bijusi nemainīga — Adelaides pilsēta, kur viņš gājis skolā, 1957. gadā beidzis vidusskolu, 1958.–1961. gadā studējis franču valodu un literatūru Adelaides Universitātē. Tad ar šīs universitātes stipendiju Fennels devies uz Franciju, lai rakstītu doktora darbu. Darbs *La morphologie du futur en moyen français* aizstāvēts

1965. gadā Parīzē, bet izdots 1975. gadā Šveicē. Kopš 1966. gada līdz pat šim brīdim Trevors Fennels strādā par franču valodas mācībspēku Dienvidaustrālijas Flindersa Universitātē Adelaidē. Vispirms viņš bija lektors, tad kopš 1970. gada vecākais lektors, kopš 1975. gada docents (*Reader*), bet kopš 1994. gada profesors, sākotnēji ar personālu profesūru. Būdam franču valodas pasniedzējs, viņš tomēr pētnieciskā laukā tai veltījis samērā maz uzmanības (viena grāmata un daži īsāki raksti), bet galveno vērību pievērsis latviešu valodas un tās vēstures izpētei.

Pirmais raksts par latviešu valodu parādījās jau 1968. gadā, turklāt latviešu valodā – *Latviešu gramatika un cittautu skolnieks: tradicionālā apraksta piemērotība*. Arī turpmākajos gados Fennels vispirms pievērsās problēmām, kas saistītas ar sinhronu latviešu valodas izpratni, ar jautājumiem, kas nodarbina gan tos, kas latviešu valodu māca, gan tos, kas to mācās. Viņš raksta par piedēkli *-nieks*, par šauro un plato *e*, par noteikto adjektīvu, atgriezenisko lietvārdu un darbības vārdu atvasināšanu, par pirmās konjugācijas verbu klasifikāciju, par posesīvu konstrukciju sintaksi, pievērsās pat tik asi diskutētiem jautājumiem kā subjekts debitīva konstrukcijās un instrumentāla problemātika, pirmo reizi nopietni izvērsdams argumentāciju pret šī locījuma postulēšanas nepieciešamību sinhronā latviešu valodas gramatikā. Fennela agrīnās darbības vainagojums ir kopā ar savu skolotāju Henriku Gelsenu sagatavotā latviešu valodas mācību grāmata trīs sējumos, kas vienlaikus ir arī gramatika – *A Grammar of Modern Latvian* (The Hague: Mouton, 1980). Gandrīz divos tūkstošos lapušu un 244 stundās ir izskaidrota visa latviešu valodas gramatika, kas papildināta ar plašiem vingrinājumiem, kuros netrūkst arī humora, kas tik raksturīgs pašam autoram.

Turpmākajā pētniecībā Trevors Fennels pievēršas latviešu valodas apraksta agrīnajam posmam, kur viņš var gan smelties iedvesmu par latviešu valodas izpratni, gan izmantot savas lieliskās latīņu un vācu valodas zināšanas. Darbu pie 17. gadsimta latviešu gramatikām Fennels sāk no pašiem pamatiem un dara to ļoti konsekventi. Pirmkārt, tiek aplūkotas atsevišķas problēmas, kā verbi Rēhehūzena gramatikā, nomenu morfoloģijas apraksta pirmsākumi un attīstība, verbu apraksta problemātika, atsevišķu gramatiku problemātika, kā arī daži citi jautājumi. Otrkārt, Fennels sagatavo un izdod visus 17. gadsimtā radušos gramatiskos tekstus par latviešu valodu. 1982. gadā iznāk Johana Georga Rēhehūzena gramatika (1644) un 17. gs. gramatiskie fragmenti (Einhorns, Bihners), 1984. gadā Georga Dreseļa gramatika (1685), 1987. gadā Johana Langija gramatika (1685), bet 1993. gadā arī Heinriha Ādolfija gramatika (1685). Visi šie izdevumi, izņemot pēdējo, nav tikai tekstu faksimilu un to tulkojumu publicējumi. Grāmatās iekļauta arī sīka tekstu un to rašanās analīze, kā arī agrāk publicēto citu pētnieku rakstu kopijas. Tas padara visus izdevumus ārkārtīgi vērtīgus un viegli izmantojamus. Par vieglāku pieeju materiālam ir domāts arī, izveidojot latviešu valodas vārdu rādītājus. Tie ir gan ievietoti minētajās grāmatās, gan arī atsevišķi izdoti. Tā Trevors Fennels ir sagatavojis arī Georga Manceļa 1638. gada vārdnīcas *Lettus* abu daļu latviski-vāciskas versijas, kā arī Johana Langija vārdnīcas manuskripta latviešu vārdu rādītāju. 1995. gadā iznāk viņa agrīno rakstu kopkrājums *Lingua Lettica*, kurā angļiski sarakstītie darbi tulkoti latviešu valodā.

Pateicis visu galveno par pirmajām latviešu gramatikām, Trevors Fennels ķeras pie agrīnās leksikogrāfijas pētīšanas un publicēšanas. Te viņa devums ir pilnīgi

nepārvērtējams, jo viņš ir aprakstījis ne tikai jau agrāk publicētas vārdnīcas, kā Manceļa un Langjia darbus, bet atšifrējis un sagatavojis publicēšanai arī visus 17. gadsimta latviešu leksikogrāfiskos manuskriptus. 1997. un 1998. gadā iznāk abu esošo Kristofora Fīrekera vārdnīcas manuskriptu izdevumi, 2001. gadā izdota arī anonīmā *Manuale lettico-germanicum*. Turklāt 2000. gadā divos sējumos publicēta arī visu trīs manuskriptu apvienota latviešu vārdu konkordance jeb rādītājs. Līdztekus tekstu izdošanai Fennels ir nodarbojies arī ar to izpēti, lasīdams referātus, publicēdams rakstus par agrīno vārdnīcu satura un autorības problemātiku. Lielos vilcienos pabeidzis darbu pie 17. gadsimta vārdnīcām, Trevors Fennels pievēršas 18. gadsimtam, kur vispirms (2005–2012) atšifrējis un publicējis plašo Liborija Depkina vārdnīcu manuskriptu klāstu. Varam nešaubīties, ka nākamajos gados parādīsies arī šī darba vārdu rādītājs.

Profesors ir ne tikai aktīvs pētnieks, viņš ir arī nepārtraukti iesaistīts administratīvā un organizatoriskā darbā. Administratīvus posteņus ieņēmis Flindersa Universitātē, būdams gan dekāns, gan dekāna vietnieks, gan franču valodas studiju direktors, kā arī daudzu jo daudzu padomju un komiteju loceklis. Kā AABS (*Association for the Advancement of Baltic Studies*) biedrs Trevors Fennels 1982. gadā piedalījies tās Austrālāzijas sekcijas dibināšanā un pēc tam aktīvi darbojies gan tās vadībā, gan konferenču rīkošanā. Turklāt, pateicoties Fennelam, iznākuši arī divi šo konferenču publikāciju izdevumi *Baltic Studies in Australia* 1989. un 1996. gadā. Profesora raksti publicēti gandrīz visos nozīmīgākajos baltistu izdevumos (*Journal of Baltic Studies*, *Baltistica*, *Linguistica Baltica*, *Baltu Filoloģija*, *Lituanus*), kā arī citos starptautiskos žurnālos (*Linguistics*, *General Linguistics*, *Melbourne Slavonic Studies*,

Lingua Posnaniensis, Die Sprache, Latvijas ZA Vēstis), tāpat arī vairākos latviešu un cittautu izdevumos.

Trevora Fennela veikums latviešu valodas pētniecībā ir jau sen ievērots un novērtēts. Viņa biogrāfija ievietota gan *Latvju enciklopēdijā 1962–1982* (1983), enciklopēdijā *Valodniecība Latvijā: fakti un biogrāfijas* (2010), gan vairākos citos izdevumos. Gandrīz katru reizi, kad profesors ierodas Rīgā, laikrakstos parādās kāda saruna ar viņu. Akadēmiskās vides novērtējums ir viņa ievēlēšana par Latvijas Zinātņu akadēmijas ārzemju locekli 1990. gadā, 1996. gadā piešķirtā Jāņa Endzelīna prēmija, bet jo īpaši Triju Zvaigžņu ordenis, ko profesors saņēma tieši no savas ilggadējās paziņas un kolēģes Latvijas Valsts prezidentes profesores Vairas Viķes-Freibergas rokām 2001. gada janvārī. 2018. gadā “par izcilu veikumu latviešu valodas un tās vēstures pētniecībā, par ilggadēju sadarbību ar Latvijas Universitāti latviešu agrīno gramatiku un vārdnīcu atpazīšanā, aprakstīšanā, izdošanā” T. Fennelam piešķirts arī Latvijas Universitātes Goda doktora tituls.

Neraugoties uz godam pelnīto atzinību un dažādiem augstiem novērtējumiem, profesors Trevors Fennels vienmēr ir tas pats jaukais un labvēlīgais zinātnieks un cilvēks, kam patīk pavadīt brīžus patīkamā sabiedrībā, runājot par visdažādākajām lietām ar jebkuru cilvēku neatkarīgi no viņa ieņemamā amata vai stāvokļa sabiedrībā. Šis viņa demokrātiskums un arī humors ir vienas no vispatīkamākajām viņa cilvēciskajām īpašībām. Vēlēsim saglabāt tās, kā arī darba prieku arī turpmākajos gados, lai mēs varētu sagaidīt vēl daudzus augstvērtīgus pētījumus latviešu valodas un valodniecības vēsturē.

Profesors Pēteris Vanags

Latvijas Universitāte, Stokholmas Universitāte

Ievads

Man nekad nav bijis padomā publicēt autobiogrāfiju, un pat tagad es labāk gribētu, lai mans darbs runā pats par sevi un lai vēsture kļūst par galveno tiesnesi. Tomēr pēc LU Akadēmiskās bibliotēkas direktores Ventas Koceres mudinājuma un iedrošinājuma es piekritu uzrakstīt šo pārskatu par savu karjeru ar cerību, ka tas varētu interesēt kādu noteiktu lasītāju loku gan Latvijā, gan Austrālijā. Protams, es būtu ļoti iepriecināts, ja dažas radniecīgas dvēseles smeltos no šī darba personīgu iedrošinājumu un varbūt pat motivāciju.

Rakstīt divām ļoti atšķirīgām mērķauditorijām nekad nav viegls uzdevums. Austrāliešiem varbūt var likties, ka atkārtoju pārāk daudz pašsaprotamas informācijas, bet man jāatgādina, ka šīs lietas lielākoties būs jaunas maniem latviešu lasītājiem. Tāpat arī austrāliešiem nav zināma liela daļa ikdienišķas informācijas par Latviju. Esmu centies panākt līdzsvaru, kas maniem labāk informētajiem kolēģiem nešķistu pārāk garlaicīgs, taču mans pamatprincips sarežģītākajos gadījumos ir bijis “Labāk par daudz nekā par maz”.

Tā kā es bieži saskāros ar jautājumu, ko tekstā iekļaut un ko izlaist, bija lēmumi, kas gluži vienkārši bija

jāpieņem. Mani centieni neizlaist nozīmīgas detaļas reizēm varētu likties kā izplūšana sīkumos, bet es viscaur šim darbam esmu jutis nepieciešamību nodrošināt, lai nekas svarīgs netiktu apzināti ignorēts.

Ļoti daudz cilvēku ir devuši nozīmīgu ieguldījumu un ir palīdzējuši man dažādos veidos – pat mani bērni reizēm man palīdzēja pārrakstīt bibliogrāfiskās atsauces uz kartotēkas kartītēm –, un man ir jāatvainojas tiem, kurus neesmu īpaši pieminējis turpmākajās lappusēs. Ne-raugoties uz to, es augsti novērtēju ikviena ieguldījumu.

Es tomēr vēlos īpaši izcelt profesoru Pēteri Vanagu un viņa milzīgo palīdzību šī teksta latviešu tulkojuma sagatavošanā, kas, iespējams, ir bijis viens no visapgrūtinošākajiem uzdevumiem starp tiem, kuru īstenošanā mēs esam sadarbojušies daudzu gadu laikā. Daudzos dažādos veidos viņa ieguldījums ir bijis ne tikai ļoti noderīgs, bet arī absolūti neaizstājams manā darbā ar agrīnajiem latviešu valodas tekstiem, īpaši Fīrekeru un Depkinu.

Kopumā ņemot, turpmākās lappuses var uztvert kā suminājumu manām pastāvīgajām attiecībām ar daudziem latviešiem (gan no Latvijas, gan trimdas) un, protams, arī Latvijai. Lai ilgs mūžs šīm attiecībām, pat ja ar laiku tās varbūt ir kļuvušas rāmākas.

Trevors Gārts Fennels

Foreword

On July 16th, 2015, Professor Emeritus Trevor Garth Fennell of the Flinders University of South Australia, currently the most noteworthy researcher in the field of early Latvian grammars and dictionaries, celebrated his 75th birthday. Among scholars of Latvian linguistics he occupies a special and unique place, and can certainly be compared with the outstanding Latvian language researchers of the past – Christoph Fürecker, Gothard Friederich Stender, August Bielenstein – but Fennell’s uniqueness stems from the fact that he has never lived in Latvia. All his work has been carried out in the antipodes, in Australia, although for many years he has travelled regularly to Rīga, where he continues to be a frequent participant at conferences and a perennial guest in libraries, research centres and the homes of his colleagues.

Professor Trevor Fennell was born on the 16th of July 1940 in Port Augusta, South Australia, but his subsequent life has almost all been spent in the city of Adelaide, where he attended school, finishing his secondary education in 1957 and studying French language and literature at the University of Adelaide

(1958–1961). Then, on a scholarship awarded by the university, he went to France to write his doctoral dissertation. He defended his thesis, *La morphologie du futur en moyen français*, at the University of Paris in 1965, and the work was published in Switzerland in 1975. From 1966 to the present day he has taught French language at the Flinders University of South Australia in Adelaide, initially as Lecturer, then (from 1970) as Senior Lecturer, then (from 1975) as Reader and finally (from 1994) as Professor (with Personal Chair). Although a teacher of French, his research efforts have been devoted less to French (a book and a few shorter articles) than to Latvian and its historical development.

His first article on Latvian, and in Latvian, appeared in 1968: *Latviešu gramatika un cittautu skolnieks: tradicionālā apraksta piemērotība*.

In subsequent years, Fennell addresses issues involved in a synchronic approach to Latvian, and of concern to both teachers and learners of the language, such as derivatives with the suffix *-nieks*, open and closed *e*, phonological parallels in the generation of reflexive forms (nominal and verbal) and definite adjectives, the classification of First Conjugation verbs, the syntax of possessive constructions, as well as such hotly debated questions as the subject of verbs in the debitive mood and the problematical status of the instrumental case, outlining for the first time serious arguments against the necessity of postulating this case as a formal entity in synchronic Latvian grammar.

The crowning glory of Fennell's early work is the three-volume *A Grammar of Modern Latvian*, jointly

authored with his former teacher Henrik Gelsen, which is simultaneously a text-book and a grammar, covering the whole of Latvian grammar in its 1370 pages and 244 “lessons”, each provided with a wealth of exercise material, in which there is no lack of the humour so characteristic of the author himself.

In his later research, however, Trevor Fennell turned his attention to the early phase of descriptive work on Latvian, where he was able to draw upon his insight into the nature of Latvian, as well as to put to use his excellent knowledge of Latin and German. His work on 17th-century Latvian grammars begins with the fundamentals and proceeds with a consistent logic, looking firstly at discrete issues, such as verbs in Rehehusen’s grammar, the emergence and development of norms in nominal morphology, issues in the description of verbs, unresolved problems in individual grammars, and a number of other questions. In addition, Trevor Fennell has published specially prepared (re)editions of all the 17th-century texts on Latvian grammar. Rehehusen’s grammar appeared in 1982, as did also the grammatical fragments of Einhorn and Büchner, followed in 1984 by Dreszell’s grammar, in 1987 by the grammar of Langius and in 1993 by the grammar of Henricus Adolphi. With the exception of the last-mentioned work, these publications all contain not only a facsimile text (with appended translation), but also a detailed analysis of the text and its context, along with reprints of related material published by other, earlier scholars. The listed publications are therefore exceptionally valuable – and user-friendly. For easier access to the historical material,

concordance-style word-lists are also included, sometimes appearing as an appendix to the work itself, sometimes as a separate publication, as in his Latvian-German version of both parts of Georgius Mancelius' 1638 dictionary and his concordance-style word list of Langius' dictionary. A selection of his earlier articles, *Lingua Lettica*, was published in Latvian translation in 1995.

Having thus treated the more important elements of the earliest grammars, Trevor Fennell turned his attention to research and publication in the area of early lexicography. The value of his contribution in this sphere cannot be overestimated; not only has he dealt with early published dictionaries (Mancelius, Langius), but he has also deciphered and published all the Latvian lexicographical manuscripts of the 17th century. In 1997 and 1998 there appeared his works on the two extant manuscripts of Fürecker's dictionary, and in 2001 his publication of the anonymous *Manuale Lettico-Germanicum*. Concordance-style word-lists for these texts appeared in 2000 and 2002. In parallel with the publication of texts, Fennell has been active in associated research, giving conference papers and publishing on questions of content in early dictionaries and issues concerning their authorship. Having by and large finished with the dictionaries of the 17th century, Trevor Fennell has now moved into the 18th century, where he has become involved with deciphering and publishing the extensive manuscript of Liborius Depkin's dictionary. The first phase of this work, the transcription and dissemination of the raw text, is now complete and published in seven volumes (2005–2012). We can

be confident that the publication of a concordance to Depkin will follow in due course, although this second phase will certainly require several years of further work.

Not only an active researcher, he has also been very much involved with administrative and organisational work. At Flinders University, he has been Dean and Vice-Dean of the School of Humanities, Director of Studies for French, and has served on a host of Boards and Committees. A member of the Association for the Advancement of Baltic Studies, he was instrumental in the foundation of an Australasian chapter of this organisation and was subsequently active as an office-bearer and conference organiser. Two volumes of Conference Proceedings, *Baltic Studies in Australia*, appeared under his editorship in 1989 and 1996. Papers of his have appeared in almost all of the leading Baltic Studies journals (*Journal of Baltic Studies*, *Baltistica*, *Linguistica Baltica*, *Baltu Filoloģija*, *Lituanus*) as well as in other international journals (*Linguistics*, *General Linguistics*, *Melbourne Slavonic Studies*, *Lingua Posnaniensis*, *Die Sprache*, *Latvijas ZA Vēstis*) and in a number of other publications, both Latvian and non-Latvian.

Trevor Fennell's achievements in Latvian language research have long been recognised and appreciated. His biography appears in *Latvju enciklopēdija 1965–1982* (vol. 1, 1983, p. 415) and in several other publications. During his visits to Rīga an interview with him not infrequently appears in the Latvian press. His standing in Latvian academic circles saw him elected as a Foreign Member of the Latvian Academy of Sciences in 1990,

and he was awarded the Endzelīns Prize in 1996. Especially noteworthy was his induction in January 2001 into the Order of the Three Stars (*Triju Zvaigžņu orde- nis*) by his long-standing friend and colleague, President of the Republic of Latvia, Professor Vaira Vīķe-Freiberga.

In 2018, he was granted the title Doctor Honoris Causa of the University of Latvia for “notable contribution to research of Latvian and its history and long-term collaboration with the University of Latvia, and identification and description of early Latvian grammars and dictionaries”.

In spite of the recognition that he has earned and the various high honours bestowed on him, Professor Trevor Fennell has remained the same jovial and amicable scholar and human being, who enjoys spending time in congenial company, discussing anything and everything with anyone and everyone, irrespective of his interlocutors’ field of interest or social background. His humour and democratic outlook are among the most endearing of his personal attributes. Our wish is that he preserve these qualities and the enjoyment in his work in the years to come, whereby we may hope for many more outstanding contributions to the linguistic history of Latvian.

Professor Pēteris Vanags
University of Latvia and
Stockholm University

Introduction

It had never been my intention to publish an autobiography, and even now I would prefer to let my work speak for itself and to let history be the ultimate judge. Nevertheless, after constant encouragement and prodding from Venta Kocere, director of the Academic Library of the University of Latvia, I agreed to put together this overview of my career, in the hope that it may be of interest to a select readership in both Latvia and Australia. I would of course be delighted if a few kindred souls were to find in it encouragement and perhaps even motivation.

Writing for two quite disparate groups was never going to be an easy task. Australians may feel that I have rehearsed rather too many pieces of elementary information, but I ask them to remember that on the whole such material will be new to my readers in Latvia. Likewise, Australians will not be familiar with much basic Latvian information. I have endeavoured to strike a balance, which better-informed colleagues will not find overly tedious, but my guiding principle in the more difficult instances has been “Better too much rather than not enough”.

In a more general sense, the question of what to include and what to exclude frequently presented itself, and decisions had to be made. In my attempt not to exclude matters of significance, I may at times have been a trifle wordy, but I have throughout been conscious of the need to ensure that nothing of importance has knowingly been overlooked.

A great many people have had meaningful input and have helped me in various ways – even my children sometimes helped me to transcribe bibliographical references on to index cards – and I must apologise to those whose interaction with me has not been specifically addressed in the following pages. Their contribution is nonetheless very much appreciated.

I must, however, single out for special mention Professor Pēteris Vanags for his enormous help in preparing the Latvian translation of my English text, perhaps the most onerous of the many tasks on which we have collaborated over the years. In many different ways, his input has been not only very helpful, but in fact absolutely essential in my various flirtations with early Latvian texts, particularly Fürecker and Depkin.

More broadly speaking, the following pages may be read as a celebration of my ongoing relationship with many Latvians (both home-grown and émigrés), as indeed with Latvia itself. Long may that relationship continue even if the tempo slows with the passing of the years.

Trevor Garth Fennell

Prolegomenona

Tur nezin, kas telpa ...

Vilis Plūdonis. *Atraitnes dēls*

Pat tajās tālajās dienās, kad zemi vēl uzskatīja par plakānu un jūrnieki negribīgi devās tālu no krasta, lai no tās nenokristu, Eiropas iedzīvotāji zināja par zemēm, kas atradās no tās uz austrumiem un dienvidiem. Papildus Bībeles stāstiem par Ēģipti un Babilonu grieķi un romieši pazina Ziemeļāfrikas piekrasti un tur esošās Aleksandriju un Kartāgu. Šīs zināšanas par citām zemēm papildināja arī Aleksandra Lielā karagājieni, Marko Polo ceļojumi, kā arī Maskavas un Venēcijas iekarojumi. Arī jūrasbraucēji, mērojot ceļu gar Āfrikas rietumu krastu, bija beidzot sasnieguši Labās Cerības ragu, tādējādi atverot jūras ceļu uz Tālajiem Austrumiem un papildinot tādas jau esošas sauszemes maģistrāles kā Zīda Ceļš.

Ziemeļi, iespējams, klimatisko apsvērumu dēļ, Eiropas iedzīvotājus nevilināja, un, pat neraugoties uz nostāstiem par seno vikingu jūrasbraucieniem uz Ziemeļamerikas kontinentu, rietumi, kas aizstiepās aiz Islandes,

vēl ilgi palika noslēpuma apvīti. Līdz pat 15. gadsimta beigām jūrnieku vidū vēl joprojām valdīja uzskats, ka, sasniedzot zemes malu, nokrišana no tās ir neizbēgama. Tomēr priekšplānā bija sācis izvirzīties pieņēmums par zemi kā sfērisku planētu, kas daudzos kļiedēja bailes. Kļuva iespējams domāt, ka austrumus var sasniegt, kuģojot uz rietumiem, nesastopoties ar nepārvaramu bezdibeni, un tas bija Kristofors Kolumbs, kurš devās misijā pierādīt, ka Ķīna atrodas ne tikai austrumos, bet arī rietumos, un to sasniegt traucēja vien Amerikas sauszeme.

Tomēr ātri vien šī Kolumba neveiksme izrādījās īsta zelta bedre. Zelta vilināti un katoļu misionāru iedvesmoti, spāņi un portugāļi savā starpā sadalīja Centrālo Ameriku un Dienvidameriku, atstājot lielāko daļu Ziemeļamerikas angļu un franču pārziņā. Galu galā, 1759. gadā angļi sakāva franču militāristus Kvebekā, līdz ar to kļūstot par vienīgajiem kungiem Kanādas zemēs (kā tās toreiz tika dēvētas) un mūsdienu Amerikas Savienoto Valstu austrumu daļā. Vienīgi vēlāk, Amerikas Brīvības cīņu laikā (1775–1783), angļiem nācās šķirties no tām kolonijām, kas atradās dienvidos no Lielajiem ezeriem. Šo “jaunās Anglijas” koloniju zaudējums pavisam nejauši sakrita ar laiku, kad Anglijas cietumi bija pārpildīti ar ieslodzītajiem. Vārda vistiešākajā nozīmē nebija vietas, kur ieslodzīt jaunus noziedzniekus, un krīze likumu un kārtības uzturēšanā sāka iegūt draudošus apmērus. Bija nepieciešams radikāls risinājums, un tāds tika arī atrasts – nācās izveidot jaunas noziedznieku izmitināšanas apmetnes citās Britu impērijas daļās.

Jaunanglijas zaudējums pielika punktu iespējai turpināt notiesāto eksportēšanu uz Ameriku, taču kāds cits

neparedzēts vēstures pagrieziena pavēra līdz tam neiedomājama alternatīvu.

Pateicoties lielākoties holandiešu kapteiņiem, kas ceļoja ap Labās Cerības ragu uz Austrumindiju, ziņas ar norādēm par sauszemes platībām, kas atrodas dienvidos no mūsdienu Indonēzijas, bija pazīstamas jau ilgu laiku. Dēvēta dažādos vārdos – Jaunā Holande, *Terra Australis* un Lielā Dienvidu zeme –, šī sauszemes teritorija galu galā ieguva Austrālijas vārdu. Taču ziņas par šo zemi lielākoties attiecās uz tās ziemeļrietumu krastu, raksturojot to kā neauglīgu tuksnešainu apvidu, kas neizraisīja nekādu vai tikai ļoti niecīgu interesi. Vienīgi tad, kad angļu kuģotājs Džeimss Kuks apmeklēja un atzīmēja kartē šīs zemes austrumu krastu (1770), tika atklāta teritorija, kas bija daudz auglīgāka un viesmīlīgāka, un tas pamudināja Kuku uzņemties šīs teritorijas pārvaldīšanu Anglijas karaļa Džordža III vārdā. Tā kā šīs salas daļas ainava viņam atgādināja Velsas dienvidus, viņš to nosauca par Jaundienvidvelsu. Lai pasargātu šīs jaunās zemes no franču un holandiešu okupācijas, bija nepieciešams nodibināt britu tirdzniecības posteņus un pieturvietas, un šo bāzu izveidošanas darbus varētu atvieglot notiesāto darbaspēks. Tādējādi pavisam drīz Londonā tika izdots rīkojums, ka šajā apgabalā ir steidzami nepieciešams izvietot notiesāto koloniju. Un tā arī notika, ka ap Sidnejas ostu, kur 1778. gada 26. janvārī bija izcēlusies tā sauktā “Pirmā flote”, tika izveidota notiesāto kolonija. Turpmākas notiesāto apmetnes vēlāk tika iekārtotas salā uz dienvidiem no kontinenta – Van Dīmena zemē (ko 1856. gadā pārdēvēja par Tasmāniju), proti, Hobartā (izveidota 1803. gadā), Lonsestonā (1806. gadā) un Portarturā (1833. gadā),

tāpat arī uz ziemeļiem no Sidnejas – Ņūkāstlē (1802. gadā) un Portmekvori (1821. gadā).

Zīmīgi, ka notiesāto kontingentā Jaundienvidvelsā bija galvenokārt īri, kamēr militāros spēkus (kopā ar administratīvo personālu) veidoja gandrīz tikai angļi. Anglija bija pārvaldījusi Īriju vairāk nekā 200 gadu, un pilnīgi noteikti nebija nekādu simpātiju starp šīm divām grupām – uzraugiem un ieslodzītajiem, darbiniekiem un katordzniekiem. Vēsturisko naidīgumu, protams, pastiprināja abu grupu attiecīgais stāvoklis šajās soda apmetnēs. Vēl vairāk šīs attiecības saasināja reliģiskās atšķirības starp katoļticīgajiem īru ieslodzītajiem un anglikāņu varas iestādēm. Varētu teikt, ka tik lielas agrīnas balto iedzīvotāju grupas antiangliskā nostāja gandrīz acumirkli radīja sava veida “šķiru” naidīgumu notiesāto un uzraugu starpā, kas tālāk pārauga viegli izprotamā antiautoritāritārmā, kam ir liela nozīme vēlākajā austrāliešu rakstura attīstībā un kas ir ietekmējis tos pamatus, uz kuriem veidojušies Austrālijas pamattikumi un morāles normas.

Nākamās apmetnes tika nodibinātas Brisbanē (1825), Pertā (1829), Melburnā (1835), Adelaidē (1836) un (pēc vairākiem mēģinājumiem) Darvinā (1869), taču tikai Brisbane bija tiešā nozīmē soda kolonija, kamēr pārējās pamatā veidoja brīvprātīgie kolonisti. Svarīgi atzīmēt, cik tālu šīs apmetnes atradās cita no citas – no Pertas līdz Darvinai ir 4000 kilometru, no Darvinas līdz Brisbanei – 3400 kilometru, Brisbani no Sidnejas šķir 950 kilometru, Sidneju no Melburnas – 875 kilometri, Melburnu no Adelaides – 725 kilometri, Adelaidi no Pertas – 2700 kilometru. Hobarta taisnā līnijā ir aptuveni 600 kilometru uz dienvidiem no Melburnas.

Nenoliedzami, ka ģeogrāfiskā izolētība ietekmēja dzīvi šajās agrīnajās kolonijās, turklāt attāluma iespaids bija divkāršs.

Kolonijas atradās daudzu tūkstošu kilometru (un mēnešu) kuģojuma attālumā no varas centra Londonā, un bija skaidrs, ka tās nevarēja nodrošināt dzīvei vajadzīgo no “mājām” (kā Anglija tika saukta), līdz ar to pārtikas pašapgāde kļuva par galveno prioritāti un prasmes lopkopībā, zemkopībā, mājokļu un noliktavu celtniecībā, kā arī ceļu izveidē bija absolūti nepieciešamas. Praktiskiem cilvēkiem darba netrūka, un bez viņu palīdzības kolonijām bija pilnīgi neiespējami attīstīties.

Kolonijas atradās patālu viena no otras, tādēļ bez savstarpējas palīdzības un sadarbošanās nekādi nevarēja iztikt. Vietējā kopiena bija centrālā ass, ap kuru griezās visi ikdienas sadzīves aspekti, jo tas, kas nebija paveicams vietējās kopienas ietvaros, nebija paveicams vispār. Kamēr dažu kopienu lielākais balsts bija notiesāto darbaspēks, Melburnas un Adelaides iedzīvotājiem nācās paļauties tikai uz zemes īpašnieku un citu brīvo kolonistu praktiskajām iemaņām.

Pasta sūtījumi un jaunākās ziņas no Eiropas sasniedza kolonijas ar vairāku mēnešu novēlošanos. Šīs ziņas jebkurā gadījumā bija samērā nebūtiskas Sidnejas vai Hobartas dzīvē. Varētu teikt, ka apkārtējai pasaulei nebija lielas nozīmes: agrīnie kolonisti bija pārāk aizņemti ar stabila stāvokļa izveidošanu un neatkarīga dzīves veida nostiprināšanu jaunajā teritorijā. Šādā situācijā bija ļoti viegli uzlūkot personīgo apmetni kā pasaules centru un gūt apmierinājumu no praktiskas dabas veiksmēm, nodrošinot savu ģimeni un kopienu ar pārtiku un

citāda veida palīdzību, taču regulāru ārēju kontaktu, ietekmes, kā arī citu kritēriju trūkums ļoti bieži var novest pie personīgo sasniegumu nozīmes pārspilēšanas. Es ticu, ka nav melots, sakot, ka augsta pašapziņa, pašpārliecinātība, uzsvars uz praktisko, trūkuma padarīšana par tikumu, kā arī prieka gūšana no vienkāršām zemnieciskām nodarbēm, nevis no mākslīgas un sarežģītākas patērētāorientētas lielpilsētas kņadas – tas viss savā ziņā ir ilgstošas agrākās ģeogrāfiskās (un intelektuālas) izolētības sekas, kas vēl joprojām diezgan plaši ir sastopamas noteiktās tradicionālās austrāliešu psihe formās.

Visradikālākajā formā tas iegūst *macho bravado* iezīmes, kas ļauj austrāliešiem krist par vieglu upuri cittautiešiem, kas meklē stereotipus.

Ģimenes vēsture (nozīmīgi un citādi)

A Family of Strangers –

Barbaras Tollas (*Tall*) romāns (2006)

Mans tēvs Gārts Fennels (*Garth Fennell*, 1911–2003), kura sākotnējā izcelsme ir neskaidra, savus pirmos gadus pavadīja bāreņu namā, pirms viņu adoptēja kāda Dienvidaustrālijas ziemeļaustrumu reģiona fermeru ģimene, kuras īpašumi atradās netālu no mazas pilsētiņas vārdā Manahila. Viņa adoptētāju ģimene (O'Koneli – *O'Connell*) bija laikam gan īru izcelsmes, un, kad pienāca laiks, jaunais Gārts (kopš tā laika vispār pazīstams kā Moriss (*Maurice*) vai Morī (*Morrie*)) pēc dažiem pamatskolas gadiem nelielajā Bundalīras pilsētiņā tika nosūtīts uz

Rostrevoru – katoļu internātskolu galvaspilsētā. Reiz viņš man sacīja, ka mans pirmais vārds ir atvasinājums no Rostrevoras, vienīgā problēma esot bijusi, vai saukt mani par Rosu vai Trevoru. Izņemot stāstus par vienu vai diviem nelieliem pārgalvīgiem gājieniem, mans tēvs reti pieminēja jebkādas savu skolas laiku notikumus, taču es domāju, ka droši var secināt – viņam nebija nekādas vēlēšanās kļūt par akadēmisku spīdekli. Tāpat kā viņa daudzajiem vienaudžiem un priekštečiem lauciniekiem, viņam bija vairāk praktiska nekā teorētiska nosliece. Viņš kaut kā apguva noteiktas zināšanas automašīnu, un it īpaši motociklu, mehānikā, tā kļūstot par armijas mehāniķi un šoferi gan pirms karadienesta, gan dienot Jaungvinejā (1941–1943). Arī šajā laikā bija daži atgadījumi, kas vedina uz domām, ka viņš nemīlēja autoritātes un, ja situācija atļāva, bija vairāk nekā gatavs sagādāt raizes komandējošajiem virsniekiem.

Pat Lielās depresijas laikā 20. gs. 30. gados viņš bija spējis atrast darbu, strādājot vai nu Ēra pussalas rietumkrasta fermās, vai arī pelnot iztiku Šoseju departamentā, arī strādājot dažādos lauku apvidos.

Par spīti manas mātesmātes, pārliecinātas protestantes, iebildumiem, kura bija vairāk nekā tikai mazliet neapmierināta ar izredzēm iegūt znotu katoli – pat izbijušu katoli – un iemantot sabiedrisku negodu par to, ka ģimenē ir nemiera cēlājs un dzērājs, mans nākamais tēvs apprecēja manu nākamo māti dienvidastrumu pilsētiņā Kītā liktenīgajā 1939. gada septembrī. Kara sākšanās arī varētu būt paātrinājusi viņu lēmumu apprecēties.

Pēc tam, kad mans tēvs bija gandrīz padevies malārijai un salmonelozei Jaungvinejā, viņš tika sūtīts mājās

uz Dienvidaustrāliju, kur pāris gadu viņa veselība nebija spoža – kuņģa čūlas operācija deva vēl vienu iemeslu uztraukumam. Galu galā pēc neilgiem laika posmiem benzintanka apkalpotāja un lauksaimniecības mašīnbūves rūpnīcas strādnieka darbā viņš atrada pastāvīgu šofera un vēlāk laukuma uzrauga darbu furgonu un kravas automobiļu autoparkā uzņēmumā, ko tagad sauc par Austrālijas pastu, bet agrāk zināja kā Pasta priekšnieka departamentu.

Viņš devās pensijā 62 gadu vecumā un pavadīja atlikušos 30 gadus, mierīgi dzīvojot, reizēm veicot brīvprātīgus labdarības darbus. Savas dzīves pēdējos gados viņš arvien vairāk cieta no demences un uzturējās divus vai trīs gadus pansionātā līdz savai nāvei 2003. gada jūnijā, kad mira no komplikācijām pēc kritiena.

Mana māte, Moda Frensis Fennela (meitas uzvārdā Badla – *Buddle*, 1909–1992), bija dzimusi Klerendonā, mazā kalnu pilsētiņā pie Adelaides. Kā bija ierasts tajos laikos, jo īpaši meitenēm, viņa saņēma tikai sešu vai septiņu gadu pamatizglītību, bet tādējādi apguva prasmi skaidri rakstīt, ievērojot pareizrakstības un gramatikas likumus. Mūzikai bija ļoti liela nozīme viņas vecāku ģimenē, viņas tēvam piederēja vairākas koka flautas (kuras, var pieņemt, viņš spēlēja), viņas māte un tante abas bija baznīcas ērģelnieces, lai gan instruments, ko viņas spēlēja, patiesībā bija harmonijs, nevis ērģeles; viņas māsa bija nedaudz apguvusi vijoļspēli, vecākais brālis spēlēja klavieres, jaunākais brālis – harmoniju, kamēr pati Moda spēlēja klavieres pietiekami veikli, lai laiku pa laikam tiktu uzaicināta sadarboties ar Austrālijas Radoraidījumu komiteju (tagad korporāciju). Viņa strādāja arī vairākās

lauku pilsētiņās par šuvēju, un jādodomā, ka vienā no šūšanas reizēm satika savu nākamo vīru.

Kā tas bija parasts vismaz līdz 20. gs. 60. gadiem, bija pieņemts, ka sievietes nevis iet strādāt, bet gan paliek mājās, rūpējas par bērniem, tīra, gatavo ēst, iepērkas un tamlīdzīgi. Un tieši to arī mana māte darīja, lai gan viņas vecākā neprecētā māsa veidoja sekretāres karjeru grāmatu veikalā. Ģimenes klavieres tika nosūtītas pensijā, un pasaule saruka līdz dažiem kvadrātmetriem mājas un dārza, ko galu galā papildināja surogāta (un manipulatīva) versija par apkārtējo pasauli, ko nodrošināja tie nesvarīgie nieki, ko raidīja vietējās komerciālās televīzijas stacijas. No darviniskā viedokļa raugoties, vairs nebija vajadzības pēc kādas tālākas piepūles, lai radītu sev priekšrocības, jo ģenētiskās līnijas turpināšanās bija nodrošināta, un, kamēr šāds solis ir absolūti dabisks evolucionārā nozīmē, vai varētu būt tā, ka kāda cerebrālās letarģijas vai mentālā slinkuma forma izšķērdēja visu atlikušo motivāciju? Savus 15 pēdējos dzīves gadus viņa cieta no aknu vēža (par ko zināja tikai mans tēvs), un arī tas, iespējams, veicināja vispārēju entuziasma trūkumu, kas nezuda viņas dzīves pēdējos gados.

Man bija arī jaunāka māsa, Patrīcija, dzimusi 1945. gadā, kas gāja bojā autoavārijā 1974. gadā.

Iesākumā

I was an ugly duckling.

H. C. Andersen. *The Ugly Duckling*

Es ierados uz šīs planētas, plašā mērogā neizziņots, 1940. gada jūlija vidū, kas dienvidu puslodē ir ziemas vidus. Es piedzimu Dienvidaustrālijas pavalsts Portaugustas pilsētiņā (dibināta 1852.), kas par spīti nelielajam iedzīvotāju skaitam kopš 20. gs. 30. gadiem bija nozīmīgs dzelzceļa mezgls, kur ziemeļu–dienvidu dzelzceļa līnija (Adelaide–Elisspringsa un vēlāk Adelaide–Darvina) krustoja austrumu–rietumu līniju (Sidneja–Perta). Man nav nekādu atmiņu par dzimto pilsētu, jo mana ģimene 1940. gada beigās pārcēlās 300 kilometru tālāk dienvidu virzienā uz pavalsts galvaspilsētu Adelaidi. Es nekad neesmu tur atgriezies, un man nav nekādas īpašas intereses redzēt lietas, par kurām man nekad nav bijusi nekāda nojausma un kuras 70 gadu laikā pilnīgi noteikti ir izmainījušās līdz nepazīšanai.

Jāpieņem, ka šī pārcelšanās uz Adelaidi bija sekas tam, ka Otrais pasaules karš vērsās plašumā. Mans tēvs tobrīd bija 29 gadus vecs rezervists, un viņa klātbūtne apmācības nolūkos bija nepieciešama galvaspilsētā un tās apkaimē. Maniem vecvecākiem (no mātes puses) piederēja māja Adelaides priekšpilsētā, un tieši tur mēs nodzīvojām apmēram 18 gadu. Tēvs bija prombūtnē no 1941. līdz 1943. gadam, jo bija nosūtīts aizsargāt Jaungvineju pret Japānas uzbrukumiem. Mans mātes tēvs Džeimss Badls arī bija vairāk projām nekā uz vietas, palīdzot diviem saviem dēliem viņu lauku īpašumos pie Kītas un Ziemeļu

Manjas (*Manya North*), tādējādi mājās nebija nekādas tēva figūras aptuveni līdz laikam, kad es sasniedzu trīs gadu vecumu. Varētu pat teikt, ka līdz sešu gadu vecumam, jo mans vectēvs turpināja būt projām lielāko tiesu laika līdz savai nāvei 1946. gadā un mans tēvs tika bieži hospitalizēts malārijas un salmonelozes seku dēļ, kas bija par iemeslu viņa sūtīšanai mājās dažus gadus iepriekš.

Tādējādi mani uzaudzināja mana māte mājā bez vīriešiem. Turklāt bez manas mātes un viņas mātes bija arī divas vecāsmātes māsas (no manas mātes puses), kuras dzīvoja ar mums, bet es kā bērns maz zināju, un mani maz kas satrauca attiecībā uz mājas iedzīvotājiem, it īpaši tādēļ, ka vecāmāte un viņas māsas dzīvoja atsevišķās mājas daļās un neieturēja nedz kopīgas maltītes, nedz risināja kopīgas lietas ne ar maniem vecākiem, ne arī savā starpā.

Izņemot mana tēva prombūtni, mūsu mājā bija maz liecību par karu, un Adelaide bija pārāk tālu uz dienvidiem, lai to apdraudētu kādi nopietni uzbrukumi vai okupācija. Bija tikai ikdienišķais trauksmes atsaukuma sirēnas signāls, kas atskanēja katru rītu (varētu domāt, ka lieki), lai itin kā nomierinātu vietējos iedzīvotājus, ka maz ticams, ka mūs varētu apdraudēt notikumi, kas norisinājās 4000 vai vairāk kilometru attālumā uz ziemeļiem, skarot Darvinas un Brūmas iedzīvotājus un izraisot daudzus nelaimes gadījumus. Tādējādi ne ar mani, ne ar maniem laikabiedriem gandrīz nekas pieminēšanas vērts nenotika, līdz mēs bijām pietiekami veci, lai sāktu apmeklēt pamatskolu, kas manā gadījumā bija 1946. gada februārī. Gads vai nedaudz vairāk bērnodārzā pirms skolas manā atmiņā nav atstājis nekādu pēdu – vai mana

atmiņa jau toreiz mācījās būt selektīva? Dīvainā kārtā es vēl joprojām atceros vārdus visiem skolotājiem, kas mācīja mani septiņgadīgajā pamatskolas programmā (1946–1952).

Pamatskola (1946–1952)

A journey of a thousand miles begins
with a single step.

Laodzi (ķīniešu filozofs)

Viens gads bērnudārzā manās agrīnās bērnības atmiņās ir gandrīz pilnībā tukšs. Nedaudz vairāk es atceros no saviem septiņiem gadiem pamatskolā, bet, atskatoties atpakaļ, ir relatīvi maz kas no tā laika, ko es varētu atpazīt kā nozīmīgu faktoru virzienam, kādā mana dzīve pēc tam iegriezās. Es patiesi spēju atcerēties visu savu pamatskolas skolotāju vārdus, taču nespēju izcelt neko īpaši iedvesmojošu par nevienu no viņiem, iespējams tādēļ, ka valdošais gars kopumā bija vērsts uz vienkāršu pirmskara gadu tūlītēju turpinājumu; 20. gs. 30. gadi Austrālijā, tāpat kā citviet pasaulē, bija bijusi ekonomiskās depresijas dekāde. Lai arī karš bija pārtraucis depresiju, tomēr pagāja vēl seši, septiņi gadi, līdz kļuva pamanāmas kādas lielākas sabiedriskas pārmaiņas. Mana bērnība un agrīnā izglītība tādējādi atgriezās pie konservatīvajām pirmskara gadu tradīcijām, kas attiecīgi bija radušās no iepriekšējo dekāžu aprobežotā salas skatu punkta. Pārējā pasaule palika gan tiešā, gan pārnestā nozīme tāla un nezināma, un konformistiskā

solidaritāte nekādā būtiskā veidā netika ne izaicināta, ne apdraudēta, līdz nozīmīgā neangļu un neķeltu imigrantu ielūšana kļuva par galveno impulsu pārmaiņām 50. gadu sākumā.

Depresija bija atkal pastiprinājusi austrāliešu vēsturisko tieksmi pēc fiziskā un praktiskā, un liela vērtība tika piešķirta spējai darīt lietas pašam, sākot no mehāniskiem remontdarbiem līdz galdniecībai, no cementēšanas līdz mājputnu mītņu celtniecībai un mājputnu turēšanai. Vēl viena būtiska fiziskā mačo stereotipa sastāvdaļa bija prasme sporta aktivitātēs. Tie, kuri prata visas šīs lietas, tika apbrīnoti, kamēr uz tiem, kas tās neprata, skatījās no augšas. Tieši šādā gaisotnē es uzsāku mācības pamatskolā agrā 1946. gada februārī.¹ Man nav nozīmīgu atmiņu par pirmajiem diviem vai trīs gadiem, bet es atceros, ka līdz ceturtajai klasei es jau biju sapratis, ka valdošais gars man nepatīk. Tā kā man bija maz spēju un tādēļ maz intereses par aktivitātēm, ar ko nodarbojās lielākā daļa, es (apzināti vai neapzināti) atradu un biedrojos ar to nelielo mazākumu, kura intereses bija man vairāk atbilstošas – mums skolā par visu vairāk patika jaunu lietu apguve un pat patstāvīgs atklāšanas process. Es atceros, it īpaši septītajā klasē, sēdēšanu klases aizmugurē, kur ar blakussēdētāju pavadījām stundas, uzdodot viens otram jautājumus par atlanta saturu vai izgudrojot samērā sarežģītus aritmētiskus uzdevumus, ko otram atrisināt. Papildus tam es apzinājos, ka eksistē citas valodas, un man radās interese par tām, īpaši par franču valodu.

¹ Tolaik, tāpat kā tagad, Dienvidaustrālijas skolu programmu veidoja septiņi gadi pamatskolā, kam sekoja pieci gadi vidusskolā; mācību gads ilga no februāra līdz decembrim.

Diezgan drīz sapratī, ka es nepiederu pie fiziski un praktiski orientētā vairākuma (kas daļēji pat varētu tikt raksturots kā antiintelektuāls), bet drīzāk pie tiem dažiem, kuri rod prieku lietās, kas nodarbina prātu, un kuri bija nekaunīgi grāmatu tārpi un uzskatīja, ka labi eksāmenu rezultāti bija daudzreiz patīkamāki nekā veiksmē fiziskajās lietās, es viegli saradu ar intelektuāli tendētā ārpusnieka statusu. Es ne tikai varēju ar to sadzīvot – drīz vien atklāju, ka man tas patiesībā pat patīk. Es uzskatīju, ka mana ierastā vieta augšgalā uz eksāmeniem orientētajā sistēmā ne tikai mani nodalīja, bet arī pacēla mani pāri tiem, kas daudz vieglāk iekļāvās valdošajā vidē. Laikā, kad egalitārisms bija stingri iepotēts konformistiskajā austrāliešu psihē, šāds viedoklis varēja tikt uzskatīts par konfrontējošu (labākajā gadījumā) vai kultūru graužošu – neaustrāliešu (sliktākajā gadījumā). Bija pat gadījumi, kad apdāvināti studenti tīši centās iegūt viduvējas atzīmes, lai neatšķirtos no saviem mazāk talantīgajiem draugiem. Es nekad nebiju viens no viņiem. Grāmatu tārpu vide bija ļoti konkurējoša, ikviens centās pārspēt pārējos. Un mums patika sīvā sacensība, kas dzina mūs uz lielākiem un labākiem sasniegumiem. Mēs sargājām savu izsmalcināto nišu, no kuras, es uzskatu, mēs daudz ko ieguvām un neko nezaudējām.

Divas nozīmīgākas lietas, ko es uzzināju šajos pamatskolas gados, bija, pirmkārt, ka ir tādi “svešautieši”, kas dzīvo Austrālijā – pirmie bēgļi, imigranti no Eiropas, kas ieradās mūsu krastā 1948. gadā. Tas bija 1949. gadā, es biju ceturtajā klasē, kad manu uzmanību piesaistīja viens no šiem svešautiešiem, ukraiņu zēns Oļegs, kurš bija ielikts manā klasē. Mēs nekad nebijām tuvi, bet,

kaut tikai simboliski, viņš it kā reprezentēja “pārējo pasauli”, koncepciju, ko daudzi uzskatīja par neērtu, bet kas aizrāva mani kā fascinējoša atskārsme par kaut ko mazāk vienmuļu un garlaicīgu, par ko es vēlējos uzzināt vairāk. Otrkārt, gadu vai nedaudz vēlāk es uzzināju par svešvalodām, kas bija šķietami nepieciešams sveštautiešu aksesuārs. Tas nenāca caur paziņanos ar kādu noteiktu sveštautieti, bet gan tādēļ, ka diezgan nejauši mani vecāki bija man nopirkuši bērnu enciklopēdiju, kur katras nodaļas beigās bija ministunda franču valodas pamatos, ar piebildi: “Jūs nevarat iemācīties franču valodu, tikai un vienīgi mācoties no šīm stundām patstāvīgi, bet tās var būt noderīgas, ja jūs jau mācāties franču valodu attiecīgi strukturētā skolas programmā.” Protams, es uzņēmu virzienu, lai censtos pierādīt enciklopēdijas sastādītājiem, ka viņiem nav taisnības. Laimīgā kārtā nebija ilgi jāgaida, līdz es nokļuvu vidusskolā, kur patiešām bija attiecīgi strukturētas franču un arī latīņu valodas stundas!

Veroties atpakaļ, mani pamatskolas gadi tagad šķiet ļoti nozīmīgi manai tālākajai attīstībai. Tas bija ne tieši mācību programmas dēļ, ne arī kāda atmiņā paliekoša vai īpaša skolotāja dēļ, ne arī tās mazās draugu grupas dēļ, ar kuriem es sacentos. Tas, ko es ieguvu no pamatskolas, bija daudz nozīmīgāks un saistīts ar manu personības attīstību. Tieši šeit es ieliku pamatus savai personas identitātei, sadzīvojot ar vidi, kas bija vienaldzīga pret manām dziņām, mācoties priecāties par savu plaukstošo grāmatu tārpā stāvokli, ignorēt vairākuma gaidas un tik tiešām baudīt pretošanos savā klusajā veidā. Iemācījies izdzīvot, es sāku attīstīties un biju vairāk nekā apmierināts ar savu likteni.

Īpaši pēdējā pamatskolas gadā manas domas pievērsās drīzajai pārejai uz vidusskolu. No tā mazumiņa, ko es biju dzirdējis, tai būtu jābūt daudz labvēlīgāk noskaņotai vietai mums – topošajiem intelektuāļiem –, vieta, kur tiek mācītas svešvalodas – jauna, atšķirīga, labāka pasaule. Eldorado sauca.

Vidusskola (1953–1957)

Aliud est grammaticè loqvi, aliud letticcè.

Johannes Langius, *Lettisch=Deutsches LEXICON* ..
(ms., c. 1685), 209.

Man nekad nebija nekādu grūtību ar akadēmiskajām prasībām pamatskolā, un tā tas turpinājās arī vidusskolā, kur es biju labāks par vidusmēra skolnieku priekšmetos, kas mani interesēja, sevišķi franču valodā, latīņu valodā un matemātikā. Manas cerības, pārejot uz vidusskolu, bija lielas, tās arī daļēji piepildījās. Skolotāji bija jaunāki un lielākoties mācījušies pēc Otrā pasaules kara. Tie bija priekšmetu skolotāji un tādēļ daudz labāk akadēmiski kvalificēti nekā viņu vispusīgi izglītotie sākumskolas kolēģi. Kopumā viņi bija arī interesantāki un vairāk novērtēja labus skolēnus. Pirmo reizi es sastapos ar skolotājiem, kas bija ieinteresēti ārējā, svešajā pasaulē, tostarp valodās, lai gan daži no skolēniem palika nemainīgi antipātiski noskaņoti pret lietām, kas pārsniedza viņu visuma labprātīgi pieņemtās robežas.

Katrai vidusskolai bija mikrorajons, kas aptvēra vairākas vietējās pamatskolas, tādējādi radās talantīgu

bērnu pieplūdums, kas nedaudz mainīja “mēs un viņi” proporciju, kāda bija valdījusi manā iepriekšējā izglītības iestādē. Turklāt skolēni tika sadalīti klasēs atbilstoši viņu akadēmiskajām spējām: augstākā plūsma (A un B) koncentrējās uz intelektuāli stimulējošiem priekšmetiem (piemēram, svešvalodām), kamēr zemākās plūsmas bija vairāk arodorientētas (grāmatvedība utt.). Mani izvēlējās A plūsmai, un es jutos savā vietā šajā vidē, lai gan daudzus sabiedrības tikumus vēl joprojām varēja novērot daļā no maniem klasesbiedriem, īpaši starp vīriešu kārtas pārstāvjiem, kuri tagad tomēr bija mazāk agresīvi mačo. Iespējams, D un E plūsmās, uz kurām, bez šaubām, bija nosūtīti visi huligāni, viss bija citādi. Augšējās un zemākās plūsmas (eifēmiski sistēmā apzīmētas attiecīgi kā “akadēmiskā” un “komerciālā”) savā starpā maz saskārās, un tādēļ man nebija nekādas tiešas pieredzes par atmosfēru, kas būtu varējusi valdīt ārpus manas klases.

Akadēmiski runājot, mans progress pirmo divu vidusskolas gadu laikā bija ļoti līdzīgs turpinājums tam, kas bija noticis iepriekš. Es nekad nebiju pārāk tālu no klases labākajiem priekšmetos, kas mani visvairāk interesēja. Es arī pietiekami viegli tiku galā ar angļu valodu, jo angļu valodas rakstības nedabiskumam nebija nekādas varas pār mani, es brīvi lasīju un man bija plašs vārdu krājums, un es varēju sastādīt gramatiski pareizus teikumus. Manas franču un latīņu valodas studijas noteikti uzlaboja šīs prasmes, bet ieguvu es tās arī daļēji no tā, ko izvēlējos lasīt un pat kā izklaidējos. Mana radio diēta sastāvēja galvenokārt no valstij piederošās Austrālijas Radoraidījumu komitejas (tagad korporācija), kas lepojās ar savu intelektuālo programmu un izteiksmes

veida skaidrību, ko nozīmīgi ietekmēja tās britu kolēģis – BBC. Trīs privātās komerciālās stacijas bija vairāk orientētas uz vairākuma auditoriju, un to programmā bija daudz mazāk lietu, kas saskanēja ar manām savdabīgajām interesēm. Līdz pat šai dienai man ir saglabājies riebums pret komerciālajiem sludinājumiem, kas iejaucas, lai ko es skatītos vai klausītos, un kuru saturs un nepatīkamais skanējums, manā izpratnē, visbiežāk nav savietojams ar kontekstu. Man vienkārši nav laika šādam bezjēdzīgam patērnieciskumam, kuru šāda reklāma veicina un pieņem kā priekšnoteikumu. ABC mēdza pārraidīt arī parlamenta debates tiešraidē no valsts galvaspilsētas Kanberas. Es kļuvu par to regulāru klausītāju, kamēr vakaros pildīju skolas mājasdarbus, un ātri apguvu formālo likumdošanas terminoloģiju un frazeoloģiju, tādējādi nedaudz paplašinot savu lingvistisko horizontu un zināšanas Austrālijas politikā.

Trešajā vidusskolas gadā es pārdevu savu elektrisko vilcienu komplektu, lai nopirktu krievu valodas mācību kursu, ko bija izdevusi kompānija *Linguaphone*. Šis materiāls, kas sastāvēja no gramatikas pamatu grāmatas un vairākām 78 apgr./min. skaņuplatēm (vienkārši teksti ar atsevišķi izdrukātu transkripciju), ik pa laikam nodarbināja mani kādu gadu vai vairāk, taču es tam nenedevos ar lielu centību, un drīz vien tas nonāca mana prioritāšu saraksta lejasgalā. Tomēr tas man sniedza pārskatu par galotņu sistēmu un iemācīja kirilicas alfabētu. Iemesli, par kuriem es tajā laikā pat nenojautu, vēlāk man lika atgriezties pie krievu valodas daudz nopietnāk; pagaidām ar maniem mērķiem daudz tiešāk bija saistītas citas valodas. Pēdējos divos vidusskolas gados es apmeklēju vakara

skolas nodarbības vācu un itāļu valodā, un mans svētceļojums svešzemju lietās kļuva daudz nopietnāks.

Līdz trešā gada beigām skolēniem un vecākiem nebija nekādu izvēles iespēju; visu noteica vai nu sistēma (*Angļu valoda un matemātika ir obligāti priekšmeti*), vai nu pašas skolas administrācija (*Mēs mācīsim franču, nevis vācu valodu*). Otrā gada beigās mums bija ārpus skolas kārtojams eksāmens aroda priekšmetā – galdniecībā. Visi vīriešu kārtas² skolnieki (ar skolas rīkojumu) bija spiesti mācīties šo priekšmetu, bet nebija prasības to nokārtot sekmīgi. Mani, protams, galdniecība neinteresēja, un es neredzēju nekāda iemesla, lai sabojātu savus akadēmiskos rādītājus, iegūstot viduvēju atzīmi; tādēļ es vienpusēji nolēmu vispār nekārtot šo eksāmenu. Es biju pārliecināts, ka nokārtošu eksāmenus visos pārējos priekšmetos (kuros bija eksāmeni trešā gada beigās). Man liekas – bet neesmu drošs par savām atmiņām šajā jautājumā –, ka bija jānokārto pieci priekšmeti, lai saņemtu “starpposma” (*Intermediate*) apliecību, un es biju gatavs pagodināt ar savu klātbūtni septiņus eksāmenus ierasto astoņu vietā. Es uzrakstīju vēstuli, kas izklāstīja manu vecāku noraidošo viedokli par šī eksāmena kārtošānu, un dabūju mātes parakstu, jo ar tēvu, kurš bija diezgan praktisks aroda cilvēks, tas varētu būt bijis daudz grūtāks uzdevums. Tas bija mans pirmais akadēmiskais lēmums, viens no daudziem, kas man būs jāpieņem, un gandrīz visi no tiem patstāvīgi.

Tādējādi ceturrtā gada programmai (kuru pabeidzot iegūst “beigšanas” (*Leaving*) apliecību) es pats izvēlējos

² Sieviešu kārtas skolniecēm bija jānācās kulinārija un mājturība – priekšmets, ko visai dīvaini sauca par “mājmākslu” (*Domestic Arts*).

sešus priekšmetus, pārsteigdams daudzus, apgūstot ekonomikas vēsturi fizikas vai ķīmijas vietā. Tiem, kuri vēlējas mācīties abus šos priekšmetus, nācās atteikties no svešvalodas, un tas bija solis, ko es nespēju atbalstīt. Ķīmija man nepatika, un, lai gan fizika (tās matemātiskā saturs daļēji) būtu bijusi pieņemama, es nolēmu atteikties no abiem praktiskās zinātnes priekšmetiem, lai dotu priekšroku programmai, kurā bija stingrs uzsvars uz humanitārajām zinātnēm. Pēdējā gadā es mācījos vienīgi angļu, latīņu un franču valodu, kā arī matemātiku (ko rēķināja kā dubultu priekšmetu).

Ceturtajā mācību gadā man laimējās būt slavenā austrāliešu dzejnieka un rakstnieka Kolina Tīlija (*Colin Thiele*, 1920–2006) skolniekam angļu valodā un literatūrā. Man bija labi skolotāji lielākajā daļā priekšmetu, īpaši svešvalodās, taču man viņi stāstīja jau zināmas lietas, un tas bija Tīlijs, kurš atmodināja manī jaunu interesi par angļu un austrāliešu literatūru. Viņam bija īpaši saistošs runas veids, turklāt viņš runāja ar nenoliedzamu pārliecību, ko viņam piešķīra pieredze un stāvoklis sabiedrībā. Viņš iedvesa dzīvību Šekspīram kā uz skatuves, tā arī grāmatās un deva jaunu sparū vienai no manām blakus interesēm – teātrim.³ Lai gan drīz vien es sapratu, ka biju piemērotāks komiskajām lomām, es vēl joprojām varu noskaitīt no galvas lielus gabalus no Šekspīra “Makbeta”, pateicoties tam neaizmirstamajam gadam ar Kolinu Tīliju.

Viņa kaislība uz dzeju bija tikpat lipīga; gan kanoiskā, gan laikmetīgā dzeja tika mācīta ar dzirkstošu

³ Citas tā laika blakus intereses bija debatēšana un šahs (es iespēju kļūt par skolas otrās šaha komandas kapteini).

entuziasmu, kas spēja atstāt vienaldzīgus tikai dažus no mums. Viņam raksturīgi, ka, mums nākamreiz tiekoties (dzejas lasījumā) kādus desmit gadus vēlāk, viņš tūdaļ mani atpazīna un publiski paziņoja par manu klātesamību. Man dažkārt liekas, ka tā bija viņa pieeja angļu literatūrai, kas man deva noteiktu izpratni, kas vēlāk izrādījās noderīga, kad es universitātē cīnījos ar sarežģīto franču literatūru.

Nesen es atklāju, ka viņš pirms pamatskolas uzsākšanas bija runājis tikai Barosas ielejas (vācu imigrantu apdzīvots apvidus Dienvidaustrālijā) vācu valodā, un man šķiet, ka plaši izplatītajā naidīguma gaisotnē pret visu vācisko, kas valdīja Austrālijā pēc Pirmā pasaules kara, viņam nav bijušas vieglas dienas pamatskolas laikā. Lai gan mūsu situācijas bija pilnīgi atšķirīgas, man patīk domāt, ka, ja mēs reiz būtu runājuši par šo jautājumu, mēs būtu viens otru sapratuši un varbūt atraduši ļoti daudz kā kopīga.

Tajā pašā gadā es iesaistījos vācu valodas un itāļu valodas vakara nodarbībās, ko organizēja Strādnieku izglītības asociācija, nevalstiska institūcija, kas vēlāk kļuva par Pieaugušo izglītības departamentu Adelaides Universitātē. Tā no manas puses bija tīra ārpuskolas aktivitāte, mācību kurss bez eksaminācijas, un to formāli neatzina ne vidējās, ne augstākās mācību iestādes. Neraugoties uz to, skolotāji bija zinoši un mācību programma bija samērā nopietna. Studenti bija dažāda vecuma, un viņu amplitūda bija no motivētiem profesionāļiem līdz apātiskiem diletantiem; starp pēdējiem bija liels atbirums.

Man kā dzimtam ģermāņu valodas lietotājam un, līdz ar mācībām latīņu un franču valodā, arī labi izglītotam romānistikā, šie kursi nebija pārāk sarežģīti. Itāļu valoda bija

nozīmīga tādā ziņā, ka tā nodrošināja noderīgu pamatu manai nākotnes specializācijai romāņu valodu vēsturiskajā fonoloģijā un morfoloģijā, kamēr vācu valoda izrādījās nepieciešama manai vēlākajai interesei par latviešu valodu.

Tādējādi mans ceturtais vidusskolas gads (1956) bija ļoti bagātinošs; gads, kurā tika iesētas daudzas lingvistiskas sēklas, kam vēlāk būs nozīmīga loma manā akadēmiskajā karjerā. Bet vēl kāds diezgan nejaušs un šķietami nebūtisks notikums pārspēja un pilnībā aizēnoja iepriekšminētos. Tas bija 1956. gads, kad es pirmo reizi nonācu saskarsmē ar latviešiem.

Klasē, kurā es mācījos, bija divi latvieši, un vēl pāris – klasi zemāk. Viņi bija daļa no plašās imigrācijas programmas, ko realizēja Austrālijas valdība pēckara gados. Šī programma nogādāja Austrālijā daudzus bēgļus, kuri vairākus gadus bija pavadījuši pārvietoto personu nometnēs Vācijā – starp tiem samērā daudz latviešu. Es iepazīnos ar vienu vai diviem no viņiem skolas dramatiskajā pulciņā, un, tā kā es izrādīju ieinteresētību par viņu pagātņi un valodu, mani iepazīstināja arī ar citiem, lai gan, protams, tie mani vēl joprojām uzskatīja par nepiederošu – bet man tas nebija nekas jauns.

Bez nemitīgas atgādināšanas par padomju okupācijas ļaunumu Latvijā, ko tie darīja ar īstu misionāru dedzību, viņi bieži izrādīja stipru nacionālismu, ieskaitot (kļūdaino) apgalvojumu, ka latviešu valoda ir sena valoda, kas tieši cēlusies no sanskrita. Šajā gadījumā varbūt nostrādāja kultūras cietokšņa mentalitāte, jo viņi nebeidza samērā lepnī apgalvot, ka neviens svešautietis nevar pilnībā iemācīties runāt latviski – valoda esot pārāk atšķirīga un pārāk sarežģīta. Lai gan viņi nepieminēja,

ka tā ir daudz vienkāršāka un regulārāka nekā tās tiešo kaimiņu – lietuviešu, igauņu un krievu – valodas. Es nezinu, vai viņi centās man atņemt drosmi vai izaicināt mani, bet es to pilnīgi noteikti uztvēru kā izaicinājumu, apņēmos kaut ko darīt lietas labā. Tādējādi, savas lingvistiskās zinātkāres pamudināts un ar pāris diezgan pievilcīgām latviešu meitenēm kā papildu stimulu, es sāku lūkot pēc kādas mācību grāmatas angļu valodā. Tagad es zinu, ka pirms Budiņas-Lazdiņas 1966. gadā izdotās mācību grāmatas ir bijis tikai viens šāds darbs (Prince, 1925), kas bija publicēts 30 gadu agrāk, bet, par laimi, Dienvidaustrālijas publiskajā bibliotēkā bija viens šī izdevuma eksemplārs. Es aizņēmos šo grāmatu vairākkārt, pirms galu galā to pilnībā pārrakstīju ar roku, kādas 95 lappuses. Šis vingrinājums man palīdzēja noskaidrot darbības vārdu un lietvārdu aprises, pat ja fonoloģija, sintakse un vārdu krājums bija trūcīgi, lai neteiktu vairāk. Tomēr tas mani uzvirzīja uz pareizā ceļa un pietiekami labi man kalpoja, līdz es satiku Henriku Gelsenu (sk. tālāk) pāris gadu vēlāk.

Mana vidusskola nepiedāvāja pēdējo (piekto) vidējās izglītības gadu, un tādēļ man vajadzēja pāriet uz lielāku skolu, vienu no tām nedaudzajām, kurā šis pēdējais pirmsuniversitātes gads tika nodrošināts. Neviens no maniem latviešu draugiem nepārcēlās kopā ar mani, bet es saglabāju kontaktus ar vienu no “diezgan pievilcīgajām jaunajām dāmām”, galu galā satiekot arī viņas ģimeņi un dažus no viņas vides, tādējādi es uzturēju interesi par latviešu valodu nosacīti neformālā veidā.

Nav nekā īpaši būtiska, ko varētu pateikt par šo piekto gadu. Visi skolotāji bija izcili kompetenti, kas jau bija

sagaidāms šādā specializētā līmenī. Es īpaši atceros mūsu latīņu valodas skolotāju, izbijušu futbola čempionu, ar kura centieniem mana latīņu valodas prasme ne tikai nostiprinājās, bet arī nozīmīgi paplašinājās. Viņš bija arī kvalificēts franču valodā, taču par bezgalīgu nožēlu franču valodas stundām viņš nemācīja franču valodu pēdējai klasei. Šis uzdevums tika uzticēts neiedomājami augstprātīgam un nepatīkamam anglim, kurš bija tikpat rupjš, cik reakcionārs; viņa nebeidzamā kritika un nopēlumi nedeva neko, lai uzlabotu klases noskaņojumu. Mēs pat iesniedzām neformālu sūdzību angļu valodas virsskolotājam, bet tikām noraidīti tradicionāli birokrātiskā veidā: “Es saprotu jūsu problēmu un jūtu jums līdzi, bet, lūdzu, centieties būt iecietīgi. Šis cilvēks galu galā ir slims.” Ir sena paruna par to, ka pat tad, ja ir iespējams sasniegt daudz laba skolotāja dēļ, ir iespējams arī sasniegt daudz par spīti sliktam skolotājam. Man samērā labi veicās gala eksāmenos – iznākums, kas piešķir zināmu ticamību šim vispārinājumam.

Vidusskola tādējādi palīdzēja nostiprināt manas lingvistiskās tieksmes un gramatiskās intereses, vienlaikus ļaujot tām paplašināties, iekļaujot vairāk literāras nodarbes. Tomēr, skatoties uz to, kas sekojis, mana pirmā sastapšanās ar Latviju, tās cilvēkiem un valodu, noteikti izceļams kā notikums, kas izmainīja manu dzīvi.

Eldorado atkal sauca – ar pieaugošu specializāciju universitātes studijās, iespēju atrast vairāk cilvēku ar līdzīgām interesēm un gaisotni, kurā grāmatu tārpi beidzot varētu justies piederīgi. Universitātes vērtības bija diametrāli pretējas apkārtējā sabiedrībā valdošajai gaisotnei, un šeit es beidzot atradīšu “īsto” pasauli!

Universitāte (1958–1961)

Then felt I like some watcher of the skies
When a new planet swims into his ken;

Keats. *On first looking into Chapman's Homer*

Adelaides Universitāte patiesi nodrošināja tādu vidi, kādu es tai domās biju piedēvējis, bet ir kāds cits manu augstskolas studiju aspekts, kurš nepavisam neatbilda manām gaidām.

Austrālijas universitātes 1958. gadā bija maksas institūcijas un ir tādas palikušas līdz pat šai dienai, izņemot dažus gadus septiņdesmitajos Vitlama (*Gough Whitlam*) valdības laikā. Ne es, ne mana ģimene nebūtu varējusi rast nepieciešamo naudu bez lielām grūtībām. Tā kā es biju apņēmies turpināt savas mācības, man atlika divas iespējas. No vienas puses, es būtu varējis pieteikties federālās valdības stipendijai, kas nosegtu visu mācību maksu un saistītos izdevumus. Šīs stipendijas piešķirā tikai par akadēmiskajiem sasniegumiem, un nebija nekādas garantijas, ka kāds noteikts pieteikums būs veiksmīgs. Turklāt stipendiju varēja apstādināt, ja studenta progresu uzskatīja par nepietiekamu. No otras puses, drīzāk es varēju kā Fausts (kas vienmēr ir bijusi mana vājība) pārdot savu dvēseli Dienvidaustrālijas pavalsts Izglītības ministrijai⁴, tad visu mācību maksu samaksātu pavalsts valdība, turklāt es arī saņemtu nelielu algu, gatavodamies kļūt

⁴ Precīzs nosaukums angļiski ir *Department of Education* (Izglītības departaments), bet, lai izvairītos no valdības iestādes un universitātes akadēmiskās nodaļas jaukšanas, es attiecībā uz valdības iestādi lietošu nosaukumu *Ministry* (ministrija).

par vidusskolas skolotāju, pēc kā es ar līgumu būtu saistīts mācīt trīs gadus vietējā vidusskolā.

Vairāki no maniem vidusskolas skolotājiem nebija slēpuši savu viedokli, ka man lemts kļūt par vidusskolas skolotāju, un tajā laikā es nespēju redzēt aiz viņu ierobežotā apvāršņa. Turklāt manā dabā bija piesardzīgi plānot, nevis spēlēties ar savu nākotni. Rezultātā es izvēlējos skolotāja līgumu. Skatoties atpakaļ, es uzskatu šo izvēli par kļūdu, taču pēc tā, kā lietas izvērās vēlāk, par ne pārāk nopietnu.

Manas izvēles tūlītējās sekas bija tādas, ka papildus manas universitātes kvalifikācijas parastajiem kursiem man bija jāapgūst vairāki papildu kursi ar izglītību saistītās jomās Adelaides Skolotāju koledžā, kuras ēkas atradās blakus universitātei. Bieži tiek teikts, ka tie, kuri var – dara, kamēr tie, kuri nevar – māca. Skolotāju brālībā tam ir turpinājums: tie, kuri nevar mācīt, māca skolotājus. Lai kā arī būtu, pasniedzēju kopums skolotāju koledžā bija, ar vienu vai diviem izņēmumiem, diezgan nomācoša sabiedrība, birokrātiska un bez humora izjūtas, letarģiska un tomēr pašlepna, lielas zivis mazos dīķos, kas gozējās savā pirmspensijas sinekūrā; neko būtisku es no viņiem neiemācījos. Šis nožēlojamais stāvoklis varēja būt pa daļai radies tā neiespējamā uzdevuma dēļ, kas viņiem bija dots.

Par skolotāju piedzimst, nevis kļūst; un tā ir aksioma, kas man līdz ar gadiem ir kļuvusi arvien nepārprotamāka. Ar to es gribu teikt, ka nav iespējams mācīt skolotājus. Viss, ko var darīt, ir sniegt dažus praktiskus padomus, kuros ir tikai nedaudz vairāk nekā tas, ko ir iespējams saprast ar veselo saprātu. Kāds varbūt manu

viedokli varētu uzskatīt par ļoti strīdīgu un radikāli graujošu, bet nelielas pārdomas parādīs, ka tas tā īsti nav. Ja salīdzina ar daudzām citām dzīves sfērām, tajās šī pati aksioma ir ļoti plaši pieņemta. Tā neviens nevar iemācīt citus kļūt par virtuoziem pianistiem, atzītiem rakstniekiem, dramaturgiem vai dzejniekiem, izciliem aktieriem, iedvesmojošiem politiskajiem līderiem vai Nobela prēmijas laureātiem; izcilības impulss nāk no paša, no iedzimtas tieksmes un apņemšanās. Tās nevar ne iedot no ārpuses, ne arī, vēl jo vairāk, iemācīt tādi, kuriem pašiem nepiemīt šādas īpašības. Lai gan daudz ko var iemācīt ar piemēru, būtiskā dzirksts var būt tikai personīga, neatkārtojama katram konkrētajam indivīdam.

Atskatoties atpakaļ, var ieraudzīt kādu ļoti nozīmīgu skolotāju koledžas trūkumu: tai trūka jebkādas pētniecības kultūras. Tās ir tiešas sekas tam, kādā veidā šī institūcija izauga, proti, ar vecāko vidusskolas skolotāju paugstināšanu pseidoaugstskolas sektorā, institūcijā, kas vairāk bija vidusskolas vērtību un procesu turpinājums nekā patiesi vienlīdzīgs akadēmiskas izglītības atzars. Pat priekšmetu speciālisti vēl joprojām lielākoties bija cieši iesakņojušies tajā gaisotnē, no kuras viņi bija nākuši, un bija pilnīgi bezspēcīgi, kad vajadzēja palīdzēt studentiem. Es spilgti atceros, kā darba gaitu sākumā Flindersa Universitātē mani uzaicināja strādāt atlasēs grupā skolotāju koledžas brīvajai vakancei. Koledža meklēja to, ko šodien pazīst kā B līmeņa pasniedzēju, un es ļoti skaidri atceros direktora teikto, ka tas, ko koledžā domā ar B līmeni, ir tas, ko universitātē domātu ar A līmeni, un ka man nevajadzētu būt pārāk prasīgam, piemērojot universitātes standartus koledžas amatam!

Būtu diezgan, ja teiktu, ka es daudz vairāk jutos kā mājās satraucošajā universitātē nekā skolotāju koledžas pelēcībā. Manas īstās studijas turpinājās, vismaz pirmajā gadā, franču, latīņu valodā un matemātikā, lai gan WEA (*Workers' Educational Association* – Strādnieku izglītības asociācija) vakarskolā gadu apguvu krievu valodu un turpināju flirtēt ar latviešu valodu. Tā bija diezgan liela slodze, un kļuva nepieciešams noteikt manu aktivitāšu prioritātes. Šahs un debates tika atliktas malā, kamēr teātris un mūzika (nopietnākajās izpausmēs) palika. Kopumā 1958. gads bija samērā vienkāršs, bet aizņemts gads; mans otrais gads būs vēl daudz aizņemtāks un piedzīvojumiem daudz bagātāks.

1959. gadā Vācu valodas departaments pirmo reizi piedāvāja intensīvo valodas un literatūras kursu, kas aptvēra ne tikai vidusskolas programmas pirmos piecus gadus, bet arī pirmo gadu universitātes programmā. Ņemot vērā lielo apjomu, to mācīja četrus trimestrus ierasto trīs vietā, kur ceturtais tika mācīts garajā vasaras brīvlaikā. Šī bija iespēja, ko nevarēja laist garām. Lai gan man bija jāpārtrauc matemātikas studijas, es tai ar sajūsmu pieteicos par spīti tās milzīgajai slodzei. Tas bija perfekts papildinājums manam iepriekšējam laikam WEA un izrādījās nenovērtējams visas manas akadēmiskās dzīves laikā.

Toreiz laiks tieši pirms otrā gada bija noteicošais brīdis, kad Humanitārās fakultātes departamenti savus studentus sadalīja divās kategorijās. Studenti ar vidējiem sasniegumiem turpināja parastajā kārtībā otrā un trešā gada kursus, lai saņemtu “parasto” grādu (*Ordinary degree*), kamēr tie, kurus uzskatīja par lielāku potenciālu,

tika aicināti savas mācības virzīt uz to, lai saņemtu grādu ar izcilību (*Honours degree*), kas prasīja (attiecībā uz franču valodu) papildus visām “parastā” grāda studijām ceturto gadu specializēto mācību, kā arī papildu kursus vecfranču un vidusfranču valodā un literatūrā gan otrā, gan trešā gada laikā. Izcili rezultāti diplomā ar izcilību bija priekšnoteikums, lai iekļūtu augstākajās pētniecības programmās. Es pieņēmu departamenta piedāvājumu un drīz vien biju iegrimis vecfranču valodas studijās. Valodas ziņā šis kurss ļoti sīki aplūkoja fonoloģisko un morfoloģisko pāreju no latīņu sarunvalodas uz franču valodas dialektu attīstības secīgām stadijām. Es ātri vien sapratu, ka vēsturiskajai valodniecībai, kura tobrīd man bija kaut kas jauns, piemita valdzinājums, kas pārspēja visu, ar ko es līdz tam biju sastapies. *Et lux fuit!* (Un tapa gaisma!) Tas man bija izšķirošs brīdis; apskaidrība, ka latīņu un franču valodas ir nedalāmi saistītas ar virkni likumisku evolucionāru pārmaiņu, varbūt nepārsteigtu Čārlzu Darvinu, bet man tas pavēra daudz jaunu apvāršņu un auglīgas perspektīvas. Tad es sapratu, ka vēlos kļūt par valodas vēsturnieku, un man pēdējo 50 gadu laikā nav bijis iemesla to kaut vai nedaudz nožēlot.

Vēl kāds ļoti nozīmīgs notikums 1959. gadā bija mana satikšanās (un tai sekojošā sadarbība) ar Henriku Gelsenu, kuram bija galvenā ietekme manai saistībai ar latviešu valodu, kas aizstiepusies daudz tālāk par maniem studiju laikiem. Mūsu sadarbība ir plašāk aprakstīta nodaļā *Henriks Gelsens*.

Mani gada beigu eksāmenu rezultāti (ieskaitot intensīvo vācu valodas kursu, kurā eksāmens bija kādas desmit nedēļas vēlāk) bija uzmundrinoši, lai gan šķiet diezgan

nenozīmīgi pieminēt tos līdzās citiem svarīgiem šī īpaši satraucošā gada notikumiem.

Mans trešais gads bija salīdzinoši mierīgāks. Tajā laikā bija iespējams trīsgadīgā latīņu valodas kursa ietvaros apgūt – kursa “Latīņu valoda III” vietā – kursu salīdzināmajā filoloģijā, proti, indoeiropiešu salīdzināmajā valodniecībā, ar īpašu atsauci uz latīņu un grieķu valodu. Šo iespēju nedrīkstēja laist garām; es kursam pieteicos ar lielām cerībām un nepaliku neapmierināts. Citādā ziņā, priekšmeti, kurus noteica augstākās pakāpes franču valodas studijas, turpināja mani interesēt ne mazāk kā pirms tam, un, tā kā es biju iesaistīts tikai vienā skolotāju koledžas kursā, trešā gada programma bija diezgan piemērota, lai es varētu nodoties savām teātra interesēm daudz pamatīgāk: es kļuvu par koledžas dramatiskās biedrības prezidentu un no administratīvā viedokļa pārraudzīju 1960. gada programmu, uzņemoties tikai nelielu lomu šī gada devuma faktiskajā īstenošanā. Es kļuvu arī par universitātes Franču kluba prezidentu ar reāliem pienākumiem (kā valdes vecākajam loceklim) 1961. gadā.

Trešais gads man tādējādi bija gan patīkams, gan veiksmīgs, un viss augstākās pakāpes kursa pēdējam gadam rādījās labā gaismā. Tajā laikā jau bija skaidrs, ka vēsturiskā (franču) valodniecība bija tas, kam es vēlējos nodoties visvairāk, un manas domas jau bija pievērsušās doktora līmeņa studijām Francijā ar iespēju pēc tam uzņemties amatu universitātē. Tomēr, lai to visu izdarītu, bija nepieciešami ļoti labi rezultāti gala eksāmenos 1961. gadā, bez kā būtu maz ticams, ka es varētu iegūt stipendiju. Tādēļ es pieliku ļoti lielas pūles beidzamajā studiju gadā.

Notika tā, ka universitātes Franču klubs tajā gadā strādāja pie Fransuā Moriaka lugas “Asmodejs” uzveduma, un, lai gan es izvēlējos nepiedalīties kā aktieris, es tāpat biju iesaistīts skatuves menedžmenta grupā un organizatoriskajās lietās, jo, būdams bijušais prezidents, es biju viens no kluba vecākajiem biedriem. Es biju klāt visos mēģinājumos, un tādējādi man laimējās iepazīties ar jaunu franču meiteni, kura bija pieņemta, lai aktieriem nodrošinātu palīdzību ar valodu un pēc vajadzības palīdzētu arī dažādās citās lietās. Viņa studēja dziedāšanu Adelaides Konservatorijā, un viņai bija izteiksmīga balss. Viņai piemita arī lieliska skatuves meistarība. Tādēļ nav brīnums, ka ar visām viņas daudzajām prasmēm, neminot viņas labo izskatu, savā jaunajā paziņā es atradu cilvēku, kas mani īpaši interesēja, un meklēju ceļus, kā tuvāk iepazīties ar viņu. Viena no manām savdabīgajām nodarbēm tajā laikā bija humoristisku operešu rakstīšana Franču klubam, ņemot par pamatu pazīstamas melodijas un sacerot tām jaunus vārdus (gan angļu, gan franču valodā). “Romeo un Džuljeta” kļuva par 19. gadsimta melodrāmu, kamēr “Hamletā” (pārsauktā par “Omleti”) Šekspīra stāsts bija pārstrādāts vairākos neticamos veidos. Es uzaicināju jauno dāmu piedalīties šajos bezrūpīgajos pasākumos un biju patīkami pārsteigts, kad viņa piekrita. Viņa man vēlāk atklāja, ka ļaunas mēles viņai sastāstījušas, ka man esot jau 30 gadu, ka esmu precējies un man ir trīs bērni. No visiem viedokļiem tas nebija nekas vairāk kā klaji meli, un jebkādas šaubas, kas viņu nodarbināja, tika ātri izkļiedētas. Pēc kāda laika mēs sākām satīties daudz biežāk.

Man vēl joprojām 1961. gadā bija jāpabeidz viens kurss skolotāju koledžā, bet es ļoti ātri nolēmu upurēt

šo priekšmetu, lai uzlabotu savas izredzes franču valodā. Es tam, protams, pieteicos, bet neapmeklēju nevienu no stundām (citi cilvēki labprātīgi ierakstīja mani apmeklējumu sarakstā) un neko tā labā nedarīju, pilnībā paredzējis eksāmenā izkrist – bet līdz tam ministrijas iestādēm jau būtu par vēlu, lai atsauktu piekrišanu franču valodas studijām. Es nezinu, vai šāda stratēģija bija nepieciešama, bet zinu, ka tā nostrādāja. Es pabeidzu studijas ar pirmās klases grādu ar uzslavu (*First Class Honours*), un mani arī apbalvoja ar universitātes ceļojuma stipendiju, lai es varētu uzsākt doktora līmeņa studijas ārzemēs. Par pēdējo es tomēr ministriju kādu laiku neinformēju. Tā kā akadēmiskais gads Austrālijā ilgst no marta līdz novembrim, kamēr Francijā no septembra līdz jūnijam, man nebija nekādu iebildumu nomācīt vidusskolā divus no trimestriem (un tādējādi samazināt manas parādsaistības ar ministriju), pirms es pieņēmu savu stipendiju un devos (ar kuģi) uz Franciju. Mācīšana pati par sevi nebija liela problēma, un man atlika daudz brīva laika vakaros un brīvdienās citām nodarbēm, piemēram, domāt par piemērotu tēmu savai disertācijai. Es turpināju savas regulārās tikšanās ar Henriku Gelsenu (sk. tālāk) un papildus pavadīju dažas stundas sestdienu rītos, darbojoties gar itāļu valodu kopā ar Etjeneti Dipji (*Etiennette Dupuy*) jaunkundzi, jauno dziedāšanas studentu, kuru es biju pirmo reizi satīcis pirms gada vai nedaudz agrāk saistībā ar izrādi, ko uzveda universitātes Franču klubs. Par mūsu regulāru ieradumu kļuva pēc rīta nodarbībām doties pusdienot kādā pazīstamā itāļu restorānā un ļoti bieži arī pavadīt kopā vakarus, skatoties kino, apmeklējot koncertus un tamlīdzīgi – kārtība, kas turpinājās līdz manai aizbraukšanai uz Parīzi.

Agrāk vai vēlāk man bija jāpaziņo Izglītības ministrijai par savu situāciju, un 1962. gada vidū es iesniedzu formālu lūgumu par trīs gadu atvaļinājumu. Es nemaz nebrīnījos, kas šis lūgums tika noraidīts, bet biju visai pārsteigts par nežēlīgo atbildes toni: “Atvaļinājuma atļauja ir noraidīta. Es esmu šausmās, kad apsveru jūsu finansiālās un ētiskās saistības ar Izglītības ministriju” (vai kaut kā tamlīdzīgi). Šīs atbildes rezultāts bija tāds, ka tagad man bija jāiesniedz formāls atlūgums, tādējādi radot parādu, kuru man nebija nekādas vēlmes atlīdzināt īsā laikā. Es nolēmu atlikt šo soli līdz pašai pēdējai minūtei. Aptuveni nedēļu pirms es gatavojos aiziet, man uz skolu piezvanīja no ministrijas ar negaidīti labām ziņām. “Ierēdnis, kas iepriekš atbildēja par šādām lietām, ir tikko aizgājis pensijā, un no šī brīža mēs lietas darīsim citādi. Nodaļā tagad ir jauna vadība, un kā jaunais vadītājs es ar prieku jums paziņoju, ka jūsu lūgums par atvaļinājumu ir apstiprināts” (vai kaut kā tamlīdzīgi). Tādējādi es varēju doties prom, zinot, ka jebkādas iespējamās finansiālās problēmas bija atliktas vismaz uz trim gadiem.

Dažas nedēļas pirms šī dramatiskā notikumu pagrieziena bija pieņemts kāds cits lēmums, daudz nozīmīgāks un ar daudz ilgstošāku iespaidu. Atgriežoties Dipji mājā pēc vakara pilsētā, es spēru liktenīgo soli, bildinot Etjeneri, uz ko viņa atbildēja ar jautājumu, vai viņa varētu to apdomāt. Es piedāvāju “piecas minūtes”, un pēc mazāk nekā piecām minūtēm viņa atbildēja apstiprinoši. Man gribas domāt, ka viņa jau bija izšķīrusies un lūgums pēc laika apdomāšanai bija vienīgi piekāpšanās tradicionālajai etiķetei. Tagad tam nav nozīmes.

Bet plāni bija jākaļ. Mēs nolēmām, ka Etjenete sekos man uz Franciju pēc trim vai četriem mēnešiem, tas dos viņai laiku nokārtot savas lietas un atļaus man iekārtoties Parīzē – nokārtot iestāšanos universitātē un saņemt uzturēšanās atļauju. Mēs satiktos Marseļā un tad ar vilcienu dotos uz Parīzi.

Parīze (1962–1965)

I know where I'm going,
and I know who's going with me.

Tradicionāla ķeltu balāde

Mans ceļojums noritēja gludi. Kuģis mani nogādāja no Melburnas Fremantlā un tad Kolombo, Adenā un Neapolē, no kurienes ar vilcienu es devos uz Parīzi, kur ierados oktobra sākumā diezgan vēsā rudens rītā. Es ceļoju kopā ar savu ilggadējo draugu Brūsu Rīdu (*Bruce Reid*), ar kuru man bija ciešas attiecības franču valodas studiju laikā un kurš arī bija nolēmis iestāties doktorantūrā Parīzes Universitātē, lai gan viņu vairāk interesēja literatūra nekā valodniecība. Viņš bija sev nodrošinājis vietu vienā no universitātes kopmītnēm 14. rajonā, kamēr es plānoju palikt sešstāvu mājas bēniņos sestajā rajonā, ļoti tuvu mājai, kurā Dipji ģimene bija dzīvojusi 20. gs. 40. gadu beigās, un, tik tiešām, Etjenete pat pazina manas nākamās saimnieces ģimeni. Pēc dažām dienām es biju ērti iekārtojies sava jaunajā mājvietā, bet ne viss gāja tik vienkārši. Kad es aizgāju uz Sorbonu, lai vienotos par uzņemšanu, man tika pateikts, ka mani nevar ieskaitīt, kamēr es neesmu saņēmis

uzturēšanās atļauju no policijas prefektūras. Tā nu es devos uz prefektūru, lai pievienotos garajai ārzemnieku rindai, kas lūdza atļaujas. Kad pienāca mana kāрта, atklājās, ka man nevar izsniegt atļauju, kamēr es neesmu uzņēmis universitātē. Tādējādi es tiku ierauts muļķīgā procedūras pretrunā, kurai nebija loģiska risinājuma. Nākamo dienu laikā es gāju turp un atpakaļ no vienas institūcijas uz otru, bruņojies ar dažādiem iespējamajiem kompromisiem, taču nesekmīgi. Situācija beidzot atrisinājās, kad universitāte piekrita piedāvāt man pagaidu uzņemšanu, priekšlikumu, kuru, man nedaudz par pārsteigumu, prefektūra uzskatīja par pieņemamu. Es ieguvu savu uzturēšanās atļauju, un mana uzņemšana universitātē tika nokārtota. Tā nebūs pēdējā reize, kad man būs iemesls dusmoties par franču birokrātijas mistiskajām tradīcijām.

Ar mana bijušā Adelaides profesora palīdzību bija noorganizēts, ka es vērsīšos pie ievērojamā franču gramatiķa Robērliona Vagnēra (*Robert-Léon Wagner*, 1905–1982), cerot kļūt par vienu no viņa doktorantiem, un šajā nolūkā man vajadzēja skaidri definētu priekšlikumu disertācijai un vismaz kādu priekšstatu, kā es pētīšu šo priekšmetu. Man bija nepieciešams atstāt labu iespaidu, lai es neizskatītos kā bezcerīgs un bezpalīdzīgs antipods (t. i., austrālietis). Vēsturiskās fonoloģijas un morfoloģijas šķietami matemātiskā rakstura valdzināts, es ierosināju pētīt darbības vārdu nākotnes formu attīstību 300 gadu laikā pirms kodifikācijas sākuma mūsdienu perioda pirmajās desmitgadēs. Mana centīgā sagatavošanās, šķiet, atstāja iespaidu uz profesoru Vagnēru, un viņš labprāt atbalstīja manu priekšlikumu. Mēs vienojāmies par 1350.–1650. gadu, kas būtībā sakrīta ar vidusfranču valodas periodu.

Vagnērs savu studentu acīs bija tāds kā mīklains tēls. Kamēr manas attiecības ar viņu bija ļoti sirsnīgas, pārējo doktora grādu pretendentu vidū valdīja viedoklis, ka viņš esot ļoti atturīgs. Par spīti saviem spilgti izteiktajiem kreisajiem uzskatiem, viņš ar metro parasti brauca pirmajā klasē, un viņam bija reputācija, ka viņš uztur nepārvaramu barjeru personiskā līmenī starp sevi un saviem studentiem. Mani vēlākie pētījumi par viņa dzīvi un raksturu ir atklājuši, ka viņš ir bijis īpaši dumpīgs pusaudzis, ko izslēdza no divām vidusskolām (Pastēra Liceja Parīzē – *Lycée Pasteur, Paris*, un Sentkruā Koledžas Neijī – *Collège Sainte-Croix, Neuilly*) par nelabojamu nepaklausību. Tikai Lemānas (*Le Mans*) Jezuītu koledža spēja civilizēt viņa kvēlo neatkarību. Viņš publicēja savu valsts doktora jeb habilitācijas disertāciju (par hipotētiskajiem teikumiem vecfranču un vidusfranču valodā) 1939. gadā. 1934. gadā viņš pārcēlās no vidusskolas skolotāja posteņa uz universitāti Kānā (*Caen*); viņš dabūja vietu Sorbonā 1946. gadā un 1949. gadā nomainīja slaveno Albēru Dozā (*Albert Dauzat*) Praktiskajā augstākās pētniecības skolā (*École pratique des hautes études*) Parīzes Universitātē. 1962. gadā viņu ievēlēja Beļģijas Karaliskajā franču valodas un literatūras akadēmijā (*Académie royale de langue et de littérature françaises de Belgique*). Es sevišķi atceros viņa īpašo rakstīšanas veidu, kurā visas tradicionālās uzsvāra zīmes bija izlaistas; viņš iztika bez gravjiem, akūtiem un cirkumfleksiem, lai gan redaktori rūpējās, lai tie tiktu atjaunoti viņa publicētajos darbos. Vienlaikus viņš nekad nebūtu pacietis tādu vaļību no manas puses, un šajā ziņā es viņu nepārbaudīju. Tajā bija kaut kas no “dari, kā es saku, nevis kā es daru”, vedinot

uz domām par autoritārismu, kas šad un tad izpaudās arī viņa semināros. Patiesi neizprotams kreisais!

Atšķirībā no daudzām citām darbības vārdu formām franču valodā nākotnes forma nav vienkāršs turpinājums tās latīņu līdziniekam, un tieši tādēļ tā ir vēsturiski interesanta. Latīņu valodas nākotnei bija tīri sintētiska struktūra, sakne un galotnes, kas mainījās atkarībā no konjugācijas tipa. Šo galotņu zudums regulāru fonoloģisku izmaiņu rezultātā drīz vien padarīja nākotnes formas neatšķiramas no noteiktām citām laiku formām (piem., īstenības izteiksmes imperfekta un subjunktīva tagadnes) un līdz ar to par nefunkcionālām; glābiņš bija perifrastiski izteiksmes veidi. Laika gaitā *amabo* (es mīlēšu) un *finiam* (es pabeigšu) kļuva par *amare habeo* un *finire habeo*; izveidojās jauna analītiska forma, kurā nenoteiksmi papildināja darbības vārda *habere* (piedēret) tagadnes forma. Bet laika gaitā šis jaunās analītiskās formas fonoloģiskā zuduma rezultātā arī tika saīsinātas; dažādas *habere* formas (*habeo, habes, habet* utt.) tika būtiski saīsinātas, un tās pārstāja uztvert kā neatkarīgus darbības vārdus. Tie izskatījās drīzāk kā nenoteiksmei brīvi pievienotas galotnes (*amare habeo* > **amer ai*; *finire habes* > **finir as*). Faktiski šis process turpinājās līdz punktam, kur *ai, as* utt. saplūda ar nenoteiksmi (**amer ai* > *amerai* [vēlāk *aimerai*]; **finir as* > *finiras*), tādējādi pārņemot īstas galotnes statusu. Attīstība sintētisks > analītisks > sintētisks nu bija beigusies, un izveidojušās formas nebija īpaši apdraudētas kļūt par nefunkcionālām atšķirību zušanas dēļ. Pēc savas vētrinās izveidošanās nākotnes laika formas palika relatīvi stabilas, taču tās nebija imūnas pret pārmaiņām vai nu

pastāvošo fonoloģisko procesu dēļ, vai kā atbildes reakcija uz uztveres maiņām analogiskajā sistēmā, kas saturēja kopā konjugācijas modeli. Šie fonoloģiskie procesi un sistēmu analogiskās maiņas būs galvenais disertācijas izpētes objekts, un bija īstais laiks ķerties pie darba.

Tomēr bija vēl kāda nokārtojama formalitāte. Iespējams tādēļ, ka pēdējos gados bija bijuši gadījumi, kad doktorantūras studenti bija nopirkuši jau gatavas disertācijas no negodīgiem skribentiem, universitātei tagad, šķiet, vajadzēja diezgan nopietni pārbaudīt studentu identitāti un viņu spēju saprast un rakstīt franču valodā, proti, viņu potenciālo spēju pašiem uzrakstīt disertāciju. Nav spēju – nav uzņemšanas. Tādēļ man vajadzēja apmeklēt divdaļīgu pārbaudi, lai pierādītu, ka es esmu pietiekami izglītots, lai man nevajadzētu *rēgu rakstniekus* no ārpuses, kas izdarītu darbu manā vietā. Aptuveni 30 vai 40 no mums kādu rītu ieradās, lai kārtotu pārbaudījumu, kas sākās ar pagaru, bet ne pārāk sarežģītu diktātu par Anatola Fransa (*Anatole France*) dzīvi, kam sekoja eseja, kurā kandidāti tika lūgti izanalizēt šī paša autora darbu. Acīmredzot diktāta teksts bija domāts, lai sniegtu pietiekami daudz informācijas, kas ļautu ikvienam, kuram bija pietiekami laba franču valoda un mazumiņš inteliģences, izveidot pārlicinošu savu vispārējo spēju pierādījumu: jāatceras, ka šo pārbaudījumu kārtoja ne tikai pretendenti franču literatūrā, bet arī valodnieki, vēsturnieki, mūziķi un, cik es zinu, ķīmiķi, fiziķi un matemātiķi. Speciālas zināšanas par Anatolu Fransu pilnīgi noteikti bija pēdējā lieta, uz ko eksaminētāji skatījās. Es pārbaudījumu, domājams, nokārtoju, jo nesaņēmu paziņojumu par manas kandidatūras atsaukšanu.

Britu institūtā Parīzē bija arī neobligāts lekciju cikls par to, kā rakstīt disertāciju: es aizgāju vienreiz vai divreiz, bet nevarēju atrast nekādu iemeslu, lai turpinātu lekcijas apmeklēt. Izklāstītais materiāls bija pārāk vispārīgs, un tam trūka nopietnas saistības ar tāda veida disertāciju, kādu es biju iesācis.

Bija iestājusies viena no aukstākajām ziemām daudzu gadu laikā, un, lai gan mani spartiskie bēniņi bija apgādāti ar gāzes sildītāju, man likās, ka kaut kur sistēmā ir sūce. Tāpēc es uzskatīju par apdomīgāku izslēgt sildītāju pirms došanās gulēt. Tas nozīmēja, ka man bija jāguļ apstākļos, kas nakts laikā kļuva arvien arktiskāki, un ļoti drīz es nolēmu noņemt pabiezos aizkarus, kas izrotāja manu vienīgo logu, lai izmantotu tos kā papildu segas. Kā kompensāciju es ieguvu ļoti apmierinošu skatu uz Eifeļa torni – jaunumu, kas drīz vien apnīka.

Pa dienu, kamēr bija ieslēgta apkure, istaba bija apdzīvojama, un es sāku vākt nepieciešamos materiālus disertācijai no tekstiem, kas bija manā personīgajā īpašumā. Šāds darba stils nevarēja turpināties pārāk ilgi, un drīz vien man vajadzēja bieži apmeklēt Nacionālo bibliotēku, lai meklētu citos tekstos darbības vārdu nākotnes laika formas.

Es jau savā istabā nepaliku visu dienu. Regulāri brokastoju tuvumā esošajā nelielajā kafējnīcā un, kad daudzi kravas mašīnu šoferi tur iegriezās pēc savas versijas par brokastīm, ātri vien sapratu, ka *un petit vin rouge* nav nekas *petit*. Pusdienās es mēdzu iet aptuveni kilometru uz tuvāko *restaurant universitaire*, kur par ļoti pieticīgu cenu studentus nodrošināja ar vēl pieticīgākas kvalitātes maltīti. Maltītes garšīgākā daļa, cik es atceros, bija

sinepes, kuras mēs, trūcīgi, bagātīgi likām uz jebkā, kas tika pasniegts tajā dienā. Frāzes kā “Delhi belly” un “Paris guts” (caureja) varēja bieži dzirdēt no apmeklētājiem, taču man jāsaka, ka es nekad necietu ne no vienas no šīm kaitēm – varbūt es ēdu vairāk sinepju nekā lielākā daļa. Vakaros es biju biežs viesis nelielā pašapkalpošanās restorānā trīssimt vai četršimt metru no savas mājvietas. Vienkāršs ēdiens, bet lēti un patīkami. Kad atgriezos mājās, es palīdu zem savām segām un aizkariem un laidos snaudā, klausoties BBC mazā tranzistoru radio, kuru es kaut kā biju ieguvis savā īpašumā. Ja pietiekami agri pamodos, es pat varēju noklausīties BBC aptuveni pēdējo stundu no starptautisko kriketa sacīkšu translācijas no Austrālijas.

Ātrs aprēķins atklās, ka es ik dienas nostaigāju aptuveni trīs kilometrus. Turklāt, tā kā uz sesto stāvu nebija lifta, man bija jākāpj apmēram 120 pakāpienu vairākas reizes dienā. Pie šādas ilgstošas piepūles nepieradis, kāds toreiz biju (un arī tagad esmu), es noteikti zaudēju vismaz desmit kilogramu svara trīs mēnešu laikā, lai gan ēdu diezgan pienācīgi.

Vēl kāda regulāra nodarbošanās bija rakstīšana līgavai, un tam es veltīju diezgan daudz laika vairākas reizes nedēļā. Atbildes nāca līdzīgā tempā, lai gan mūsu sarakstīšanās biežums samazinājās pēc tam, kad viņa iekāpa kuģī, kas veda uz Marseļu.

Bija pagājis kāds laiks, kopš es biju varējis vingrināties un uzlabot savu latviešu valodu. Es puslīdz regulāri sazinājos ar Henriku Gelsenu, bet mūsu sarakste nevarēja aizstāt regulārās tikšanās, pie kurām biju pieradis iepriekšējos gados, un kaut kas bija jādara lietas labā. Man izdevās sadabūt kādreizējā Latvijas Universitātes valodniecības

profesora adresi, kurš tagad dzīvoja Vācijā, un aizrakstīju viņam, lai gūtu kādu atbalstu latviešu valodas skolotāja meklējumos Parīzē. Profesors Ernests Blese bija pietiekami laipns, lai atsūtītu kādus kontaktus, un arī ar vairāku starpnieku palīdzību beigu beigās es varēju sazināties ar Tanitu Milmani (vēlāk Tanita Milmane-Sveķe), kura tobrīd Parīzes Universitātē rakstīja habilitācijas darbu ķīmijā. Mēs vienojāmies, ka viņa man palīdzēs ar latviešu valodu, atlīdzinot ar palīdzību angļu valodā, un tā sākās mūsu iknedēļas tikšanās. Viņas māsa, medicīnas studente, mums bieži vien pievienojās uz angļu valodas daļu. Viņu ģimene vēlāk pārcēlās uz Kanādu, kur Tanita kļuva par mācītspēku ķīmijā kādā universitātē Toronto apkaimē. Es viņu atkal satiku (kopā ar vīru), kad semestri mācīju Kanādā 1972. gadā, bet kopš tā laika mūsu ceļi vairs nav krustojušies.

Aukstā janvāra rītā es lidoju no Parīzes uz Marseļu, lai sagaidītu Etjenetes kuģi, kam bija jāierodas ap pulksten deviņiem no rīta. Man bija laiks dažiem iesildošiem dzērieniem krastmalas diennakts bārā – bārmenis likās viegli apmulsis par manām agrīnajām rīta slāpēm. Kuģis ieradās laikā, un tika izliktas kāpnes. Es jau grasījos kāpt uz klāja, kad tika paziņots, ka sagaidītāji netiek ielaisti, pirms nav pabeigta sanitārā inspekcija. Tas varēja nozīmēt vēl stundu vai divas stāvēšanu aukstumā, kas bija pēdējais, ko es domāju darīt... Pēc dažām minūtēm ieradās inspektoru grupa (kādi pieci vai seši vīri) un gatavojās kāpt uz klāja. Es piegāju viņiem tik tuvu, cik iespējams bez aizdomu radīšanas, un, kad viņi rindā pa vienam devās augšup pa kāpnēm, es vienkārši iekļāvos rindā aiz viņiem, ārēji topot par vienu no inspektoriem. Es iekļuvu

kuģī pietiekami viegli, bet manu aizsegu atklāja Etjenete ar savu pārspīlēto sagaidīšanu. Galvenais inspektors nokliedza dažus draudīgus vārdus manā virzienā, bet bija jau par vēlu. Mēs pazudām tuvākajās durvīs, kamēr inspektoru grupa devās savās gaitās. Viņiem acīmredzot bija labākas lietas, ko darīt, nekā raizēties par mani.

Vienu vai divas naktis mēs palikām Marseļā, tad devāmies ar vilcienu uz Parīzi. Es biju sarūpējis viesnīcas istabu Etjenetei netālu no savas mītnes. Viesnīca izrādījās samērā drūma un netīra vieta, pa kuru bezmērķīgi klaiņoja noplukuši kaķi un īgns personāls, kas neko nedarīja, lai uzlabotu atmosfēru. Vai šī bija tā plaši izslavētā “vecā Francija”, ko Austrālijas paziņas bija krāsojuši tik rožainās un nostalgiskās krāsās? Ātri tika noorganizēta pārcelšanās uz citu viesnīcu turpat netālu, taču Etjenete sasirga ar vēdera vīrusu, un man nācās atrast ārstu, kurš būtu gatavs apmeklēt viņu viesnīcā pusnakts laikā. Pieņētais vīruss neizrādījās nekas nopietns, un viņa to pārcieta relatīvi neskarta.

Pastāvīgākas dzīvesvietas atrašana tagad bija prioritāte, un mums palaimējās uzmeklēt mazu dzīvojamo istabu 14. rajonā. Tā nebija pārāk dārga, toties relatīvi grezna salīdzinājumā ar viesnīcām un manis paša pilnīgi neromantisko jumbistabu. Es paturēju savu sākotnējo mītni, kur es ar 20 vai vairāk strādniekiem imigrantiem (no Spānijas?) dalīju aizvēsturisku tualeti, kurā nebija elektrības un kur nakts apmeklējumos vajadzēja doties ar sveci rokā – un arī ar sērkokociņiem, gadījumam, ja svece nodzistu –, kamēr Etjenete ievācās jaunajā mini dzīvoklī. Es tur kļuvo par biežu viesi un vairāk nekā vienu reizi vien pamanījos nokavēt pēdējo metro uz mājām. Šādā

ritmā dzīvojot, manas garās pastaigas uz ēstuvēm un biežās kāpšanas pa kāpnēm kļuva (gandrīz) par pagātņi.

Pirms aizbraukšanas no Austrālijas Etjenete bija noorganizējusi sev darbavietu Austrālijas vēstniecības pasu nodaļā. Viņas alga un beznodokļu labumi, ko vēstniecības darbinieki baudīja, līdz ar reizēm dabūtām brīvbiļetēm uz koncertiem, pievienoti manai samērā ievērojamajai stipendijai, nozīmēja, ka mēs varējām dzīvot ļoti komfortabli. Vismaz šajā ziņā mūsu draugi studenti mūs apskauda, un Etjenes dzīvoklis, kas drīz tapa par mūsu dzīvokli, kļuva par centrālo vietu austrāliešu studentiem Parīzē. Reizi divās nedēļās mēs rīkojām ballītes tipa tikšanās, kuras, iespaidojušies no līdzīgās 19. gadsimta franču tradīcijas, mēs saucām par mūsu “salonu”. Visi antipodu studenti bija laipni gaidīti, tāpat arī viņu draugi, un tādā veidā mēs satikām arī dažus studentus no Anglijas un citām vietām. Īpaši kāds amerikānis – Frenks Kīts Anderbrinks (*Frank Keith Underbrink*) – bija biežs viesis un kļuva par tuvu draugu, ar kuru mēs uzturējām kontaktus daudzus gadus. Viņa jocīgās imitācijas par dīvainībām, ko viņš novēroja francūžos, bija viens no spilgtākajiem momentiem mūsu tikšanās reizēs un vienmēr izraisīja smieklus. Par spīti ļoti ironiskajam veidam, kādā viņš nemitīgi izturējās pret “la belle France” (izrunātu ar platu amerikāņu akcentu), viņš bija īsts frankofils, kurš nevarēja paciest domu, ka reiz kādu dienu viņam, iespējams, būs jāatgriežas Amerikā (precīzāk – Čikāgā). Viņam bija jau vairāki stipendijas pagarinājumi, un viņš nesteidzās pabeigt savu darbu par 19. gadsimta franču bonapartismu. Pārējiem no mums, protams, bija citādas ambīcijas.

Bija skaidrs finansiāls un daudz mazāks morāls iemesls, lai mēs apprecētos jo ātrāk, jo labāk, un tādējādi maksātu tikai vienu īri divu vietā, un mēs nolēmām rīkot kāzas aprīlī. Frančiem viņu laicīgajā gudrībā ir sistēma, kurā obligāta ir civilā ceremonija, ko vada vietējais mērs, un tikai tā ir legāla juridiskajā ziņā. Tikai pēc tam, kad šis nosacījums ir izpildīts, var domāt par neobligāto laulību ceremoniju baznīcā. Citiem vārdiem sakot, baznīca var salaulāt tikai pārus, kas jau ir salaulāti. Tās ir loģiskas sekas baznīcas šķiršanai no valsts, bet var kļūt par pārsteigumu tiem, kas ir uzauguši britu tradīcijās.

Kārtība pieļāva, ka ārzemniekiem civilo laulību ceremonijas varēja vadīt vēstniecības un konsulārie ierēdņi, t. i., ārzemju konsuls varēja aizstāt franču mēru, un šī mums likās visvienkāršākā, kā arī vislētākā no iespējam. Tik tālu viss būtu labi. Tomēr izrādījās, ka gan līgavai, gan līgavainim bija jābūt Austrālijas pilsonim, un turklāt nevienai no pusēm nedrīkstēja būt arī franču pilsonība, jo tas varētu nostādīt konsulu situācijā, kurā viņš pārkaļpj Francijas likumu. Vismaz tāda bija Austrālijas vēstniecības interpretācija. Nebija nekādu šaubu, ka es biju austrālietis un nekas cits, bet Etjenetes stāvoklis bija citāds. Jā, viņai, protams, bija Austrālijas pilsonība (iegūta naturalizācijas kārtībā), bet vai tas bija viss?

Francijas likums paredz, ka, naturalizējoties citas valsts pilsonībā, tiek zaudēta Francijas pilsonība, taču tikai tādā gadījumā, ja naturalizējas pieaugušais. Nepilngadīgajiem, t. i., tādiem, kas ir jaunāki par 18 gadiem, Francijas pilsonība netiek uzskatīta par zaudētu naturalizācijas ceļā; tādēļ naturalizētam nepilngadīgajam ir divas pilsonības. Šajā situācijā Austrālijas konsuls nebija

pilnvarots mūs salaulāt. Tomēr viņš piekrita to izdarīt, ja mēs varētu nodrošināt dokumentus, kas pierādītu, ka Etjenete ir zaudējusi Francijas pilsonību, – tā kā viņa bija naturalizējusies kā nepilngadīgā, tas bija šķietami neiespējams uzdevums.

Pilsonības jautājumi bija Iedzīvotāju ministrijas kompetencē, un daudzie ministrijas biroji, kuros miertiesneši pieņēma lēmumus individuālos gadījumos, bija izkaisīti pa visu Parīzi. Mēs sākām riņķot, sākotnēji apgalvojot, ka Etjenete vēlas būt “nefrancūziete”. Skaidrs, ka neviens no franču birokrātiem nespēja noticēt, ka persona ar noteiktām tiesībām būt par francūzi varētu nopietni negribēt būt – vai šajā gadījumā, iegūt atļauju nebūt – par francūzi. Tika saņemta atbilde, bieži vien asa, – jūs esat francūziete! Pēc vairākiem neveiksmīgiem mēģinājumiem mēs nolēmām nedaudz pamēģināt apvērsto psiholoģiju. Tagad mēs apgalvojām, ka Etjenete patiešām vēlas būt francūziete. Laimīgā kārtā mēs uzdūrāmies īpaši augstprātīgai un iedomīgai sievietei, kura par savu uzdevumu uzskatīja pasargāt Franciju no nevēlamiem svešautiešiem un būt īpaši nosodošai pret tiem, kuri ir bijuši tik nelojāli, lai naturalizētos ārvalstīs. Muļķa sieviete pat nepapūlējās pajautāt Etjenetes naturalizācijas datumu un ar atklātu nicinājumu atcirta viņai: “Protams, ka jūs neesat francūziete, jūs esat naturalizējusies ārzemniece!” Tā kā mums nebija citas iespējas, mēs izmēģinājām savu laimi un pajautājām: “Vai mēs varētu to dabūt rakstveidā?” Šī nevērīgā birokrāte, kāra izrādīt savu varu pār neaizsargātiem pieprasījuma iesniedzējiem, nekavējās paņemt veidlapu, uzrakstīt uz tās, ka “pilsonība zaudēta, pamatojoties uz noteikumu pantu xyz”, un uzspiest visspēcīgo ministrijas

zīmogu. Mēs atgriezāties pie konsula ar triumfu. Viņš nespēja noticēt savām acīm, bet pieņēma, ka mūsu dokuments atbrīvo viņu no jebkāda soda par pilnvaru pārkāpšanu, un mūsu civilā laulību ceremonija Austrālijas vēstniecībā tika nolikta uz 1963. gada 23. aprīli. Etjenete pat dabūja brīvu pēcpusdienu...

Kura jaunā līgava gan varētu atteikties no piedāvājuma pavadīt medusmēnesi Parīzē? Tomēr Etjeneti šis piedāvājums nevilināja. Viņa vēlējās doties uz Šveici, uz Interlakeni Jungfrau kalna piekājē. Vai šai izvēlei bija kāda simboliska nozīme, man ir paslīdējis garām. Un tā mēs devāmies uz Interlakeni Jungfrau piekājē.

Atgriezušies Parīzē pēc nedēļas vai nedaudz vēlāk, mēs atsākām savu parasto ikdienas rutīnu. Man vēl bija jāpārtrauca saistības ar sešstāvu mājas bēniņiem, un es nekavējoties informēju mājas saimnieci par savu izvākšanos. Nožēlojamā sieviete, kurai bija vairāk naudas nekā viņa zināja, ko ar to darīt, pat mēģināja mani pārliecināt paturēt istabu gadījumam, ja man kādreiz ievajadzētos klusu vietīņu, kurā mācīties. Balzaks, šķiet, vēl joprojām bija dzīvs un vesels, bet skopulīgais lūgums paildzināt to, kas bija bijis ļoti nevienlīdzīgs darījums, nerasniedza dzirdīgas ausis: tagad man bija pieejama tualete ar gaisu un kārtīga apkure mājā, kurai bija lifts!

Tagad es sāku apmeklēt profesora Vagnēra iknedēļas seminārus par lingvistiskām problēmām mūsdienu franču gramatikā. Šeit sapulcējās daudzi viņa doktorantūras studenti no ārzemēm, kā arī viņa habilitācijas doktoranti, kuri lielākoties bija francūži. Vagnērs runāja pāris stundu, ieskicējot problēmas, ar kurām viņš tajā nedēļā bija sastapies, un reizēm aicināja auditoriju izteikt

komentārus. Mums bija atļauts iejaukties spontāni, taču tas pilnīgi noteikti nekļuva mums par ieradumu, un, kas attiecas uz mani, es to izdarīju tikai vienreiz, norādot uz *pas mal* un apgalvojuma darbības vārda struktūras ne-parastumu un jautājot, kā vislabāk būtu analizēt ar to saistīto sintaksi. Profesors nesniedza tūlītēju atbildi, bet apsoliya aplūkot šo problēmu savā nākamajā gramatikā (domājams, Wagner/Pinchon 1967), taču man trūkst ziņu par jaunu risinājumu mana jautājuma sakarā.

No šiem semināriem es paņēmu tik daudz, cik man bija noderīgs, bet drīzāk kā atsevišķas informācijas detaļas, nevis kā vienota attēla daļas, kas veido lielāku visaptverošu ainu un kuras var apvienot metodoloģiskā sistēmā. Čomska (*Chomsky*) revolūcija vēl Francijā nebija jūtama – un patiesi es vēl nebiju lasījis Čomski – un, lai gan termins “strukturālisms” tika bieži lietots, es nebiju pilnīgi pārliecināts, ko tam vajadzēja nozīmēt. Vai tas saistījās ar Sosīru (*Saussure*)? Vai varbūt Blūmfildu (*Bloomfield*)? Vai Prāgas skolu? Man tas bija jēdziens, kuram trūka noteiktības. Mani, kā nākušu no vēsturiskās perspektīvas, šī termina elastība neapmierināja. Kad es nokļuvu līdz Čomskim pāris gadu vēlāk,⁵ es acumirkli aizrāvos ar viņa transformācijas modeļa precizitāti, īpaši kā tas izklāstīts grāmatā *Syntactic Structures* (Sintakses struktūras, Chomsky, 1957) un ātri kļuva par transformatīvās gramatikas piekritēju. Viens no maniem vēlākajiem studentiem lingvistiskās analīzes kursā reiz jokojā, ka mani pirmie divi iniciāļi (T. G.) patiesībā nozīmē

⁵ Tas patiesībā bija Ians Lorijs (sk. tālāk), kurš pirmais man ierosināja lasīt Čomski.

“transformatīvā gramatika”. Tomēr mana puslīdz jaungramatiskā disertācija neprasija pieņemt kādu īpašu nostāju attiecībā pret sinhronisko analīzi, un tādēļ šis jautājums manam diahroniskajam darbam nebija aktuāls.

Semināri arī deva labu iespēju Vagnēram noskaidrot, kā man klājas. Tagad daudzās universitātēs ir kļuvis par normu (formālu vai neformālu) darbu vadītājiem reizi nedēļā tikties ar saviem studentiem (individuāli vai grupās), lai noskaidrotu viņu progresu un piedāvātu ierosinājumus, ko darīt tālāk. Šāda pieeja būtu bijusi nepiemērota Parīzei, ņemot vērā to doktorantūras studentu daudzumu, kuru darbu pārraudzīja viens vadītājs. Tā arī būtu pretēja darbība valdošajam (un, pēc manas saprašanas, vienīgajam piemērotajam) uzskatam, ka šajā līmenī studenti paši ir atbildīgi par savu progresu. Es arī atzīstu likumsakarību: ja students nav spējīgs domāt neatkarīgi un intelektuāli, viņam vispār nevajadzētu atrasties doktorantūras programmā. Tā galu galā nav darba vadītāja atbildība iegūt grādu studenta vietā, kā arī pārvērst vidusmēra disertāciju par izcilu. Beigās students iegūs visu atzinību un labumu – vai tad tādēļ studentam nav jānodrošina lielākā ieguldījuma daļa un jābūt par dzinuli dinamiskās attiecībās ar darba vadītāju?

Es konsultējos ar Vagnēru ne vairāk kā sešas līdz astoņas reizes savā studiju laikā un katru reizi saņēmu to pašu atbildi: “Tu esi uz pareizā ceļa, tā tik turpini!”. Iespējams, viņš bija pārāk aizņemts, lai ko vairāk darītu, bet man nav ko sūdzēties par viņa apņēmīgo neiesaistīšanās pieeju, un esmu pārliecināts, ka mani tā laika studiju biedri man piekristu. Vagnērs manu nākotni uzticēja man, un mēs abi zinājām, kur slēpjas īstā atbildība. Laiki

ir mainījušies, mode ir mainījusies, bet līdz šim laikam es neesmu redzējis godīgu, nebirokrātisku un tīri intelektuālu skaidrojumu cita veida pieejai.

Laiks gāja uz priekšu, un 1964. gads nomainīja 1963. bez kādām īpašām izmaiņām mūsu apstākļos. Vēstniecība un Nacionālā bibliotēka palika nozīmīgi mūsu dzīves pieturas punkti, mums nebija nekādu birokrātisku ķīviņu, mēs bijām ļoti apmierināti ar saviem nelielajiem apartamentiem, kurā “salons” turpināja regulāri satikties, un lielie lēmumi (par bērniem, disertācijas iesniegšanu, akadēmiskā posteņa meklēšanu) vēl bija daudzu mēnešu attālumā. Tas nenozīmē, ka dzīve kaut kādā veidā bija vienmuļa; mums bija pietiekami daudz izklaižu, ieskaitot ceļojumu uz Angliju kriketa sezonas laikā un ceļojumu uz Šveici ap Ziemassvētkiem. Disertācija virzījās uz priekšu, un drīz vien man bija pietiekami daudz materiāla, lai sāktu domāt par struktūru un uzsāktu rakstīt. Padzirdējis, ka Melburnas Universitātes franču valodas profesors ir savā radošajā akadēmiskajā atvaļinājumā Londonā, es īsi viņu apciemoju cerībā, ka kādu dienu viņš varbūt mani atcerēsies, ja viņa nodaļā parādīsies brīva darba vieta.

Šis bija arī gads, kad mans ceļabiedrs un ilggadējs draugs Brūss Rīds (*Bruce Reid*) nolēma pamest savu disertāciju par franču simbolistu dzejnieku Rembo (*Rimbaud*) un pārcelties uz Angliju, kur viņš vēlāk nodevās karjerai bibliotēku zinātnē.

Gada otrajā pusē temps ievērojami paātrinājās. Es sāku rakstīt, un, kad vairākas nodaļas vai apakšnodaļas bija pabeigtas, Etjenete tās pārrakstīja ar vēstniecības pasu rakstāmmašīnu. Tekstapstrādes programmas un

personīgie datori tajā laikā neeksistēja, un manis paša samērā nelielā pārnēsājamā rakstāmmašīna nebija īsti piemērota. Mēs izrēķinājām, ka līdz 1965. gada februārim pabeigtais darbs pēc pavairošanas un iesiešanas Xerox kompānijā būs gatavs iesniegšanai. Tas nozīmēja, ka eksaminācija (*soutenance* – publiskā aizstāvēšana), iespējams, būs aprīlī vai maijā. Francijas sistēmā nav jāgaida, līdz eksaminētāji iesniedz rakstiskas atsauksmes: visi trīs eksaminētāji ir klāt *soutenance*, pēc aizstāvēšanas dodas uz īsām pārrunām, no kurām atgriežoties nekavējoties paziņo savu spriedumu. Mēs pieņēmām, ka mana disertācija netiks noraidīta, un tādēļ es sāku pieteikties vairākām pozīcijām Anglijā (uz 1965.–1966. gadu) vai Austrālijā (uz 1966. gadu). Bija skaidrs, ka mēs visdrīzāk būsīm pametuši Franciju kādu laiku pirms 1965. gada vidus un būsīm apmetušies kaut kur citur. No tā izrietēja, ka ap 1964. gada beigām mēs varētu sākt mēģināt radīt mūsu pirmo bērnu.

Ceļojums uz Šveici noritēja kā plānots, lai gan braukšana pa sniegu un nedrošu ledu uzlika zināmus ierobežojumus tam, kurp mēs varējām viegli doties un ko varējām viegli redzēt. Kādu vakaru mēs bijām plānojuši apmeklēt Mocarta operu “Die Zauberflöte” (Burvju flauta), uzticot biļešu rezervēšanu un iegādi vienam no austrāliešiem, ar kuriem kopā bijām šajā ceļojumā. Kad mēs tajā pēcpusdienā braucām atpakaļ uz Berni, notika neliels negadījums (kurš viegli varēja būt bijis liels) – mūsu mašīna paslīdēja uz ledus un ietricās betona pālī, kas bija novietots tieši pareizajā vietā, lai pasargātu mūs no pārkrišanas pār malu lejā dziļā aizā. Mašīnas bojājumi nebija nopietni, un mēs paguvām nokļūt pilsētā laikā, lai paspētu uz izrādi,

nedaudz neapmierināti par aizķeršanos, bet kopumā pavisam neskarti. Kad mēs ieņēmām savas vietas, Etjenete aizdomīgi piebilda, ka viņa neredzot orķestra bedri, bet viņas novērojuma nozīmīgums mums tapa skaidrs tikai tad, kad bez uvertīras atvērās priekšskars un ļoti nemocartiski aktieri sāka spēlēt (Šveices vācu valodā) to, kas izskatījās pēc tradicionālas teātra izrādes. Mūsu neapmierinātība pieauga, un es neesmu drošs, vai mēs palikām noskatīties visu Klodela (*Claudela*) "Le Soulier de Satin" (Satīna čība) vai arī aizbēgām pirmajā starpbrīdī. Tā vai citādi, tā bija bijusi ļoti neapmierinoša diena, un mēs atgriezāmies viesnīcā, lai gūtu kaut nedaudz mierinājuma. Mūsu meita Sonja (*Sonya*) piedzima deviņus mēnešus vēlāk.

Pārsteidzošā kārtā viss turpināja noritēt stingri pēc plāna. Disertācija bija nodota, un es sazinājos ar trim eksaminētājiem (profesoriem Frederiku Delofrē (*Frédéric Deloffre*), Žoržu Gugenheimu (*Georges Gougenheim*) un Robērleonu Vagnēru (*Robert-Léon Wagner*)), lai noskaidrotu, vai viņi vēlas, lai es ierastos uz priekšizstāvēšanas interviju. Tikai profesors Gugenheims izteica vēlmi mani satikt, un pēc kāda laika tam sekoja iedrošinoša, pat jautra intervija, kuras beigās es izteicu cerību, ka neesmu viņu apbēdinājis (*J'espère que je ne vous ai pas trop déçu*). Viņš atbildēja: "Es domāju, ka es jums likšu labu atzīmi (*Je crois que je vais vous donner une bonne note*)."

Jau kādu laiku iepriekš es biju pieteicies uz vietu Adelaide Universitātes jaunajā kampusā, un mani jau bija intervējis tās profesors Ians Lorijs (sk. turpinājumā). Īsi pirms *soutenance* pienāca labā ziņa, ka es esmu pieņemts un ka mana alga būs vienu pakāpi augstāka, ja es sekmīgi pabeigšu doktorantūru.

Aizstāvēšanās notika aprīlī. Man bija jārunā aptuveni 15 minūtes, īsi izklāstot ieguvumu, ko šī disertācija dotu vēsturiskās valodniecības pētniecības laukā – runa, ko es pilnībā biju iemācījies –, un tad katrs no eksaminētājiem runāja aptuveni 45–60 minūtes, novērtējot šo darbu no savas perspektīvas. Es biju iedrošināts iejaukties, ja kāds no komentāriem man šķistu diskutabls, bet es to darīju diezgan piesardzīgi, tikai lai parādītu, ka esmu nomodā un pilnībā saprotu, kas tiek runāts. Beidzot tika paziņots vērtējums: “Parīzes Universitātes doktora titula cienīgs, ar *mention Très Bien* (augstākā kategorija) un *félicitations du jury* (žūrijas apsveikums).” Vagnērs man vēlāk konfidenciāli (*ceci entre nous*) pateica, ka par slavinošo piebildi “*félicitations du jury*” visi trīs eksaminētāji bija vienojušies vienbalsīgi.

Tā bija liela prieka diena. Es biju ieguvis jaunu grādu un algas paaugstinājumu savā jaunajā darbā. Turklāt mūs ar Etjeneti cienāja ar brīvpusdienām, ko austrāliešu draugi un kolēģi tradicionāli rīkoja jaunajiem doktoriem. Mūsu gadījumā mūsu “salona” biedri uzņēmās rīkošanu, un lielā ēšana un dzeršana pārvērtās liksmībā, jautrībā, uzdzīvē un pat riskantos jociņos.

Man vēl joprojām bija jānolemj datums, kad sākšu darbu Adelaidē. Mēs gaidījām savu pirmo bērnu septembrī un tādēļ vēlējāmies būt Adelaidē mēnesi vai divus pirms priecīgā notikuma. Šī iemesla dēļ es būtu varējis sākt strādāt jūnijā vai jūlijā, bet es apzinājos, ka vēl joprojām biju atvaļinājumā no Dienvidaustrālijas vidusskolas sistēmas, kā stāstīts iepriekš – sk. *Universitāte (1958–1961)*. Tādēļ es uzskatīju par apdomīgu atgriezties šajā sistēmā uz pāris mēnešiem, tādējādi samazinot parādu, kas man būtu

jāmaksā formālas aiziešanas gadījumā. Tātad es uzrakstītu atlūgumu ar 1965. gada 31. decembri un uzņemtos savus pienākumus universitātē 1966. gada 1. janvārī.

Atgriežoties Adelaidē, es tomēr uzsāku sarunas, lai rastu iespēju anulēt parādu. Es argumentēju, ka, tā kā esmu parādījis savu labo gribu, atgriežoties noteiktajā laikā un nokalpojot vēl sešus mēnešus, ministrija varbūt varētu apsvērt manu pārcelšanu no otrās uz trešās pakāpes izglītības sektoru kā pamatotu turpinājumu manai kalpošanai Dienvidaustrālijas pavalstij. Un, kā izrādījās, parāds patiešām tika anulēts. Vēlāk tomēr manas ausis sasniedza baumas, ka es esot bijis nevajadzīgi dāsns pret ministriju. Man tika dots mājiens, ka universitāte un ministrija jau iepriekš un bez manas zināšanas bija panākušas vienošanos, pēc kuras (a) universitāte samaksātu nenokārtoto parādu vai (b) ministrija piekristu to aizmirst. Kaut kā (a) versija izklausās ticamāka. Es nekad neesmu redzējis konkrētu pierādījumu šīm baumām un pieminu tās šeit tikai tīri intereses dēļ. Tagad pēc kādiem 45 gadiem tam īsti nav vairs nekādas nozīmes.

Parīzē gatavošanās mūsu aizbraukšanai noritēja pilnās burās. Mēs pasūtījām kuģa braucienu no Neapoles līdz Melburnai, paziņojām par savu aizbraukšanu dzīvokļa īpašniekam, pārdevām to nelielo daudzumu mēbeļu, kas mums bija, un pat sarunājām, ka mani vecāki dosies uz Melburnu, lai mūs aizvestu atpakaļ uz Adelaidi – nedaudz vairāk nekā 700 kilometru. Mēs pat uzaicinājām profesoru Vagnēru, kurš dzīvoja mūsu apkārtnē, apciemot mūs uz atvažu aperitīvu. Viņš nemēdza socializēties ar saviem studentiem, un mēs patiesībā negaidījām, ka viņš pieņems uzaicinājumu, bet viņš to izdarīja.

Mēs, protams, bijām ļoti iepriecināti un jutām, ka kādā nelielā ziņā esam “uzvarējuši”. Diemžēl mēs tā arī vairs nesatikāties, lai gan neregulāri apmainījāmies ar vēstulēm. Viņš nomira 1982. gadā.

Jauni plašumi un horizonti

L'homme n'est pas né pour le repos.

Voltaire. *Candide*

Mēs ieradāmies Adelaidē, kur sākumā palikām pie maniem vecākiem, līdz nokārtojām pastāvīgāku dzīvesvietu. Jauno universitātes darbinieku apgādei universitātei ar valdības institūcijas, Mājokļu trasta, starpniecību bija pieeja dzīvesvietām ar pazeminātu īres maksu. Īre bija daudz zemāka par to, ko mums vajadzētu maksāt brīvajā tirgū, un mums piedāvātā māja bija tik ērti sasniedzama no jaunā universitātes kampusa, ka mēs bijām ļoti laimīgi to pieņemt. Patiesībā mēs tajā nodzīvojām desmit gadus, pirms pārcēlāmies uz nedaudz lielāko mūsu pašu māju.

Bez lielām grūtībām es atgriezos savā vecajā skolotāja darbā. Bet pats par sevi saprotams, ka manas domas bija pievērstas vairāk nākamajam nekā esošajam gadam. Lai gan es vēl formāli nebiju universitātes mācībspēks, es biju aizņemts, iepazīstoties ar jaunajiem kolēģiem un pat apmeklējot sapulces. Līdz ar Iana Loriga (*Ian Laurie*) un Filipa Bosāna (*Philippe Beaussant*) ierašanos – sk. tālāk *Ians Lorigs* – bija arī dažādas sabiedriskas tikšanās un plānošanas sesijas.

28. septembrī man bija iepļānota vakara lekcija Lingvistikas biedrībā, kuru es pirms sešiem gadiem biju palīdzējis nodibināt (sk. tālāk *Henriks Gelsens*). Tās dienas agrā pievakarē Etjenete brīdināja par dzemdību tuvošanās pazīmēm, un ar zināmu steigu man nācās viņu aizvest uz tuvāko dzemdību namu – kādu 15–20 minūšu attālumā. Palicis ar viņu tik ilgi, cik varēju, es devos tālāk uz Adelaides Universitāti (vecu kampusu) un nolasīju savu lekciju, pēc kuras uz stundu vai nedaudz vairāk atgriezos slimnīcā. Es devos mājās un paliku nomodā visu nakti, labodams studentu darbus, līdz beidzot ap septiņiem no rīta saņēmu zvanu ar paziņojumu par mūsu meitas Sonjas piedzimšanu. Tad sākās manas vizītes uz slimnīcu, kas ilga aptuveni nedēļu. Tolaik jaunās māmiņas netika uzreiz izrakstītas un palaistas mājās, kā tas ir pieņemts pēdējā laikā.

Vēl kāds liels izaicinājums 1965. gada beidzamajos mēnešos bija latviešu gramatikas projekts, kuru kopā ar Henriku Gelsenu (sk. tālāk) bijām nolēmuši uzņemties. Lai gan es jau biju veicis nelielus priekšdarbus, vēl būdams Parīzē, mēs joprojām bijām pašā sākumā, un mums bija vēl jāpārrunā ļoti daudz lietu. Un man bija jāatjauno sakari ar Adelaides Latviešu teātra grupu...

Tas, kas ir stāstāms par manu pedagoga karjeru Flindersā, ir lielā mērā pateikts veltījumā Ianam Lorijam (sk. tālāk). Turpmākais kalpos, lai paplašinātu tur sniegto pārskatu, aptverot jautājumus, kas nav saistīti ar manām attiecībām ar departamenta vadītāju.

Etjenete bija uzsākusi nepilna laika studijas pie mums 1966. gadā, gadu pēc gada uzkrājot kursus, lai iegūtu grādu. Viņa specializējās franču un itāļu valodā

ar papildu kursiem mākslas vēsturē un muzikoloģijā, 1974. gadā galu galā iegūdamā bakalaura grādu ar izcilību (*honours*) franču valodā. Viņai atlika arī laiks radīt mūsu dēlu Silvanu (*Sylvan*) 1968. gada novembrī. Tajā laikā es biju universitātes finanšu sanāksmē, kuru pārtrauca prorektora sekretāre, paziņojot mums visiem labos jaunumus.

Līdz ar 1969. gadu Franču valodas departaments bija pilnā plaukumā, piedāvājot plašu kursu spektru gan parastās pakāpes, gan speciālajās programmās, kā arī augstākas pakāpes studiju vadību. Bez mūsdienu franču valodas kursiem es lasīju arī franču valodas vēsturisko valodniecību parastās pakāpes studentiem un piedāvāju izvēles kursus speciālās mācību programmas studentiem padziļinātā franču valodā un vispārīgajā valodniecībā. Atkal pateicoties Ianam Lorijam, es varēju piedāvāt (sadaļā – lingvistika) kursu ar nosaukumu “Latviešu valoda – ievads lingvistiskajā izpētes metodē”. Lai cik tas dīvaini nebūtu, pirmo pāris gadu laikā uzņemtie studenti bija viens austrālietis, viens lietuvietis un divas holandiešes, bet neviena latvieša! Vēlākajā uzņemšanā redzama pavisam cita aina.

Administratīvajā ziņā es kādu laiku darbojos Universitātes padomē un Pētniecības komitejā. Kad biju ievēlēts par Humanitāro zinātņu skolas (*School of Humanities*) dekāna vietnieku (1968–1969 un 1970–1971), es *ex officio* biju arī Akadēmiskajā komitejā. Dekāns visu 1971. gadu bija atvaļinājumā, kas nozīmēja, ka es kļuvu par dekāna pienākumu izpildītāju, tādējādi būdams vēl vairākās komitejās, kas nodarbojās ar iecelšanu amatā, paaugstinājumiem, finansēm utt. Šie dažādie pienākumi

sniedza man ļoti noderīgu ieskatu universitātes ārējos un iekšējos darbības principos un iepazīstināja mani ar augstākiem administrācijas darbiniekiem un mācībspēkiem ārpus manas skolas sienām. Es kļuvu pazīstams.

Tā kā darbs pie latviešu gramatikas projekta kopā ar Henriku Gelsenu virzījās uz priekšu, es sāku rakstīt ar rakstāmmašīnu manuskriptu, kas deva man iespēju izmēģināt materiālu mazā brīvprātīgo grupā, tādējādi ļaujot mums saprast, kuras izklāsta daļas praksē strādā labi un kuras vajag pārveidot. Grupa regulāri tikās mūsu mājā reizi nedēļā kādus divus vai trīs gadus. Pašā sākumā arī Etjenete mums pievienojās, bet, tā kā viņai bija daudz citu lietu, ko darīt, viņa galu galā nosprieda, ka latviešu valodas gramatika nav domāta viņai. Ar laiku tika sagatavoti arī vairāki audio ieraksti, kas papildinātu vēl nepublicēto mūsdienu latviešu valodas gramatikas tekstu, bet šie ieraksti nekad nav tikuši izplatīti ārpus manu nodarbību studentu grupām. Līdz 1969. gada beigām manuskripts bija vairāk vai mazāk pabeigts, un bija laiks meklēt izdevēju. Beigu beigās 1972. gada martā tika noslēgts līgums ar *Mouton* izdevniecību.

1968. gadā ikgadējo latviešu Rakstnieku dienu organizatori mani bija uzaicinājuši uzstāties ar priekšlasījumu Sidnejā. No šī notikuma man visspilgtāk atmiņā ir palikusi mana pirmā tikšanās ar Baibu Metuzāli (vēlāk profesori Baibu Metuzāli-Kangeri, kas nesen ir devusies pensijā no Stokholmas Universitātes un tagad dzīvo Rīgā). Mani aizrāva izvilks, ko viņa mums nolasīja, īpaši tā nepiespiestais tonis un saturs, tā inteligentā oriģinalitāte. Tajā laikā es meklēju zinātnisko asistentu un sapratu, ka neko labāku nevarētu izdarīt, kā lūgt

Baibu (ar grādu franču, latīņu valodā un matemātikā) pieņemt šo posteni par stundu samaksu. Tādējādi sākās sadarbība, kas ilga daudzus gadus un turpinās vēl joprojām. Viņas 60 gadu jubilejas sakarā es publicēju detalizētāku aprakstu (latviešu valodā) *Baltu Filoloģija XI* (2), 2002, 139.–140. lpp.

Tajā pašā gadā es publicēju savu pirmo akadēmisko rakstu, ko man bija uzdevis trimdas gadagrāmatas *Archivs* redaktors profesors Edgars Dunsdorfs, un apmeklēju savu pirmo nacionālo konferenci (Sidnejā), kurā es nolasīju savu vēl nepublicēto rakstu, kas balstīts manā Parīzes disertācijā. Es arī sāku asistēt profesoram Lorijam vadīt doktora disertāciju par Žorža Brasēnsa (*Georges Brassens*) vārdu krājumu. Manu publikāciju saraksts, kaut lēnām, bet auga, un tajā bija jau raksti gan par latviešu, gan franču valodu. Mans pirmais paaugstinājums (par vecāko lektoru) nāca 1970. gada sākumā un ir īsi aprakstīts turpmāk – sk. *Ians Lorijs*.

Es jau gaidīju savu pirmo radošo akadēmisko atvaļinājumu (plānots 1972. gadā). Plānoju apmeklēt Latviju un citas padomju Baltijas republikas un nodomāju, ka būtu prātīgi atsvaidzināt manas ierobežotās un ierūsējušās krievu valodas zināšanas. Ar Latviju, es domāju, es varētu tikt galā, bet Krievija, Igaunija un Lietuva būtu cits jautājums, un tādēļ es atgriezos WEA uz intensīvo vasaras kursu (1970–1971) un nākamo gadu (1971). Labi vien bija, jo man bieži vajadzēja lietot krievu valodu mēnesi ilgajā iepazīšanās ceļojumā.

Došanās pasaulē

Mais les vrais voyageurs sont ceux-là seuls qui partent
Pour Partir

Baudelaire. *Le Voyage*

Līdz 1971. gada beigām es biju nostrādājis Flindersā sešus gadus, un pēc tā laika likumiem man bija atļauts uz veselu gadu doties radošajā akadēmiskajā atvaļinājumā, lai pievērstos pētniecībai. Lielākā daļa šī laika, protams, tiku pavadīta Parīzē, bet man bija arī citi plāni. Es gribēju pētīt galvenās letonikas kolekcijas Austrumeiropā un nodibināt kontaktus ar kolēģiem gan tur, gan arī Ziemeļamerikā. Un pēc ilgas gaidīšanas es pirmo reizi varētu nokļūt Rīgā.

Etjenete bija vairāk nekā laimīga pavadīt vēl vienu veselu gadu Parīzē, un mēs arī cerējām, ka bērni ilgās uzturēšanās rezultātā brīvi iemācīsies franču valodu. Tādējādi tā bija ļoti sajūsmināta trijotne, kas tieši pirms 1971. gada Ziemassvētkiem Adelaidē uzkāpa uz kuģa. Mans ļoti atšķirīgais maršruts nozīmēja, ka man vajadzēja ceļot ar lidmašīnu. Es devos ceļā pāris dienu vēlāk, lai apmeklētu daļu no Latviešu kultūras dienu pasākumiem pirms lidojuma uz Honkongu un Bangkoku (vairāk lai atpūstos, nevis strādātu), no turienes uz Maskavu, Ļeņingradu, Tallinu, Rīgu, Viļņu, Helsinkiem, Stokholmu, Upsalu, Kopenhāģenu – un galu galā Parīzi februāra vidū. Es biju gribējis savā programmā iekļaut Tartu, bet nedabūju vīzu. Mana odiseja pa Padomju Savienības rietumiem bija salīdzinoši veiksmīga, ciktāl tas attiecas uz darbu bibliotēkā, un man izdevās iegūt ievērojamu

daudzumu bibliogrāfisko atzīmju par daudzu nozīmīgu kolekciju fondiem, taču tā nebija tik veiksmīga attiecībā uz iepazīšanos ar līdzīgi domājošiem kolēģiem. Vienīgi Rīgā, kur es pavadīju 14 dienas, man radās iespēja satikt dažus universitātes un akadēmijas kolēģus, starp kuriem bija arī leģendārais Rūdolfs Grabis un publikācijām bagātā Aina Blinkena.

Mani uzaicināja nolasīt lekciju Latvijas Zinātņu akadēmijā, un, tā kā man bija līdzīgi teksts, ko biju paredzējis vēlāk lasīt Kanādā, es akadēmijai ierosināju šo pašu tematu – par latviešu valodas darbības vārdiem vajadzības izteiksmē no Čomska teorijas viedokļa. Tas, šķiet, autoritātēm nepatika, un caur starpniekiem es tiku informēts, ka “Valodu mācīšana Austrālijā” būtu interesantāks temats. Es pavadīju pāris dienu, liekot kopā kaut ko piemērotu šai tēmai, un lielajai dienai viss bija sagatavots. Tikai tad es atklāju, ka šī lekcija nebūs Zinātņu akadēmijas aizbildniecībā, bet tas drīzāk ir “Latvijas komitejas kultūras sakariem ar tautiešiem ārzemēs” ierosinājums. Profesionāli un intelektuāli tālu no iecerētā, tā tomēr noritēja samērā labi. Visi izskatījās apmierināti, un pati Aina Blinkena mani apsveica ar puķu pušķi. Kamēr vēl biju Latvijā, es ielasīju lappusi vai nedaudz vairāk no kāda austrāliešu autora (vai tas bija Patriks Vaits (*Patrick White*)?) angļu valodas studentiem Latvijas Valsts universitātē, bet man nav ne mazākās nojausmas, kas ar šo ierakstu ir noticis pēc tam.

Tik piepildītas bija šīs 14 dienas – ministriju, skolu, bibliotēku, tūristu apskates objektu apmeklējumi un, protams, Kultūras sakaru komiteja... tik daudz kas no tā man tagad ir pagaisis no atmiņas. Tomēr kontaktu

nodibināšana ar Rīgu un tās cilvēkiem ir izceļams kā ļoti svarīgs pagrieziens garajā ceļā uz manu iekļaušanos latviešu zinātnieku aprindās.

Somijā es satiku profesoru Valentīnu Kiparski (*Valentin Kiparsky*), kurš bija mācījies Rīgā pie Jāņa Endzeļina 20. gs. 30. gados, un iepazinās ar nozīmīgo letonikas kolekciju Helsinku Universitātes bibliotēkā. Zviedrijā mani uzņēma Velta Rūķe-Draviņa, baltu valodu profesore Stokholmas Universitātē, un es nodibināju kontaktus ar šo nodaļu, kam bija lemts plaukt un zelt viņas pēcteču Helges Rinholma (*Helge Rinholm*), Baibas Metzāles-Kangeres un Pētera Vanaga aizgādībā. Šīs saites nostiprināja daudzās Baltijas studiju konferences, kuras ik pārgadus organizēja universitātes nodaļa sadarbībā ar Baltijas Institūtu Skandināvijā (par kura biedru es vēlāk tiku ievēlēts). Pēc dienas vai divām Kopenhāgenā es ieradās Parīzē 20. februārī. Vai es spēju atcerēties šo datumu? Nē, protams, es to neatceros, bet Etjenete ir pārliecināta dienasgrāmatas rakstītāja, un šai gadījumā, kā daudzviet citur, es esmu pārskatījis viņas dienasgrāmatas, lai atrastu datumus, vietas un citas detaļas – un galu galā savi avoti ir jānorāda.

Mēs dzīvojām patīkamā dzīvoklī 13. rajonā, kas bija samērā tuvu bērnudārzam un sākumskolai, uz kuru bērni kārtīgi tika nogādāti. Etjenete atgriezās darbā Austrālijas vēstniecībā, kamēr es sevi nodarbināju ar ne pārāk aizraujošu projektu, veidojot sarakstu ar neskaidriem saīsinājumiem, kuru bija papildnam jebkurā avīzes raktā, ko kādam labpatiktos lasīt. Projektam nebija lemts nonākt ne pie kāda atrisinājuma vai publikācijas, jo saīsinājumiem izrādījās tikpat īss mūžs kā manai interesei

par šo tematu; daudz tuvāks mērķis bija Baltijas Studiju veicināšanas asociācijas (AABS) trešās konferences apmeklēšana, kas notika maijā Toronto un kurā es biju paredzējis satikt vairākus Ziemeļamerikas kolēģus un beidzot nolasīt referātu, kurš bija šķitis tik ļoti neinteresants Latvijas Zinātņu akadēmijai. Šī apciemojuma laikā es arī vēlējos doties izlūkos uz Gvelfas (*Guelph*) Universitāti, kur rudens semestrī biju vienojies par vieslektora amatu (franču valodā). Pa to laiku, martā, es varēju parakstīt līgumu par mūsdienu latviešu valodas gramatikas (*A Grammar of Modern Latvian*) izdošanu.

Mans ceļojums pāri Atlantijas okeānam bija samērā veiksmīgs. Mans referāts tika labi uzņemts pat no Eiropas pārstāvju puses, starp kuriem bija Velta Rūķe-Draviņa (Stokholma) un Terje Mathiasen – tolaik krievu valodas lektors Oslo Universitātē). Man bija iespēja arī satikt Džūlzū Levinu (*Jules Levin* – tolaik krievu valodas asociēto profesoru Kalifornijas Universitātē Riversaidā), Ēriku Hempu (*Erick Hamp* – tolaik lingvistikas profesoru Čikāgas Universitātē) un Viljamu R. Šmolstīgu (*William R. Schmalstieg* – tolaik slāvu valodu profesoru Pensilvānijas pavalsts Universitātē). Izrādījās, ka Šmolstīgam bija radusies nopietna interese par lietuviešu valodu līdzīgu iemeslu dēļ, kā es biju “atklājis” latviešu valodas esamību, un šī (vai kāda cita) iemesla dēļ mēs ļoti labi sapratāmies, pat šodien vēl joprojām uzturot neregulārus kontaktus. Bija arī citas iepazīšanās, tostarp ar Vairu Viķi-Freibergu (toreizējo asociēto profesori psiholoģijā franciskajā Monreālas Universitātē; vēlāk viņa divus termiņus nokalpoja kā Latvijas Valsts prezidente).

Pēc atgriešanās Parīzē es mazliet nesistemātiski pāstrādāju ar franču valodas saīsinājumiem un apzināju transformatīvās gramatikas attīstību Francijā, apmeklējot profesoru Nikolā Rivetu (*Nicolas Ruwet*) jaundibinātājā Parīzes 8. universitātē (*Université de Paris VIII*) (kas toreiz atradās pagaidu telpās *Bois de Vincennes*). Ians Lorijs mūs apmeklēja jūnija beigās pa ceļam uz Kembridžu (vai no tās), un mans senais draugs Brūss Rīds (*Bruce Reid*), tagad ģimenes pavadīts, jūlija vidū arī veica svētceļojumu atpakaļ uz Parīzi. Augusta otrajā pusē es apmeklēju XI Starptautisko lingvistu kongresu Boloņā. Tajā atkal satiku gan Veltu Rūķi-Draviņu, gan Ainu Blinkenu, kuras bija laimīgas par šo īslaicīgo izraušanos no aukstā kara – politiskās barjeras, kas ievērojami ierobežoja viņu satikšanos un pat nopietnu komunikāciju savā starpā.

6. septembrī man bija laiks doties ceļā uz Gvelfu (caur Londonu un Toronto), lai stātos franču valodas vieslektora amatā. Mana ierašanās nevarēja būt vēl neveiksmīgāka. Jaunais vīrietis, kuram bija uzticēts mani sagaidīt Toronto lidostā, nekur nebija atrodams, un nākamā stunda vai nedaudz vairāk es pavadīju, klīstot pa lidostu un meklējot savu šoferi. Beidzot skaļrunī izskanēja lūgums man vērsties punktā X, kur viņš mani gaidīšot. Es to izdarīju, un tur viņš bija. Brauciens uz Gvelfu aizņēma aptuveni stundu, un beidzot es biju pienācīgi nogādāts studentu kopmītnēs, kur man bija paredzēts dzīvot. Vēlēdamies adaptēties jaunajā laika zonā pēc iespējas ātrāk, es nogaidīju trīs stundas pirms došanās pie miera ar cerību gulēt... Es biju nogulējis vienu vai divas stundas, kad šausminošs troksnis – trauksmes signāls, aicinājums atstāt ēku – izcēla mani no snaudas. Es paķēru savu ziemas mēteli, uzrāvu

to uz pidžamas un devos pretī pusnakts dzestrumam. Ap-
tuveni pēc stundu ilgas bezjēdzīgas gaidīšanas – tādēļ, ka
tās bija tikai mācības, nevis īsts ugunsgrēks – mums tika
atļauts atgriezties ēkā, ko mēs darījām, lādēdamies, nikni
un caurcaurēm neapmierināti. Ņemot vērā manu situāci-
ju, es biju pietiekami nepateicīgs, lai būtu starp tiem, kas
sūdzējās visskaļāk... Esiet sveicināti Kanādā! Vai tā bija
cena, kas jāmaksā par neatvairāmo aicinājumu, kuru es
biju redzējis visapkārt kopš nolaišanās lidostā: “Izdzert
Kanādu sausu!”

Bet tās patiešām bija manu nepatīkšanu beigas. Atli-
kušais uzturēšanās laiks Gvelfā pagāja bez starpgadīju-
miem, un, kad es biju apguvis paradumu ēst pēdu garu
hotdogu brokastīs, sviestmaizi no automāta pusdienās
un vakariņot (sākot no 4:45 pēcpusdienā) studentu res-
torānā *Der Keller* (tur man radās vēl joprojām esošā pa-
tika uz sarkanajiem kāpostiem), es iegāju rāmā rutīnā,
kas ilga visu semestri. Dažādi mācībbspēki dažādos laikos
ielūdza mani uz maltītēm, tostarp smalkās pusdienās
rotējošajā Niagāras ūdenskrituma restorānā, bet manā
grafikā galvenokārt dominēja latviešu ielūgumi. Toronto
galu galā bija lielākā latviešu koncentrācija Kanādā, un es
īpaši atceros ielūgumu uzstāties tur Latvijas Valsts svēt-
ku dienā (18. novembrī). Es runāju varbūt piecas vai se-
šas minūtes, bet tiku atlīdzināts ar tikpat ilgām ovācijām
1000 līdz 1500 cilvēku lielā auditorijā: sajūtas, kas pilnī-
gi noteikti bija svešas lielākai daļai no jaunajiem austrā-
liešu akadēmiķiem, bet es tās izbaudīju. Citas viesošānās
šur un tur bija mazāk iespaidīgas, bet kādā uzstāšanās
reizē Hamiltonā es atminos, ka kāda jauna dāma no
publikas man pajautāja, vai es apsvērtu domu apprecēt

latvieti. Tā kā manos tuvākajos plānos nebija kļūt par bigāmistu, es atbildēju, ka mana situācija neatļauj šādu varbūtību, tādējādi, iespējams, sagraujot jaunās dāmas cerības, bet man labpatīk domāt, ka viņa ar saviem pava-
doņiem vēlāk par to gardi pasmējās.

Citi neparasti atgadījumi saistās ar vakaru Čikāgā, kur man ar garām sarunām uzmācās kāds ne pārāk draudzīgs piedzēries latvietis – kurš nākamajā rītā pārpārēm atvai-
nojas –, un ka manā studentu grupā Gvelfā bija neviena cita kā Pirmā pasaules kara vācu lidotāja Sarkanā barona [*Manfred Albrecht Freiherr von Richthofen. – Tulk. piezī-
me*] brāļameita. Semestra beigās man tika izteikta piezīme par to, ka esmu ielicis dekāna sievai B atzīmi A vietā, un es tā arī līdz galam nebiju drošs, vai tajā bija kāds neslēpts mājiens, ka man būtu atzīme jāmaina, bet es paliku pie sava viedokļa. Akadēmiskajā hierarhijā jebkādas politiskas intrigas ir jārealizē daudz augstākā līmenī.

No Gvelfas es uzsāku garo ceļu mājup, izbraucot caur Ņujorku (kur es centīgi izvairījos no Moderno valodu asociācijas tikšanās gaļas tirgus) un Bostonu (kur es biju uzaicināts nolasīt referātu par latviešu izglītību ārzemēs). Tieši tur es pirmo reizi satikos ar profesoru Valdi Zepu (1932–1996; Viskonsīnas Universitāte Madisonā), kurš kļuva man par labu draugu un izpalīdzīgu kolēģi. Mūs vienoja tāds dīvains humors, un mēs regulāri pusdienojām kopā konferencēs Baltijā un Ziemeļamerikā. Es ju-
tos pagodināts, kad SBS (*Special Broadcasting Service*) latviešu radio programma Austrālijā man lūdza ierakstīt nelielu nekrologu viņa piemiņai. Formālāka piemiņas ceremonija notika nākamajā Ziemeļamerikas konferencē (Blūmingtonā, 1998).

Mana nākamā pieturvieta bija Pensilvānijas pavalsts Universitāte, kur profesors Šmolstīgs bija mani lūdzis nolasīt lekciju par baltu valodniecību un kādu vispārīgāku tēmu, kurā es izvēlējos iztīrīt nesenu Nikolā Riveta rakstu par franču atgriezenisko darbības vārdu analīzi no Čomska teorijas viedokļa. Nez kā šīs lekcijas teksts ir pazudis, kas atklājās, kad es to meklēju, lai izmantotu kādam vēlākam veltījuma krājumam (*Festschrift*). Tad es devos uz Kaliforniju, kur man bija diskusija par locījumu teoriju (*Case Theory*) ar profesoru Čārlzu Filmoru (*Charles Fillmore*, Kalifornijas Universitāte, Berklija) un visbeidzot pāri Klusajam okeānam, uz dažām dienām pieturot Fidži, lai apciemotu kādu senu draugu un kolēģi, un tad mājup, kur es ieradās 1973. gada janvāra beigās.

Tajā pašā laikā Etjenete bija nolēmusi kopā ar bērniem atpakaļ lidot, nevis pavadīt nedēļas iesprostota lēnā kuģī uz Melburnu. Viņi ieradās Melburnā 11. februārī, un es biju klāt, lai nākamajā dienā aizvestu viņus uz Adelaidi pilnīgi jaunā mašīnā, kuru es biju nopelnījis ar savu semestri Gvelfā.

Atpakaļ pie saknēm (1973–1980)

Keep your eye upon the doughnut
And not upon the hole.

Anon

Laikā starp manu pirmo (1972) un otro (1980) radošo akadēmisko atvaļinājumu dominēja galvenokārt administratīvie jautājumi. Pēc samērā klusa iesākuma labākā

1973. gada daļa bija mana piedalīšanās Otrajā Baltijas studijām Skandināvijā veltītajā konferencē Stokholmā. Šī konference, ko organizēja baltu studiju mācībspēki Stokholmā sadarbībā ar Skandināvijas Baltijas Institutu (*Baltiska Institutet*), bija mana pirmā Eiropas konference, kurai sekoja vēl desmit šo pašu institūciju aizbildnībā, kamēr "Stokholmas režīmu" 1995. gadā nomainīja plašāka, rotējoša Eiropas sistēma, kuru ar saviem sparīgajiem centieniem ierosināja Baiba Metuzāle-Kangere. Agrīnās Stokholmas konferences ļāva man atjaunot dažus no iepriekšējiem kontaktiem un iegūt jaunus paziņas, īpaši pieminami Kārlis Draviņš un Fanija de Siversa (*Fanny de Sivers*), u. c. Ieradās arī nelielas delegācijas no Latvijas, tiesa, diezgan sporādiski. Draviņš bija aktīvs seno latviešu rakstu pētniecībā, un, lai gan toreiz to nezināju, galu galā es lielā mērā sekoju viņa pēdās.

Citā ziņā darbs bija kā parasti. Mēs bijām atgriezušies savā valdības subsidētajā mājā, mani vecāki bija tajā dzīvojuši, kamēr mēs bijām projām Eiropā, un atkal izbaudījām ērtības, ko sniedza dzīvošana nepilna kilometra attālumā no universitātes. Etjenete atsāka savas studijas, kuras tagad bija augstākā līmenī, un es turpināju mācīt mūsdienu franču gramatiku un franču vēsturisko lingvistiku. Bērni apmeklēja tuvējo sākumskolu, un pasaule beidzot likās īpaši labi ierīkota, bet šādiem rāmiem periodiem ir lemts beigties drīzāk agrāk nekā vēlāk. Mācāmais apjoms man nebija īpaši apgrūtinošs, administratīvie pienākumi bija salīdzinoši viegli, un es šo labvēlīgo situāciju izmantoju, lai pabeigtu izskatīt savu publicēšanai paredzēto disertāciju.

Tā gada beigās es uzsāku savu ceļu pretim ievēlēšanai par Humanitāro zinātņu skolas dekānu uz trim

gadiem (1974–1976). Tobrīd jutos pietiekami pieredzējis un pārliecināts, lai izvirzītu savu kandidatūru. Es biju labi apguvis skolas politiku (kas vēl tobrīd nebija kļuvusi par asiņainu cīņas sportu) un biju izrēķinājis, ka es varētu iegūt lielāko daļu balsu skolas padomē, kurā tika pieņemta lielākā daļa mūsu akadēmisko lēmumu. Tā bija pirmā instance, pēc tam tika gaidīts augstāko instanču apstiprinājums.

Es likumīgā kārtā tiku ievēlēts un (teorētiski) stājos amatā 1974. gada 1. janvārī. Faktiski es neatrados valstī tajā laikā, bet gan Jaunkaledonijā, kur pasniedzu augstākā līmeņa gramatikas nodarbības vidusskolas franču valodas skolotājiem no Austrālijas un Jaunzēlandes.

Šī bija mana pirmā ilgākā uzturēšanās (četras nedēļas) tropiskā vidē, un tādā ziņā tā bija diezgan interesanta, jo Jaunkaledonijai ir sava tradicionālā kultūra, kas, protams, lielā mērā ir pārklāta ar franču ilgo vēsturisko līdzdalību. No otras puses, manas nodarbības (kuras sākās 7:30 no rīta un bija ieturētas *reveil linguistique* (lingvistiskās rīta jundas) stilā) bija vienkārši konspekts par tām lietām, kuras es parasti mācīju saviem trešā un ceturtā gada studentiem Flindersā un tādēļ neprasīja nedz lielu sagatavošanos, nedz izvirzīja kādu jaunu izaicinājumu, izņemot to, ka bija jācenšas kaut nedaudz saglabāt veselo saprātu šajā bezdievīgajā agrumā. Minētā junda bija vairāk taures signāls pasniedzējiem, nevis studentiem, kuri izrādīja daudz vairāk jauneklīgas vitalitātes, nekā es spēju atrast sevī.

Mācības sākās ar pirmajiem gaiļiem, kā es atklāju, lai varētu iekārtot trīs stundu ilgu pusdienu pārtraukumu bālģīmju pasargāšanai no tveicīgā dienas vidus karstuma un mitruma. Aktivitātes – parasti kultūras ekskursijas –

atsākās vēlāk pēcpusdienā, un vakari tika pavadīti ar kondicionētāju aprīkotās četru vai piecu zvaigžņu viesnīcas, kurā mēs bijām izmitināti, bārā. Man šķiet, ka šais telpās pirms tam bija bijis Vidusjūras kluba (*Club Med – Club Méditerranée*) kūrorts, un pilnīgi noteikti apstākļi iekšpusē bija daudz patīkamāki nekā ārpusē.

“Studentu” un instruktoru starpā valdīja patiesa jautrība, bet tā nebija saistībā ar franču iestādēm uz salas. Šeit valdīja saspīlējums, kam par iemeslu bija Francijas kodolizmēģinājumi Klusā okeāna koraļļu salās, kas izraisīja daudz būtisku izmaiņu. Austrālieši un (īpaši) jaunzēlandieši apsūdzēja frančus par ekoloģisko vandālismu un lielu platību piesārņošanu, kur līdz tam bija bijusi tīra vide. Franču amatpersonas uz to atbildēja ar apgalvojumu, ka šie izmēģinājumi ir pilnīgi droši un ka vide bez kādiem ilgstošiem postījumiem drīz vien atgriezīsies savā iepriekšējā stāvoklī. Antipodi deva prettriecienu ar jautājumu: “Tādā gadījumā, kādēļ gan Francijas valdība neveic šos izmēģinājumus Francijas Eiropas teritorijā?” Ierēdniecība tad mainīja taktiku un apvainoja “studentus” par neizglītotiem ārzemniekiem, kuriem nav izpratnes par Francijas vēsturisko un ģeogrāfisko nepieciešamību modernizēt tās kodolieročus aizsardzībai. To papildināja apsūdzība par līdzjūtības trūkumu, kam pievienojās neloyalitāte pret kultūras garu, kuru viņiem kā ārzemju skolotājiem vajadzētu atbalstīt un veicināt. Un vēl vairāk – kas tā par pieklājību zākāt savu namatēvu, kādu pateicību jūs izrādāt valdībai, kas apmaksā lielāko daļu no jūsu izdevumiem, kā arī nosedz organizatoriskās izmaksas mēnesi ilgajai mācību programmai, ko jūs te tagad izbaudāt?

Kur gan lai paslēpjas no šādiem uzpirkšanas mēģinājumiem un ne pārāk smalkjūtīgas apcelšanas? Es nevaru viņus vainot par to, ka viņi man sekoja uz viesnīcas bāru.

Janvāra beigās es uzņēmos dekāna pienākumus un biju noskaņojies uz mierīgu un bezrūpīgu savu pilnvaru laiku birojā. Lai gan padomē nebija īpaši viendabīga pasaules uzskata vai politiskās pārlicības, ikdienas dzīves jautājumi (kodolatbrūņošanās, Austrālijas iesaistīšanās Vjetnamas karā un pretrunīgi kapitālistiski un marksistiski uzskati) nebija tās lietas, kuras mūsu padome bija pilnvarota pārrunāt vai risināt. Tikai tad, ja pastāvošā nevienprātība attiecās uz kādu viscaur akadēmisku jautājumu (vērtēšanas metodes, studentu vara un līdzīgi), varēja sagaidīt karstas un sīvas viedokļu apmaiņas mūsu ikmēneša sēdēs. Un tieši tas arī notika 1974. gada otrā trimestra beigās.

Tā bija mums blakusesošā Sociālo zinātņu skola (*School of Social Sciences*), kur nemieri pirmo reizi lika sevi manīt. Noteikti studentu kopienas elementi bija neapmierināti ar Vēstures departamenta lēmumu paredzēt formālu eksāmenu pirmā kursa priekšmetā – Vēsture I. Tā vietā, lai atstātu šo jautājumu Sociālo zinātņu padomes kreiso ziņā (kaut arī sakāve tur bija iepriekš paredzama), viņi izvēlējās tieši pretēju rīcību un otrā trimestra pēdējā vakarā fiziski okupēja Sociālo zinātņu skolas mācībspēku atpūtas telpu. Izvēlētais laiks, protams, nozīmēja, ka par viņu rīcību plašāk nekļuva zināms līdz nākamajai pirmdienai, un es par to pilnīgi neko nezināju, kad sestdienā devos uz četrām nedēļām prom, lai piedalītos konferencē un veiktu lauka pētījumus, savus pienākumus uzticot vietniekam.

Šī okupācija būtu ļoti ātri izbeigta, ja Centrālā administrācija (par universitātes ēkas drošību atbildīgais orgāns) būtu ātri un izlēmīgi reaģējusi, izsaucot policiju, lai padzītu robežpārkāpējus studentus. Tomēr, ņemot vērā, ka prorektors bija devies uz ārzemēm, tika uzskatīts par prātīgu sazināties ar viņu un noskaidrot viņa viedokli, kā pareizāk rīkoties. Man nav nekādas informācijas par sekojošo diskusiju, bet jāpieņem, ka tika panākta vienošanās lietot maigu pieeju bez spēka izmantošanas, lai neriskētu pasliktināt situāciju. Lai kā nu būtu, policija netika izsaukta.

Pa to laiku protestētāji pameta mācībspēku atpūtas telpu un tās vietā okupēja galveno administrācijas ēku. Jādomā, ka kādi no viņiem bija paslēpušies ēkas iekšienē līdz tās slēgšanai un tad ļāva ienākt tikai pašiem protestētājiem. Tā bija dramatiska attīstība protesta izpausmē, un tas, kas bija sācies kā nenozīmīgas neērtības Sociālo zinātņu skolas mācībspēkiem, tagad draudēja aizkavēt darbus visā universitātē. Jauno, augstāka līmeņa okupāciju papildināja dokumentu pārmeklēšana, un prorektors (amerikānis) tika absurdā veidā apsūdzēts par strādāšanu ASV Centrālās izlūkošanas pārvaldes labā, tādēļ ka dažus no viņa pētniecības darbiem ar stipendijām bija atbalstījuši ASV militārie dienesti. Šis bija pilnīgi apvērsts gadījums, jo tradicionāli konservatīvie bija tie, kas apsūdzēja kreisos par darbošanos kādas starptautiskas sazvērētības ietvaros, taču tas atklāja, kādā veidā sākotnējā sūdzība par vēstures eksāmenu bija pavērusi ceļu milzīgam uzbrukumam konservatīvo aizstāvjiem un varas struktūrai universitātē. Bija tā, it kā protestētāji sevi tagad redzētu kā “revolūcijas” aizsācējus, taču viņu dzirksts

neaiždedza kādu līdzīgi domājošo ugunsgrēku pat ne Flindersā, kur nu vēl visā valstī. Tomēr viņu aktivitātes sekas vēl daudzus gadus nopietni ietekmēja akadēmiskās attiecības un politikas veidošanu universitātē.

Pēc nepilnām četrām nedēļām ēka tika atbrīvota, izmantojot desanta veida uzbrukumu, kurā iesaistījās darbinieki no dažādiem universitātes departamentiem. Protestētāji bija spiesti bēgt, meklējot izeju caur pirmā stāva daudzajām durvīm un logiem. Okupācija tika izbeigta, un viss šis bezjēdzīgais notikums bija beidzies tikai dažas dienas pirms manas atgriešanās. Neesot tajā visā iesaistītam, man vajadzēja satīrīt to, kas bija palicis pāri.

Pret protestētājiem tika uzsākts iekšējs disciplinārs process, un barveži tika izslēgti no universitātes, taču neviena no lietām līdz tiesai nenonāca.

Šī okupācija radīja būtisku kaitējumu Flindersa Universitātes slavai. Tā kā tā bija viena no jaunākajām universitātēm valstī, tā bieži kļuva par vecāko universitāšu, kuras bija norūpējušās par sava augstā stāvokļa saglabāšanu sociālajā hierarhijā, nicīgo un augstprātīgo komentāru mērķi. Pat daži darbinieki no mūsu mātes, Adelaides Universitātes, reizēm nodevās līdzīgai punktu skaitīšanai, un tā rezultātā zināmu darba devēju un vispārējās sabiedrības acīs mūsu grādiem mazinājās vērtība, bet nav divu domu, ka universitātes iekšienē tā bija tieši Humanitāro zinātņu skola, kura cieta visvairāk, lai gan tai nebija nekādas tiešas lomas okupācijā, un tā bija piedalījies desanta uzbrukumā, kas darīja galu okupācijai.

Visas pārējās skolas bija dziļi konservatīvas tādā ziņā, ka mācīšana un pētniecība bija viņu galvenā prioritāte, kas bija daudzreiz svarīgāka par jebkuru vēlmi veikt

kādas sistēmiskas pārmaiņas. Līdzīgs viedoklis valdīja arī Centrālajā administrācijā, taču Humanitāro zinātņu skola bija pavisam cita lieta, par spīti tam, ka tajā nebija plaši pārstāvēts radikālo bloks. Kopumā tomēr humanitāro konservatīvie nebija noraidoši pārrunāt radikāļu ierosinātos jautājumus, tādus kā, piemēram, priekšlikumus par vērtēšanas procedūru un jaunām mācību programmām. Viņi bija pat gatavi atbalstīt noteiktas mazāk ekstrēmas radikāļu idejas. Tomēr tagad valdes sēdēs valdīja acīmredzams sasprindzinājums, kuru, no vienas puses, radīja konservatīvo labējo ekstrēmistu nesakarīgās runas un, no otras puses, radikāļi, kuri negribēja pieņemt pragmatiskus kompromisus, lai tādējādi izvairītos provocēt augstākās instances, kurām bija spēks – un kuras to reizēm izmantoja –, lai anulētu zemāko instanču lēmumus. Jāatceras, ka tajā laikā skolas dekānam nebija nekādas izpildvaras un labākajā gadījumā viņš bija *primus inter pares* (pirmais vienlīdzīgo starpā). Humanitāro zinātņu skolā *pares* (vienlīdzīgais) tika uzskatīts par daudz svarīgāku nekā *primus* (pirmais).

Šī situācija, protams, nozīmēja, ka man bija grūti dabūt Akadēmiskās komitejas apstiprinājumu daudziem Humanitāro zinātņu skolas padomes lēmumiem, kurai universitātes līmenī arvien biežāk piedēvēja intelektuāla saprāta trūkumu, un daži uzskatīja, ka tā ir ideoloģiski nedroša, iespējams, kādas globālas kreiso sazvērestības daļa. Valdīja acīmredzams uzticības zudums, un vairākus gadus Humanitārajai skolai vajadzēja darboties ar negoda zīmi “akadēmiskās atbildības trūkums”, kuru tai bija uzlikušas pārējās skolas un Centrālā administrācija. Kļuva aizvien grūtāk iegūt apstiprinājumu jaunām

mācību programmām un novērtēšanas veidiem, īpaši tam, kas attiecās uz radikālāk orientētām nodaļām. Jautājumus, kas skāra pētniecības stipendijas, darbinieku paaugstināšanu un beztermiņa apstiprināšanu amatā, bieži pavadīja skepticisms un neuzticība. Daži radikāļi, iespējams, Francijā 1968. gada maijā notikušo akadēmisko un industriālo nemieru iespaidā, nodibināja īslaicīgu Strādnieku–studentu aliansi; arī tas iedragāja uzticību Humanitāro zinātņu skolai.

Visa šī sāga bija sākusies ārēji kā protests pret eksamināciju Vēstures departamentā, un tas lika par sevi vēl reizi manīt, lai gan citādi šis notikums jau bija izplēnējis pagātnē. Kādu rītu, kad bija paredzēts gada beigu eksāmens vēsturē, vietējā televīzija paziņoja universitātei par anonīmu telefona zvanu, kurā apgalvots, ka eksaminācijas telpā ir ievietots spridzeklis, kas ir uzstādīts, lai uzsprāgtu eksāmena laikā. Visas augstākās atbildīgās personas, tostarp dekāni, tika izsauktas uz krīzes sarunām, pat tad, kad ekspertu grupa jau bija uzsākusi attiecīgās telpas rūpīgu pārmeklēšanu. Spridzekļa draudu mērķis bija acīmredzami piespiest universitāti atcelt eksāmenu vai arī iebaidīt studentus, lai to neapmeklētu. Televīzijas stacija (cik man zināms) atturējās translēt ziņu par draudiem, tādējādi neitralizējot sekundāro mērķi, un rūpīgā pārmeklēšana atklāja, ka ēkā spridzekļa nav – kā jau varēja sagaidīt, tie bija viltus draudi, un tika nolemts turpināt eksāmenu, kas bija labi apmeklēts un noritēja bez starpgadījumiem. Gandrīz nekas vairāk nav dzirdēts par šo tēmu kopš tā laika.

Par manu paaugstinājumu 1974. gadā sk. nodaļā *Ians Lorijs*.

Attiecībā uz universitātes politiku 1975. gads pagāja salīdzinoši gandrīz bez nekādiem atgadījumiem. Daži ievēribas cienīgi notikumi ir izceļami, taču tie ir saistīti ar akadēmisko un personisko fronti. Šajā gadā tika publicēta mana disertācija (Fennell, 1975), kā arī šis bija tas gads, kad mēs beidzot pametām subsidēto mājvietu (kura mums labi bija kalpojusi kādus desmit gadus), lai pārceltos uz savu māju, kam bija jāklūst par nemītīgu mūsu ienākumu drenu (lai gan ne tik nepanesami) uz nākamajiem 25 gadiem. Šis gads ir arī ievērojams ar manu tikšanos ar profesoru Džeimsu D. Makkoliju (*James D. McCawley*, 1938–1999), galveno ģeneratīvās semantikas proponentu (pretstatā Čomska ģeneratīvajai sintaksei). Es atminos vakariņas ar Makkoliju, kurās sarunas vairāk riņķoja ap ķīniešu virtuvi nekā ap lingvistiku. Mēs vēl joprojām kā dārgumu glabājam viņa *Cha Siu* recepti – cūkgaļa anīsa sēklu glazūrā. Mēs, protams, apmainījāmies viedokļiem par lingvistikas jautājumiem, bet nekonfrontējot vienam otru. Jebkurā gadījumā mana saistība ar Čomska sintaksi tuvojās nobeigumam. Es biju ļoti ņēmis pie sirds Čomska piezīmi viņa *Syntactic Structures* (Chomsky, 1957, 56): “Tad, kad mēs atklājam, ka vienas gramatikas daļas vienkāršošana noved pie pārējo daļu atbilstošas vienkāršošanas, mēs saprotam, ka mēs patiešām esam uz pareizā ceļa.”⁶ No vienas puses, man šķita, ka pašreizējais darbs ģeneratīvās sintakses laukā, drīzāk nekā minētā apbrīnojamā principa ievērošana, nepielūdzami kļuva aizvien sarežģītāks. No otras puses, mana agrākā saistība ar diahroniskajām studijām bija

⁶ Citēts no piektā izdevuma, 1965.

likusi arvien vairāk par sevi manīt, kā rezultātā manas vēlākās publikācijas atspoguļo vairāk vēsturisku nekā sinhronisku orientāciju. Neskatoties uz to, man vēl joprojām labpatīk uzskatīt, ka manā vēsturiskajā darbā ir sinhronisma elementi. Daudzi agrīno latviešu valodas gramatiķu apgalvojumi man šķiet labāk skaidrojami, ņemot vērā sava laika vidi, nekā meklējot potenciālo pamatojumu jaungramatiķu uzkrātā īstā vai iedomātā pirmbaltu mantojumā.

Man šķita, ka īpaši latīņu valodas tradīcija nebija pietiekami ņemta vērā, analizējot “dīvainības”, ar kurām ir pilni agrīno baltvācu autoru darbi par latviešu valodas gramatiku. Komentētāji precīzi norādījuši uz spēcīgo vācu valodas ietekmi, taču, manuprāt, nedaudz pārmērīgi kritizējuši šos agrīnos autorus par viņu nepietiekamām spējām uztvert latviešu valodu. Viņu zināšanās patiesi bija nepilnības, kuras var novērot dažādos valodas lietošanas gadījumos, taču daudz uzkrītošākas tās bija plaši izplatītajā tendencē izteikt vāji pamatotus pieņēmumus par fonoloģiju, morfoloģiju un sintaksi. Tomēr, tuvāk papētot, izrādās, ka viņu teorētiskie apgalvojumi sakņojas verdziskajā uzticībā latīņu valodai un tās “universālās gramatikas” nosacījumiem. Tas nav nekāds brīnums, ņemot vērā valodniecības tradīciju, kas valdīja Viduseiropā un Rietumeiropā (ieskaitot Vāciju!), kur latīņu valoda tika uzskatīta par lingvistiskās (un pat loģikas) kārtības kalngalu; modeli, kuram visām pārējām valodām vajadzēja atbilst vai piemēroties. Tomēr pārsteidz salīdzinoši lielais klusums zinātniskajā literatūrā par šo fundamentālo faktoru agrīno latviešu valodas gramatiku izstrādē.

Arī citiem faktoriem bija svarīga loma tajā, ka atkal pievērsos vēsturiskajai valodniecībai. Viens no tiem bija tas, ka senie teksti, tādi kā Rēhehūzena un Einhorņa traktāti, bija nepieejami padomju zinātniekiem; cits iemesls bija Padomju Savienībā valdošais uzskats par agrīnajiem baltvācu darbiem kā savā būtībā pret latviešiem vērstiem; vēl viens faktors bija arī tas, ka vienlaikus bija pavājinājusies prasme šifrēt fraktūras rokrakstus, kā arī latīņu valodai bija ierādīts tikai palīgvalodas statuss jaunās paaudzes latviešu valodnieku izglītībā. Daudzējādā veidā es uzskatīju, ka mans ārpusnieka statuss varētu man dot iespēju uzlabot seno tekstu pētniecību, padarot šos tekstus daudz vieglāk pieejamus un tik tiešām saprotamus – sal. manus bilingvālos vairāku seno gramatiku izdevumus, kā arī agrīno leksikogrāfisko materiālu publikācijas, kas pirms tam bija pieejami tikai manuskripta formā, piemēram, Fīrekers un Depkins.

Tās tad arī kļuva par manām galvenajām pētniecības interesēm kopš 20. gs. 70. gadu vidus, kas atspoguļotas publikācijās, sākot ar 1976. gadu, un konferenču priekšlasījumos. Es regulāri piedalījos AABS konferencēs Ziemeļamerikā un Baltijas Institūta Skandināvijā rīkotajās konferencēs Stokholmā. Es arī piekritu uzaicinājumiem nolasīt referātus divās konferencēs Padomju Savienībā: trešajā un ceturtajā Vissavienības baltistikas konferencē (1975. gadā Viļņā un 1980. gadā Rīgā).

Mana samērā regulārā viesošānās Baltijā radīja zināmas aizdomas abās dzelzs priekškara pusēs. Austrālijā bija tādi, kas sliecās uzskatīt, ka es simpatizēju Padomju Savienībai (šis uzskats, cik man zināms, nebija izplatīts trimdas sabiedrībā Ziemeļamerikā un Skandināvijā), turpretim

varas iestādes Baltijā rūpīgi novēroja manas aktivitātes gadījumam, ja izrādītos, ka man ir kādi pretpadomju plāni. No loģikas viedokļa nav iespējams, ka abām pusēm vienlaikus būtu taisnība, lai gan ir ļoti iespējams, ka abas pušes var vienlaikus kļūdīties, kā tas šajā gadījumā patiešām arī bija. Es biju un palieku vienkārši valodnieks: akadēmiskajos centienos nav vietas tiem, kuri tiecas pēc personīga labuma vai kurus vada slēpti motīvi.

Austrālijā mani reizēm kritizēja arī no vairākiem citiem aspektiem. Bībelē (Jņ 4:44) rakstīts, ka “pravietis netiek cienīts savā tēvu zemē”, un, runājot par cilvēka dabu, šis viedoklis nav galīgi nepareizs. Kādu laiku pēc Flindersa Universitātes ieņemšanas plaši izplatītā Austrālijas avīzē parādījās raksts, kas izsmēja vairākus pētniecības projektus, kuriem bija apstiprināts federālās valdības finansējums. Vai nu minētais raksts vienkārši atainoja tradicionālo, dziļi iesakņojušos naidu pret intelektuālajiem centieniem (kā garāmejot ieskicēts *prolegomenonā*), vai arī tas bija vāji slēpts uzbrukums Flindersa Universitātei un īpaši Humanitāro zinātņu skolai kā atbalss iepriekšminētajam studentu protestam,⁷ paliks miglā tīts, bet jebkurā gadījumā to var uzskatīt par atbalstu populismam ne bez saistības ar ļaunprātīgiem nolūkiem.

Varētu jau norakstīt šo visu muļķīgo atgadījumu kā atsevišķu gara aptumsumu, ja vien pēdējos gados (aptuveni kopš 2005. gada) līdzīga aprobežotība nebūtu parādījusies pašā federālās valdības politikā attiecībā uz pētniecības jomām, kam sniedzams prioritārs atbalsts. Būtu

⁷ Divi no trim pie kauna staba pienaglotajiem zinātniekiem bija Flindersa Universitātes mācībspēki – mūsu izcilais angļu valodas profesors un es.

diezgan, ja teiktu, ka latviešu vēsturiskā valodniecība nav starp pirmajām prioritātēm valdībai, kura attiecībā uz pētniecības finansēšanu arvien vairāk tuvojas “komandekonomikas” pieejai.

Jebkurā gadījumā man bija citas lietas, par ko uztraukties. Manas *A Grammar of Modern Latvian* izdevniecību bija pārņēmusi cita kompānija, kura bija piekritusi ievērot pastāvošās vienošanās, taču, tā kā kavēšanās sekoja cita citai, es sāku domāt, vai grāmata jebkad ieraudzīs dienasgaismu. Draugi un kolēģi man bieži apvaicājās, kad grāmata varētu tikt izdota, un man atlika vien sacīt, ka, šķiet, tās izdošanas process ir aizkavējies un man nav nekādas informācijas par iespējamo publikācijas laiku.

Pa to laiku Etjenete, kura bija rūpīgi nodevusies savām studijām kopš 1966. gada, bija pabeigusi savas bakalaura studijas franču valodā (1975) un ieguvusi skolotājas kvalifikāciju (izglītības zinātņu diploms, 1976), līdz ar to viņa bija pilntiesīga uzsākt savu 20 gadu ilgo karjeru vidusskolas skolotājas amatā. Viņas komentārus par diploma studiju gadu nebūtu pieklājīgi aprakstīt, un tie daudz neatšķiras no secinājumiem, pie kuriem es biju nonācis kādus piecpadsmīt gadus agrāk. Dienvidaustrālijas vidusskolas skolotāju liktenis nebija no tiem laimīgākajiem, un tas tik tiešām kļuva aizvien nelaimīgāks līdz ar sociāli iedvesmotas nemākulības ienākšanu administratīvajā aprītē gan publiskās, gan privātās izglītības sektorā, kuras ietvaros tika atrasts ikviens iegants, lai pretotos akadēmiskajai precizitātei vai intelektuālajam pamatam, kas tika izteikts caur kredo par (nepelnītām un nenopelnītām) skolēnu tiesībām – tiesībām slinkot un/vai būt nepaklausīgam, un/vai tiesībām iejaukties... un sarakstu

var vēl turpināt. Bija varbūt daži reti piepildījuma mirkļi: daži no viņas skolniekiem ir sasnieguši lielākas lietas, vai viņiem bijušas interesantākas karjeras, bet šādi gadījumi ir bijuši ļoti reti. Vairākas reizes esmu dzirdējis viņu sakām, ka mācīšana vidusskolas vidējās klasēs ir necilvēcisks zīdaiņu auklēšanas un lauvu dresēšanas apvienojums. Tādēļ nebija pārsteigums, ka viņa bija vairāk nekā priecīga regulāri izpalīdzēt Flindersa Universitātes Franču valodas departamenta mācībspēkiem kā daļslodzes darbinieks. Viņa vēl joprojām turpināja to darīt, lai gan oficiāli jau pensijā. Šeit viņa satika līdzīgi domājošu studentu kopienu un vairāk stimulējošus kolēģus, lai gan vidusskolas nevēlamais iespaids kļūst aizvien redzamāks pirmā gada jaunuzņemto studentu vidū.

Mans pirmais pilnais termiņš Humanitāru zinātņu skolas dekāna amatā beidzās līdz ar 1976. gadu, un gada nogalē bija ieplānotas dekāna vēlēšanas, lai noteiktu manu pēcteci. Vairāku kolēģu mudināts, es atļāvu izvirzīt savu kandidatūru, un to darīja arī vēl kāds kandidāts. Mans sāncensis bija zināmā mērā atšķirīgu uzskatu cilvēks, kura akadēmiskos ideālus lielā mērā aizēnoja viņa administratīvās ambīcijas, un pēc nelielas piesardzīgas izpētes es biju drošs par savu uzvaru. Mani pārvēlēja ar pietiekamu vairākumu, bet pasākumu sabojāja paranoīdās, pilnībā nevajadzīgās un neproduktīvās vājprātīgo labēji noskaņoto darbības, kuri bez manas ziņas vai piekrišanas bija pierunājuši labēji noskaņotus dekānus no divām vai trim citām skolām apmeklēt šo sanākumi, lai nobalsotu par mani. Tas bija pilnībā legāli, taču radīja man ievērojamas grūtības, jo izjauca ilggadīgo tradīciju neiejaukties citu skolu iekšējās lietās un varēja likt dažiem domāt, ka

es pats esmu noorganizējis šo pasākumu. Ar sev raksturīgo neveiklo pieeju viņi bija vienīgi paši sevi padarījuši par apsmieklu, un līdz ar to apgrūtināja man stiprināt savas pozīcijas vēlēšanu vidū. Bet es šeit nekavēšos pie smagā dekāna darba, kas laikā no 1977. līdz 1979. gadam lielākoties bija tāds pats kā iepriekšējos trijos gados.

No akadēmiskā viedokļa es turpināju regulāri doties uz AABS konferencēm Ziemeļamerikā un Baltijas Institūta/Stokholmas Universitātes sanāksmēm Zviedrijā. Šis tikšanās turpināja kalpot par iedvesmas avotu, jo es varēju regulāri tikties ar jauniem kolēģiem un pārrunāt savus sirojumus 17. gadsimta latviešu gramatiķu darbos, īpaši J. G. Rēhehūzena veikumā, kuram piedēvēta pirmās latviešu valodas gramatikas sarakstīšana, kas publicēta 1644. gadā, bet sastādīta laikam kādus 15 gadus agrāk. Faktiski ievērojamākie notikumi desmitgades otrajā pusē bija daudz vairāk saistīti ar mācīšanu un pētniecību nekā ar rūpēm par administratīvajām lietām.

Papildus regulārajiem priekšlasījumiem starptautiskajās baltistikas konferencēs es biju iesaistīts arī latviešu valodas speciālkursu mācīšanā. Vienā vai otrā veidā šie kursi pastāvēja 35 gadus (1968–2002): detalizētāks šo kursu struktūras un pieejamības apraksts nesen publicēts izdevumā *footprints*.⁸ Sākotnēji šie kursi bija domāti tikai Flindersa Universitātes studentiem, bet ar Baibas Metuzāles-Kangeres (kura toreiz dzīvoja Melburnā) neatlaidīgajiem centieniem tika nokārtots, ka tie kļuva pieejami arī studentiem trijās universitātēs, kuras septiņdesmito gadu

⁸ *footprints: Latvians in South Australia*. Ed. Bruno Krūmiņš et al. Adelaide: Latvian Association of South Australia Inc., 2010. Sk. 155.–159. lpp.

beigās atradās Melburnā. Flindersa Universitātes piedāvātie kursi koncentrējās tikai uz valodu, bet Melburnas Universitāte, pateicoties Melburnas latviešu – prof. Edgara Dunsdorfa un Dr. Kārļa Ābeles jun. – atbalstam bez atalgojuma, varēja iekļaut savā programmā arī vēsturi un literatūru. Es turpināju būt atbildīgs par 27 valodas nodarbībām gadā, kuras tika pasniegtas 9 piegājienos pa 3 stundām sestdienu rītos (no 9:00 līdz 12:30). Vienīgās neērtās šīs vienošanās sekas bija tās, ka gandrīz 30 gadu man bija jāceļas ap četriem no rīta, lai paspētu uz Melburnas lidmašīnu. Pēc lekcijām mēs kopā ar vairākiem studentiem parasti devāmies uz vietējo krodziņu pusdienās, pēc kurām mani aizveda uz lidostu. Atpakaļlidojuma laikā es nereti iesnaudos pretēji savai regulārajai nespējai aizmigt lidojuma laikā. Man jāsaka paldies arī Latviešu apvienībai Austrālijā (LAA, vēlāk LAAJ – Latviešu apvienība Austrālijā un Jaunzēlandē) par tās dāsnumu, sedzot manas ceļošanas izmaksas. Bez šī atbalsta Melburnas programma vienkārši nebūtu iespējama.

Septiņdesmitie gadi bija arī laiks, kad latviešu kopiena Adelaidē sāka aktīvi darboties, lai panāktu latviešu valodas kā izvēles priekšmeta atzīšanu 12. klases gala (vidusskolas beigu) eksāmenos, uz kuru pamata tika noteikti universitātes iestāšanās punkti. Galu galā, ja vācu imigranti varēja lietot vācu valodu kā kvalifikācijas priekšmetu un franču migranti varēja izmantot franču valodu, tad šķita pret dabiski, ka līdzīga iespēja nebija pieejama latviešiem (vai lietuviešiem, krievi, ukraiņiem u. c.). Šie plāni bija varbūt nedaudz oportūniski, ņemot vērā, ka franču un vācu valodas kā izvēles priekšmeti bija bijušas Austrālijas vidusskolas sistēmā ilgu laiku un

netika tajā ieviestas, lai apmierinātu imigrantu prasības, bet gan tādēļ, ka tās paplašināja pamatā vienvalodīgo austrāliešu kultūras apvārsni. Lai kā arī būtu, šie vairāku nelielu lingvistisku kopienu centieni izpaudās laikā, kad daudzu politiķu un augstāko valsts ierēdņu un izglītības darbinieku uzskatos notika ievērojamas pārmaiņas. Politiku, kas paredzēja imigrantu agrākās identitātes zaudēšanu un laika gaitā kļūšanu par apkārtējo austrāliešu kopiju, t. i., asimilācijas politiku, nomainīja multikulturālisma politika, kuras ietvaros imigrantu kopienas tika aicinātas saglabāt savu kultūras mantojumu un valodu un pat iepazīstināt visu Austrālijas sabiedrību ar tādiem kultūras elementiem kā ēdiens, apģērbs, svētki, mūzika – valoda gan nestāvēja pat tuvu šī saraksta augšgalam.

Šādā politiskajā gaisotnē atbildīgās instances, daudz labprātīgāk nekā varētu iedomāties, piekrita latviešu, lietuviešu un citu prasībai, kaut daži iebildumi tomēr tika izteikti. “Būs pārāk maz gribētāju, lai attaisnotu ar to saistītos ievērojami lielos izdevumus.” “Atbilstoši” sagatavotu skolotāju un eksaminētāju trūkuma dēļ mācību standarti tiks pakļauti briesmām.”

Dienvidaustrālijā pastāvēja ilggadīga prasība, ka galvenajam eksaminētājam jebkurā gala eksāmenā bija jābūt universitātes pārstāvim, un laikā, kad šie eksāmeni bija vienlaikus arī universitātes iestājpārbaudījumi, šādai prasībai bija diezgan loģisks pamats. Tieši šī iemesla dēļ man tika prasīts, lai es aktīvi piedalītos diskusijās un sarunās un galu galā kļūtu par galveno eksaminētāju latviešu valodā. Pats par sevi tas nebija pārāk apgrūtināošs uzdevums, bet ar to tas viss nebeidzās. Bija citas kopienas, kuras nevarēja no sava vidus atrast universitātes mācībspēku, kas

labprātīgi uzņemtos šo pienākumu, un diezgan drīz viņu pārstāvji sāka iemīdīt taciņu uz manām durvīm neatkarīgi no manām zināšanām vai to trūkuma attiecīgajā valodā, tādējādi nostādot mani neveiklas dilemmas priekšā. Ja es atteiktu viņu lūgumus, viņu valoda netiktu akceptēta kā gala pārbaudījumu priekšmets. No otras puses, ja es piekristu, tas būtu pretrunā ar idejas būtību, ja ne ar likuma burtu. Tā kā tas, kas notika, nebija nekāds noslēpums, un, tā kā eksaminācijas padome pati, iespējams, bija atbildīga par mana vārda izziņošanu, es piekritu būt par nominālo vadītāju ar nosacījumu, ka man būs zinoši padomdevēji, kas paveiks visu darbu, un pēkšņi es kļuvu vienlaikus par galveno eksaminētāju latviešu, lietuviešu, krievu un ukraiņu valodā. Es atteicos no visiem četriem posteņiem, tiklīdz likums tika mainīts dažus gadus vēlāk.

Ievēlēšana par Austrālijas Humanitāro zinātņu akadēmijas locekli 1978. gadā man nāca kā pārsteigums, jo vēlēšanu gaita bija ļoti konfidenciāla un topošajiem biedriem nekad netika atklāts, ka viņi ir nominēti. Tomēr tagad man bija ticams izskaidrojums vairākām telefona sarunām, kuras bija notikušas iepriekšējo triju vai četru gadu laikā. Kāds augstākstāvošs kolēģis no Adelaides Universitātes zvanīja man reizi vai divas gadā, lai apjautātos par manu darbu, un izrādīja īpašu interesi par *A Grammar of Modern Latvian*. Lai gan neko nevarēja pateikt, šķita, ka es tieku izprašņāts, kamēr mani anonīmie rekomendētāji apsvēra piemērotāko laiku, lai izvirzītu manu kandidatūru. Novēlojies paldies jums, Džordž un (iespējams) Ralf!

Jau kādu laiku man bija šķitis, ka ir skumji, ka austrāliešiem, kuriem ir nopietna interese par Baltijas studijām,

nav sava akadēmiskā foruma, kurā būtu iespēja tikties un apmainīties idejām ar līdzīgi domājošiem kolēģiem, – foruma, kurš varētu palīdzēt uzlabot mūsu izvēlētās specializācijas zemo profilu un piesaistīt jaunus talantus lauciņam, kurā pamatā darbojās vecākā gadagājuma zinātnieki, kas bija guvuši zināšanas Eiropā pirms Otrā pasaules kara. Austrālijas ģeogrāfiskās izolētības dēļ šejienes baltistiem bija arī samērā grūti (un dārgi!) gūt labumu no iespējām, kādas piedāvāja AABS Ziemeļamerikā un Stokholmas Universitātes/Baltijas Institūta sanāksmes Zviedrijā. Pastāvēja reāls risks, ka, ja nekas netiktu darīts, reizē ar vecākās paaudzes aiziešanu mēs varētu zaudēt ievērojamu zināšanu kopumu un pieredzēt pat intereses zudumu par baltistikas studijām kā tādām – un tas notiktu zemē, kas pēc Otrā pasaules kara bija uzņēmusi tik daudz baltiešu izcelsmes bēgļu.

Kaut AABS bija acīmredzami iedvesmojošs piemērs, bija maz ticams, ka kaut ko līdzīgu varētu izveidot Austrālijā, kur attiecīgās jomas cilvēku bija tik maz. Mums nebūtu iespējams sasniegt nepieciešamo kritisko masu, lai tik ambiciozs pasākums varētu izdoties. Mēs arī nevēlējāmies, lai izskatītos, it kā mēs censtos nodibināt konkurējošu organizāciju jomā, kas prasīja pēc vienotības un sadarbības, nevis frakcionārisma un sacensības. Paturot prātā visu iepriekšminēto, es uzsāku sarunas ar vairākiem potenciāli ieinteresētiem cilvēkiem. Ne visi bija tik sajūsmināti par šo projektu kā es, bet reālu palīdzību es saņēmu no gados jaunā Adelaides latviešu psihologa Alda Putniņa (*footprints*: 238–239). Mēs daudz diskutējām par iespējamajām struktūrām, dzīvotspējīgiem mērķiem un varbūtējiem biedriem, komunikācijas

stratēģijām. Mēs izskatījām vai visus universitātes un trešā līmeņa koledžu mācībspēku sarakstus Austrālijā un Jaunzēlandē, meklējot iespējamus vārdus, kurus iekļaut provizoriskajā adresātu sarakstā, un, protams, cik vien spēdami izplatījām savu ziņu no mutes mutē.

Galū galā mēs devām priekšroku idejai nodibināt nelielu reģionālu organizāciju, kura varētu būt vai nu patstāvīga, vai atzīta AABS filiāle. Ideja par filiāles modeli faktiski nāca no Kanādas, kurai, jādūmā, bija līdzīgas problēmas kā mums. Viņu risinājums bija nodibināt AABS Kanādas filiāli, kas atrastos Amerikas organizācijas paspārnē. Es patiesībā arī devu priekšroku šim variantam, taču mēs bijām pārāk tālu no iespējas realizēt šādu pieeju, jo mūsu organizācija bija diezgan nenozīmīga tās potenciālā ciltstēva acīs. Iedīgļi Austrālāzijas forumam tika radīti septiņdesmito gadu beigās, bet tā attīstība un uzplaukums pieder nākamajai desmitgadei.

1979. gadā man bija paredzēts nākamais radošais atvaļinājums, bet vairāku iemeslu dēļ es šo iespēju atliku uz 1980. gadu – kā vēlāk izrādījās, tā bija laimīga nejaušība. Bērniem, kuriem tobrīd bija 14 un 11 gadu, tas nozīmēja vēl vienu gadu Parīzē un viņu franču valodas zināšanu nostiprināšanu. Etjenetei tas nozīmēja izpriecu pilnu dzīvi, došanos uz dažādiem pasākumiem un vienkārši pastaigas, jo viņa bija izvēlējusies vairs nemeklēt darbu Austrālijas vēstniecībā. Man tas nozīmēja darbošanos latviešu valodas frontē daudz vairāk, nekā es biju iedomājies. Mums izdevās arī veikt pāris ceļojumu ar automašīnu – vienu uz dienvidiem, uz Itāliju (tas bija ievērojams ar to, ka kādu nakti mums bija jāguļ mašīnā, jo visas viesnīcas bija aizņemtas), un otru uz austrumu pusi,

uz Vāciju, kur man bija jāsatiek kolēģi un jāapmeklē bibliotēkas (Minsterē, Heidelbergā, Mārburgā).

Pienāca ziņas no izdevējiem, ka *A Grammar of Modern Latvian* salikums ir izveidots un gatavs caurskatīšanai. Es lūdzu, lai visu materiālu atsūta uz manu Parīzes adresi, ko viņi arī izdarīja – visas lappuses no XXXII līdz 1370. kopā ar oriģinālo mašīnrakstu, kas bija pietiekami daudz, lai mani nodarbinātu gandrīz trīs mēnešus. Tas bija neciešami lēns darbs, taču pēc tik lielas gaidīšanas es pat netaisījos žēloties (vismaz ne publiski). Un tā es sēdēju un sēdēju, un sēdēju, pārbaudot diakritiskās zīmes, interpunkciju un burtu veidus. Grāmatu iespieda Ungārijā, kas nozīmēja, ka es nevarēju paļauties ne uz viņu latviešu, ne angļu valodu: katrs burts bija jāpārbauda. Tomēr man jāapsveic burtliči ar labi padarītu darbu. Lai gan tajās bija diezgan daudz kļūdu, pēc trīs mēnešiem es varēju nosūtīt izlabotās korektūras atpakaļ, un man beidzot bija nedaudz laika, lai padomātu par kaut ko citu. Ja es būtu Austrālijā ar neskaitāmajiem akadēmiskajiem un administratīvajiem pienākumiem, kuri prasīja nemitīgu uzmanību, kas zina, cik ilgu laiku šī labošana būtu aizņēmusi? Pēc manis 1979. gadā bija ievēlēts jauns dekāns, taču, pat neraugoties uz to, man netrūktu ierasto ikdienas pienākumu.

Neatliekama prioritāte tagad bija pabeigt manu referātu AABS konferencei Džordžtaunā pirms došanās uz Vašingtonu to nolasīt. Atgriezies Parīzē nedēļu vēlāk, es beidzot varēju pievērsties darbam, ko sākotnēji biju paredzējis darīt Eiropā šī gada laikā. Pārorientējies savas pētniecības intereses dažus gadus iepriekš agrīno lingvistisko tekstu, īpaši 17. gadsimta gramatiķu, virzienā,

es biju nonācis pie secinājuma, ka būtu ļoti noderīgi izdot no jauna dažus no tiem, papildinātus ar tulkojumu angļu valodā un plašiem komentāriem. Tādā veidā tie būtu plašāk pieejami un pēc ilgu gadu atstāšanas novārtā varētu piesaistīt manu Baltijas kolēģu valodnieku uzmanību. Tādēļ, lai sāktu no paša sākuma, man vajadzēja ķerties pie Johana Georga Rēhehūzena *Manuductio ad Linguam Lettonicam...* Izdot no jauna šo darbu bija īpaši svarīgi, jo tas ir saglabājies tikai vienā zināmā eksemplārā, kas atrodas Zviedrijā (Upsalas Universitātes bibliotēkā, Rar. utl. 45), un tādēļ bija pilnīgi nepieejams zinātniekiem Padomju Savienībā. Es biju uzgājis nelielu, kļušu pilsētas bibliotēku samērā netālu no mūsu dzīvokļa 12. kvartālā. Tajā nebija vērā ņemama letonikas krājuma, taču bija vairākas labas latīņu un vācu valodas vārdnīcas – pietiekami plašas manām tā brīža vajadzībām. Es paveicu diezgan daudz tās vasaras laikā vai drīzāk līdz brīdim, kad no izdevējiem saņēmu izlabotās latviešu valodas gramatikas korektūras.

Drošības labad, ja nu es būtu palaidis kaut ko garām pirmajā caurlasīšanas reizē, es vēlreiz tās pilnībā pārlasīju, un biju ļoti atvieglots, ka viss bija gandrīz kārtībā – bija jāizlabo tikai daži sīkumi. Pēc īsa ceļojuma uz vēl vienu konferenci Rīgā es nosūtīju materiālu atpakaļ pēdējo reizi un biju laimīgs, ka savu darba daļu tajā biju paveicis. Tagad es varēju nobeigt visu bēdīgo desmit gadu sāgu un uzņemties topošā tēva godu darbam, kas bija (un vēl joprojām ir) visaptverošākais sinhroniskais latviešu valodas apraksts angļu valodā. Mierīgi pārdomājot, rodas skumjš komentārs par pēdējos gados valdošo laika garu, kas rada aizdomas, ka piecus vai desmit gadus vēlāk

Grammar, iespējams, vispār nebūtu izdota. Pārāk gara, pārāk dārga un, turklāt, bez mērķauditorijas. Zināmā mērā publicēšanas ārkārtīgi ilgā aizkavēšanās, iespējams, ir saistīta ar šādas nostājas aizsākumiem.

Atlikušajās radošā atvaļinājuma nedēļās es atgriezos pie Rēhehūzena un vietējās pilsētas bibliotēkas. Acīmredzamu iemeslu dēļ es arī diezgan nopietni apsvēru vietu, kur tieši es varētu to izdot.

Kā saka, “visām labām lietām reiz pienāk gals”, un drīz bija klāt laiks atgriezties Adelaidē un atkal uzņemties vairāk franciski orientēto mācīšanu Flindersa Universitātē un latviešu valodas mācīšanu Melburnā. Es atgriezos novembra beigās, pa ceļam iegriežoties Rīgā un Maskavā, kamēr pārējā ģimene, ceļojot tiešākā veidā, atgriezās mēnesi vēlāk.

Fin de siècle (1981–2002)

The old order changeth,
yielding place to new.

Tennyson. *Morte d'Arthur*

Termins *fin de siècle* bieži tiek lietots diezgan negatīvā nozīmē, atsaucoties uz dekadenci mākslā un samērā neveselīgu morālo klimatu. Taču es to izmantoju tīri burtiskā, hronoloģiskā nozīmē, jo man šie 22 gadi nozīmēja daudz vairāk pozitīva nekā negatīva. Tas bija intensīva darba un augošas atzinības laiks, kurā es jutu, ka esmu, tā teikt, sasniedzis pilngadību, kuru simbolizēja man 1980. gadā piešķirtais LAMZA (Latviešu akadēmisko mācībspēku

un zinātnieku apvienība) goda biedra nosaukums un ievēlēšana 1981. gadā Baltijas Institutā Skandināvijā (*Baltiska Institutet*).

Pirmo gadu pēc atgriešanās Austrālijā iezīmēja kāds impulss, kas, kā izrādījās, turpinājās un pat pieņēmas spēkā nākamo divdesmit gadu laikā. Līdzās maniem ikdienas darba pienākumiem Franču valodas departamentā man bija jāgatavo un jālasa latviešu valodas lekcijas Melburnā (kā arī Flindersa Universitātē). Brīvo laiku es veltīju Baltijas studiju apvienības Austrālijā lietas sagatavošanai, mēģinot dabūt savā pusē jebkuru atbalstu, kādu es varēju iegūt ar pasta un personīgu kampaņu palīdzību. Šai sakarā der minēt ļoti nozīmīgo palīdzību, ko man sniedza Adelaides latvietis Aldis Putniņš. Šīs darbošanās mērķis bija noorganizēt Pirmo Baltijas studiju konferenci Austrālijā, kurā pēc iespējas plašāka spektra Baltijas pētniecības akadēmiskie darbinieki varētu izvirzīt un pārrunāt idejas un galu galā nobalsot par organizatoriskiem priekšlikumiem. Un, tā kā tai bija jābūt konferencē, man bija arī jāsatavojas priekšlasījums papildus manam referātam 1981. gada Stokholmas konferencē, nerunājot nemaz par mēģinājumu pabeigt darbu pie Rēhehūzena.

Bija 1981. gada marta vidus, kad es saņēmu sava darba *A Grammar of Modern Latvian* autoreksemplārus. Desmit gadu pēc manuskripta iesniegšanas beidzot bija gala rezultāts, un es parūpējos, lai mani kolēģi par to dabū dzirdēt. Lai gan nevarēja gaidīt, ka viņu entuziasms būs tikpat liels kā manējais, es priecājos par iespēju izklīdināt šaubu mākoņus, kas jau no paša projekta sākuma bija radušies dažiem latviešu kopienā, kā arī pašā universitātē. Mani arī pārāk neapbēdināja virkne

šausminošu iespaidklūdu (2. sēj., 658. lpp.), kas, jāpiebilst, bija iespraukušās tekstā jau pēc darbietilpīgās divkārsās korektūru lasīšanas iepriekšējā gadā. Manai pacīlātībai bija arī praktisks iemesls – grāmatas publicēšana nozīmēja, ka kopš šī brīža es varēju atteikties no ārkārtīgi liela apjoma mašīnraksta versijas, kuru līdz šim bija spiesti lietot mani studenti un es pats.

Ap šo laiku datori un elektroniskās tekstastrādes iespējas kļuva plaši pieejamas arī Flindersa Universitātē, un šīs attīstības milzīgā nozīme uzreiz bija pamanāma manā darbā ar latviešu valodu. Kopš šī brīža es varēju iesniegt izdevējiem pavairošanai gatavu eksemplāru, tādējādi krasi samazinot laiku un pūles, un līdz ar to arī mana darba publicēšanas izmaksas. Desmit gadu kavēšanās un nepieciešamība pēc būtiskām subsīdijām vienlaicīgi kļuva par pagātņi, tādējādi ievērojami uzlabojot izredzes publicēt manus samērā šaurām aprindām saprotamos materiālus. Dažus gadus vēlāk lāzerprinteru ieviešana būtiski uzlaboja pavairošanai gatavo variantu kvalitāti, bet es biju pilnībā apmierināts darboties arī ar elementārāku aprīkojumu, kas jau bija mana rīcībā. Tādējādi es jutos daudz pārliecinātāks par sava Rēhehūzena izdevuma likteni, kuru man izdevās pabeigt 1981. gadā, pirms pievērsos līdzīgai Einhorna un Bihnera gramatisko fragmentu apstrādei. Tie abi bija manuskripti no septiņpadsmitā gadsimta vidus. Bet kur lai Rēhehūzenu izdod?

Ilgī iecerētā Pirmā Baltijas studiju konference Austrālijā jau laikus bija plānota 1982. gada janvāra beigās. Tai bija jānotiek divas dienas Latviešu namā Melburnā, daļēji tāpēc, ka Adelaide būtu daudz mazāk centrāla vieta dalībniekiem no austrumu pavalstīm, un daļēji tāpēc, ka

ar profesora Edgara Dunsdorfa un citu Melburnas kolēģu palīdzību mums bija iespēja izmantot Latviešu namu un tā aprīkojumu bez maksas. Es spilgti atceros, ka, agri ierodoties norises vietā, domāju, vai vēl kāds ieradīsies, izņemot tos, kuri bija solījuši uzstāties, īpaši ņemot vērā baumas, kas cirkulēja dažās paranoiskās aprindās, ka konference ir tikai aizsegs padomju ietekmei uz Austrālijas baltiešu kopienām. Man nevajadzēja raizēties – pasākumā bija vērā ņemams dalībnieku skaits no Melburnas, Hobartas un Adelaides, pat ja diemžēl Sidneja bija nedaudz mazāk pārstāvēta. Savādi un skumji, ka šī neproporcionalitāte ir turpinājusies kopš pirmās konferences.

Referāti tika nolasīti un apspriesti, un bija radīta entuziasma pilna gaisotne; no savas puses, es ar nepacietību gaidīju sesiju, ar kuru bija plānots konferenci noslēgt, jo tas būtu tas mirklis, kad tiktu apspriests un balsots par Austrālāzijas⁹ asociācijas priekšlikumu. Nebija šaubu, ka sanākušie atbalstīs sadarbības struktūras izveidi, bet vai tā būs neatkarīga antipodu organizācija, vai arī tā vēlēties kļūt par filiāli pie Baltijas Studiju veicināšanas asociācijas, kas bija dibināta Ziemeļamerikā aptuveni četrpadsmit gadus agrāk? Es pats noteikti devu priekšroku pēdējam variantam, jo nebija redzama iemesla, lai mēs atdalītos no plaukstošas starptautiskas organizācijas, kurā ir radniecīgas dvēseles un ar kuru sacensties būtu pārdroši un pat iedomīgi.

Bija tādi, kas deva priekšroku neatkarības idejai, es domāju nevis tādēļ, ka viņiem nepatiktu amerikāņi, jo

⁹ Šis apzīmējums tika piedāvāts, lai varētu iekļaut arī kolēģus no Jaunzēlandes.

tajās aukstā kara dienās baltiešu kopienas Austrālijā bija stingri un nelokāmi proamerikāniskas, bet, iespējams, (manuprāt) pārspīlēta nacionālisma dēļ, vai, ne tik maigi izsakoties, “liela zivs mazā diķī” sindroma dēļ. Kad sēdes vadītājs profesors Jānis Priedkalns beidzot paziņoja, ka tikšanās dalībnieki devuši priekšroku izveidot asociāciju, kas centīsies iegūt Ziemeļamerikas AABS akceptu kā AABS Austrālāzijas nodaļa, tas nāca kā liels atvieglojums ne tikai man, bet arī tiem maniem kolēģiem, kuri iepriekšējo pāris gadu laikā bija nenogurstoši atbalstījuši starptautisko virzienu. Es pateicos viņiem visiem, un jo īpaši Aldim Putniņam par viņu ticību Baltijas akadēmiskajai kopienai Austrālijā. Šis nodibinājums pastāv līdz pat šai dienai, un ar jauno prezidentu Delaniju Skeretu (*Delaney Skerrett*) tā nākotne rādās gaišās krāsās. Cita starpā, AABS (Austrālāzijas nodaļa) ir devusi man iespēju sadarboties ar tādiem vietējiem kolēģiem kā Edgars Dunsdorfs, Fricis Gailītis, Jānis Priedkalns, Aļģimants Taškūns (*Algimantas Taškūnas*), Uldis Ozoliņš, Edwards Reilijs (*Edward Reilly*), Endrū Blumbergs (*Andrew Blumbergs*), Kristina Brazaite (*Kristina Brazaitis*), Delanij Skerets un daudziem citiem.

Taču AABS Austrālāzijas nodaļas izveide nāca kā svētība vēl kādā veidā, kuru es nebiju iepriekš paredzējis. Man ienāca prāta, ka mana veco tekstu publicēšanas vai pārpublicēšanas programma pirmām kārtām nodrošinātu pamata materiālu manām lekcijām latviešu gramatikas rakstīšanas vēsturē, un līdz ar to izdevēja meklējumos tiešām nebūtu nepieciešams iet tālāk par maniem Latvijas kolēģiem. Tādējādi Melburnā tika izveidota Latviešu augstākās izglītības komiteja, nevis kā AABS

sastāvdaļa, bet līdztekus tai, profesora Edgara Dunsdorfa vadībā. Tādēļ notika tā, ka pēc *A Grammar of Modern Latvian* manas nākamās deviņas grāmatas par latviešu valodu publicēja Latviešu augstākās izglītības komiteja; šis pasākums ilga līdz Padomju Savienības sabrukumam un Latvijas neatkarības atjaunošanai. Kopš tā laika, kad kļuva iespējams publicēties Latvijā, es panācu vienošanos (ap 1996. gadu) ar Latvijas Akadēmisko bibliotēku, toreizējo Latvijas Zinātņu akadēmijas atzaru, bet tagadējo Latvijas Universitātes sastāvdaļu. Ar vienu vai otru izdevēja nosaukumu visām manām turpmākajām grāmatām ir bibliotēkas vārds titullapā, un pavairošanai gatavs manuskripts ir palicis kā atslēga to savlaicīgai iznākšanai. Es pateicos bibliotēkas direktoriem Edvīnam Karnītim un Ventai Kocerei par viņu atbalstu un iedrošinājumu.

Tādējādi 1982. gadā Melburnā dienasgaismu ieraudzīja mani darbi par Rēhehūzenu, kā arī par Einhorna un Bihnera fragmentiem; 1984. gadā iznāca Dresela gramatikas izdevums un 1987. gada Langija vārdnīcas gramatiskais pielikums. 1988. un 1989. gadā parādījās mani darbi par Manceļa *Lettus* un *Phraseologia Lettica*. Šiem izdevumiem sekoja Langija vārdnīcas konkordance (1991) un Ādolfija gramatikas pārpublicējums (1993). Vienlaikus radās arī vairāki raksti par saistītām tēmām izdevumos *Journal of Baltic Studies*, *Die Sprache*, *Lingua Posnaniensis*, *LPSR ZA Vēstis*, *Baltistica*, *Ceļi*, kā arī AABS (Austrālāzija) izdevumi *Baltic Studies in Australia* (I un II), kuriem, lai arī nosaukts par līdzredaktoru, es patiesībā biju vienīgais redaktors. Es sagatavoju rakstu arī krājumam *Festschrift to honour Professor Velta Rūķe-Draviņa* 1990. gadā.

Šajā laikā arī abi mūsu bērni pabeidza augstskolu. 1986. gada beigās Sonja izpildīja prasības, lai iegūtu bakalaura grādu humanitārajās zinātnēs ar specializāciju psiholoģijā un franču valodā, un trīs gadus vēlāk viņa ieguva profesionālo diplomu sociālajā administrācijā, kas ļāva viņai kļūt par Dienvidaustrālijas valdības apmaksātu sociālo darbinieku – darbs, ko viņa kopš tā laika joprojām strādā (kaut vairākkārt ir to sporādiski arī atstājusi). Viņai nav piemērota stingri strukturēta skolotāja vai sabiedriskā sektora administratora dzīve. Tieši otrādi, viņa vienmēr ir bijusi svētīta (vai nolādēta?) ar klejotāja dabu, kas viņai ir atnesusi melno jostu taekvondo, pilota licenci Dienvidāfrikā, pāris gadu kā sociālajai darbiniecei Londonā, ceļojumu pa Dienvidaustrumu Āziju un Āfriku, darbu kādās kaolīna raktuvēs Austrālijas ziemeļu džungļos. Viņa ir izmēģinājusi savu roku nekustamo īpašumu pārdošanā un izbaudījusi savu piedzīvojumu kāri planēšanā un niršanā ar akvalangu. Ja viņas veiklība klavierspēlē tagad ir mazāk redzama nekā kādreiz, tā vietā viņa ir pievērsusies glezniecībai, un bija pietiekami laipna, lai sagādātu manu portretu šim izdevumam.

Silvans, no otras puses, ieguva bakalaura grādu eksaktajās zinātnēs ar specializāciju datorikā un matemātikā, nokārtojot savus gala eksāmenus 1993. gadā. Viņa vienmēr ir ieinteresējusi aviācija, un viņš ir bijis aktīvs biedrs tajā pašā planierisma klubā, kurā darbojās Sonja, izkopdams savas ambīcijas, lai kļūtu par pilotu Karaliskajos Austrālijas Gaisa spēkos. Medicīnisku iemeslu dēļ tas izrādījās neiespējami, un viņš novirzīja savus centienus uz civilās gaisa satiksmes vadību. Pēc sākotnējā diezgan intensīvas apmācības laika viņš kļuva par

akreditētu kontrolieri Melburnas Tulamarinas lidostā, no kurienes viņš joprojām sniedz norādījumus iekšzemes un starptautiskajiem lidojumiem pie lidostas un arī tālākā gaisa telpā. Agrīnā vijoles spēles apguve jau sen ir piekāpusies ģitārai (galvenokārt elektriskajai). Kādreizējā interese par astronomiju nesen atkal ir atgriezusies, un ar jauniegūto iekārtu palīdzību viņš tagad regulāri nodarbojas ar zvaigžņu pētīšanu. Daudz vairāk uz ģimeni vērsts nekā vecāki, viņš ir precējies un viņam ir četri bērni, kas dzimuši laika posmā no 1998. līdz 2007. gadam, un viņam ir arī daudz mazāka tieksme uz pasaules pētīšanu vai ekstrēmiem sporta veidiem (vismaz kopš viņš ieguva pusmelno jostu taekvondo pirms daudziem gadiem).

No visiem lielajiem un mazajiem šī *fin de siècle* perioda notikumiem neviens nevar sacensties ar nozīmīgo ziņu par Padomju Savienības un ar to saistītā Varšavas pakta valstu sabrukumu. Berlīnes mūra krišanas un Gorbačova–Jeļcina sāncensības drāma nepagāja garām tiem no mums, kuri sekoja līdz notikumiem aptuveni no 10 000 kilometru attāluma. Es vēl spilgti atceros Mihaila Gorbačova atkāpšanās runas skatīšanos Latvijas televīzijā, kamēr mēs sēdējām pie svētku galda kopā ar Ainu Blinkenu un viņas ģimeni 1991. gada Ziemassvētkos, un kā es sev jautāju par šo izmaiņu nozīmi un rezonansi pasaules kārtībai. Šīs nozīmes izdibināšana man jāatstāj vēsturniekiem, politologiem, militārajiem analītiķiem un stratēģiem. Nespējot izdarīt jēgpilnus secinājumus lielā mērogā, es skatījos uz Latvijas kolēģu apstākļu maiņu, jauniegūto iespēju ceļot un lasīt rietumu žurnālus, uz pieaugošo vieglumu, ar kādu viņi tagad varēja tikties

un socializēties ar ārvalstu zinātniekiem. Un es atzinu to par labu esam – labu viņiem un labu man.

Tagad bija zuduši daudzie šķēršļi ciešākai sadarbībai starp zinātniekiem Latvijā un Rietumos. Pasta cenzūra kļuva par pagātni, ļaujot droši ceļot grāmatām un žurnāliem. Straujā e-pasta izplatība samazināja no mēnešiem līdz stundām to laiku, kas tika pavadīts, gaidot atbildes uz jautājumiem, jaunāko informāciju par kolēģu darbu un, protams, jaunākās tenkas. Starptautiskās konferences tagad piesaistīja daudz izlīdzinātāku dalībnieku loku, dodot iespēju daudz tiešākai un intensīvākai viedokļu apmaiņai. No sociālās puses – paziņas kļuva par draugiem, un agrākās absurdās aizdomas par slēptiem motīviem izzuda. Tās bija patiešām radikālas pārmaiņas, kas aizsāka agrāk neiedomājamus sasniegumus gan akadēmiskajā, gan personiskajā saskarsmē. Pētniecības sadarbības loģistika ļoti vienkāršojās, un mūsu centienu patiesais kolektīvais raksturs beidzot varēja izvirzīties priekšplānā. Pāris piemēru, kas radās no šiem daudzajiem kontaktiem, kalpos, lai ilustrētu jauno kārtību, kas bija iespējama līdz ar Padomju Savienības sabrukumu un vienlaicīgo Latvijas valstiskās neatkarības atgūšanu.

1980. gada konferencē Viļņā es iepazinos ar Jāni Rozenbergu, valodniecības profesoru Latvijas Universitātē (agrāk zināma kā Latvijas Valsts universitāte). Viņam bija interese un nedaudz zināšanu par agrīno latviešu valodu, taču viņa īpašais lauciņš bija mūsdienu latviešu valodas stilistika, un nebija pilnībā skaidrs, par spīti viņa ļoti sabiedriskajam raksturam, vai mums būs pietiekami kopīgu interešu, lai kā būtiski atbalstītu vienam otra darbu. Gadu gaitā tomēr mūsu ceļi krustojās diezgan bieži,

un viņa palīdzība man bija noderīga, organizējot vairākas lekcijas viņa studentiem. Viņš bija biežs apmeklētājs viesnīcā un ļoti vēlējās apspriest augstskolu politiku, kā arī noskaidrot manu viedokli par to, kā lietas būtu jādarīja. Es kļuvu par regulāru vakariņu viesi viņa dzīvoklī, bieži vien kopā ar Ainu Blinkenu no Zinātņu akadēmijas un Andreju Bankavu, franču valodas profesoru Latvijas Universitātē.

Tomēr tas nāca kā pārsteigums, kad, kā no zila gaisa, viņš man jautāja, vai es būtu ar mieru tulkot angļu valodā viņa nozīmīgāko darbu stilistikā. Lai gan es atzinu, ka nemaz nepārzinu šo jomu, un norādīju, ka mans laiks ir nedaudz ierobežots, viņš ļoti ilgi mani lūdza, un es beidzot padevos ar cerību, ka, veicot šo darbu, es varētu vismaz kaut ko iemācīties. Tā kā mani Latvijas kolēģi vienmēr ļoti labprāt ir atbalstījuši manus projektus, es arī jutu, ka būtu nepieklājīgi no manas puses nemēģināt sniegt kaut simboliski kaut ko atpakaļ. Un tā tas notika, ka mans tulkojums 2004. gadā tika publicēts Latvijas Universitātes apgādā, kādus piecus vai sešus gadus pēc tā uzsākšanas, un man izdevās apmeklēt arī salīdzinoši neformālu grāmatas atvēršanas pasākumu neilgi pēc tam.

Vairāk paredzamas sekas bija manai pirmajai tikšanās reizei ar profesoru Pēteri Vanagu, baltu vēsturiskās valodniecības speciālistu no Latvijas Universitātes. Pirmo reizi mēs sastapāmies Stokholmā 1989. gadā, Skandināvijas baltistu konferences laikā. Tā bija pirmā no mūsu daudzām līdzīgajām tikšanās reizēm ne tikai Zviedrijā, bet arī Latvijā, Lietuvā, Igaunijā, Amerikā un Vācijā. Mūsu kopīgās intereses par senajiem latviešu tekstiem nodrošināja, ka mums nekad nepietrūka nopietnu (un ne

tik nopietnu) tematu sarunām. Viņa palīdzība mana krājuma *Lingua Lettica: Raksti latviešu lingvistikā* (1995) izveidē bija būtiska, lai padarītu manu darbu labāk pazīstamu Latvijā, un es biju priecīgs atlīdzināt ar viņa habilitētā doktora disertācijas pagarā kopsavilkuma tulkošanu angļu valodā. Dažus gadus vēlāk viņš uzaicināja mani pievienoties redakcijas padomei Rīgas žurnālam *Baltu Filoloģija* un vairākkārt noorganizēja man lekcijas maģistrantūras studentiem Latvijas Universitātē, kā arī nelielākus priekšlasījumus Filoloģijas fakultātes semināros. Mēs esam neskaitāmas reizes pusdienojuši kopā Rīgas restorānos un ģimenes lokā viņa mājās.

Mūsu sadarbība kļuva vēl ciešāka laikā, kad strādāju pie Fīrekera un *Manuale Lettico–Germanicum*. Viņš vienmēr bija gatavs atbildēt uz maniem jautājumiem saistībā ar manuskriptu un tā interpretācijām. Mūsu beidzamās darba tikšanās reizē par *Manuale* Akadēmiskajā bibliotēkā es viņam pajautāju par vissvarīgāko nepublicēto materiālu, kas vēl nav izpētīts, un viņam nebija ilgi jādomā, lai minētu Liborija Depkina latviešu–vācu vārdnīcas manuskriptu. Tas ir darbs, kas ir nozīmīgs gan ar savu apjomu (un līdz ar to arī faktu daudzumu), gan arī ar potenciālajiem atklājumiem, ko šāda plašuma darbs, sīki izanalizēts, varētu sniegt. Es sākotnēji nedaudz vilcinājos pievērsties šāda mēroga projektam, bet, pārliecinājies par viņa apņemšanos palīdzēt visos iespējamajos veidos, es piekritu iesaistīties un nekavējoties mēģināju iegūt attiecīgo vairāk nekā 3000 lapu fotokopijas, jo man, protams, lielākā darba daļa būtu jāveic Austrālijā. Finanses un citas saistības neļautu man pavadīt nepieciešamos mēnešus vai drīzāk gadus Rīgā, strādājot pie

transkribēšanas. Lai gan lielākā daļa stāsta par Depkina vārdnīcu pieder nākamajai nodaļai, viens ļoti būtisks notikums ir jāpiemin šeit. Tas bija vienā no mūsu kopīgajām tikšanās reizēm par Depkinu Akadēmiskajā bibliotēkā, kad mums bija jāpārbauda atsauce uz *Liber Memorialis*, Kaspara Elversa, viena no Depkina pēctečiem Jāņa baznīcā, latviešu valodas vārdnīcu, kad Vanags divos no viņam priekšā esošajiem darba eksemplāriem pamanīja būtiskas atšķirības. Viņš patiesībā bija atklājis agrāk nezināmu izdevumu, par kuru viņš varēja paziņot un analizēt savos rakstos un referātos nākamajās konferences. Šai notikumā bija zināma *déjà vu* sajūta, jo dažus gadus iepriekš man bija laimējies veikt līdzīgu atklājumu attiecībā uz Ādolfija 1685. gada latviešu valodas gramatiku. Lai arī viss gods par Elversa vārdnīcas atklāšanu pieder Pēterim Vanagam, man gribas domāt, ka patiesībā tā bija mūsu nerimstošā sadarbība Depkina sakarā, kas aizveda viņu līdz vārdnīcas iepriekš nezināmas versijas pamanīšanai.

Lai kā arī būtu, šī sakritība kopā ar iepriekšminētajiem gadījumiem ir spilgts piemērs savstarpējai akadēmiskajai apmaiņai un sadarbībai, kura aizsākās ar nozīmīgajiem 1989.–1991. gada notikumiem, un nevar noliegt šo un daudzu citu konkrētu piemēru vērtību, kas izrietēja no jaunās pasaules kārtības. Zinātnieki visā pasaulē, protams, to “atzina par labu esam”.

Lai gan mans nodoms bija paplašināt darbu pie 17. gadsimta gramatikām, ieejot arī 18. gadsimtā, – uzdevums, kas vēl joprojām ir jāpaveic, – tā vietā es pievērsos (jeb novirzījos) divām līdz šim nepublicētām 17. gs. vārdnīcām. Pirmā no tām, ko sastādījis Kristofors Firekers,

saglabājusies divos atšķirīgos rokrakstos, kurpretī otrā, nezināma autora *Manuale Lettico–Germanicum*, darbs, kas zināmā mērā ir balstīts Fīrekerā, ir izdzīvojis tikai vienā rokraksta versijā. To nevarētu īsti nosaukt par radikālu virziena maiņu, jo es jau bija publicējis Manceļa un Langija vārdnīcu materiālus. No otras puses, daži kolēģi bija pamudinājuši mani padarīt citiem pieejamu iespiestu Fīrekeras versiju. Viņš ir ticis uzskatīts par vienu no redzamākajiem baltvācu literātiem 17. gadsimta Latvijā, lai gan reti kurš faktiski bija lasījis viņa vārdnīcu, dodot priekšroku publicētajām baznīcas dziesmām un viņa tradicionālajam tēlam kā “apgaismotajam latviešu draugam”, nevis stereotipiskajam baltvācu kultūrtrēģerim, bet, protams, kā nozīmīgai figūrai, kura darbs nepārprotami sauca pēc plašākas izplatīšanas un vieglākas pieejamības.

Turpmākie gadi (1995–1999) tādējādi tika ziedoti, pārrakstot un gatavojot piezīmes par šiem diviem saglabātajiem Fīrekeras latviešu–vācu vārdnīcas manuskriptiem. Abi manuskripti ir viens otram sekojošu pārrakstītāju darbs, pats oriģināls, šķiet, ir zudis, bet, par laimi nākamajām paaudzēm, ar roku pārrakstītas gramatikas un leksikogrāfijas darbu kopijas nebija nekas neparasts 17. gadsimta Latvijā.

Fīrekeras vārdnīcas manuskripta publicēšana līdz ar sekojošo konkordanci iezīmēja sākumu manai sadarbībai ar Akadēmisko bibliotēku. Šis attiecības joprojām turpinās, un es ceru, ka turpināsies arī tuvākajā nākotnē. *Manuale Lettico–Germanicum* transkripcija ar piezīmēm un konkordance iznāca 2001.–2002. gadā.

Pa to laiku notikumi Austrālijā turpināja strauji attīstīties. Studenti Melburnā nerimstoši pieprasīja manas

lekcijas, kas ātri pārtapa trīs gadu kursā. Mana pirmā gada lekcijas mūsdienu latviešu valodas gramatikā papildināja lekcijas par literatūru un vēsturi, ko sākotnēji nodrošināja attiecīgi Dr. Kārlis Ābele jun. un profesors Edgars Dunsdorfs, lai gan brīvprātīgo pasniedzēju sastāvs gadu gaitā stipri izvērās. Otrā un trešā gada lekcijās es turpināju aplūkot mūsdienu gramatiku, vienlaikus piedāvājot pārskatu par latviešu gramatikas rakstīšanas vēsturi. Man atkal palīdzēja eksperti no paralēlām nozarēm, piemēram, Dr. Uldis Ozoliņš. Es izsaku sirsnīgu pateicību visiem, kas brīvprātīgi sniedza papildu lekcijas: viņu ieguldījums, nodrošinot bagātīgu kultūras aspektu, padarīja Melburnas kursu vispusīgāku un sabalansētāku, nekā es viens pats to varēju sniegt saviem Adelaides studentiem.

Nevarētu jau teikt, ka pasniegt ap 300 lekciju apmēram divdesmit gadu laikā Melburnā bija viegls darbs. Man bija ievērojama darāmo darbu slodze (kaut pats biju sev tos uzkrāvis), kas bija jāpaveic pirms jauna lekciju kursa uzsākšanas, un studentu darbi, kuri bieži vien tika iesniegti tikai dažas dienas pirms izlabošanas termiņa. Un tad bija ceļošana, kas ar kursiem bija nesaraucjami saistīta. Lidojums starp Adelaidi un Melburnu gan ilgst tikai vienu stundu, bet, lai nolasītu savas lekcijas no 9:00 līdz 12:30, man nācās izlidot 6:30, un tas savukārt nozīmēja celšanos ap 4:30 no rīta deviņas vai desmit reizes akadēmiskā gada laikā. Nekas nevarētu būt vēl vairāk pretstatā manam vispārējam paradumam “celties vēlu un strādāt vēlu”, bet kaut kā man izdevās nekad nenokavēt nevienu lidojumu. Pilotu streiki un miglā tītas lidostas ir cita lieta, tomēr šādu, no manis neatkarīgu, neveiksmju bija maz un reti, un mums ļoti sekmīgi izdevās izpildīt

programmu, kā bija plānots. Pēc pusdienām domubiedru lokā (13:00–15:00) mani aizveda atpakaļ uz Melburnas lidostu, uz lidojumu 16:30, kura laikā viena vai otra iemesla dēļ man regulāri izdevās aizmigt.

It kā ar to jau nebūtu pietiekami, Sidnejas latviešu kopiena vērsās pie manis ar lūgumu pēc līdzīgas programmas tai, ko es vadīju Melburnā. Finansējums, liekas, nebija problēma, un notika tā, ka es pievienoju Sidneju savam nedēļas nogales maršrutam laikā no 1985. līdz 1990. gadam. Beigušās (vismaz uz šiem sešiem gadiem) bija domubiedru pusdienas Melburnā, lai gan vēlāk šī tradīcija tika atjaunota. Pēc rīta lekcijām Melburnā es ātri steidzos uz lidostu, lai noķertu lidojumu 14:00 uz Sidneju, kur lasīju lekcijas no 16:00 līdz 19:30 Sidnejas Latviešu namā, pēc tam pavadīju nakti tuvējā motelī un lidoju atpakaļ uz Adelaidi nākamajā rītā. Tas ievērojami ietekmēja manu darāmo darbu apjomu, īpaši sākumā, kad Sidnejā uzņemto studentu skaits bija krietni lielāks nekā Melburnā – pirmajā gadā Sidnejā pieteicās divdesmit studentu, lai gan seši no tiem gada laikā pazuda. Un atkal man paveicās ar palīdzību – mg. phil. Lūcija Bērziņa-Felsberga un Ausma Medne bez samaksas nolasīja vairākas lekcijas par literatūras un kultūras jautājumiem, tādējādi nodrošinot īpaši noderīgu papildinājumu tam materiālam, ko spēju piedāvāt es.

AABS (Austrālāzija) uzplaukums bija vēl viens nozīmīgs faktors baltiešu akadēmiskajā dzīvē Austrālijā pagājušā gadsimta pēdējo divdesmit gadu laikā un, protams, arī pēc tam. Atzīta kā AABS (ASV) apakšnodaļa, komiteja, kuras loceklis es biju, aizsāka regulāras konferences reizi divos gados. Šīs konferences ir izrādījušās ļoti

veiksmīgas ne tikai attiecībā uz apmeklētāju skaitu, bet arī ar nolasīto referātu kvalitāti. No otrās (1983) līdz septītajai (1993) konferencei, kad komiteju vadīja Dr. Harijs Johansons, tās notika Melburnas Universitātē, ievērojot organizatorisko principu, ka komitejas atrašanās vieta ir arī konferences norises vieta. Tādējādi, kad par komitejas mājvietu kļuva Adelaide (no 1993. līdz 1997. gadam, profesora Jāņa Priedkalna un vēlāk manā vadībā), konferenču norises vieta tika attiecīgi pārvietota uz Adelaides Latviešu namu, un arī šeit, neskatoties uz ģeogrāfiskajām pārmaiņām, konferences bija ļoti veiksmīgas, un tā tas ir saglabājis arī kopš komitejas pārcelšanās atpakaļ uz Melburnu ar Uldi Ozoliņu, Robertu Krofordu (*Robert Crawford*), Endrū Blumbergu un tagad Delaniju Skeretu kā tās prezidentiem. Mūsu panākumi pamudināja mūs publicēt atsevišķus konferences priekšlasījumus izdevumā *Baltic Studies in Australia I* un *II* manā redakcijā, bet diemžēl finansiālu iemeslu dēļ neizdevās to turpināt tālākos sējumos. Es oficiāli aizgāju no vairs nefunkcionējošā redaktora amata 2008. gadā, kad kļuva skaidrs, ka mūsu finansiālajam stāvoklim ir maz izredžu uzlaboties.

Vēl viena vilšanās bija tā, ka mēs nespējām pārliecināt baltiešu zinātniekus Sidnejā, kuru bija visai daudz, sniegt lielāku ieguldījumu, un, lai gan kā izņēmumu varētu minēt divus vai trīs vārdus, sidnejiešiem gadu gaitā nav bijis gandrīz nekāda sakara ar AABS Austrālijas nodaļas attīstību.

Papildus Austrālijas konferencēm es turpināju regulāri piedalīties Ziemeļamerikas AABS sanāksmēs (pāragados) un līdzīgās Eiropas konferencēs (nepāragados). Šīs tikšanās bija nozīmīgs elements, lai uzturētu motivāciju vēsturiskajam virzienam, kurā mans darbs bija ievirzījies,

jo līdzīgi domājošu kolēģu man Austrālijā pietrūka. Prezentējot savus pētījumus un klausoties citu speciālistu priekšlasījumos, es īpaši daudz ieguvu no tiem sekojošajām diskusijām, kuru laikā radās dažādi viedokļi, kas tika apspriesti gan formālās sesijās, gan pēc tam – bieži vien arī pie pusdienu galda. Starp ziemeļamerikāņiem, ar kuriem man bija nozīmīgas sarunas, bija/ir Dzintra Bonda (*Bond*), Viljams Šmolstīgs (*William Schmalstieg*), Aleksandra Šteinberga, Stīvens Jangs (*Steven Young*) un Valdis Zeps, kamēr mani latviešu/Eiropas sarunu biedri bija/ir Maija Baltiņa, Juris Baldunčiks, Aina Blinkena, Rainers Ekerts (*Rainer Eckert*), Deivids Gilds (*Dauids Gilde*), Baiba (Metuzāle-) Kangere, Stanislavs Kolbuševskis (*Stanisław Kolbuszewski*), Benita Laumane, Terje Matisens (*Terje Mathiassen*), Daina Nītiņa, Helge Rinholms (*Helge Rinholm*), Velta Rūķe-Draviņa, Volfgangs Šmids (*Wolfgang Schmid*), Frīdrihs Šolcs (*Friedrich Scholz*), Pēteris Vanags, Andrejs Veisbergs un daudzi citi. Ne visi no viņiem vairs ir šai saulē, bet katrs ir sniedzis man vērtīgas atziņas un tādā vai citādā veidā veicinājis manu domu attīstību. Man būtu šeit jāpiemin arī daudzas auglīgās diskusijās pavadītās stundas ar Latvijas Universitātes Matemātikas un informātikas institūta Mākslīgā intelekta laboratorijas darbiniekiem, jo īpaši saistībā ar viņu nepārtraukto darbu pie seno latviešu tekstu digitalizācijas, viņu eksperimentiem ar latviešu valodas teikuma struktūras datoranalīzi un citiem līdzīgiem jautājumiem.

Mana dzīve līdz ar to kļuva arvien piepildītāka ar tāliem ceļojumiem, jo īpaši pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas. Jaunības dienās šādu ceļošanu es panesu salīdzinoši viegli, bet, iecejot pusmūžā, lidojumi, kas ir ilgāki par

trim vai četrām stundām, man likās arvien garlaicīgāki un nogurdinošāki. Kā mana sieva var izturēt divdesmit un vairāk stundu garos lidojumus starp Austrāliju un Eiropu, ir pilnīgi ārpus manas saprašanas robežām. Es esmu pilnībā garīgi un fiziski nederīgs pienākumu pildīšanai pēc pārmērīgi gariem lidojumiem, tāpēc diezgan ātri nolēmu sadalīt šos braucienus ar nozīmīgu atkopšanās laiku kaut kur pa vidu. Bija pieejamas dažādas iespējas – Seula, Taipeja, Tokija, Honkonga, Singapūra, Ņūdeli, Manila, Bangkoka –, un es izmēģināju tās visas, pirms paliku pie divām pēdējām. Ģeogrāfiskiem un finanšu faktoriem bija būtiska loma manā izvēlē, tāpat kā ērtiem lidojumu grafikiem un, protams, interesēm kultūras aspektā, bet kā gramatiķis es nevarēju nepamanīt daudzas dīvainības, kas parādās uz katra stūra gan rakstītajā, gan runātajā taizemiešu un filipīniešu angļu valodā. Man ienāca prātā, ka, tās apkopojot un analizējot, es aizraujošā veidā varētu padarīt savu atpūtu lietderīgu, apvienojot to ar noderīgu pārtraukumu no savām pamata aktivitātēm franču un latviešu valodā un, protams, arī no lidmašīnām. Kas sākās tikai kā hobijs, drīz vien kļuva par formālu pētniecības projektu, jo savākto materiālu apjoms pieauga līdz vairāk nekā tūkstoš lappusēm un abās savāktajās datu kopās atklājās zināmas likumsakarības. Pat tagad, rakstot šo nodaļu (2012. gadā), man nav noteiktu un drīzu plānu šī darba pabeigšanai un publicēšanai. Man ir divas reizes lūgts, vienreiz Adelaidē un vienreiz Rīgā, nolasīt lekcijas par svarīgākajām iezīmēm filipīniešu angļu valodā, un es to redzu kā cerīgu zīmi, ka pasaulē ir arī citi cilvēki, kam mazāk pētīti angļu valodas varianti rada nopietnu interesi.

1970. gadu beigās, kad mans otrais termiņš dekāna amatā tuvojās noslēgumam, Austrālijas universitātes sāka izjust valdības finansējuma samazināšanas politikas sekas. Sākumā Humanitāro zinātņu skolu tās būtiski neietekmēja, jo tajā bija ļoti maz brīvu amatu un jautājums par brīvo vakanču neaizpildīšanu nebija aktuāls. Šāda veiksmē tomēr nevarēja turpināties mūžīgi, un nākamajās divās desmitgadēs, kā arī pēc tam, budžeta samazinājums patiešām lika stingrāk savilkt jostas. Paplašināšanās, izņemot tajās nozarēs, kas varēja lepoties ar ārkārtīgi lielu uzņemto studentu skaitu, kļuva par sapni, un sākās runas ne tikai par atsevišķu štata vietu samazināšanu, bet, kas bija vēl bīstamāk, par veselu departamentu likvidēšanu. Svešvalodas, tostarp franču valoda, jutās arvien apdraudētākas, lai gan multikulturālisms saglabājās kā federālās valdības oficiālā politika. Salīdzinājumā ar, teiksim, angļu valodu, psiholoģiju, vēsturi vai izglītību, uzņemto studentu skaits svešvalodās bija salīdzinoši neliels, kas vismaz teorētiski bija vājā vieta, kurai tā dēvētie ekonomiskie racionālisti – skaidri bezjēdzīgs apzīmējums –, iespējams, varētu uzklupt. Menedžerisms – cilvēku vadīšana ar menedžeru rokām un menedžeriem par labu – sāka iespraukties mūsu struktūrās, un vadītāju samaksas līdz ar to attiecīgi pieauga, padarot tīri akadēmiskos budžetus daudz nabadzīgākus.

Daudz tika runāts par pārstrukturēšanu, termins, kuru bieži izmanto, lai ar to aizstātu “sašaurināšanu”. Flindersa Universitātē, kur galvenā struktūrvienība bija “skola” – vienība, kas lieluma ziņā atradās pa vidu starp departamentu un fakultāti –, tika gatavoti plāni, lai apvienotu “skolas” tradicionālajās “fakultātēs”. Tas bija

pilnīgā pretrunā ar visām mūsu dibinātāju izglītības un administratīvajām vēlmēm, kuri bija gribējuši deleģēt daudzu lēmumu pieņemšanu mazākām, viendabīgākām vienībām, atsakoties no fakultāšu sistēmas, kuras mentalitāte paredz, ka viena pieceja der visiem.

Bet vadītājiem bija savi uzskati, un, neraugoties uz Humanitāro zinātņu skolas enerģisko pretestību, lēmējvara tika nodota no skolas padomes fakultātes vadībai, kurā bez mums ietilpa arī izglītības zinātnes, jurisprudences un sākotnēji arī teoloģija. Pavisam nesen ir ticis runāts arī par mūsu fakultātes apvienošanu ar Sociālo zinātņu un psiholoģijas fakultāti, kas daļēji autonomo milzīgo vienību skaitu samazinātu līdz trim.

Pārejas perioda sākumā es vēl vienu termiņu (1992–1994) darbojos kā Humanitāro zinātņu skolas dekāns. Ar šo pienākumu arī beidzās mana saistība ar oficiālo universitātes administrāciju. 1994. gadā man arī veiksmīgi izdevās pieprasīt personālo profesora vietu (sk. turpmāk nodaļā *Ians Lorijs*). Šis amats vēlāk tika pārveidots par kārtējā profesora vietu (*Establishment Chair*), kurā es paliku līdz aiziešanai pensijā 2002. gada beigās. 1996. gadā ilggadējais Franču valodas departamenta vadītājs profesors Ians Lorijs aizgāja pensijā, un es pārņēmu viņa amatu.

20. gs. 90. gadi atnesa arī vairākas negaidītas pārmaiņas Latvijas frontē. 1990. gadā es tiku uzņemts par ārzemju locekli Latvijas Zinātņu akadēmijā, lai gan līdz pat šai dienai man nav ne mazākā priekšstata par to, kurš no maniem Latvijas kolēģiem bija uzņēmies iniciatīvu izvirzīt manu kandidatūru. Es, protams, biju iepriecināts par šo jaunumu, un tagad izmantoju iespēju pateikties manam anonīmajam atbalstītājam. Tāpat kā no zila

gaisa nāca ziņa, ka esmu apbalvots ar Jāņa Endzelīna balvu par manu ieguldījumu latviešu valodniecībā, kas bija vēl viens iemesls priekam manu draugu un kolēģu starpā Flindersa Universitātē. Šādi brīži noteikti kalpojuši, lai atdzīvīnātu manu motivāciju, uzsverot ārzemnieku pieņemšanu un viesmīlīgu iekļaušanu Latvijas zinātnieku brālībā. Kā viens no Latvijas kolēģiem sacīja (konferencē Liepājā 2001. gadā): “Šie domubiedri vairs nav mūsu viesi – viņi ir mūsu kolēģi.”

Tieši tajā pašā konferencē es mudināju uz agrīnās latviešu valodas vārdnīcas sastādīšanu, atsaucoties uz šāda darba trūkumu kā vienu no galvenajām nepilnībām latviešu vēsturiskajā valodniecībā. Es nebiju pirmais, kas izteica šo ideju: jau agrāk bijuši ierosinājumi veikt šādu projektu, bet dažādu iemeslu dēļ tie nebija guvuši atsaucību, un ideja, šķiet, bija zaudējusi savu aktualitāti, iespējams, nepietiekamā atbalstītāju skaita dēļ.

Iespējams tomēr, ka tās laiks bija pienācis. Varbūt tādēļ, ka ierosinājums tagad nāca no “kolēģa”, nevis “ciemniņa”? Lai arī kāds būtu iemesls, pēc tam es uzzināju, ka profesora Vanaga vadībā bija izveidota grupa, lai noskaidrotu dažādus jaunās vārdnīcas aspektus un apjomu, kā arī sāktu attiecīgo materiālu apkopošanu. Darbs ir sācies, bet tas iet uz priekšu ļoti lēnām, galvenokārt nepietiekama finansiālā atbalsta dēļ.

Akadēmiskā sadarbība ir divvirzienu iela. Taisnība, ka mani latviešu kolēģiem bija ļoti veiksmīgi izdevies pamudināt mani veikt lielus projektus, bet šajā gadījumā, vai tas tā varētu būt, ka situācija ir bijusi apgriezta?

Vienlaikus Austrālijā finansiālais spiediens uz universitātēm nebija nekur pazudis, un nozares ar mazu

uzņemto studentu skaitu turpināja būt apdraudētas. Mūsu Franču valodas departamenta budžets joprojām bija ļoti saspringts, lai gan darbinieku skaits bija samazinājies no četriem līdz trim. Vienlaikus bezjēdzīgas shēmas, kuras nāca no vadības puses un kuru mērķis bija taisnīgi līdzsvarot darbinieku noslogotību, apgrūtināja darbu pie jaunu studentu piesaistes, bet, par laimi, visa šī darba slodzes formulas ideja izrādījās pārāk sarežģīta, lai neteiktu, ka nelietoama. Jebkurā gadījumā, man likās, ka bija pienācis laiks veikt nopietnus mēģinājumus palielināt franču valodas studijās uzņemto skaitu, lai reizi par visām reizēm mēs izkļūtu no bīstamās zonas.

Es ierosināju radikālu (vai konservatīvu, atkarībā no tā, kā uz to skatās) priekšlikumu mācīt (angļu valodas) gramatikas pamatus, domājot, ka tam noteikti atrastos pieprasījums, ņemot vērā ārkārtīgo nevērību šim priekšmetam pamatskolas un vidusskolas mācību programmās. Šāds kurss būtu ieguvums arī svešvalodu studentiem, kuri lielā mērā neko par to nezināja. Man nebija pārsteigums, lai gan es neko nevaru teikt par citiem, ka sākotnējie uzņemšanas rezultāti (20+) rādījās ļoti iedvesmojoši, tuvāko gadu laikā strauji pieaugot līdz ļoti veselīgam līmenim (40–75) un, galu galā, (sākot no 2011. gada) līdz sērgas līmenim (250–350), jo kolēģi Izglītības zinātņu departamentā uzskatīja par lietderīgu šo kursu padarīt obligātu saviem sākumskolas skolotāju programmas studentiem.

Lai vēl vairāk nostiprinātu Franču valodas departamenta pieaugošās statistiskās priekšrocības, pēc dažiem gadiem es saņēmu atļauju pievienot vēl vienu kursu, kas bija koncentrēts uz elementāru akustisko fonētiku, sveš-

vārdu nepareizu izrunu angļu valodā, pasaules valodu saimēm un latīņu valodas ietekmi uz angļu valodu. Arī šī izrādījās veiksmīga izvēle (90+), pat bez obligāti pie-
saistītas grupas no Izglītības zinātņu departamenta. Es to pieminu tiem, kuri ieklausīsies, ka daļa no reakcijas uz grūtiem apstākļiem ir nevis diversifikācija diversifikācijas dēļ, bet lai pielāgotos vispārējām interesēm un plašāk izplatītām vajadzībām. Kamēr 17. gadsimta latviešu gramatika un leksikogrāfija varbūt neatbilst ikvienai gaurmei, netrūkst cilvēku, kas vēlas uzzināt, kas tas lietvārds tāds ir. Un galu galā, vai mēs strādājam skolā, fakultātē vai kādā citā utopijas versijā, nekas nevar aizstāt to pamatu, ko nodrošina pietiekams daudzums uzņemto studentu. Tomēr ideālā pasaulē tā būtu patiesā mācītā materiāla vērtība, nevis klientu/apmeklētāju skaits (lai kā to arī šajā brīdī sauktu), kuram vajadzētu būt par būtiskāko apsvērumu, izvērtējot, vai kursam ir vieta mācību programmā.

Lai kā arī būtu, tādi bija pēdējie divi gadu desmiti 20. gadsimtā – intensīva darba laiks gan mācīšanā, gan pētniecībā, ar ne pārāk lielu slodzi administrācijas jomā. Tas dod zināmu gandarījumu, ka ar manu publikāciju palīdzību, neaizmirstot arī par manu divu pārējo kolēģu veikumu, un jo īpaši ļoti būtiski palielinātā mūsu uzņemto studentu skaita dēļ, kas izriet galvenokārt no jaunā virziena valodniecības pamatos, man bija iespēja nostabilizēt Franču valodas departamenta stāvokli īstermiņā un uz ilgāku laiku, atstājot to labākā un drošākā pozīcijā cīņai ar neparedzamām problēmām nākotnē.

Pensionēšanās un Depkina gadi: 2003–

Tad kļūsi vientulīgāks gads pēc gada,
No tevis atšķelsies pēc drauga draugs,
Rets ceļotājs, kas būs tev dvēslē rada,
Un reta puķe, kas tev klintīs augs.

Rainis. Kalnā kāpējs

Birokrāti un tā sauktie racionālisti gan federālajā valdībā, gan universitātē, protams, nekur nebija izgaisuši. Jaunais gadsimts uzausa līdz ar šausminošu pravietojumu par finanšu krīzi un pastiprinātu budžeta stingrību. Izplatījās baumas par piespiedu apvienošanos ar mūsu mātes iestādi – Adelaides Universitāti –, un dažas versijas pat gāja tik tālu, ka prognozēja neizbēgamu Flindersa Universitātes slēgšanu un likvidēšanu. Liela daļa šo baumu neapšaubāmi bija pārspilētas, jo patiesais iebiedēšanas mērķis bija sagatavot darbiniekus turpmākiem štatu samazinājumiem; piedraudot ar Armagedonu, pretestība varētu būt daudz mazāka, kad darbinieku skaita samazināšana faktiski nesasniedza tādus apmērus, par kādiem bija paustas bažas. Būtu arī jāatceras, ka pat birokrāti kļūst neaizsargāti, ja nav vairs, ko samazināt. Šajā reizē pastardiena nepienāca, lai gan tika ieviesti daži pasākumi izdevumu mazināšanai.

Viens no tiem bija fakultātes mēroga centieni veicināt, lai darbinieki, jo īpaši vecāka gada gājuma, proti, ar vislielāko atalgojumu, dotos priekšlaicīgā pensijā. Stimuli bija pietiekami vilinoši un finansiāli pat samērā interesanti. Pēc detalizētas apspriešanās ar mūsu arodbiedrības pārstāvi es nolēmu tos pārbaudīt. Es iesniedzu nepieciešamos dokumentus un drīz pēc tam saņēmu virkni

priekšlikumu, ar kuriem es nebiju apmierināts – cita starpā tajos bija ievērojamas nesaskaņas attiecībā uz precīzu “šķiršanās” datumu un soļiem, kas varētu tikt veikti, lai atbalstītu manus tā brīža pētījumus. Es noraidīju piedāvājumu un pēc tam tiku uzaicināts piedalīties pārrunās ar fakultātes vadītāju un Humanitāro zinātņu skolas dekānu. Šī tikšanās notika iepriekš noliktā laikā, diezgan saspringtā gaisotnē, bez jebkādas laipnības un gandrīz ļauna ledainuma piesātināta.

Daži aspekti nekad netika nopietni apšaubīti: pilna akadēmiska statusa piešķiršana, rekomendācija emeritētā profesora nosaukuma iegūšanai un iespēja īstermiņā izmantot manas līdzšinējās biroja telpas – tie bija jau tājumi, kuros administrācijai acīmredzot nebija vēlmes strīdēties. Galvenais strīda ābols bija mana vēlēšanās palikt amatā līdz 2002. gada otrā semestra beigām, nostāja, kura balstījās nepieciešamībā izpildīt savus pienākumus jauursos uzņemto studentu priekšā, kas būtu jāatceļ, ja es atstātu universitāti agrāk. Es nedomāju, ka mani sarunu biedri vispār vēlējās tērēt nepieciešamo papildu naudu, bet galu galā viņi piekāpās. Otrs klupšanas akmens, atbalsts maniem pētījumiem, tika ātri nokārtots, un es atstāju tikšanos ar vienošanos, ar kuru varēju iztikt.

Es jau agrāk biju skaidri pateicis saviem franču departamenta kolēģiem, ka labprāt turpinātu darīt lielāko daļu no tā, ko biju darījis iepriekšējos gados, bet strādājot tikai uz daļlaika līguma pamata. Šāda vienošanās stājās spēkā 2003. gada sākumā, un kopš tā laika gan mani kolēģi, gan es pats esmu bijis pilnībā ar to apmierināts.

Viens no zaudējumiem, kas radās pensionēšanās dēļ, bija neiespējamība turpināt latviešu valodas kursus. Kā

nepilnas slodzes darbiniekam man vairs nebija iespējas piedāvāt savus individuālus lekciju kursus, bet tikai mācīt tajos, kurus oficiāli koordinēja kāds cits. Līdzīgā veidā tika pārtraukts mans elementārās latīņu valodas kurss, kas tomēr jau vairākus gadus bija neaktīvs.

Tāda bija mana pārtapšana no pastāvīga pilnas slodzes darbinieka par pensionētu, tomēr daļslodzē strādājošu darbinieku ar akadēmisku statusu un franču valodas emeritētā profesora nosaukumu. Es biju cerējis, ka šī pāreja ievērojami palielinās laiku, ko es varēšu veltīt darbam pie agrīnajiem latviešu valodniecības tekstiem, taču situācija izvērsās citādi. Protams, teorētiski laika daudzums, ko es varētu veltīt pētniecībai, bija nedaudz pieaudzis, taču lūgumi pievienoties redakcijām, izvērtēt žurnāliem iesniegtos rakstus, runāt par saviem atklājumiem pieaugošā skaitā konferenču un semināru, nodrošināt pirmpublicēšanas pārbaudes izdodamām grāmatām, kā arī slodzes palielināšanās valodniecības kursā, tas viss kopā ir paņēmis neparedzēti lielu apjomu no tā laika, ko es biju cerējis iegūt sev. Par spīti šiem papildu pienākumiem, lai gan ne pārāk ātri, mani pētījumi tiešām virzās uz priekšu.

Kā jau minēju iepriekš, es biju pietiekami neapdomīgs, lai uzdotu jautājumu “Ko tālāk?” savam kolēģim Pēterim Vanagam, kura atbilde aizveda mani līdz lielajam projektam pie Liborija Depkina *Latviešu–vācu vārdnīcas*, pie kuras sāku nopietnu darbu jaunā gadsimta sākumā. Ap to laiku (2001) es saņēmu arī Triju Zvaigžņu ordeni no toreizējās Latvijas Valsts prezidentes, bijušās AABS prezidentes un ilggadējās kolēģes profesores Vairas Viķes-Freibergas. Tas bija diezgan liels notikums, kas

lika manai sievai pirmo (un iespējams arī vienīgo) reizi apmeklēt Rīgu, neskatoties uz auksto ziemeļu ziemu. Liels daudzums šampanieša tika patērēts gan formālajā ceremonijā, gan vēlāk viesnīcā draugu un kolēģu lokā. Šo notikumu varētu nosaukt par bateriju uzlādēšanu pirms mana uzbrukuma garīdznieka Depkina manuskriptam.

Kopš darba pie Fīrekera 20. gs. 90. gadu otrajā pusē man bija vienošanās par publikācijām ar Latvijas Akadēmisko bibliotēku (vēlāk LU Akadēmisko bibliotēku), un es biju ļoti priecīgs par bibliotēkas vēlēšanos turpināt šīs attiecības arī jaunajā Depkina projektā. 2005. gadā pirmais no septiņiem plānotajiem sējumiem ieraudzīja dienas gaismu, nedaudz aizkavējies Jāņa Rozenberga latviešu valodas stilistikas grāmatas tulkošanas dēļ, par kuru esmu runājis jau iepriekš. Turpmākie sējumi pēc tam iznāca daudz ātrākā tempā.

Šajā laikā bija kļuvis gandrīz neiespējami saņemt atbalstu no Austrālijas Pētniecības padomes – lielākās iestādes, kas ir atbildīga par pētniecības dotāciju piešķiršanu. Ne tikai pati pieteikšanās procedūra bija ļoti apgrūtinoša; šāda pieteikuma sagatavošana bija arī diezgan bezjēdzīga, ņemot vērā, ka padomei nebija nekādas interese par manu darbības jomu, kura, protams, neietilpa viņu svešvalodām nedraudzīgajās prioritātēs, kas noteiktos posmos bija definētas kā aborigēnu problēmas, Austrālijas mežu ugunsgrēku novēršana, ūdens taupīšana un terorisma jautājumi. Tikpat labi varētu arī gaidīt mannu no debesīm vai veltīt dārgo laiku iepriekš paredzami velīgai savvaļas zosu ķeršanai. “Kādu taustāmu labumu tas dos Austrālijas sabiedrībai?” es dzirdu racionālistu kori dziedam. Par laimi, Latviešu apvienībai Austrālijā un

Jaunzēlandē (LAAJ) bija atšķirīgs viedoklis, un es esmu pateicīgs par vairākām nelielām dotācijām, kuras apvie-
nība man piešķīra.

Neskatoties uz finanšu ierobežojumiem, projekts tomēr virzījās uz priekšu, lielākoties personīgo resursu atbalstīts. Vairāki dāsni Adelaides kolēģi labprāt ziedo-
ja savu laiku un zināšanas, lai palīdzētu man ar Depki-
na iestarpinājumiem grieķu un ebreju valodā, kā arī ar
viņa diezgan nekārtīgā pirms Ziterlina (*Sütterlin*) laika
fraktūras rokraksta atšifrēšanu. Un tur vienmēr bija arī
mans e-pasta glābšanas riņķis ar Pēteri Vanagu, kurš, ne-
raugoties uz savu lielo darba slodzi, nodrošināja ļoti ne-
pieciešamo ieguldījumu transkripcijas problēmās. Bija,
protams, arī neatrisināmas problēmas: tās es paglabāju
saviem ikgadējiem Rīgas apmeklējumiem, kad, sēžot
Akadēmiskajā bibliotēkā ar manuskriptu priekšā, mēs
apspriedām, diskutējām un strīdējāmies, līdz parādījās
daži iespējami risinājumi. Diezgan bieži mēs atstājām
bibliotēku vēlā pēcpusdienā un pārcēlāmies uz patīkamu
restorānu, kur sarunas pievērsās citiem jautājumiem, kā
tas notika arī vairākkārt, kad biju uzaicināts uz maltīti
Vanaga vai citu kolēģu ģimenes lokā.

Vēl viens pārsteigums jaunā gadsimta sākumā bija
paziņojums, ka man ir piešķirta Latvijas Zinātņu akadē-
mijas Lielā medaļa. Šai balvai ir sava cena – no tās saņē-
mējiem tiek gaidīts, lai tie nolasītu Akadēmijas gadskār-
tējā pilnsapulcē lekciju, kas bija kā izaicinājums, uz kuru
vajadzēja atbildēt. Es pakļāvu izmeklēto auditoriju sava
Depkina projekta aprakstam un analīzei un aptuveni
45 minūtēs ieskicēju šī darba iespējamus rezultātus, bie-
ži atsaucoties uz problēmām, ar ko sastaptos iespējama

teksta pārrakstītājs un analītiķis, strādājot ar šādu nekār-
tīgu, daļēji haotisku, pārsvarā eklektisku un vienlaikus
ļoti īpatnēju manuskriptu, kas patiesībā ir tik nedraudzīgs
lasītājam, ka papildus oriģināla publicēšanai tā pašreizējā
redakcijā ar visiem negludumiem un problēmām ir nepie-
ciešams publicēt otru variantu konkordances veidā. Kas
sākās kā desmit gadu projekts, tagad, šķiet, ir izstiepies
tālu aiz paredzētā termiņa.

Ir bijuši arī nepatīkami pārsteigumi. Baltijas studiju
veicināšanas asociācija (AABS), kas katru otro gadu orga-
nizēja starptautisko konferenci, jau kādu laiku bija rota-
ļājusies ar ideju sadarboties ar tās līdziniecī – Skandinā-
vijas studiju asociāciju –, un viens no soļiem bija lēmums
turpmāk rīkot kopīgas konferences un nevis kā līdz šim
jūnijā, kad es varēju tās apmeklēt, bet aprīlī, kad diemžēl
man vienkārši nav iespējams atrauties no mācību un citu
darbu pienākumiem Flindersa Universitātē. Līdz ar to var
gadīties, ka Ziemeļamerikā es savu kāju jau esmu spēris
pēdējo reizi. No otras puses, es joprojām varu piedalīties
konferencēs Austrumeiropā un tādējādi uzturēt personis-
kas attiecības ar tiem amerikāņiem un kanādiešiem, kuri
ši iemesla dēļ riskē doties pāri Atlantijas okeānam.

Dzīve Flindersa Universitātē, neraugoties uz darba slo-
dzi, 21. gadsimtā ir palikusi relatīvi nemainīga, bet viens
konkrēts aspekts ir pelnījis, lai to šeit pieminētu. Jau ilg-
stoši pastāv tradīcija nelielai, bet daudzpusīgai kongeniālu
un līdzīgi domājošu kolēģu grupai, no kuriem daudzi ir
faktiski jau aizgājuši pensijā, pulcēties pie pusdienu gal-
da vienu vai divas reizes nedēļā centrālajā universitātes
restorānā, lai savā starpā zobgalīgā labsirdībā apspriestu
vai sūdzētos par neskaitāmiem jautājumiem un Visums

regulāri tiktu savests kārtībā. Tur vienmēr ir rezervēts gal-
diņš grupai, kas ir kļuvusi pazīstama kā “Pirmā galdiņa”
regulārie apmeklētāji. Tieši šeit kāds no vecākajiem ko-
lēģiem angļu literatūrā atklāja, ka viņš ir iecerējis uzrakst-
tīt rakstu, kurā uzmanība tiktu pievērsta dažu Rietumu
rakstnieku, tostarp Marsela Prusta, ietekmei uz Malaizijas
autoru (*Lee Kok Liang*), un ka viņš meklē līdzstrādnieku
ar labām zināšanām Prusta daiļradē. “Pirmais galdiņš”
devās palīgā. Vienam no mūsu mazāk pastāvīgajiem dalīb-
niekiem manas sievas Etjenetes personā bija ilggadīga inte-
rese un plašas zināšanas par Prustu, un viņa nekavējoties
tika norīkota par palīdzi. Mans angļu valodas kolēģis ļoti
augstu novērtēja viņas ieguldījumu projektā un piedāvāja
viņai līdzautora statusu, ko viņa nelabprāt un ar diezgan
lielu vilcināšanos beidzot pieņēma, tādējādi veicot pirmo
ierakstu savā akadēmisko publikāciju sarakstā.

“Pirmais galdiņš” sevi redzēja arī kā vecāko akadē-
miķu tikšanos, kuras atbildībā bija dažādos veidos veici-
nāt un atvieglot publikācijas, un nebija ilgi jāgaida, līdz
pensionēts bioloģijas profesors ierosināja izdot “Pirmā
galdiņa” dalībnieku radošo izpaušmju mini kolekciju par
nopietnām un mazāk nopietnām tēmām, un kuru pēc
kāda laika “Pirmais galdiņš” pats arī publicēja, līdz ar to
izvirzot jautājumu – ko darīt tālāk. Tā kā Etjenete bija
gandrīz pabeigusi savu traktātu par nepastāvību imig-
rantu ģimeņu dzīvēs tūlī pēc Otrā pasaules kara bei-
gām, apskatot un analizējot pašas pieredzi, viņa ar prie-
ku pieņēma “Pirmā galdiņa” palīdzību, un tas labprāt
piekrita darbu izskatīt un, esot pozitīvām atsauksmēm,
piedāvāja publicēt atmiņas savā apgādā. Viena lieta nove-
da pie nākamās, un pēc neilga laika galdiņš līdzīgā veidā

bija ļoti priecīgs publicēt vēl vienu no Etjenetes atmiņu krājumiem, kas šoreiz stāstīja par viņas bērnību vācu okupētajos Francijas ziemeļos. Cits pasākums bija publicēt dzeju krājumu, ko bija sarakstījis viens no mūsu vecākajiem biedriem. Pat pusdienošanai, šķiet, ir nozīmīga loma akadēmiskajā dzīvē.

Vienlaikus darbs nesamazinājās blakus pētījumā par dīvainībām Taizemes un Filipīnu angļu valodā. Mani galvenie avoti bija Bangkokas un Manilas avīzes angļu valodā, ko mazliet papildināja restorānu ēdienkartes, afišas, uzraksti ielās un tamlīdzīgas lietas. Tikai retos gadījumos man izdevās izmantot sarunvalodas piemērus, jo, ja vien nav pastāvīgi ielēgtas ierakstīšanas ierīces, ir gandrīz neiespējami pierādīt tīri mutvārdu datu autentiskumu. Tomēr, neskatoties uz to, daži mutvārdu piemēri pilnīgi noteikti ir precīzāk pievērsuši manu uzmanību tam, ko meklēt rakstveida materiālos.

Vēsturiski taizemiešu rakstītā angļu valoda ir balstīta britu angļu valodā, kamēr angļu rakstu valoda Filipīnās ir lielā mērā ietekmējusies no amerikāņu angļu valodas. Taizemiešu valodā ir asimilēti daudzi sanskrita vārdi, jo īpaši budistu terminoloģijā, bet tagaloga valoda ir pilna ar spāņu valodas vārdiem. Abos gadījumos šie aizgūtie vārdi bieži ir pārnesti uz vietējo angļu valodu. Arī no latīņu valodas filipīniešu angļu valodā ir ienācis liels daudzums reliģisko un juridisko terminu. Es gribētu arī apgalvot, ka rediģēšana un korektūra lielākajā daļā taizemiešu angļu laikrakstu ir augstākā līmenī nekā Filipīnās, kā rezultātā Bangkokas publikācijās ir mazāk “apšaubāmu” piemēru nekā Manilas gadījumā. Turklāt filipīnieši lepojas ar savu “radošo” un “novatorisko” angļu

valodas lietojumu, šī iezīme varbūt nāk no amerikāņu ietekmes, kas aizsākās aptuveni 19. gadsimta beigās. Lai sarežģītu lietas vēl vairāk, pēdējo 20 gadu laikā līdz ar plašo interneta, e-pasta un mobilo telefonu izmantošanu ir neticamā mērā pieauguši starptautiskie kontakti. Vietējās ietekmes tādējādi kļūst mazāk vietējas, un neoloģismi var brīvi iesakņoties jebkur, kur tie atrod auglīgu augsni.

Tomēr pagaidām darbs pie Depkina vārdnīcas turpina būt mana galvenā prioritāte, kurai paredzētais beigšanas datums ir ap 2017. gadu.¹⁰ Pēc tam, domājams, es varēšu veltīt Dienvidaustrumu Āzijas angļu valodas projektam nedaudz vairāk uzmanības.

Maziem negadījumiem bieži vien var būt nozīmīgas sekas. Kādā tumšā vakarā 2011. gada marta vidū, dodoties izpētīt iemeslus dīvainam troksnim ārpus mājas, es paklupu un nokritu uz betona celiņa, un rezultātā salauzu kaulu labās rokas augšdelmā. Man uzreiz tika veikta operācija, ko papildināja metāla plāksnes un skrūves, bet iespējas izmantot labo roku vairākus mēnešus bija stingri ierobežotas. Rakstīt ar roku bija praktiski neiespējami, rakstīšana datorā bija ļoti lēna, bet man diezgan steidzami bija jāizlabo 250 studentu darbi valodniecībā, un manai diezgan neveiklajai kreisajai rokai bija šajā gadījumā jānāk palīgā. Ķeksīšu un krustiņu ievilkšana vēl kaut cik bija iespējama, bet paskaidrojumu un vispārīgu komentāru rakstīšana bija izslēgta. Studenti bija ļoti saprotoši šai sakarā, un, cik man zināms, neviens nejutās piekrāpts. No otras puses, fiziskie

¹⁰ Darbs pie Depkina vārdnīcas pamatteksta tika pabeigts 2017. gadā, pašlaik tiek veidots vārdu rādītājs. *Tulk. piez.*

šķēršļi un pagaidu motivācijas trūkums nozīmēja, ka Depkina projekts neko daudz nevirzījās uz priekšu un aizkavējās vismaz par sešiem mēnešiem. No gaišās puses raugoties, mana iecienītākā aviokompānija līdzjūtīgi piešķīra man ērtību uzlabojumus pāris garajos lidojumos, kad es ceļoju uz jūnija konferenci Stokholmā un atpakaļ. Lai arī roka nekad vairs nestrādās tik labi kā agrāk, tuvu parastajam (praktiskiem nolūkiem) tā bija vairāk vai mazāk atjaunojusies līdz gada beigām.

Nākamais – 2012. gads – aizsākās daudz labāk. Beidzot, piecpadsmit gadu pēc manas diversifikācijas programmas uzsākšanas, autoritātes atzina, ka ievērojamais studentu skaita pieaugums ir pelnījis Franču valodas departamentam papildu štata vietu. Lai gan šis atzinums patiesībā tika izteikts 2011. gadā, tā realizācija notika vairāk nekā gadu vēlāk, kad Franču valodas departamenta darbinieku skaits, ko samazināja līdz diviem, man aizejot pensijā, tika atjaunots līdz trim, kas ievērojami atviegloja manu franču valodas kolēģu slogu, lai gan nepieciešamība pēc nepilna laika darbinieku atbalsta joprojām saglabājās. Jāgaida bija ilgi, bet galu galā, šķiet, nebija šaubu, ka diversifikācijas politika bija attaisnojusies. Nākotne vēl ir miglā tīta, taču skaidrs, ka jebkāda šīs politikas maiņa nebūtu pārāk gudra doma, lai neteiktu vairāk.

“Pirmais galdiņš” turpināja savas jautrās gaitas, vēl joprojām ieinteresēts veicināt vērtīgu materiālu publicēšanu, un tāpēc Etjenete ir bijusi aizņemta, liekot pēdējos punktus savam pirmajam romānam. Gandrīz galīgajā redakcijā teksts tika iesniegts izskatīšanai 2012. gada vidū, un oktobrī saņemta pozitīva atbilde: darbs tika publicēts 2013. gada sākumā.

Diemžēl mani centieni atgūt zaudēto laiku pie Depkina projekta nozīmēja, ka es nevarēju piedalīties 2012. gada AABS (Austrālāzijas) konferencē, kas notika septembrī Melburnā. Es biju lasījis referātus visās iepriekšējās Austrālijas konferencēs, un lēmums izlaist 2012. gada sanāksmi bija ļoti grūts un apbēdinošs, bet gribot negribot man bija lielākas prioritātes. Pat ja jaunais norises laiks (aprīlis jūnija vietā) neļauj man apmeklēt Ziemeļamerikas konferences (sākot jau ar Sietlu 2010. gadā), es joprojām regulāri piedalos konferencēs austrumu Baltijā, kuras, par laimi, notiek tradicionālajā laikā jūnijā un kuras nodrošina to, ka man ir pietiekami daudz iespēju izbaudīt savu aizraušanos ar agrīnajiem latviešu valodniecības tekstiem.

Divi izcili mentori

HENRIKS GELSENS (1922–1987)

But O the heavy change, now thou art gone,
Now thou art gone, and never must return!

Milton. *Lycidas*

Savā otrajā gadā Adelaides Universitātē, kad es mācījos franču, seno franču un latīņu valodu, es iepazinās ar studentu vārdā Pīters Pols (*Peter Paul*), kura ģimene pirms dažiem gadiem bija pārcēlusies no Vācijas uz Austrāliju. Līdzās savai dzimtajai vācu valodai viņš bija izvēlējis specializēties arī franču valodā, un mēs abi drīz vien atklājām, ka mums ir kopīgas intereses valodniecībā. Tajā laikā universitātē nebija valodniecības katedras, lai gan

nedaudz vēsturiskās valodniecības tika mācīts angļu, franču, vācu un klasiskās nodaļas vecāko kursu studentiem. Papildus kursiem senajā un viduslaiku franču valodā es vēlāk pabeidzu klasiskās nodaļas piedāvāto kursu grieķu un latīņu valodas vēsturiskajā un salīdzināmajā gramatikā.

Daudz būtiskāk, mums ar Pīteru Polu radās ideja, ka būtu lietderīgi izveidot neoficiālu diskusiju forumu par valodas jautājumiem, un mēs nolēmām nodibināt Adelaides Universitātes lingvistikas biedrību. Mēs izsūtījām apkārtrakstu ne tikai vecāko kursu valodu studentiem, bet arī vairākiem mācībspēkiem, paziņojot par sagatavošanas sanākumi, lai apspriestu šo priekšlikumu un meklētu atbalstu jaunās biedrības izveidei. Šī pirmā sanāksme notika 1959. gada septembrī kāda franču valodas pasniedzēja mājās patālu no pilsētas centra.

Tuvāk izsakoties, man bija automašīna, bet Pīteram Polam nebija – viņš parasti visur devās ar velosipēdu. Tāpēc viņš lūdza mani izpalīdzēt viņam ar transportu turp un atpakaļ un turklāt painteresējās, vai būtu iespējams mūsu grupai pievienot viņa draugu Baltijas vācieti, kurš tajā laikā strādāja par tulku kādā pilsētas bankā. Protams, es biju ieinteresēts, lai šajā sanāksmē būtu tik daudz cilvēku, cik vien iespējams, un uzreiz piekritu. Un tā notika, kādā visai lietai vakarā mēs apstājāmies pie priekšpilsētas ielas stūra, lai uzņemtu mūsu papildu pasažieri, un es tiku iepazīstināts ar Henriku Gelsenu, ekstravertu 37 gadus vecu poliglotu no Latvijas. Es toreiz nevarēju pat nojaust, cik ārkārtīgi nozīmīgas kļūs mūsu attiecības.

Valodniecības sanāksme bija ļoti veiksmīga. Tā bija entuziasma pilna un atbalstoša diskusija, biedrība tika

neoficiāli nodibināta (pieprasot no universitātes tikai apstiprinājumu tās nosaukuma lietošanai), mēs apmaiņāmies ar kontaktiem un adresēm, ievēlējām pāris administratīvu personu, kurām tika uzdots par pienākumu izveidot pirmo īsto tikšanos, kurā kāds no biedriem nolāsītu referātu, kas tālāk tiktu iztirzāts vispārējās diskusijās un debatēs. Es aizvedu savus aprūpējamus mājās un ilgi pārdomāju dziļo iespaidu, ko Henriks Gelsens bija atstājis uz manu plaukstošo jūtīgumu.

Es biju rotaļājies ar latviešu valodu gandrīz divus gadus un biju ieguvis vispārēju izpratni par deklinācijām un konjugācijām (ar Prince, 1925 grāmatas palīdzību), bet fonoloģijai un atbilstošai leksikai man vajadzēja skolotāju; kādu, kurš pārzinātu tradīciju, bet nebūtu tās vergs, un kādu ar spēju redzēt lietas ārpus ierastajiem rāmjiem, sastopoties ar maniem bieži visai neparastajiem jautājumiem. Neilgi pēc mūsu pirmās tikšanās es lūdzu Henriku kļūt par manu privātskolotāju, kam viņš uzreiz piekrita. Nākamo trīs gadu laikā es katru nedēļu devos svētceļojumā uz viņa mājām, lai nodotos vakara mācībām.

Tas, ka šīs mācības bija diezgan neparastas, nevarētu būt pārsteigums nevienam, kas pazina Henriku. Patiešām, daži konservatīvākie Adelaides Latviešu kopienas pārstāvji uzskatīja, ka mana izvēle nebija diez cik gudra. Viņi būtu gribējuši, lai es mācītos pie kāda tradicionāla skolotāja, kāda, kurš turētos pie 20. gs. 20. un 30. gadu normatīvās doktrīnas latviešu gramatikā, kāda, kurš būtu latviešu, nevis baltvācu izcelsmes, un kurš ciešāk turētos pie viņu viedokļa par pieņemamu buržuāzisku uzvedību, pēc viņu uzskatiem, pieklājīgā sabiedrībā.

Mūsu kopīgās sēdes parasti sākās ar glāzi brendija, kas tika vairākas reizes atkārtoti piepildīta, kamēr mēs strādājām pie maniem jautājumiem un viņa atbildēm. Šis process bieži prasīja ilgāku laiku, nekā varētu iedomāties, jo Henrikam netrūka iemesla, lai izplūstu detalizētās un sīki izklāstītās atmiņās par bērnību pirmskara Latvijā, vēlīnajiem pusaudža un agrīnajiem divdesmitgadnieka piedzīvojumiem vācu armijā austrumu frontē un pieredzi pēc kara pārvietoto personu nometnēs Vācijā. Kaut arī tas nebija gluži “kultūras fons”, kā šo terminu tagad lieto valodas nodarbībās, viņa stāstiem piemita tiešums, autentiskums un (vismaz priekš manis) oriģinalitāte, turklāt tie visi tika pasniegti ar pietiekamu humora devu, lai nodrošinātu sava vienīgā klausītāja nedalītu uzmanību. Viņš bija talantīgs stāstītājs, un viņa stāstu un joku krājums šķita neizsmeļams. Viņa iestarpinājumi arī nenovērsa manu uzmanību no mūsu darba pie valodas, tie pat palielināja motivāciju pievienot latviešu valodu manam pieaugošajam valodu repertuāram.

Henriks bija arī samērā apdāvināts raksturlomu aktieris, kuram pāreja no privātas sarunas uz publisku uzstāšanos (vai arī tas bija otrādi?) visādā ziņā neprasīja nekādu piepūli. DP (*displaced persons* – pārvietotās personas, saīsināti anglicki “DīPīs” vai latviski “dīpīši”. – *Tulk. piezīme*) laikā viņš bija iesaistījies amatieru teātrī un acīmredzami izbaudīja iespēju uzstāties. Likumsakarīgi, ka tad, kad Adelaides latvieši 50. gadu sākumā nodibināja teātra grupu, viņš bija viens no pirmajiem, kas pievienojās, tēlojot komiskās un raksturlomas. Es īpaši labi atceros viņa Ābrama tēlojumu Blaumaņa lugā “Skroderdienas Silmačos”. Varētu teikt, ka nedaudz pārspīlēti, bet tāds bija viņa piegājiens.

Jau no pašām pirmajām mūsu attiecību dienām viņš mani aicināja uz Adelaides Latviešu teātra grupas izrādēm pat tad, kad viņš pats tajās nepiedalījās. Vēloties praktizēties valodā, es uz tām devos labprāt. Praksi es ieguvu ne tikai no pašām izrādēm, bet arī (un vismaz tikpat lielā mērā) no aktieru ballītēm, kas tām sekoja. Stipro alkoholisko dzērienu pudeles (galvenokārt ar degvīnu un brendiju) brīnumainā kārtā uzradās, un galdi drīz tika noklāti ar paštaisītiem latviešu našķiem. Pēc vienas vai trim glāzēm sākās dziedāšana: latvieši lepojas ar ilgām tradīcijām kora dziedāšanā, kā arī ar dziedāšanu gandrīz jebkuru svētku reizē. Ballītes reti beidzās pirms rītausmas, rezultātā man regulāri bija astoņas vai deviņas stundas piesātinātas latviešu valodas. Turklāt es ieguvu neizsakāmu labumu no tikšanās ar daudziem atvērtiem latviešiem, no kuriem ikviens vienā vai otrā veidā veicināja manu valodas prasmju uzlabošanos, jo īpaši sarunvalodā.

Viena no problēmām, ar kuru mēs ar Henriku saskārāmies jau no paša sākuma, bija noderīgas valodas mācību grāmatas trūkums angļiski runājošiem latviešu valodas apguvējiem. Mēs centāmies pielāgot pirmā līmeņa franču valodas mācību grāmatu, lai dotu sev vismaz pamatstruktūru plānotajai pieejai, taču šī ideja nekam nederēja, tādēļ visai drīz mēs to atmetām. Divainā kārtā mana plaukstošā izpratne par teorētiskajiem jautājumiem sāka radīt priekšstatu par to, kā Henriks vislabāk varētu man palīdzēt. Šī doma varbūt skan pārāk iedomīgi, bet es bieži prātoju, vai patiesībā nav tā, ka es viņam mācīju, kā mani mācīt! Valodas apguves turpināšana kļuva problemātiska, kad 1962. gadā es aizbraucu no

Austrālijas, lai uzsāktu doktorantūras studijas Parīzes Universitātē. Šajā laikā Henriks jau pāris gadu bija strādājis pie sava maģistra darba vācu valodā. 1963. gadā viņš ieguva maģistra grādu Adelaides Universitātē ar darbu par sociālo un morālo kriticismu Heinca Rises (*Heinz Risse*) darbos.

Mēs uzturējām kontaktus visas manas Francijas prombūtnes laikā un nonācām pie vienošanās, kurai bija daudz ievērojamāka nozīme, nekā mēs tajā laikā paredzējām. Tā kā nebija neviena vērā ņemama akadēmiska mācību līdzekļa angļiski runājošiem latviešu valodas apguvējiem, mēs nolēmām, ka paši tādu varētu uzrakstīt un pēcāk es no tā varētu mācīties (sk. GML 1980, I, XIII).

Pēc doktora grāda iegūšanas es atgriezos Austrālijā 1965. gada vidū, lai sagatavotos uzsākt darbu kā franču valodas lektors jaunizveidotajā Dienvidaustrālijas Flindersa Universitātē 1966. gada janvārī. Atlikušos mēnešus es pavadīju, mācot kādā vietējā vidusskolā. Gandrīz uzreiz kopā ar Henriku uzsākām darbu pie mūsu grāmatas: mans uzdevums bija izplānot un sarakstīt gramatikas daļu, kamēr Henriks sniegtu ilustratīvus piemērus un uzdevumu materiālus (sk. GML 1980, I, XXIII). Mēs atjaunojām mūsu iknedēļas tikšanās un strauji gājām uz priekšu ar samērā vienkāršajām sākuma sadaļām. Kad mēs pārskatījām viens otra darbu, kļuva skaidrs, ka mēs esam vienprātis lielākajā daļā jautājumu. Mūsu salīdzinoši retās viedokļu atšķirības tika atrisinātas dāsnā savstarpējas ideju apmaiņas garā ar tikpat dāsnu brendija glāžu piepildīšanu.

Darbam turpinoties, mēs lūdzām citu zinošu latviešu palīdzību visā Austrālijā un iekļāvām daudzus no

viņu priekšlikumiem mūsu galīgajā versijā – saraksts ar šiem konsultantiem ir atrodams GML 1980, I, XV. Jau 1969. gada beigās grāmata bija gandrīz pabeigta, un mēs uzsākām grūto izdevēja meklēšanas uzdevumu. Galu galā 1972. gadā tika parakstīts līgums ar *Mouton* (vēlāko *Mouton-De Gruyter*). ASV bāzētās Pasaules Brīvo latviešu apvienības dāsnais atbalsts palīdzēja pārvarēt pēdējos šķēršļus publicēšanai, un viss, kas mums atlika, bija gaidīšana, lai gan ilgāk, nekā mēs bijām paredzējuši – grāmata (datēta ar 1980. gadu) beidzot iznāca 1981. gadā.

Ziņas par šo projektu un līgumu bija pa to laiku izplatījušās latviešu aprindās visā pasaulē un akadēmisko valodnieku starpā Austrālijā, rezultātā es negaidīti saņēmu būtisku paaugstinājumu Flindersa Universitātē 1974. gadā, kā arī 1978. gadā tiku ievēlēts Austrālijas Humanitāro zinātņu akadēmijā.

Henrika loma šajos abos notikumos bija īpaši nozīmīga, jo tas bija viņš, kurš padarīja šīs grāmatas izdošanu iespējamu: šāda darba radīšanai vajadzēja daudz prasmju, kuras man kā nelatvietim nepiemita, un mūsu sadarbība nodrošināja ne tikai tās, bet arī nerimstošu motivācijas devu par spīti viņa sirdslēkmei 1971. gadā. Kā mana ieejas biļete vietējā latviešu kopienā viņš man palīdzēja izveidot vairākas produktīvas attiecības, kuru nozīme nav pārvertējama. Mazāk nopietnā garā es vēlos uzsvērt, ka viņš ir arī atbildīgs par manām pretenzijām uz apustulisko pēctecību Latvijas valodnieku starpā. Henriks bija mācījies pie Erdmaņa Fīrhufa (*Erdmann Vierhuff*) Kuldīgas ģimnāzijā, bet pats Fīrhufs bija dievam pielīdzinātā Jāņa Endzelīna students. No šī viedokļa es, iespējams, nemaz neesmu tāds ārpusnieks kā pirmajā brīdī varētu likties.

Pēdējo reizi es redzēju Henriku 1986. gada decembra beigās, kad kopā spēlējām Brigaderes lugā “Princese Gundega un karalis Brusubārda” ikgadējo Latviešu kultūras dienu ietvaros, kas tajā gadā notika Adelaidē. Aktieru ballīte tika rīkota 1987. gada janvāra sākumā, bet es nevarēju tajā piedalīties. Dažas dienas pēc tam es saņēmu pilnīgi negaidītu ziņu par viņa nāvi savās mājās no vēl vienas sirdslēkmes. Pēc bērēm un kremācijas saskaņā ar viņa vēlmi viņa pelni tika izkaisīti jūrā.

Pagājuši vairāk nekā piecdesmit gadi kopš mūsu pirmās tikšanās, bet man ir tikpat grūti tagad kā toreiz pateikt iemeslus, kāpēc mēs kļuvām par labiem draugiem tik ātri un uz tik ilgu laiku. Mūsu 18 gadu lielā vecuma starpība varētu likt domāt, ka viņš manī redzēja dēlu, kura viņam nekad nav bijis, bet tas ir tikai minējums. Uzcītīgs klausītājs, kurš vēlas mācīties tik daudz par to, kas bija svešs manai samērā izolētajai ģimenes situācijai? Iespējams, bet arī par to nevar būt pilnas pārlicības. No otras puses, es esmu diezgan drošs, ka es nevienā brīdī neredzēju Henriku kā tēva figūru; jau no saviem pusaudža gadiem es biju pietiekami neatkarīgs savā garā, lai iztīktu bez šādiem autoritātes simboliem. Ja man kaut kas jāsaka, tad es viņu redzēju kā vecāko brāli, kurš bez jebkādas aiztures vēlas dalīties ar savu daudzkrāsaino pieredzi un kurš tādēļ varēja pavērt jaunus, neparastus apvārsņus, kuri sniedzās tālu aiz vienveidīgās bezmērķības, kura valdīja pēckara Austrālijas sabiedrībā. Protams, viņš bija atbrīvojošs spēks, un arī par to es viņam joprojām esmu dziļi pateicīgs.

IANS LORIJS (1931)

En leur reigle n'etoit que cette clause:
FAY CE QUE VOULDRAS

F. Rabelais. *Gargantua*, LVII

Ians Lorijs (*Ian Laurie*) ir dzimis Jaunzēlandē 1931. gadā, un, tā kā antipodi ir un paliek antipodi, es pieņemu, ka viņš uzauga sabiedrībā, kura radikāli neatšķirās no manējās. Viņš studēja valodas toreizējā Jaunzēlandes Universitātē pirms došanās uz Kembridžu, lai iegūtu doktora grādu. Pēc tam viņš kļuva par pētnieku un mācībspēku tās pašas universitātes Klēras (*Clare*) Kolidžā, kur viņš nostrādāja kādus piecus vai sešus gadus.

Vēlāk viņš meklēja iespējas turpināt savu karjeru dienvidu puslodē, precīzāk, manas *alma mater* – Adelaides Universitātes – jaunizveidotajā otrajā kampusā, kur viņš tika pelnīti iecelts par profesoru dibinātāju (*Foundation Professor*) un Franču valodas departamenta vadītāju. Viņš uzsāka darbu savā jaunajā amatā 1965. gada otrajā pusē. 1966. gada vidū šis kampuss kļuva par pilnībā neatkarīgo Dienvidaustrālijas Flindersa Universitāti.

Lai Franču valodas departaments būtu nokomplektēts, bija jāaizpilda vēl divu mācībspēku štata vietas. Pirmā no tām tika piešķirta Francijas pilsonim Filipam Bosānam (*Philippe Beaussant*), kuram bija paredzēts mācīt moderno franču literatūru, lai gan viņa galvenā interese bija franču baroka mūzika, un kurš pēc tam, kad viņš mūs 1969. gadā atstāja, kļuva ievērojams kā rakstnieks šajā jomā. Viņš tika ievēlēts Franču akadēmijā (*Académie Française*) 2007. gadā, tādējādi kļūstot par vienu no

40 nemirstīgajiem. Man izdevās iegūt otro no šiem amatiem; kā valodas speciālistam man bija jāmāca gan mūsdienu franču valoda, gan franču vēsturiskā valodniecība. Arī man bija nozīmīgas intereses ārpus mācāmo priekšmetu jomas, piemēram, vispārīgā valodniecība, latīņu un latviešu valoda.

Ianam, kurš reiz bija bijis vairāk nekā vienkārši labs vijolnieks, arī bija plašs interešu loks. Viņa īpašais lauciņš bija viduslaiku franču dzeja, bet viņš labi pārzināja arī mūsdienu franču prozu un bija īpaši aizrāvēs ar franču kino, kā arī virtuvi: reiz viņš pat vadīja doktora darbu par viduslaiku franču virtuvi. Vēlāk viņš kļuva par aizrautīgu jaunākās “komunikatīvās” pieejas atbalstītāju lie-tišķajā valodniecībā.

Lai nu kāds bija mans jaunais priekšnieks, bet tikai ne tradicionāls. Patiesi, kā viņš vairākkārt skaidri lika saprast, viņš bija neiecietīgs pret jebkāda veida stereotipiem vai zinātkāru prātu apspiešanu un viņš necieta birokrātiskus ierobežojumus, kas apkaroja dažādību kārtības labad. Viņš atzinīgi novērtēja un mudināja arī citus izpaust savu individualitāti un, protams, nesaskatīja neko dīvainu viņu centienos darboties jomās, kas bija ārpus viņu pamata darbības sfērām. Šī pieeja, reti satopama britu tipa universitātēs tajā laikā (un vēl mazāk tagad), ar šīsdienas acīm raugoties, ir saredzama viņa pirmo divu mācīb-spēku izvēlē: nedaudz pārpasaulīgais Filips Bosāns ar savām plašajām interesēm, sākot ar baroka mūziku un tēlainu romānu rakstīšanu un beidzot ar arhitektūru ne tikai Francijā, bet arī Dienvidaustrumu Āzijā, un es – ekscentriskais gramatiķis ar interesēm par vairākām valodām, par valodas attīstības procesiem, par lingvistiskajiem

aprakstiem, un kurš bārstīja labus un arī sliktus valodnieciskus jociņus. Kurš gan cits kā Ians Lorijs būtu uzskatījis par vērtīgu pieņemt darbā tādu pāri? Un šeit slēpjas pirmais iemesls, kādēļ es vienmēr būšu parādā šim vīram, kurš turpmākajos gados kļuva par man ļoti nozīmīgu mentoru un enerģisku aizstāvi.

Pat mana darbā iecelšana bija neticami neparasta. Tradicionālā pieeja prasa, lai labākos pretendētus oficiāli intervētu vecāko mācībspēku grupa, kura izvērtētu kandidātu kompetenci un plānotās darbības iespējamajā amatā, viņu spējas komunicēt un pārliecināt un daudzas citas lietas, piemēram, mācību pieredzi un pētniecības intereses. Tomēr manā gadījumā šāda pieeja nebija iespējama, jo es atrados Francijā, kamēr paredzētie atbilstošie intervijas grupas dalībnieki bija vai nu Anglijā, vai Austrālijā. Tādēļ tika noorganizēts, ka mani intervēs Ians Lorijs viens pats kādā no saviem biežajiem braucieniem uz Parīzi. Un tā tas notika, ka Loriju ģimene (*sic!*) uzaicināja manu sievu un arī mani (*sic!*) uz kādu glāzi 1965. gada aprīlī *Café Maheu* Sēnas kreisajā krastā, kur mēs aptuveni trīs stundas pavadījām neformālā, nestrukturētā, bet plašā diskusijā. Tā ne tuvu nelīdzinājās sa-springtajai un apzināti atturīgajai tradicionālās intervijas atmosfērai: patiesībā šī tikšanās izvērtās par atpūtas vakaru, kurā mēs pozitīvā un vieglā gaisotnē apmainījāmies ar viedokļiem jautājumos, sākot no tīri profesionālām lietām līdz daudz plašākiem, vispārējiem, bieži vien ne akadēmiskiem, jautājumiem, par lietām, kas mums patīk un interesē.

Mēs uzaicinājām Lorijus uz pusdienām savā nelielajā dzīvoklītī dažas dienas vēlāk. Tāda pati pozitīva gaisotne

valdīja arī šajā reizē, un tas bija tagad tikai gaidīšanas jautājums, lai Ians pieņemtu savu lēmumu un sniegtu ieteikumu universitātes amatpersonām. Pēc neilga laika saņēmu oficiālu paziņojumu par manu iecelšanu par franču valodas lektoru profesora Lorija vadībā un es nevilcinošies pieņēmu šo piedāvājumu.

Neilgi pēc tam es saņēmu savu doktora grādu, bet mēs palikām Francijā pietiekami ilgi, lai varētu pretendēt uz citiem Francijas valdības finanšu palīdzības programmas labumiem topošajām māmiņām, kā arī stipendiju, ko dāsni sniedza Adelaides Universitāte. Tad pēc trīs nedēļu gara jūras pārbrauciena mēs bijām atpakaļ Adelaidē. Līdz 1965. gada nogalei visi trīs ieceltie mācībspēki bija ieradušies un sākuši ķerties klāt priekšdarbiem, lai izveidotu mācību programmu un būtu gatavi uzsākt mācīšanu 1966. gada marta vidū. Tā kā bijām jauna institūcija, mēs sākām darbu tikai ar pirmā kursa studentiem, un tādējādi man bija paveicies ar tikai vienu mācību stundu nedēļā. Ianam un Filipam bija paveicies vēl vairāk – viņiem abiem bija tikai pa vienai stundai reizi divās nedēļās. Tas atstāja daudz laika citām aktivitātēm, tostarp pētniecībai.

Pētniecības dotācijas piešķīra universitātes līmeņa komiteja, kuru veidoja pa divi pārstāvji no katra no četriem akadēmiskajiem sektoriem, ko toreiz sauca par skolām, un tas bija Ians Lorijs, kurš jau pašā sākumā mudināja mani kandidēt vēlēšanās uz vienu no Valodas un literatūras skolas (vēlāk – Humanitāro zinātņu skolas) pārstāvju vietām. Drīz pēc tam viņš mudināja mani kandidēt vēlēšanās universitātes augstākās vadības institūcijā – Padomē –, un arī šai gadījumā mana kandidatūra

bija veiksmīga. Viņš vēlējas, lai es kļūtu arī par mūsu skolas dekāna vietnieku, bet man likās, ka tas laiks vēl nav pienācis un ka jebkurā gadījumā man jau ir pietiekami daudz pienākumu. Lai arī kā, viņam bija nozīmīga loma manas administratīvās karjeras uzsākšanā, un tam bija daudzas nozīmīgas sekas. Es patiešām kļuvu par dekāna vietnieku divus gadus vēlāk, jo sapratu, ka lielāka iesaistīšanās pārvaldē būs spēcīgs pozitīvs faktors manas karjeras veicināšanai nākotnē.

Pētniecības (t. i. – publikāciju) sakarā es izmantoju savu nelielo mācību slodzi, lai turpinātu darbu pie latviešu valodas gramatikas, kuru gatavojām kopā ar Henriku Gelsenu, un vienlaikus es nodevos arī domām (bez lielas steigas) par savas franču valodas vēsturei veltītās disertācijas pārskatīšanu (vēlāk publicēta kā Fennell, 1975). Man bija zināmā mērā atturīga attieksme pret universitātes stipendijas lūgšanu manam latviešu valodas projektam, jo tas bija ļoti tālu no maniem formālajiem pienākumiem, taču šajā ziņā mani ļoti iedrošināja Iana Lorija attieksme. Viņam pētniecība bija un palika pētniecība neatkarīgi no tās saistības ar pamata darbības jomu, un viņa padoms bija kategorisks: “Nenoniecīniet savu pētniecisko darbu, atvainojoties par to. Jums tas pašam ir jāuztver nopietni, ja jūs gaidāt to no citiem, un jums tiešām vajadzētu izvirzīt savu latviešu valodas projektu universitātes atbalstam.” Pateicoties Iana pamudinājumam, es drīz varēju pieņemt darbā par palīgu kādu Austrālijas latvieti, kura palīdzēja grāmatas sagatavošanā.

Tas arī bija Ians, kas uzņēmās iniciatīvu ierosināt manu paaugstināšanu par vecāko pasniedzēju divus gadus pirms ierastā laika. Es domāju, ka šī priekšlikuma veiksmē bija

saistīta ar samērā stipro un vispusīgo lietas izklāstu, kuru viņš iesniedza. Pamatojoties uz iepriekšminēto, diezgan droši var apgalvot, ka tas tāds bija tieši tādēļ, ka Ians to tādu bija palīdzējis izveidot ar savu gudro atbalstu manas karjeras pašā sākumā, un es joprojām esmu viņam dziļi pateicīgs par rūpēm, kas turpinājās visos nākamajos gados.

Mācību slodze sāka kļūt lielāka, kad mēs programmai pievienojām otro, trešo un ceturto kursu, kā arī maģistrantūras studijas, bet es turpināju publicēt, ko varēju, un uzņemties administratīvos pienākumus, tostarp vairākas reizes (1974–1976, 1977–1979, 1992–1994) kļūstot par skolas dekānu.

Ap 1973.–1974. gadu man šķita, ka mana pieredze un pētījumi varētu būt pelnījuši nākamo paaugstinājumu, un es par to ieminējos Ianam. Kā parasti, viņš bija ļoti entuziastisks un piedāvāja man savu atbalstu. Vēlreiz viņa aizbildniecība ņēma virsroku, un mans nosaukums tika nomainīts no vecākā pasniedzēja uz franču valodas lektoru (*Reader*¹¹) – kaut arī daudzi no maniem pētījumiem bija par latviešu, nevis franču valodu. Bet, kā jau iepriekš minēju, Ianam nebija laika šādai matu skaldīšanai, un jebkādi iebildumi no iesīkstējušiem komisijas locekļiem, šķiet, ātri tika noraidīti.

Nākamie (gandrīz 20) gadi bija salīdzinoši mierīgi. Franču valodas departamenta personāls bija pieaudzis

¹¹ Amata nosaukumu *Reader* ir grūti izskaidrot tiem, kas nezina britu tradīcijas. Pūristi viebsies par pārāk lielu vienkāršojumu, bet eiropieši un amerikāņi vislabāk novērtēs amata nozīmīgumu, ja es to aprakstīšu kā profesora vietnieku (*Deputy Professor*). To noteikti nevar pielīdzināt amatam asociētais profesors (*Associate Professor*), ko es salīdzinātu ar britu vecāko lektoru (*Senior Lecturer*).

līdz četriem, un tāds tas arī nemainīgi palika, lielākā daļa no mūsu kursiem jau sen bija iegājušies, un es biju paaugstināts, ciktāl universitātes noteikumi tajā laikā atļāva. Tas bija tikai 1993. gadā, kad tika pieņemts lēmums ieviest vēl vienu augstāku amata kategoriju – personālās profesūras (*Personal Chairs*). Daudzas citas augstskolas bija spērušas šo soli, vairākas no tām jau gadu desmitus agrāk, bet Flindersa Universitāte bija pastāvīgi izvairījusies no šīs idejas, aizbildinoties ar (iespējamo) līdzsvara trūkumu starp vecāko un jaunāko darbinieku skaitu – “pārāk daudz priekšnieku un pārāk maz indiāņu” – un ar to saistīto ietekmi uz budžetu. Nešaubos, ka pieredzējis lasītājs varētu pievienot vēl citus tikpat nejēdzīgus iebildumus, kurus tradicionālisti varētu būt izvirzījuši.

Kaut arī noteikumi par paaugstināšanu par personālo profesoru pilnīgi skaidri noteica, ka pretendenta pētījumi būtu jāvērtē tikai pēc to kvalitātes neatkarīgi no pētniecības lauka, es šaubījos par savas kandidatūras izvirzīšanu uz šo jau iepriekš paredzami ļoti sūro sacensību ar lielu daudzumu augsti kvalificētu universitātes kandidātu, kuru paaugstinājumu amatā kavēja vienīgi personālā profesora amata trūkums. Bet Ians, kā jau es būtu varējis iedomāties, nebija mierā ar manu izvairīšanos no šīm sacensībām un uzsāka atbalsta meklēšanu savu kolēģu profesoru vidū. Nepieciešamie dokumenti tika sastādīti, vajadzīgais skaits profesoru apstiprinājumu iegūts, un mans pieteikums tika iesniegts atbilstoši prasībām. 1994. gada aprīlī Padome oficiāli apstiprināja vērtētāju grupas rekomendāciju, un daudziem par pārsteigumu personālā profesūra tika piešķirta trim kandidātiem, lai gan noteikumi paredzēja, ka gada laikā var tikt apstiprināta tikai viena

šāda rekomendācija. Dažu minūšu laikā pēc lēmuma pieņemšanas es saņēmu paziņojumu, ka esmu viens no trim, kas dabūjis paaugstinājumu ar atpakaļejošu datumu no 1. janvāra.

Ians devās pensijā 1996. gadā, kļūstot par emeritēto profesoru, un pavadīja pirmos savas pensijas gadus Ņujorkā, vēlāk atgriezās Austrālijā, kur kopā ar sievu apmetās uz dzīvi Melburnā. Mēs vēl joprojām, kaut neregulāri, uzturam kontaktus. Šeit ir tikai vietā pieminēt, cik lielā mērā es esmu parādā Ianam Lorijam par viņa nerimtīgo atbalstu un iedrošinājumu vairāk nekā 30 gadu laikā. Viņš ne tikvien piedeva man nodošanos ekscentriskajām interesēm, bet arī aktīvi rosināja mani nodarboties ar savām personiskajām pētniecības lietām. Pēc tam viņš rūpīgi sekoja tām līdzī, nemitīgi veicinot mana darba atzīšanu un atbalstot manu virzīšanos pa karjeras kāpnēm. Lorijs spilgti izceļas kā svarīga figūra, kas ietekmējusi manu akadēmisko dzīvi.

Stāsts par manām attiecībām ar Ianu Loriju nebūtu pilnīgs, nepieminot mūsu ilgstošo personisko draudzību, kas visspilgtāk izpaudās mūsu biežajās vakariņošanas reizēs. Es nevaru saskaitīt reizes, *chez lui* vai *chez moi*, cik mēs esam kopā baudījuši ēšanas priekus – smalku ēdienu, lieliskus vīnus un stimulējošas sarunas, tikšanās, kuras tagad, ņemot vērā mūsu ģeogrāfisko attālumu, ir retākas nekā kādreiz, bet nekādā gadījumā nav mazāk patīkamas. Lai tām ilgs mūžs! *Semper sint in flore.*

Pasaules uzskats

I am the master of my fate:
I am the captain of my soul.

William Ernest Henley. *Invictus*

Kas es esmu? Man nav līdz galam skaidrs, ko šis jautājums nozīmē, un līdz ar to man arī nav skaidrs, ko varētu uzskatīt par atbilstošu vai pareizu atbildi. Neapšaubāmi ir daudz cilvēku, kuri pavada ilgu laiku, cenšoties atrast savu "identitāti", nekad nebūdami apmierināti ar iespējām, kas rodas, galvenokārt tāpēc, ka tie paši sev nav atbildējuši, vai šis jautājums ir bioloģiskas, biogrāfiskas, psiholoģiskas vai varbūt kādas citas dabas. Šīs kategorijas var arī pārklāties, un jautājumi tad var kļūt vēl sarežģītāki. Dzīšanās pēc kāda netverama atrisinājuma vai nesasniedzamas noteiktības, man šķiet, ir veltīga laika tērēšana, kas var tikai kavēt cilvēka produktīvo potenciālu citās jomās, vai, kā Šekspīra karalis Līrs sacījis, ka "that way madness lies (*tur ārprāts glūn*)". Galu galā es esmu tas, kas es esmu, vai es to apzinos vai ne, un es nepiešķiru nekādu nopietnu nozīmi savai pašizziņai vai sevis nepazīšanai. Patiesi, tas, par kādu mani uzskata citi cilvēki, spēlē vislielāko lomu cauri manam mūžam, kas vienmēr liekas pārāk īss.

Tomēr, un par spīti tā neskaidrībai, šis jautājums nav gluži neinteresants, un no savas puses es būšu apmierināts arī ar daļēju un aptuvenu atbildi. No bioloģiskās puses, mans *terminus a quo* ir mans dzimšanas datums un mans *terminus ad quem* būs mana nāves diena. No pirmās līdz pēdējai es esmu sava ģenētiskā mantojuma produkts un

manis uzkrātā dzīves pieredze. Es varētu piebilst, ka es esmu 178 cm garš, ka mani reiz gandrīz melnie mati tagad ir sirmi, ka mana redze vairs nav perfekta, bet kopumā adekvāta, ka mana labā roka pēdējos gados ir zaudējusi 20 % no savas funkcionalitātes, bet turpina kalpot manām ierobežotajām vajadzībām, bet tās ir nebūtiskas detaļas, kuras nemaina manu dabisko būtību.

Biogrāfiski runājot, es varētu minēt savu vārdu, dzimšanas datumu, izglītību, nodarbinātības vēsturi, galvenās intereses un sasniegumus, ēdienu, dzērienu, mūzikas, literatūras utt. gaumi, sociālās, politiskās un filozofiskās noslieces, draugu, aviokompāniju un ceļojumu galamērķu izvēli un, visbeidzot, to, ko esmu izvēlējis darīt ar savu dzīvi. Tāpat kā bioloģiskie aspekti, kurus esmu ieskicējis agrāk, šie minētie elementi, bet, par laimi, ne visi, ir aplūkoti iepriekšējās nodaļās tiktāl, cik es to uzskatu par būtisku, bet arī tad ne viss minētais ir nozīmīgs manas “identitātes” rādītājs.

Par manu psiholoģisko dabu zināmā mērā var spriest no pirmajām šīs biobibliogrāfijas nodaļām, bet es nebaidos atzīt, ka šajā jomā neesmu eksperts, kurš var par to izteikties, jo tie, kuri ir man apkārt, un tie, ar kuriem esmu pazīstams daudzus gadus, ir daudz labākā pozīcijā, lai izteiktos par manu publisko personu. Viss, ko es varu darīt, ir piedāvāt dažus ieskatu tajā, ko es (patiesi vai nepatiesi) uzskatu par sevi. Apkārtējiem ir atļauts man nepiekrīst.

Jau agrāk es esmu pieminējis savu mijiedarbību vai tās trūkumu ar to sociālo vidi, kurā esmu dzimis; vidi, kurā muskuļi tika vērtēti augstāk par prātu un kurā praktiska darbošanās tika uzskatīta par lielāku labumu nekā “nepraktiska” teoretizēšana. Papildus šai situācijai tajā bija

liels spiediens uz pieskaņošanas: “neglītos pīlēnus” varbūt pacieta, bet gandrīz nekad neatbalstīja. Es to uztveru kā gandrīz neizbēgamu balto eiropiešu apmešanās *Terra Australis* vēstures rezultātu, kā esmu minējis iepriekš, bet, pat ja es kļūdos, fakts paliek fakts, ka sabiedrība manā bērnbībā bija ļoti tuva tam, kādu esmu attēlojis. Lai arī jāpiekrīt, ka kopš Otrā pasaules kara daudz kas ir mainījies uz labo pusi, es veidojos vecā režīma laikā un līdz ar to zināmā mērā biju spiests kļūt par ārpusnieku, peldēt pret straumi un atteikties no jebkādas identificēšanās ar pastāvošo kārtību. Šādu prāta stāvokli nevar tik viegli izmainīt, un pat šodien kāds ilggadīgs kolēģis man piedēvē (pietiekami maigā veidā izsakoties) vientuļnieka dabu. Es līdz galam viņam nepiekrītu un dotu priekšroku tikt uzskatītam par “neatkarīgu”, bet jebkurš manas publiskās personas raksturojums galu galā ir citu rokās.

Ir pilnīga taisnība, ka manī mīt nepārejošs aizvainojums attiecībā uz norādēm, kā un ko darīt, jo īpaši, ja šo rīkojumu pavada pārliecība, ka es nekavējoties un bez ierunām to izpildīšu: visnepatīkamākie šajā ziņā ir dietologi, administratīvie ierēdņi, kas patiesībā neko nedara, un valodas izgudrotāji, kuri prasa no manis, lai es mainītu savu runas stilu tā, lai tas apmierinātu šīsdienas mazākumu. Sludinātājus pie manām durvīm un uzmācīgos telefonpārdevējus es ievietoju tajā pašā kategorijā: man nebūtu nekas pretī, ja viņu darbība būtu aizliegta ar likumu.

Kopš masu saziņas līdzekļu parādīšanās 20. gadsimtā pilsoņi attīstītajā pasaulē ir bijuši pakļauti parādībai, kas līdzinās spiedienam no augšas uz leju. Mums visu laiku tiek teikts, tostarp tiek gaidīts, lai mēs tam ticētu, ka “deviņi no desmit zobārstiem dod priekšroku šai zobu

pastai” vai “šī vai tā mājdzīvnieku barība ir daudz labāka nekā citas”, vai “sēdvietas aviokompānijas X lidmašīnās ir visērtākās iespējamās”, un tas viss tiek pasniegts bez jebkādiem atklātiem pierādījumiem, uz kuriem šie apgalvojumi it kā balstās. Politiku apgalvojumi (un ne tikai vēlēšanu laikā) ir ievēribas cienīgs nedokumentētu un, iespējams, pat nedokumentējamu izteikumu *ex cathedra* apkopojums: “Mūsu politika novedīs pie dzīves dārdzības samazināšanās, turpretī mūsu pretinieku rīcība palielinās būtiski nepieciešamo preču un pakalpojumu cenas.” Tai pat kategorijai pieskaitāmi tādi jautājumi kā eitanāzija, aborti, viendzimuma laulības, cenzūra, drošības noslēpumi, klimata pārmaiņas, vides aizsardzība un pat jautājums par to, vai Austrālijai vajadzētu pārtapt no konstitucionālas monarhijas par republiku. Dažos gadījumos mums ir darīšana ar nepieņemamu, tradicionālu konformismu, savukārt citi jautājumi ir saistīti ar vēl nesenu pagātni, kas aicina cilvēkus, lai tie pieslietos kāda jauna veida apgaismotam redzējumam. Abos gadījumos mani satrauc tieši šis pieņēmums un aicinājums uz atbilstību kādiem noteiktiem standartiem. Atbilstība standartiem ir neatkarīgas domas ienaidnieks, vieglākais ceļš un narkotika cilvēkam. Kā īri agrāk mēdza teikt: “I’m agin it (*es esmu pret to*).” Turklāt atbilstība standartiem ir ļoti nozīmīgs elements tirdzniecības pasaulē, kur ražotāji atdod par lētu cenu mazāk zinošajai sabiedrības daļai visu veidu preces un pakalpojumus, kurus labi pirks un kuri ienesīs skaistu (neglītu?) peļņu tieši tāpēc, ka tie ir pielāgoti, lai atbilstu kādam (parasti nepaskaidrotam) standartam, ko pieņem liela, jautājumus neuzdodoša, pircēju sabiedrības daļa. Tas redzams arī ātrās ēdināšanas iestādēs,

nožēlojamajā visuresošajā, apdullinošajā un neizbēgamajā troksnī, kas tiek dēvēts par mūziku, dažādos publiskos pasākumos, kā arī radio un televīzijā, un tāpat attiecībā uz jaunākiem patērētājiem, kuri jūtas kaili bez ausīs iespraustām elektroniskām ierīcēm. Mākslīgā ādas tonēšana ir vēl viens piemērs, kādēļ daudz cilvēku ar gaišu ādu iziet dažādas procedūras, lai iegūtu tumšāku toni, kamēr tie, kuriem ir tumšāka āda, rīkojas līdzīgi, lai iegūtu gaišāku ādas krāsu, un tas viss ir atbilstības standartiem vārdā, kuru reprezentē skaisti iedegusi meitene uz plakāta vai plaši izplatītais pieņēmums, ka aziāti ar gaišāku ādas krāsu kā dzimtenē, tā ārpusaulē tiek uzskatīti par izsmalcinātākiem, eiropeskākiem un līdz ar to par pārākiem. Cik tūkstoši miljonu nepelnītas peļņas ir iegūts, kura ir iekasēta, balstoties uz šīm absolūti bezjēdzīgajām atbilstībām normām un standartiem!

Stāsts ar to, protams, nebeidzas: lielie uzņēmumi faktiski rada jaunas normas un standartus, kuru auglīgā vide ir īpaši piemērota šo uzņēmumu izstrādājumu reklamēšanai. Tādējādi viņi cenšas nevis strādāt pastāvošajā tirgus sistēmā, bet gan izveidot jaunu tirgu, kas labāk atbilstu viņu ekspansijas stratēģijām. To viņi ir īpaši lietpratīgi darījuši pēdējos 50 gadus.

Kā piemēru var ņemt tabloīdu presi, kuras lielākā daļa pieder lielā biznesa kompānijām, bieži transnacionālu korporāciju formā, un kuras tādējādi to kontrolē. Vērstas uz masu tirgu un tiem, kuri, domājams, nelasa gandrīz neko citu, šīs publikācijas pasniedz savu dienas vai nedēļas devu sporta, skandālu un kaislību, kaitējot plašākas un komplicētākas informācijas ieguvei. Šādā veidā tiek radīta liela, bet viendabīga lasītāju grupa, kurai ir savi “ko

nozīmē justies labi” principi – īsi sakot, standarts, kas ir balstīts pasivitātē un pārdevēja ienesīgumā. Liecības par vēl manipulatīvākiem elementiem šāda veida sociālajā inženierijā jau ir piespiedušas slēgt britu tabloīdu *News of the World*, un pašreizējie tiesu darbi var novest pie atklājumiem, kas attiecas uz reportieriem, redaktoriem, policiju un pat esošajām un bijušajām valsts amatpersonām.

Televīzija ir vēl lielāks audekls, uz kura izrādīt to cilvēku uzskatus un vērtības, kuri vēlas pārveidot sabiedrību tā, lai tā kalpotu viņu labumam, un kuriem ir šim uzdevumam atbilstošs reklāmas budžets. Galu galā tie ir tieši reklāmdevēji, kas nosaka to, ko mēs redzam televīzijā, jo īpaši attiecībā uz drāmu vai ziepju operām. Materiāli, kas ir pretrunā ar iemidzinošo, relaksēto, nezaicinošo lielo reklāmdevēju vai sponsoru ideālu, nepiesaista reklāmas naudu, no kuras lielākā daļa raidorganizāciju ir atkarīgas, tādēļ tās neuzņemsies šāda veida projektus, jo arī tās ir korporatīvi uzņēmumi, kas ir atbildīgi savu akcionāru priekšā. Komerciālā televīzija līdz ar to nesniedz nekādu impulsu konformisma graušanai; gluži pretēji – manā uztverē tā līdzdarbojas nezināšanas iedrošināšanā un izplatīšanā. Pat sabiedriskajām raidorganizācijām ir jāuzmanās bailēs no represijām, kas izpaužas kā budžeta samazinājumi.

No iepriekšminētā izriet, ka padevīga, konformistiska tirgus uzturēšana ir pavisam tieši korporatīvās pasaules interesēs. Citiem vārdiem sakot, tas ir galvenais biznesa peļņas un individuālas bagātības balsts. Visam pamatā ir nauda. Neskatoties uz brīdinājumiem, kā piemēram, ka “*radix malorum est cupiditas* (visu ļaunumu sakne ir mantkārība – Čosera atbalss Bībeles Timotejam)”, jaunas publiku piesaistošas frāzes turpina parādīties.

“Kas ir labs *General Motors*, ir labs Amerikai” (tagad parasti nepareizi citēts un interpretēts – arī šeit) un vēl, jo vairāk pēdējā laikā, “Alkatība ir laba” (citāts no 1987. gada filmas *Wall Street*). Pat valdības vadītāji aicina sabiedrību: “Palīdziet glābt mūsu ekonomiku (lasi: uzlabojiet manas izredzes tikt atkārtoti ievēlētam) – ejiet un tērējiet, tērējiet!” Ekonomikas laikraksta *Financial Times* reklāma, kas bieži parādās starptautiskajā *BBC World* kanālā, bez vismazākā kauna vai atturības sludina: “Tagad, vairāk nekā jebkad agrāk, mēs dzīvojam pasaulē, kuru veido uzņēmējdarbība.” Tādējādi sports ir kļuvis par lielo biznesu, izklaide ir kļuvusi par lielo biznesu, tradīcijas un svētku svinēšana ir kļuvusi par lielo biznesu. Politika vienmēr ir bijusi lielais bizness.

Pārāk bieži šāda attieksme noved pie korupcijas un cita veida nelikumīgas rīcības. Nesenās tiesu lietas saistībā ar finanšu iestādēm un skandāliem par spēļu rezultātu sarunāšanu futbolā un kriketā atstāj maz vietas šaubām, ka nerimstošā tiekšanās pēc piedauzīgi uzpūstas algas, prēmijām un citiem labumiem, aklā dzīšanās pēc personiskās un uzņēmuma naudas var radīt postošas sekas visā sistēmā, kā redzams no finanšu krīžu sekošanas vienai pēc otras ar murgiem līdzīgu biežumu. Ir pietiekami daudz iemeslu uztraukties par to, kas slēpjas zem aisberga redzamās daļas.

Reiz pasaules universitātes redzēja sevi, vismaz daļēji, kā bastionu pret ganāmpulka instinktu. Tās centās ražot absolventus, kuri paši spēj domāt racionāli un izdarīt secinājumus, balstoties uz pamatotiem pierādījumiem. Tās centās veidot stiprus, neatkarīgus prātus. Universitātes augstu vērtēja brīvu un atklātu diskusiju un cīnījās pret

valdības, baznīcas, korporāciju un tamlīdzīgu institūciju pret dabiskas propagandas nepārdomātu pieņemšanu. Šajos centienos to varēja uzskatīt par apzinīgo tautas sirdsapziņu, kas aizpildīja to ētikas tukšumu, kas bija un ir tik raksturīgs lielajiem spēlētājiem tā sauktajā “īstajā” pasaulē un līdz ar to sabiedrībā kopumā. Varētu teikt, ka augstskolu panākumu līmenis šī tik ļoti vēlamā mērķa sasniegšanā bija daudz zemāks, nekā varētu cerēt, bet fakts paliek fakts, ka tās patiešām centās.

Bet laiki ir mainījušies. “*O tempora, o mores* (ak, laiki, ak, tikumi),” kā žēlojās Cicerons. Vairums universitāšu joprojām pārstāv vienu vai otru šīs idejas versiju, bet tās drīzāk ir liekulīgas runas nekā patiesa darbība. Universitātes ir pārņēmuši pasākumi, tās ir piesātinātas ar ārējiem spiedieniem un samazinātas līdz zobrata līmenim kādam citam piederošā mašīnā. Tās ir zaudējušas savu ilgi loloto neatkarību un līdz ar to patiesu iespēju apgalvot, ka tās ir tautas informētā sirdsapziņa. Tās kontrolē izpildmenedžeri, nevis akademiķu kolēģijas.¹² “Dibeni uz sēdvietām” (*bums on seats*) tagad ir galvenā prioritāte, kopā ar “augstākiem sekmju rādītājiem” (*higher pass rates*). Šie divi saukļi mani pārsteidz kā lielā mērā nesaderīgi, ja vien neuzskata, ka samazinātas finanses un cilvēkresursi var tikt bezgalīgi izstiepti, lai nodrošinātu palielinātu, bieži vien sliktāk sagatavotu, uzņemto studentu skaitu. Bet es šeit nesākšu analizēt sagatavošanu, kas tiek nodrošināta Austrālijas studentiem vidusskolas laikā.

¹² Vairākus informatīvus ieskus šajā un līdzīgos jautājumos var atrast Meyers 2012. Es lielā mērā esmu vienprātis ar viņa analīzi, lai gan vietām man ir atšķirīgi uzskati par zināmiem jautājumiem.

Tā bija skumja diena, kad Austrālijas universitātes piekrita tikt klasificētas kā "industrija" dažādu administratīvu un juridisku iemeslu dēļ. Ar šo lēmumu tika atvērtas slūžas glaimiem pret uzņēmējdarbības nozares modeli, un pretestība bija neilga; to tiešām ļoti labi pieņēma administrācija un sīkumainie birokrāti. Šie notikumi nebija tikai rezultāts augstākās izglītības pārklassificēšanai par industriju, jo jau kādu laiku pirms šīm izmaiņām bija novērojama būtiska attālināšanās no kolēģialitātes un virzīšanās uz izpildvaras valdīšanu, ko pavadīja augstākstāvošo administrācijas darbinieku vēlmes pēc lielākas algas un aizvien grūtāki akadēmiskā un vispārējā personāla darba apstākļi. Tas, ko šī pārklassifikācija ieviesa, bija sava veida pamatojums jau notiekošajam, un līdz ar to izzuda jebkādi iemesli kaunēties vai būt apmulsušam par pieaugošo atšķirību algās, vara tika nodota izpildvaras elites rokās, un tika pielikts punkts pārpalikušajai caurskatāmībai universitāšu pārvaldībā.

Saka, ka "vara samaitā", un es neredzu nepieciešamību apstrīdēt šo teicienu. Patiesība parasti ir pirmais izpildvaras upuris, un nevar nosodīt nevienu, kurš ir uzdevis jautājumu par to, cik lielā mērā patiesība un godīgums ir kļuvis par Austrālijas universitāšu varas koncentrācijas upuri pēdējo divdesmit gadu laikā. Es šeit minēju pāris piemēru, par kuriem man ir tieša pieredze un kas man ir radījuši bažas.

Viens no Flindersa Universitātes skolas dekāna pienākumiem 20. gs. 90. gados bija ieteikt rīcību sakarā ar turpmāko sadarbību ar akadēmisko personālu, kam vēl bija pārbaudes laiks. Šis ieteikums bija jānosūta tālāk, lai to nodotu atbilstošajai augstākā līmeņa komitejai. Vienā

tādā reizē iesaistītais dekāns uzskatīja, ka vienkāršs “Jā” (t. i., atkārtoti iecelt) vai “Nē” (t. i., izbeigt sadarbību) būtu sasteigta rīcība, lai gan pierādījumi par sadarbības turpināšanas negatīvo pusi nebija niecīgi. Tāpēc dekāns ieteica pagarināt līgumu uz vēl vienu gadu pirms galīgā lēmuma pieņemšanas. Dekānam tad tika kategoriski norādīts, ka ieteikums ir nederīgs un nav pieļaujams saskaņā ar noteikumiem: ieteikums ir jāpārstrādā, un tā rezultātā ir jānonāk pie vienkārša “Jā” vai “Nē”, pamatojoties uz esošajiem pierādījumiem. Tas tika izdarīts, un formāls “Nē” – iesniegts. Tas, šķiet, apmierināja attiecīgos cilvēkus, un ieteikums tika nosūtīts augstākām instancēm, kur par izbrīnu tiem, kas sekoja lietas attīstībai, tika nolemts atlikt lēmumu uz vienu gadu, lai atļautu savākt papildu pierādījumus. Dekāna sākotnējais lēmums tika rehabilitēts, bet kaitējums bija nodarīts. Jaunais akadēmiskais darbinieks tikai uzzināja, ka pretēji dekāna vēlmēm augstākās amatpersonas bija piešķirušas līguma pagarinājumu – pilnīga parodija par to, kas bija patiešām noticis. Cik godīgs tad bija kategoriskais apgalvojums, ka sākotnējais ieteikums bija nederīgs? Var tikai, protams, minēt, bet šī stratēģija ar dekāna demonizēšanu un pēcāk dienas varoņa lomas piesavināšanos noteikti nebija piemērs godīgumam vai caurskatāmībai. Kādā mērā var uzticēties savai administratīvajai priekšniecībai?

Otrs gadījums ir tikpat satraucošs. Laiku pa laikam universitāte veic programmu un to dažādu līmeņu ārēju novērtēšanu. Vienā šādā bakalaura līmeņa programmas pārskatīšanā dažus gadus pirms manas aiziešanas pensijā tika ieteikts, ka Flindersa Universitātei vajadzētu izveidot politiku attiecībā uz svešvalodām, un universitāte,

saskaņā ar šo ārējo ieteikumu, izveidoja īpašu *ad hoc* komiteju, kas strādātu pie šīs politikas formulēšanas.

Pirms komiteja paspēja uzsākt savu darbu, priekšsēdētājs, vecāks angļu valodas katedras kolēģis, iespējams, sajūtot briesmas, veica neparastu soli, lūdzot garantiju no augstāk stāvošajiem, ka komiteja neizšķērdēs lieki savu laiku un ka universitāte patiešām vēlas izveidot politiku valodu studijām. Pienācīgās garantijas šajā sakarā tika nekavējoties dotas. Tam sekoja vairākas produktīvas sanāksmes, un pāris mēnešu vēlāk pagaidu politika bija gatava. Piesardzības dēļ pagaidu projekts tika atrādīts tiem pašiem cilvēkiem, kuri iepriekš bija devuši garantiju; viņi reaģēja pietiekami pozitīvi, lai gan lūdza divas vai trīs nelielas izmaiņas. Komiteja tad veica prasītās izmaiņas un iesniedza savu galīgo projektu par valodu studijām.

Drīz pēc tam, un par pilnīgu pārsteigumu iesaistītajiem, nāca universitātes reakcija uz mūsu dokumentu, ko paziņoja tie paši cilvēki, kas bija devuši mums savus agrākos solījumus un kas vēlāk bija pieprasījuši dažas izmaiņas. Universitāte, viņi tagad teica, nevēlas apstiprināt īpašu svešvalodu politiku, jo tā varētu nošķirt valodas no citām nozarēm (piemēram, fizikas, filozofijas, vēstures, izglītības, jurisprudences u. c.), kurām nav atsevišķas politikas un tāda nav arī plānota. Acīmredzami augstākā administrācija to zināja jau no paša sākuma un, jāpieņem, apzināti nebija informējusi par šo nostāju komiteju, kura, kā priekšsēdētājs bija baidījies, patiešām bija izšķērdējusi savu laiku. Proti, tas nav nekāds piemērs godīgumam vai caurskatāmībai. Līdz kādai robežai kāds var uzticēties savai administratīvajai priekšniecībai?

Es varētu ļoti ilgi turpināt tādā pašā garā. Es, piemēram, esmu nelabvēlīgi noskaņots pret perverso formu miniaturizāciju, labi zināmo “sīkās drukas” fenomenu, kas liek man lietot lasāmās brilles un palielināmo stiklu, lai izlasītu aizvien sarūkošo tekstu telefonu grāmatās, uz dažādām ierīcēm un miniatūro marķējumu, kas tagad atrodams uz daudziem iepakotās pārtikas produktiem. Es esmu pretinieks arī tālejošajai, bet īstermiņa attieksmei, diemžēl tik izplatītai mūsu “brīnišķīgajā jaunajā pasaulē” (*Brave New World* ir 1932. gadā publicēts Oldesa Hakslija (*Aldous Huxley*) romāns) šajā jaunajā gadsimtā, ka kaut kā vērtas ir tikai tādas zināšanas, kas palielina iekšzemes kopproduktu. *Ars gratia artis* (mākslai mākslas dēļ) vēl varbūt ir neliela vieta mūsdienu domāšanā, bet *Scientia gratis scientiae* (zinātne zinātnes dēļ) ir jēdziens, kas ir gluži svešs modernās pasaules dominējošajā etosā. Es tomēr vēlētos nobeigt šo apcerējumu uz pozitīvākas nots.

Angļu paruna saka – kādu gultu esi klājis, tādā arī būs jāguļ, proti, ka mums ir jāpieņem situācija, ko radījusi mūsu rīcība. Varbūt nedaudz banāli, bet tāpēc ne nepatiesi. Man ir svarīgi tas, vai esam apmierināti ar gultu, ko paši sev esam saklājuši. Un es esmu pilnīgi apmierināts ar savējo, neskatoties uz vienaldzīgo, pat naidīgo vidi, kurā man bija jādodas, lai to saklātu.

Kopš mazotnes es atceros man teikto, ka man ir lemts kļūt par skolotāju, iespējams, manas zinātkārās dabas dēļ un tāpēc, ka man bija tieksme izplatīt jebkuras jauniegūtās zināšanas, cik plaši vien iespējams, starp tiem, kuri bija gatavi klausīties. Pamatskolas un vidusskolas laikā, kur es demonstrēju neparasti augstu interesi intelektuālos jautājumos, sasniedzot ļoti labus rezultātus mācību

priekšmetos, kas mani ieinteresēja, jaunas balsis (tostarp vairākas no manu skolotāju vidus) pievienojās šim korim, pastiprinot kopējo pārliecību, ka es kļūšu un ka man jākļūst par skolotāju.

Man nebija iebildumu pret šīm plaši izplatītajām gaidām. Pat savos pusaudža gados es, iespējams, saskatīju dalīšanos ar zināšanām kā būtiski nozīmīgu jaunas, intelektuāli orientētas paaudzes izveidošanā. Protams, *Scientia gratis scientiae* jau bija sākusi kļūt par svarīgu principu, kas bija pamatā manam vispārējam priekšstatam par izglītības procesu kopumā. Pabeidzis franču valodas studijas Adelaides Universitātē 1961. gada beigās, es patiešām sāku strādāt par vidusskolas skolotāju un mācīju Adelaides Zēnu vidusskolā līdz 1962. gada septembrim, kad uzsāku doktorantūras studijas Parīzes Universitātē. Es atgriezos tajā pašā skolā 1965. gada otrajā pusē pirms pievienošanās jaundibinātās Dienvidaustrālijas Flindersa Universitātes kolektīvam 1966. gada sākumā.

Man nav iespēju noskaidrot manu tā laika skolēnu (varbūt ap 100?) vēlākās karjeras, bet trīs interesanti veiksmīgas karjeras piemēri ir piesaistījuši manu uzmanību. Viens no maniem skolniekiem kļuva par vecāko administratoru universitātē Austrālijā, viņš pat pavadīja vairākus gadus Flindersa Universitātē kā vicekanclera vietnieks līdz savai pāragrajai nāvei 1995. gadā. Kanberā ir iela, kas 2005. gadā nodēvēta viņam par godu. Kāds cits no maniem skolēniem, Austrālijas latvietis, 1970. gadā absolvēja prestižo Valsts teātra mākslas institūtu Sidnejā ar grādu aktiermākslā un kopš tā laika ir kļuvis par plaši pazīstamu filmu un televīzijas aktieri ar vairākām ievērojamām lomām savā sarakstā. Vēl citam

bija spilgta politiskā karjera – viņš kļuva par Dienvidaustrālijas ministru prezidentu. Šādi piemēri gan nerāda nekādu būtisku manu ieguldījumu, bet tie sniedz sava veida retrospektīvu apmierinājumu.

Mācīšana tomēr pati par sevi nevar nodrošināt pilnīgu tās patīkamās pieredzes gammu, kas ir pieejama pedagogam. Zināšanu nodošana, manuprāt, sniedz daudz vairāk gandarījuma, kad tā ir savienota ar jaunu zināšanu radīšanu, proti, kad tiek pievienota pētniecības dimensija.

Tieši šis plašākais apvārsnis lika man saredzēt savu nākotni universitātē un uzsākt doktorantūras studijas Francijā. Pavisam nejauši pēc manas doktorēšanās Adelaidē tika dibināta jauna universitāte. Es pieteicos uz amatu šajā jaunajā institūcijā, un pēc ļoti netradicionālas intervijas man bija tas prieks uzzināt, ka esmu iecelts par franču valodas lektoru ar vienošanos stāties pie pienākumu pildīšanas, sākot ar 1966. gada 1. janvāri. Kad es oficiāli pensionējos kā franču valodas profesors 2002. gada beigās, manā bagāžā bija 37 mācību un pētījumu gadi: varētu domāt, ka tas ir pietiekami ilgs laiks, lai nozīmīgi ietekmētu pāris paaudžu studentu centienus.

Kaut gan arī šai gadījumā ir grūti uzzināt, kas ir noticis ar tiem daudzajiem studentiem, kurus esmu mācījis, varu droši apgalvot, ka esmu palīdzējis sagatavot divus Austrālijas vēstniekus, pāris Eiropas Savienības tulkotājus, dažus koledžas administratorus un citus valsts ierēdņus, kā arī, protams, neskaitāmus skolotājus. Tomēr tā bija individuālo pētījumu veikšana, kas bija mans lielākais motivācijas un apmierinātības avots, iespējams, tāpēc, ka to rezultāti bija ātrāk saredzami un taustāmāki.

Turklāt mana pētnieciskā darbība prasīja daudz starpkontinentālas ceļošanas, jo īpaši, lai apmeklētu konferences un izmantotu specializētas bibliotēku kolekcijas, tādējādi ļaujot man redzēt daudz ko no Eiropas, Ziemeļamerikas un Āzijas. Tādā veidā man bija tas prieks satikt daudzus jaunus draugus un kolēģus, un es varēju izpētīt virkni dažādu kultūru un paplašināt savu lingvistisko redzesloku. Es arī iepazinos ar daudzām kulinārijas tradīcijām – dažas bija eksotiskākas nekā citas, bet gandrīz visas pievienoja savu īpašo pikantumu maniem ceļojumiem. No dzīvesveida puses skatoties, es domāju, manējais ir bijis labāks nekā daudzi citi.

Tomēr Latvijas un latviešu loma manā mācīšanās, pētniecībā un ceļošanā skaidri izceļas kā dominējošais elements. Neskatoties uz to, ka man atkārtoti tika teikts, ka latviešu valoda ir pārāk atšķirīga, pārāk grūti apgūstama ārzemniekam, man bija iespēja pierādīt, vismaz sev, ka mēģinājumi mani atbaidīt bija, kā jebkurš rūdīts valodnieks zina, patiesībā nepamatoti un ka ar neatlaidību pat angļiski runājošie var sekmīgi cīnīties ar latviešu valodas sintaktisko un morfoloģisko sarežģītību. Turklāt es uzskatu, ka varu pamatoti apgalvot, ka esmu pārvarējis aizsargājošo cietokšņa mentalitāti, “nebāzies manās lietās” attieksmi, kuru es tagad saredzu kā nožēlojamas sekas aukstā kara domāšanai, kad tika demonizēta nacistu un padomju rīcība, kā arī Rietumu bezdarbība. Visi cittaunieši bija aizdomīgi. Uzticība bija jāiegūst, un arī tā bija gara un grūta cīņa. Es esmu gandarīts par savu progresu no “noklīduša” pusaugu amatiera līdz neizskaidrojamas dīvainības (“baltās vārnas”) un interesanta “viesa” statusam gan padomju, gan agrīnajā pēcpadomju Latvijā un

visbeidzot līdz pilnīgam akceptam par akadēmisku kolēģi, kura zināšanas un spriedums varētu tikt ievērots un kuram var uzticēties.

Tas bija ārkārtīgs gods, kad man tika lūgts darboties kā vienam no četriem galvenajiem konsultantiem latviešu valodas modernizētās akadēmiskās gramatikas¹³ izveidē, kas nesen ir aizstājusi agrāko standarta gramatiku, kura tagad ir vairāk nekā piecdesmit gadu veca. Turklāt es biju ļoti priecīgs pieņemt uzaicinājumu sniegt (2014. gada janvārī Luksemburgā) pagarinātu (90 minūšu) lekciju Eiropas Savienības latviešu valodas tulkotājiem, kuru vidū man bija liels prieks redzēt divus no maniem bijušajiem studentiem.

Ārēji es saredzu abus šos notikumus kā negaidītu akadēmisko pagodinājumu, bet tiem abiem ir simboliska nozīme arī personiskā līmenī. Abos gadījumos es uz tiem skatos kā uz pierādījumu par labi pavadītu dzīvi, kas pilna ar mērķtiecīgu un efektīvu darbību, un koncentrētu devumu jomā, kas nav piesaistījusi daudz internacionālu dalībnieku, kaut būtu to bagātīgi pelnījusi. Atskatoties pagātnē, es neredzu iemeslu, lai justos neapmierināts ar savu daudzveidīgo devumu un “tajā gultā, kuru esmu uzklājis” man būs pilnīgs apmierinājums gulēt, kad kādā brīdī nākotnē es nolikšu savu spalvu pēdējo reizi.

Viens no latviešu vēsturiskās valodniecības tēviem, Dr. Augusts Bīlenšteins (1826–1907), 1904. gadā¹⁴ publicēja savu autobiogrāfiju ar nosaukumu *Ein glückliches Leben* (Kāda laimīga dzīve), un nav šaubu, ka viņam bija

¹³ *Latviešu valodas gramatika*. Sagatavota Dainas Nītiņas un Jura Grigorjeva vadībā. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2013. 1024 lpp.

¹⁴ Bielenstein, A. *Ein glückliches Leben. Selbstbiographie*. Rīga: Jonck & Poliewsky, 1904.

savi iemesli izvēlēties šo nosaukumu. Viņa iemesli, iespējams, ļoti atšķiras no tiem, kuri varētu būt likuši man izvēlēties līdzīgu izteikumu, lai rezumētu manas akadēmiskās dzīves pieredzi, bet es tomēr no visas sirds piekristu tajā ietvertajām jūtām.

Trevors Gārts Fennels

Norādes

- Bielenstein, August. *Ein glückliches Leben. Selbstbiographie*. Rīga: Jonck & Poliewsky, 1904, viii, 468 S.
- Budiņa Lazdiņa, Terēze. *Teach Yourself Latvian*. London: English Universities Press Ltd., 1966, xiv, 325 p.
- Chomsky, Noam. *Syntactic Structures*. The Hague: Mouton, 1957, 116 p. Mišela Brodo (*Michel Braudeau*) tulkojums franču valodā parādījās daudz vēlāk: *Structures syntaxiques*. Paris: Editions du Seuil, 1969, 140 p.
- Fennell, Trevor Garth. *La Morphologie du Futur en Moyen Français*. Genève: Librairie Droz, 1975, vi, 177 p. (Publications romanes et françaises ; 136.).
- Footprints: Latvians in South Australia* / ed. Bruno Krūmiņš ... [et al.]. Adelaide: Latvian Association of South Australia, Inc., 2010, 344 p. See pp. 155–159.
- GML: Fennell, Trevor Garth, Gelsen, Henry. *A Grammar of Modern Latvian*. The Hague, Paris, New York: Mouton Publishers, 1980. 3 vol.: xxxi, 1370 p. (Slavistic printings and reprintings ; N. 304.). Vol. 1, xxxi, 448 p.; Vol. 2, xii, 470 p.; Vol. 3, xii, 452 p.
- Meyers, Donald. *Australian Universities: a Portrait of Decline*. [Australia]: AUPOD, 2012. v, 196 p.
- Prince, John Dyneley. *Practical Grammar of the Lettish Language for the use of students*. London, Toronto: J. M. Dent & Sons, Ltd., 1925, xiv, 81 p.
- Rehehusen, Johann Georg. *Manvductio ad Lingvam Lettonicam facilis et certa, monstrata à ... a Joanne Georgo Rehehusen*. Rīga: Schröder, 1644, 48 p.
- Wagner Robert Léon, Pinchon, Jacqueline. *Grammaire du français classique et moderne*, 2e éd., revue et corrigée. Paris: Hachette, 1967, 640 p.

Prolegomenon

Tur nezin, kas telpa....

Vilis Plūdonis. *Atraitnes dēls*

Even in the days when the earth was held to be flat, and sailors were loth to venture too far from shore for fear of falling over the edge, Europeans were aware that other lands lay to the south and to the east. In addition to Biblical accounts of Egypt, Babylon, etc., the Greeks and Romans were both aware of the North African littoral, of Alexandria and of Carthage. The exploits of Alexander the Great and the travels of Marco Polo reinforced this awareness, as did the sieges of Moscow and Venice. Navigators also inched their way down the west coast of Africa and finally reached the Cape of Good Hope, thereby opening up a sea route to the Far East and complementing land avenues such as the Silk Road.

The north, it seems, was of little interest for climatic reasons and thus the west (beyond Iceland) remained the one great mystery, and although early Vikings are thought to have reached the North American continent,

there was little or no input of fact or myth to the annals of European seafaring. The risk of falling over the edge was still very real to European sailors up until the end of the 15th century, although the notion of a spherical planet was beginning to take hold, thereby removing for some the fears held by others. It became possible to think that one could reach the east by sailing west, without meeting intervening chasms, and so it was that Christopher Columbus, on a mission to prove that China lay not only to the east, but also to the west, was thwarted only by the intervening land mass of the Americas.

Nevertheless, failure rapidly became bonanza. Lured by gold and fired by missionary Catholicism, the Spaniards and Portuguese divided up Central and South America between themselves, leaving most of North America to the British and the French. Ultimately, in 1759, Britain defeated France militarily at Quebec, and became sole master in the Canadas (as they were termed) and the eastern part of what is now the U.S.A., only to lose control of the colonies south of the Great Lakes in the War of American Independence (1775–1783). The loss of these “New England” colonies came, quite fortuitously, at a time when prisons in England were full to overflowing and beyond. There was simply nowhere else to incarcerate new felons, and a law and order crisis loomed. A radical solution was needed – and was found. New penal settlements should be set up in other parts of Britain’s Empire.

The loss of New England put paid to any possibility of continuing the export of convicts to America, but another quirkish surprise of history meant that a hitherto unexpected alternative was at hand.

For years there had been reports, mainly from Dutch captains sailing around the Cape of Good Hope to the East Indies, noting the existence of a land mass south of what is now Indonesia. Variouslly called New Holland, *Terra Australis* or the Great South Land, this land mass would in due course be named Australia. These reports, however, which concerned mainly the north-west coast, indicated a barren desertified landscape and gave rise to little or no interest. It was only when the English captain James Cook was able to visit and chart the eastern coast (1770) that a more fertile and hospitable side of the land mass was revealed, prompting Cook to take possession of the territory in the name of the King of England, George III. Since the landscape reminded him of parts of southern Wales, he gave it the name New South Wales. Setting up British trading posts and whaling stations in the new lands would forestall occupation by the French or Dutch, and the development of such bases could be facilitated by using convict labour. Hence, before long it was decreed in London that this would be the site of the urgently needed penal colony. So, it was that a penal colony was set up around Sydney Harbour, where the so-called "First Fleet" arrived (at Sydney Cove) on January 26th, 1778. Further penal settlements were later established on the southern island of Van Diemen's Land (renamed Tasmania in 1856), notably Hobart (1803), Launceston (1806) and Port Arthur (1833) and north of Sydney at Newcastle (1802) and Port Macquarie (1821).

It is significant that a high percentage of the convict contingent in New South Wales was Irish, while the military guard (along with the administrative

personnel) consisted almost entirely of Englishmen. England had been the occupying power in Ireland for over 200 years and there was certainly no love lost between the two groups – the gaolers and the gaoled, the establishment and the convicts. The historical enmity would certainly have been reinforced by the relative status of the two groups in the penal settlements. Further exacerbation would also have stemmed from the religious divide between the Catholic Irish prisoners and the Anglican establishment authorities. It could be said that the anti-English sentiment of such a large group in the earliest white population, manifested most immediately in the penal environment as a kind of “class” enmity of the gaoled towards the gaolers, and simplified or distilled into a readily understandable anti-authoritarianism, has been an important element in the subsequent evolution of an “Australian” character or a received view of basic Australian mores.

Further settlements followed: Brisbane (1825), Perth (1829), Melbourne (1835), Adelaide (1836), and (after numerous attempts) Darwin (1869), but only Brisbane was in any sense a penal colony, while the others were mostly made up of free settlers. It is important to note just how far these centres are from one another: from Perth to Darwin is 4,000 km, from Darwin to Brisbane is 3,400 km, from Brisbane to Sydney – 950 km, Sydney to Melbourne – 875 km, Melbourne to Adelaide – 725 km, Adelaide to Perth – 2,700 km. Hobart is some 600 km south of Melbourne (as the crow flies). Certainly, geographical isolation was an undeniable

fact of life in these early colonies, and the tyranny of distance was twofold.

The various colonies were many thousands of kilometres (sc. many months) away by ship from the seat of power in London, and it is clear that they could not be supplied from “home” (as England came to be known) – self-sufficiency in food was thus a paramount priority and skills in animal husbandry, the growing of crops and the construction of dwellings, storehouses and roads were absolutely indispensable. There was no lack of work for practical hands, and no way that a colony could prosper without them.

The colonies were also very much remote from each other, rendering any kind of concerted collaboration all but impossible. The local community was the central focus of every facet of everyday life, since what could not be done locally could (by and large) not be done at all. While there was heavy reliance in some centres on convict labour, Melbourne and Adelaide (for example) obviously had to rely on the practical skills of their gentleman farmers and other free settlers.

Personal mail and news of events in Europe reached the colonies after months of delay. Such news was in any case largely irrelevant to life in Sydney or Hobart. It could be said that the rest of the world did not much matter: the early colonists were too busy establishing their practical foothold in the new territory and consolidating their self-reliant *modus vivendi*. Under such circumstances it was easy to see one’s own settlement as the centre of the universe and to be satisfied with one’s own practicality in successfully providing

food and services for one's family and community, but in the absence of meaningful, regular outside contact and influence, or some other form of external benchmark, justifiable pride can often be overdone. I believe it is true to say that having no lack of self-esteem, accentuating the practical, making a virtue of necessity and indeed finding pleasure in the simplicity of rustic pursuits rather than in the contrived, less elemental hurly-burly of the consumer-oriented metropolis – these are in their own way the product of a long period of earlier geographical (and even intellectual) isolation, and can still be discerned to be quite widespread in certain, more traditional forms of the Australian psyche.

In their more radical manifestations, they acquire more than a touch of macho bravado and thus allow Australians to fall easy prey to foreigners seeking stereotypes.

Family History (significant and otherwise)

A Family of Strangers

– a novel (2006) by Barbara Tall

My father, Garth Fennell (1911–2003), of uncertain earlier lineage, spent his early years in an orphanage before being adopted out to a farming family from the north-eastern region of South Australia, whose property was close to the small town of Mannahill. His adoptive family (O'Connell) was presumably of Irish background and in due course young Garth (then and since universally known as Maurice / Morrie) was

packed off (after a few years of primary schooling in the small town of Bundaleer) to Rostrevor, a Catholic boarding school in the capital. He once told me that my own first given name was a derivative of Rostrevor, the only problem having been whether to call me Ross or Trevor. Apart from recounting one or two minor escapades, my father rarely mentioned any events of his schooldays, but I think it safe to infer that he had no desire to shine academically. In the spirit of so many of his rural contemporaries and predecessors, he was of a practical, rather than theoretical bent. He somehow acquired a certain expertise in the mechanics of cars and (particularly) motorcycles, which led to his role as an army mechanic and driver both before and during his war service in New Guinea (1941–1943). Here too a few escapades have leaked out, sufficient to suggest that he was no lover of authority and more than willing to embarrass commanding officers as opportunity allowed.

Even during the Great Depression of the 1930s, he had managed to find work, either working on farms on the west coast of Eyre Peninsula or earning a living in the Highways Department, also in various parts of the countryside.

In spite of the objections of my staunchly Protestant maternal grandmother, who was more than a little displeased at the prospect of a Catholic – even a lapsed Catholic – son-in-law and the social opprobrium attaching to having a stirrer and drinker in the family, my father-to-be married my mother-to-be in the south-eastern town of Keith in the fateful month of

September 1939. The outbreak of war may very well have hastened their decision to tie the knot.

After almost succumbing in New Guinea to the ravages of malaria and salmonella, my father was repatriated to South Australia, where for a few years his health was no better than moderate – surgery for stomach ulcers was a further cause for concern. Eventually, after brief spells as a petrol station attendant and employee in the assembly factory of an agricultural machinery company, he found permanent employment as a driver, and subsequently as Yard Overseer for the fleet of vans and trucks of what is now called Australia Post, having earlier been known as the Postmaster-General's Department. He retired early, aged 62, and spent the remaining 30 years of his life taking it easy, apart from a spell of voluntary charity work. In his final years, he suffered increasingly from dementia and spent two or three years in nursing-home care before dying in June 2003 from complications after a fall.

My mother, Maud Frances Fennell (née Buddle: 1909–1992), was born in Clarendon, a small town in the hills near Adelaide. As was customary in those days, particularly for girls, she received only six or seven years of primary schooling, but acquired thereby the ability to write legibly with correct spelling and grammar. Music was taken very seriously in her parents' family, in which her father had several wooden flutes (which one must assume he played), her mother and aunt were both church organists, although their instrument was actually the harmonium rather than any fully-fledged organ; her sister had some violin training, her elder

brother played the piano, her younger brother played the harmonium while Maud herself played the piano with sufficient prowess to be offered occasional engagements with the Australian Broadcasting Commission (now Corporation). She also worked in a few country towns as a dressmaker and it was presumably during one of her dressmaking spells that she met her future husband.

As was also common until at least the 1960s, women were not expected to go out to work, but rather to stay at home, looking after the children, cleaning, cooking, shopping and so on. And that is exactly what my mother did, even though her elder unmarried sister was pursuing a career as secretary in a bookshop. The family piano was largely pensioned off and the world shrank to the few square metres of house and garden, supplemented eventually by an ersatz (and manipulative) version of the outside world provided by the inconsequential rubbish dished up by the local commercial television stations. There was no Darwinian advantage to be gained from any further effort, since the continuation of the genetic line had been ensured, and, while such a retreat is perfectly natural in evolutionary terms, could it be that there was some kind of cerebral lethargy or mental laziness bringing about the dissipation of any remaining motivation? For the last 15 years of her life she suffered from liver cancer, a fact known only to my father, and this too may have been a contributing factor to the general lack of enthusiasm, which dogged her later years.

I also had a younger sister, Patricia, born in 1945, who died in a car accident in 1974.

In the Beginning

I was an ugly duckling.

H. C. Andersen. *The Ugly Duckling*

I arrived on this planet, largely unheralded, in the middle of July 1940, which is, in the southern hemisphere, the middle of winter. I was born in the state of South Australia, in the township of Port Augusta (founded in 1852), which in spite of its small population was by the 1930s a significant railway settlement, where the north-south line (Adelaide to Alice Springs, and later Adelaide–Darwin) intersected the east-west line (Sydney–Perth). I have no recollection of my town of birth, since the family moved southwards some 300 kilometres to the state capital, Adelaide, towards the end of 1940. I have never been back, and have no particular desire to see things of which I was never aware, and which in the intervening 70 years have almost certainly changed out of all recognition.

It must be assumed that the move to Adelaide was a direct result of the broadening of World War II. My father was a reservist, then aged 29 years, and his presence would therefore have been required for training purposes in and around the capital. My grandparents (on my mother's side) owned a house in suburban Adelaide, and it was here that we lived for some 18 years. My father was absent from 1941 to 1943, having been sent to defend New Guinea against Japanese invasion. My maternal grandfather, James Buddle, was also absent more often than not, helping out a couple of his sons on their respective farm

properties (near Keith and Manya North), with the result that there was no father figure in the house until I was about three years old. One could in fact say six years old, because my grandfather continued to be absent most of the time until his death in 1946, and my father was frequently hospitalised in the aftermath of the malaria and salmonella that had caused his repatriation some years earlier. I was thus brought up by my mother in a house without men. In addition to my mother and her mother, there were two great-aunts (on my mother's side) who also lived with us, but as a child I knew little and cared less about the population of the house, particularly since the great-aunts and my grandmother lived in separate parts of the house, and shared neither meals nor other occasions with my parents, or indeed with each other.

Apart from my father's absence, there was little evidence of the war in our house, and Adelaide was too far south to have been under serious threat of attack or invasion. There was just the daily all-clear siren which blared forth each morning (somewhat redundantly, one might think) as if to reassure the locals that events 4,000 or more kilometres to our north were unlikely to impinge upon us, as they had upon the citizens of Darwin and Broome, inflicting numerous casualties. Thus for me and my contemporaries almost nothing memorable happened until we were of age to attend primary school, which in my case was in February 1946. A year or so of preschool kindergarten has left little or no trace – was my memory, even then, learning how to be selective? Oddly enough, I still remember the names of all the teachers who taught me during the 7-year primary school programme (1946–1952).

Primary School (1946–1952)

A journey of a thousand miles
begins with a single step.

Lao-Tzu (Chinese philosopher)

My one year of kindergarten is an almost complete blank among my early childhood recollections. I remember somewhat more of my seven years of primary schooling, but, in retrospect, there is relatively little from that time that I can recognise as being a significant determinant of the direction that my life was subsequently to take. I can indeed remember the names of all my primary school teachers, but cannot pinpoint anything particularly inspirational about any of them, perhaps because the prevailing ethos was on the whole a simple continuation of the immediate pre-war years, the 1930s having been, in Australia as elsewhere, a decade of economic depression. The war may have ended the depression, but it would be a further six or eight years before much societal change could be noticed. My childhood and early education thus harked back to the traditions of the conservative pre-war years, which in turn derived from the insular outlook of earlier decades. The rest of the world remained, both literally and metaphorically, remote and unknown, and a conformist solidarity was neither challenged nor threatened in any significant way until the substantial influx of non-Anglo-Celtic immigrants became a major impetus for change in the early 1950s.

The depression had also re-invigorated the historical Australian penchant for the physical and the practical,

and great value was placed on the ability to do things for oneself, from mechanical repairs to carpentry, from cementing to building fowl-houses and keeping fowls. Another essential part of the macho physical stereotype was proficiency in sporting activities. Those who could do all these things were looked up to, while those who could not were looked down upon. It was in this environment that I began my primary schooling early in February 1946.¹ I have no substantial recollection of the first two or three years, but can recall that by Grade Four I was already aware that the prevailing ethos was not to my liking. Having little proficiency and therefore little interest in the kinds of activity pursued by the majority, I (consciously or unconsciously) sought out and associated with the smallish minority whose interests were more coincident with my own – what we most liked about school was the process of learning new things and even of discovering things on our own. I recall, particularly in Grade Seven, sitting at the back of the classroom, where my neighbour and I spent hours quizzing one another on the contents of the atlas or inventing rather difficult arithmetical problems for each other to solve. In addition, there was my incipient awareness of, and interest in foreign languages, particularly French.

Recognising quite early that I did not belong with the physically- and practically-oriented mainstream (which could even be characterised, in part, as anti-intellectual), but rather with the few who took

¹ Then, as now, the South Australian school programme consisted of seven years of primary school, followed by five years of secondary school, and the school year ran from February to December.

delight in things of the mind, who were unashamed bookworms, and who thought that good examination results were far more satisfying than prowess in things physical, I easily accustomed myself to the outsider status of the intellectually inclined. Not only could I tolerate it – I soon found that I actually enjoyed it. I took the view that my habitual place among the top few in an examination-oriented system not only set me apart from, but also above those who fitted more easily into the prevailing environment. In an age when egalitarianism was firmly implanted in the conformist Australian psyche, such a view might have been held to be confrontational (at best) or culturally subversive – un-Australian – (at worst). There are even cases in which gifted students have deliberately sought mediocre marks in order not to alienate their less talented friends.

I was never one of those. The bookworm environment was highly competitive, each one seeking to outdo the others. And we enjoyed the fierce competition, which goaded us to bigger and better achievements. We treasured our boutique niche, from which I believe we gained much and lost nothing.

Two of the more significant pieces of knowledge that came my way during those primary school years were, on the one hand, that there were ‘foreigners’ living in Australia – the first refugee immigrants from Europe who arrived on our shores in 1948. It was in 1949, when I was in the fourth grade, that I first set eyes on one of these foreigners, a Ukrainian boy (Oleg) who had been put into my class. He and I were never close, but, even if only symbolically, he must have represented ‘the rest of the

world', a concept which many others found inconvenient, but which struck me as a fascinating glimpse of something rather less humdrum and boring, something that I wanted to know more about. On the other hand, a year or so later, I became aware of foreign languages, which were a quasi-necessary appurtenance of foreign people. This did not come about through acquaintance with any particular foreigner, but from the fact that, quite fortuitously, my parents had bought me a children's encyclopaedia, which, at the end of each progressive unit, contained a mini-lesson on elementary French, with the admonition: "You cannot learn French just by working through these lessons on your own, but you may find them helpful if you are already studying French in a properly-structured school programme". Of course I set out on the path of trying to prove the compilers of the encyclopaedia wrong. Fortunately, it was not too long before I got to High School where indeed there was a properly-structured course of French – and of Latin too!

In retrospect, my years in primary school now seem to me to have been of very great significance for my subsequent development. This was not because of the syllabus taught, nor was it because of any memorable or outstanding teacher, nor was it because of the small group of friends with whom I competed. What I gained from primary school was much more fundamental and related to my personal development. It was here that I laid the groundwork of my private identity, coping with an environment that was indifferent to my propensities, learning to enjoy my budding bookworm status, to defy the expectations of the mainstream and, indeed, to relish

striking back in my own quiet way. Having learnt to survive, I was now beginning to thrive and to be more than a little content with my lot.

Particularly in the final year of primary school, my thoughts turned towards the imminent transition to secondary school. From what little I had heard, this would be a place rather more kindly disposed to us budding intellectuals, a place where foreign languages were taught – a new, different, better world. El Dorado was calling.

Secondary School (1953–1957)

Aliud est grammaticè loqvi, aliud letticè.

Johannes Langius. Lettisch=Deutsches LEXICON...
(ms., c. 1685), 209

I had never had any difficulty with the academic requirements of primary school, and this facility carried over to High School as well, where I continued to be a better-than-average student in subjects that interested me, specifically French, Latin and Mathematics. My expectations of the transition to High School were high, but were nonetheless partially fulfilled. The teachers were younger, and had mostly been trained after the Second World War. They were subject specialists and hence rather more academically qualified than their earlier, generalist primary counterparts. On the whole, they were also more interesting and more appreciative of good students. For the first time, I encountered teachers

who were interested in the outside, foreign world, including things like languages, although elements of the student population remained persistently antipathetical to things which transcended the self-imposed bounds of their universe.

Each high school had a catchment area of several local primary schools, and this resulted in an influx of talented children, somewhat altering the “us and them” ratio that had prevailed during my earlier education. In addition, the students were streamed according to academic ability: the higher streams (A and B) concentrated on intellectually challenging subjects (e.g., foreign languages), while the lower streams were more vocationally oriented (bookkeeping, etc.). I was selected for the A stream and did not feel at all out of place in that environment, although much of the societal mores could still be observed in many of my classmates, especially among the males, who nonetheless were now less aggressively macho. It was probably a different story in streams D and E, to which most of the roughnecks had no doubt been consigned. There was not much intermingling between the upper and lower streams (euphemistically labelled by the system as ‘academic’ and ‘commercial’ respectively), and I thus had no direct experience of the atmosphere that may have prevailed outside my own classes.

Academically speaking, my progress through the first couple of years of high school was very much a continuation of what had gone before. I was never far from the top of the class in the subjects that most interested me. I also coped easily enough with English,

since the monstrosities of English spelling held no terrors for me, I was a fluent reader with a broad vocabulary, and I could compose grammatically correct sentences. These skills were certainly enhanced by my study of Latin and French, but derived also in part from my choice of reading and even of entertainment. My radio diet was predominantly the government-owned Australian Broadcasting Commission (subsequently Corporation), which prided itself on its intellectual programming and a clarity of diction heavily influenced by its British counterpart, the B.B.C. The three privately-owned commercial stations were more oriented to the mainstream mass audience, and I found rather less in their programming that matched my idiosyncratic interests. To this day, I have maintained a loathing for commercial advertisements, which interrupt whatever I am watching or listening to, and which, more often than not, are utterly inimical in tone and content to my sense of appropriateness of context. I have simply no time for the mindless consumerism, which such sales pitches presuppose and encourage. The A.B.C. also used to broadcast parliamentary proceedings live from the national capital, Canberra. I became a regular listener while doing school homework in the evenings and quickly absorbed the formal legislative terminology and phraseology, thereby expanding somewhat my linguistic horizons and my knowledge of Australian politics.

It was in the course of my third year at High School that I sold my electric train set in order to buy a Russian-language course put out by the Linguaphone Company. Consisting of a basic grammar book and a number of

78-r.p.m. bakelite records (simple texts with separate printed transcription), this material occupied me on and off for a year or so, but I did not pursue it with any real assiduity and it was soon relegated to a low position on my list of immediate priorities. Nonetheless, it gave me an overview of the inflectional system and taught me the Cyrillic alphabet. For reasons of which I had no inkling at the time, I would later return rather more seriously to Russian; for the time being, other languages impinged more immediately on my aspirations. In my final two years, I attended night-school classes in German and Italian and my pilgrimage into matters foreign became much more serious.

Until the end of the third year, there were no choices for students or parents to make; everything was decreed by the system (English and Mathematics are compulsory subjects) or by the administration of the school itself (We will teach French, but not German). At the end of the second year, there was an external examination in the vocational subject Woodwork. All male² students were obliged (by school fiat) to study this subject, but there was no requirement to pass it. I was obviously not interested in Woodwork and saw no reason to spoil my academic record by getting a mediocre result; I therefore decided, unilaterally, not to take the examination at all. I was confident of passing all the other subjects (which were examined at the end of the third year). I think – but my recollections are shaky on this point – that one

² Female students had to study cooking and home management – a subject rather strangely known as Domestic Arts.

had to pass in five subjects in order to be awarded the 'Intermediate' certificate, and I was content to present myself for seven rather than the customary eight. I composed a letter stating my parents' opposition to my taking that exam, and got my mother to sign it, since my father, being very much a practical and vocational man, might have been a more awkward proposition. That was my first academic decision, the first of many that I would have to make, almost all of them on my own.

Thus for the fourth-year programme (leading to the 'Leaving' certificate) I chose my own six subjects, surprising many by taking economic history instead of either physics or chemistry. Those who wanted to do both of these had to discontinue a foreign language, a step, which I could not countenance. Chemistry was not to my liking, and although physics (because of its mathematical content) would have been a possibility, I decided to drop both practical science subjects in favour of a programme heavily weighted towards the Humanities. In my final year, I took only English, Latin, French and Mathematics (which counted as a double subject).

In my fourth year, I was fortunate enough to be taught English by the acclaimed Australian poet and prose writer Colin Thiele (1920–2006). For the most part, I had good teachers in most of my subjects, particularly in foreign languages, but in my case, they were preaching to the converted, and it was Thiele who awakened in me a new interest in, and appreciation of English and Australian literature. He had a particularly engaging manner and yet spoke with the undeniable authority that his experience and standing conferred

on him. He brought Shakespeare to life on the stage as well as on the page, and reinforced one of my sideline interests – acting.³ Although I soon found that I was better suited to comic roles, I can still recite from memory great chunks of Shakespeare's *Macbeth*, thanks to that memorable year with Colin Thiele.

His passion for poetry in general was equally infectious; both the canon and the contemporary were taught with an effervescent enthusiasm, which left few of us indifferent. It is typical of the man that, when we next met (at a poetry reading) some ten years later, he immediately recognised me and commented publicly on my presence. Ironically, I sometimes suspect that it was his approach to English literature which gave me certain insights that proved valuable as I later wrestled at university with the intricacies of French literature.

I have recently discovered that he spoke only Barossa German before going to primary school, and it occurs to me, in the light of the widespread hostility towards all things German that pervaded Australia in the aftermath of World War I, that he can have had no easy time in primary school. Although our circumstances were entirely different, I like to think that, had we ever discussed the matter, we would have understood one another and perhaps found a certain amount of common ground.

In the same year I enrolled in both German and Italian night classes with the Worker's Educational Association, a non-governmental agency, which was later to become

³ Other sideline interests of this period included debating and chess (in which I managed to become captain of the school's second chess team).

the Department of Adult Education at the University of Adelaide. This was a purely extra-curricular activity on my part, a course of study with no examinations and no formal recognition by either secondary or tertiary institutions. Nonetheless, the teachers were very competent and the syllabus was quite serious. The students were of all ages, and ranged from motivated professionals to lackadaisical dilettantes; there was a considerable attrition rate among these latter.

For my part, I did not find the courses overly challenging, being a native speaker of a Germanic language and well-versed in Romance as well through my studies of Latin and French. Italian was significant in that it provided useful background for my future specialisation in historical Romance phonology and morphology, while German was to prove indispensable to my subsequent involvement with Latvian.

My fourth year at High School (1956) was thus immensely enriching, a year in which many linguistic seeds were sown that would later have their part to play in my academic career. But another quite fortuitous and seemingly inconsequential circumstance was to rival and ultimately overshadow the factors already mentioned. It was in 1956 that I first came into contact with Latvians.

There were two Latvians in the same class as myself and a couple more who were one year behind me. They were part of the extensive immigration programme initiated by the Australian government in the years following the end of World War II. This programme brought to Australia many refugees who had spent several years in Displaced Persons' Camps in Germany –

among them quite a few contingents of Latvians. I became acquainted with one or two of them through the school's drama club and, having shown signs of being interested in their background and their language, I was introduced to others, although certainly still considered an outsider – but that was nothing new to me.

Apart from constantly reminding me of the evils of the Soviet occupation of Latvia, which they did with true missionary zeal, they frequently exhibited an intense nationalism, including the (erroneous) claim that Latvian is an ancient language, directly descended from Sanskrit. There may have been elements of a cultural fortress mentality at work here, since they went on to assert quite proudly that no foreigner could ever learn to speak Latvian properly – it was too different and too difficult. They did not mention, however, that it is a good deal simpler and more regular than its immediate neighbours, Estonian, Lithuanian, and Russian. I do not know whether they were attempting to discourage me or to challenge me, but I certainly saw it as a challenge and resolved to do something about it. Thus, spurred on by linguistic curiosity and with a couple of rather attractive young Latvian ladies as an added incentive, I began to look around for a text-book in English. I now know that prior to Budiņa Lazdiņa 1966 there was only one such work (Prince 1925), which had been published some 30 years earlier, but, as luck would have it, there was a copy in the South Australian Public Library. I borrowed the book several times before eventually copying it out longhand in its entirety, some 95 pages. This exercise served to clarify in my mind an outline

of the morphology of nouns and verbs even if the phonology, syntax and lexicon were skimpy, to say the least. Nonetheless, it set me on the right track and served me well enough until I met Henrik Gelsen (*q.v.* below) a couple of years later.

My High School was not able to offer the final (fifth) year of the secondary programme and I thus had to transfer to a larger school, one of the few in which this final, pre-university year was catered for. None of my Latvian friends transferred with me, but I kept in touch with one of the “rather attractive young ladies”, eventually meeting her family and a few of her circle, and thus keeping the Latvian interest alive in a relatively informal way.

There is little of relevance to be said of this fifth year. The teachers were all extremely knowledgeable, as was only to be expected at such a specialised level. I remember particularly our Latin teacher, a former champion footballer, through whose efforts my grasp of Latin was not only consolidated, but also significantly expanded. He was equally qualified in French, but to the immense regret of the French class, he did not teach the final-year class in French. This task fell to an impossibly arrogant and obnoxious Englishman, as rude as he was reactionary, whose continual diatribes and vituperations did nothing to enhance the morale of the class. We actually lodged an informal complaint with the senior teacher of English, but were deflected by his traditional bureaucratic stonewalling – “I understand your problem and sympathise with you, but please try to be tolerant. The man is sick, after all.” There is an old

adage to the effect that even if one may succeed because of a good teacher; it is also possible to succeed in spite of a bad teacher. I did rather well in the final examinations, an outcome which lends a certain credibility to that generalisation.

High School thus served to strengthen my linguistic bent and grammatical interests, while allowing these to expand to include more literary pursuits. In view of what was to follow, however, the genesis of my involvement with Latvia, its people and its language, must surely stand out as a life-changing event.

El Dorado was now calling again, with the increasing specialisation of university studies, the likelihood of finding a greater number of people with similar interests and an atmosphere in which bookworms could finally come into their own. University values were diametrically opposed to the prevailing ethos of the surrounding community, and here at last I would find the 'real' world!

University (1958–1961)

Then felt I like some watcher of the skies
When a new planet swims into his ken.

Keats. On first looking into Chapman's Homer

The University of Adelaide did indeed provide the environment that I had speculatively projected on to it, but there is another side to my tertiary studies, which signally failed in this respect.

Australian universities in 1958 were fee-paying institutions, and have remained so to this day with the exception of a few years in the 1970s under the Whitlam government. Neither I nor my family could have found the necessary money without great difficulty. Since I was determined to pursue my studies, I was left with two options. On the one hand, I could have applied for a Commonwealth Government scholarship, which would cover all fees and related expenses. These scholarships were awarded solely on academic merit, and there was no guarantee that any particular application would be successful. In addition, a scholarship could be terminated if a student's progress was deemed to be unsatisfactory. On the other hand, I could, rather like Faust (for whom I have always had something of a soft spot), sell my soul to the South Australian Ministry⁴ of Education, whereby all fees would be paid by the State government, and I would receive a smallish wage while undergoing training as a High School teacher, after which I would be contractually bound to teach for three years in local secondary schools.

A number of my secondary teachers had made no secret of their view that I was destined to become a secondary school teacher, and at the time, I had no way of seeing beyond their limited horizons. In addition, it was in my nature to plan defensively rather than gamble with my future. As a result, I opted for the teaching

⁴ The correct term is 'Department of Education', but to avoid confusion between the government agency and an academic discipline within a university, I shall use the unambiguous 'Ministry' to refer to the government agency.

contract. In retrospect I see that choice as a mistake, but, as things turned out, hardly a serious one.

The immediate consequence of my choice was that, in addition to the normal courses for my university qualification, I had to undertake a number of extra courses on education-related topics at the Adelaide Teachers' College, the campus of which adjoined that of the university. It is often said that those who can – do, while those who cannot – teach. There is a further extension in the teaching fraternity: those who cannot teach – teach teachers. Be that as it may, the collection of lecturers at the Teachers' College was, with one or two exceptions, a pretty dismal bunch, bureaucratic and humourless, lethargic and yet self-important, big fish in small ponds, basking in their pre-retirement sinecure; I learned little of relevance from them. This sorry state of affairs may have been in part due to the impossible task on which they were engaged.

Teachers are born, not made, and this is an axiom, which has become increasingly obvious to me over the years. That is to say, that one cannot teach teachers. All one can do is pass on a few practical tips, amounting to little more than basic common sense. Some may regard my view as wildly controversial and radically subversive, but minimal reflection will show that it is nothing of the sort. When it comes to many other walks of life, the same axiom would be very widely accepted. Thus one cannot teach others to become virtuoso pianists, acclaimed novelists, playwrights or poets, superb actors, inspiring political leaders or Nobel laureates; the impetus to excellence comes from within, from innate

qualities of predisposition and determination. Such things cannot be imparted from without nor, a fortiori, by those who do not themselves embody those qualities. While much may be imparted by example, the essential spark can only be personal, unique to a given individual.

Looking back, one becomes aware of one very significant lacuna in the Teachers' College: it lacked any form of research culture. This is a direct result of the way in which it had grown up, i.e., through the promotion of the most senior secondary teachers into a pseudo-tertiary sector, an institution which was more an extension of high school values and procedures than a genuine co-equal branch of academia. Even the subject specialists were still by and large firmly anchored in the esprit from which they had come, and utterly hopeless when it came to helping students with advanced tertiary work. I vividly recall being asked to serve on the selection panel for a vacant Teachers' College position during my early days at Flinders University. The College was looking for what is now known as a Level B lecturer, and I remember very clearly being told by the Principal that what the College means by a Level B is what the University would mean by a Level A, and that I should not be overly rigorous in applying university standards to College appointments!

Suffice it here to say that I felt much more at home in the excitement of the university than in the intellectual greyness of the Teachers' College. My real studies continued, in my first year at least, to be French, Latin and Mathematics, although I added a year of Russian at the W.E.A. (Workers' Educational Association) night

school and continued my flirtation with Latvian. This was a relatively heavy load and it became necessary to prioritise my activities. Chess and debating fell by the wayside, while acting and music (of the more serious variety) survived. On the whole, 1958 was a relatively straightforward, but busy year; my second year was to be even busier and rather more eventful.

It was in 1959 that the German Department offered for the first time an intensive language and literature course, which covered not only the five years of the secondary programme but the first year of the university programme as well. In view of the heavy load involved, it was taught over four trimesters instead of the usual three, with the fourth taking place over the long summer vacation. This was an opportunity not to be missed – even though I would have to discontinue my study of mathematics – and I seized it enthusiastically, in spite of the overload that it represented. It was a perfect complement to my earlier stint with the W.E.A. and was to prove an invaluable asset throughout the rest of my academic life.

In those days, the period immediately before the beginning of second year was the defining moment when departments in the Faculty of Arts streamed their students into two categories. Those of average promise would continue in the normal progression of second and third year courses in order to qualify for an “Ordinary” degree, while those thought to have greater potential were invited to enrol for the “Honours” degree, which required (as far as French was concerned), in addition to all the Ordinary degree work, a fourth year of specialised

study along with extra courses in Old and Middle French language and literature in both the second and the third years. A distinguished result in the Honours degree was a prerequisite for entry into post-graduate research programmes. I accepted the department's offer and soon became immersed in the study of Old French. The language component of this course dealt in great detail with the phonological and morphological transition from Vulgar Latin to successive stages of the development of a distinct French vernacular. I rapidly came to realise that historical linguistics, which was then new to me, held a fascination that surpassed anything that I had previously experienced. *Et lux fuit!* It was a defining moment for me; the realisation that Latin and French were inseparably linked by a series of rule-governed evolutionary changes might not have surprised Charles Darwin, but for me it opened up a wealth of new horizons and fecund perspectives. I knew then that I wanted to become a historical linguist, and I have had no reason over the last 50 years for the slightest regret.

Another seminal event in 1959 was my meeting (and subsequent collaboration) with Henrik Gelsen, who was to have a major impact on my involvement with Latvian, extending well beyond my student days. Our association is described in considerable detail below under *Henrik Gelsen*.

My results in the end-of-year examinations (including the intensive German course examined some ten weeks later) were encouraging, although it seems rather anti-climactic to allude to them alongside the other major events of a particularly tumultuous year.

In comparison, my third year was somewhat quieter. At that time, it was possible, within the three-year Latin sequence, to take – as a replacement for the normal Latin III – a course in Comparative Philology, i.e., comparative Indo-European linguistics with special reference to Latin and Greek. This was an option not to be missed; I signed up with high expectations and was not disappointed. Otherwise, the subjects prescribed by my Honours French studies continued to interest me no less than before, and, since I had enrolled for only one Teachers' College subject, my third-year programme was fairly congenial, and I was able to indulge my theatrical interests more substantially: I became President of the College Drama Society, and, administratively speaking, oversaw the 1960 programme, without taking more than a minor role in the actual realisation of the year's offerings. I also became President of the university's French Club, with ongoing responsibilities (as regent) into 1961.

My third year was thus as enjoyable as it was successful, and everything augured well for the final year in my Honours course. By now, it had become clear that historical (French) linguistics was what I most wanted to pursue, and my thoughts were already turning to postgraduate study in France with the possibility of taking up a university position thereafter. To do all this, however, would require a very good result in my final examinations in 1961, without which I would be unlikely to obtain a scholarship. Therefore it was very much shoulder to the wheel in my final year.

As it happened, the university's French club was mounting a production that year of a play (*Asmodée*)

by François Mauriac and, although I chose not to join the cast, I was still involved in the stage management team and with organisational matters, since, as ex-president, I was the senior member of the club. I was present at all the rehearsals and thus was fortunate to make the acquaintance of a young French lady, who had been drafted in to provide linguistic assistance to the cast and to help out in various other ways as occasion required. She was a student of singing at the Adelaide Conservatorium and had an impressive voice. She was also talented in stagecraft. Little wonder, then, that with her various skills, not to mention her good looks, I found in my new acquaintance a person of singular interest, and sought ways to become better acquainted. One of my idiosyncratic activities at the time was writing humorous operettas for the French Club, taking well-known tunes and providing them with new words (in both English and French). *Romeo and Juliet* became a 19th-century melodrama, while *Hamlet* (renamed *Omelette*) recast Shakespeare's story in various improbable ways. I invited the young lady to take part in these light-hearted events and was agreeably surprised when she agreed. She later told me that malicious tongues had put it about that I was already 30, married, and had three children. In all respects, these were nothing but vicious falsehoods, and any doubts that she may have entertained were quickly dispelled. In due course, we began to see each other more regularly.

I still had one Teachers' College subject to complete in 1961, but decided very early on to sacrifice this subject in order to enhance my prospects in French.

I enrolled for it, of course, but attended no classes (other people were willing to sign my name on the attendance lists) and did no work, fully intending to fail – but by then it would be too late for ministerial authorities to revoke approval for my French course. I cannot know whether such a strategy was necessary, but I do know that it worked. I graduated with First Class Honours, and was also awarded a University Travelling Scholarship to undertake a Ph. D. abroad. I did not, however, inform the Ministry of this latter fact until much later. Since the Australian academic year runs from March to November, whereas the academic year in France runs from September to June, I had no objection to teaching in a High School for a couple of trimesters (and thereby reducing my indebtedness to the Ministry) before taking up my scholarship and setting off (by ship) for France. The teaching itself was no great problem, and I had plenty of spare time during the evenings and at weekends for other matters, such as thinking of a suitable topic for my thesis. I continued my regular Latvian sessions with Henrik Gelsen (*q.v.* below), and in addition spent a few hours on Saturday mornings working on Italian with Miss Etiennette Dupuy, the young singing student whom I had first met a year or so earlier in connection with the play staged by the university's French Club. It became our regular habit, after the morning's work, to go off for lunch in the city at a popular Italian restaurant, and very often to spend the evening together as well, at films, concerts and the like – a routine that was to continue until my departure for Paris.

Sooner or later, I had to contact the Education Ministry about my situation, and in the middle of 1962 I submitted a formal request for three years' leave of absence. I was not altogether surprised when the request was refused, but rather taken aback by the savage tone of the reply: "Permission for leave of absence is refused. I am shocked when I consider your financial and ethical obligations to the Education Ministry" (or very similar words to that effect). The upshot of that reply was that I would now have to submit a formal resignation, thus incurring a debt that I had no wish to settle in the short term. I decided to delay such a step until the very last minute. About a week before I was due to leave, the Ministry telephoned me at my school with unexpectedly good news. "The officer previously in charge of such matters has just retired, and we are going to do things differently from now on. The office is under new management and I as the new head am pleased to inform you that your request for leave has been approved" (or very similar words to that effect). Thus, I was able to leave in the knowledge that any potential financial problems had been delayed by at least three years.

A few weeks before this dramatic turn of events, another decision, of far greater significance and longlasting impact, had been made. On returning to the Dupuy house after an evening out on the town, I took the fateful step of proposing marriage to Etiennette, whereupon she asked whether she could have time to think about it. I suggested "five minutes", and in something less than five minutes came her affirmative response. I like to think that her mind was already made

up and that the request for time was merely a concession to traditional decorum. It matters little now.

But plans had to be made. We decided that Etiennette would follow me to France after three or four months, thus giving her time to settle her affairs, and allowing me time to become established in Paris with issues such as enrolment and my residence permit. We would meet up in Marseille and then travel by train to Paris.

Paris (1962–1965)

I know where I'm going,
and I know who's going with me.

(Traditional Celtic ballad)

My departure went smoothly. The ship took me from Melbourne to Fremantle, and then to Colombo, Aden and Naples, after which I took the train to Paris where I arrived early in October on a rather chilly autumn morning. I was travelling with my longtime friend Bruce Reid, with whom I had been closely associated during our French studies and who was also intending to enrol in the doctoral programme of the University of Paris, although his interests were in literature rather than linguistics. He had secured a place in one of the university's halls of residence in the 14th arrondissement, while I was planning to stay in a sixth-floor attic in the sixth arrondissement, very near to the building in which the Dupuys had lived in the late 1940s, and indeed Etiennette actually knew the family

of my prospective landlady. After a few days, I was ensconced in my new abode, but not everything was to be so straightforward.

When I went to the Sorbonne to arrange my enrolment, I was told that I could not enrol until I had secured a residence permit from the Prefecture of Police. So off I went to the Prefecture to join the longish queue of foreigners seeking permits. When my turn came, I discovered that a permit could not be issued until I was enrolled at the university. I was thus caught up in a ridiculous procedural contradiction, for which there could be no logical solution. Over the coming days, I went back and forth between the two institutions, armed with various forms of compromise, but to no avail. The situation was finally resolved when the university agreed to offer me provisional enrolment, a proposal which, somewhat to my surprise, the Prefecture found acceptable. I got my permit and my enrolment was normalised. This would not be the last time that I would have occasion to fulminate over the arcane ways of French bureaucracy.

With the help of my former professor in Adelaide, it had been arranged that I would approach the eminent French grammarian Robert-Léon Wagner (1905–1982), hoping to be accepted as one of his doctoral students, and to this end I needed to have a clearly-defined thesis proposal and at least some preliminary notion of how I would tackle the subject. I needed to create a good impression, and to avoid appearing like a forlorn and clueless antipodean. Attracted by the pseudomathematical character of historical phonology and morphology,

I proposed to investigate the evolution of the forms of the future tense over a span of some 300 years prior to the onset of the codification imposed during the early decades of the modern period. Professor Wagner seemed impressed with my preparatory diligence and readily accepted my candidature. We agreed upon the years 1350 to 1650, which closely matched the Middle French period.

Wagner, in the eyes of his students, was something of an enigmatic character. While my relations with him were perfectly cordial, it was a general belief among other doctoral hopefuls that he was particularly aloof. In spite of his pronounced leftist leanings, he habitually travelled first-class in the metro and had the reputation of maintaining an impenetrable barrier on the personal level between himself and his students. My more recent enquiries into his life and character have revealed that he was a particularly rebellious adolescent, who was expelled from two secondary schools (*Lycée Pasteur*, Paris and *Collège Sainte-Croix*, Neuilly) for incorrigible insubordination. It was only the Jesuit College of Le Mans that managed to civilise his fierce independence. He published his State Doctorate thesis (on hypothetical sentences in Old and Middle French) in 1939. In 1934, he had moved from secondary teaching to the university sector (in Caen); he gained a position at the Sorbonne in 1946, and in 1949 succeeded the renowned Albert Dauzat at the *Ecole pratique des hautes études* at the University of Paris. In 1962, he was elected to the *Académie royale de langue et de littérature françaises de Belgique*. I recall particularly his radical handwriting, in which all the traditional accents were omitted: graves,

acutes and circumflexes were all dispensed with, although editors saw to it that they were restored in his published works. And yet he would never have tolerated such liberties from me, and I did not test him on the point. There was an element here of “Do as I say and not as I do”, suggesting an underlying authoritarianism which occasionally manifested itself in his seminars as well. An enigmatic leftist indeed!

Unlike many of the verbal forms in French, the future tense is not simply a continuation of its Latin counterpart and herein lay much of its historical interest. The Latin future had a purely synthetic structure, stem plus endings, although these latter nonetheless varied according to conjugational type. The attrition of these endings through regular phonological change soon rendered the future indistinguishable from certain other tenses (e.g., the imperfect indicative and the present subjunctive) and thus non-functional as a consequence recourse was had to periphrastic mechanisms. Over time *amabo* (I shall love) and *finiam* (I shall finish) gave way to *amare habeo* and *finire habeo*: a new analytical structure arose, in which the infinitive was accompanied by the present tense of the verb *habere* (to have). But in their turn these new analytical forms were also reduced by phonological attrition; the various forms of *habere* (*habeo, habes, habet, etc.*) were radically truncated and ceased to be felt as independent verbs. They became more like endings loosely attached to the infinitive: (*amare habeo* > **amer ai*; *finire habes* > **finir as*). In fact, the process continued to the point where the *ai, as, etc.* became fused with the infinitive (**amer ai* >

amerai [later *aimerai*]; **finir as* > *finiras*), thereby taking on the status of real endings. The progression synthetic > analytical > synthetic was now complete and the resultant forms were in little danger of becoming non-functional through loss of distinctiveness. After their turbulent gestation, the forms of the future tense remained relatively stable, but they were not immune to change, either as a result of ongoing phonological processes or in response to shifts in perception of the analogical patterns that held the conjugation together. These phonological processes and shifting analogical patterns would be the central objects of study in the thesis, and it was high time that I got down to work.

There was, however, one further formality that needed to be attended to. Presumably, because over the years there had been instances of doctoral students buying ready-made theses from unscrupulous hack writers, it seems that the university now had to take rather seriously the verification of students' identity and their ability to understand and write French, i.e., their potential capability to write a thesis themselves. No competence – no enrolment. I therefore had to attend a two-part test in order to demonstrate that I was sufficiently literate not to need outside ghostwriters to do the job for me. About 30 or 40 of us turned up one morning to do the test, which began with a lengthy but not very difficult dictation on the life of Anatole France, followed by an essay in which the candidates were invited to analyse the work of that same author. Now obviously, the dictation text was intended to give enough information to enable anybody who had good enough

French and a modicum of intelligence to put together a convincing demonstration of his general competence: it must be remembered that this test was being taken, not only by aspirants in the field of French literature, but also by linguists, historians, musicians, and, for all I know, chemists, physicists and mathematicians. Expertise on Anatole France was surely the last thing that the examiners were looking for. I must have passed the test, since I received no notification about the termination of my candidature.

There was also a non-compulsory series of lectures at the British Institute in Paris on how to write a thesis: I went once or twice, but could find no good reason to keep turning up. The material presented was far too general and lacked serious relevance to the kind of thesis that I was embarking on.

Winter, the coldest for many years, was setting in and, although my spartan attic was equipped with a gas heater, there seemed to me to be a leak somewhere in the system, and I deemed it prudent to turn the heating off before going to sleep. This meant that I had to sleep in conditions that became progressively more arctic during the night and I very soon resolved to take down the thickish curtains that adorned my sole window, in order to use them as extra blankets. By way of compensation, I got a very passable view of the Eiffel Tower – a novelty that soon wore off.

The room was habitable during the day while I had the heating on, and I began gathering data relevant to the thesis from the texts, which I had in my personal collection. Such a *modus laborandi* could not last for

very long and I would soon have to make frequent visits to the Bibliothèque Nationale to scour new texts for their future tense verb forms.

Not that I stayed in my room all day long. I regularly took breakfast in a small café in the immediate vicinity, and quickly came to realise that there is nothing *petit* about *un petit vin rouge*, as various truck-drivers dropped in for their own version of breakfast. For lunch, I used to walk about a kilometre to the nearest *restaurant universitaire*, where students were provided, for a very modest price, with meals of even more modest quality. The tastiest part of these meals, as I recall, was the mustard, which we the impoverished ladled copiously on to whatever was served up that day. Phrases like “Delhi belly” and “Paris guts” were frequently heard from the clientele, but I must say that at no time did I ever suffer from either of those ailments – perhaps I ate more mustard than most. In the evenings, I frequented a small self-service restaurant three or four hundred metres from my eyrie. Humble fare, but cheap and warming. Returning home, I climbed under my blankets and curtains and dozed off listening to the B.B.C. on a small transistor radio, which I had somehow acquired. If I woke up early enough, I could even hear the B.B.C.’s transmission of the last hour or so of international cricket in Australia.

A quick calculation will reveal that I was walking about three kilometres each day. In addition, since there was no lift to the sixth floor, I had about 120 steps to climb several times a day. Unaccustomed as I was (and am) to such sustained exertions, I must have lost at least

ten kilos in weight over a period of three months, even though I was eating quite adequately.

Another regular activity was to write to my fiancée, and this I did at some length several times a week. Replies came back at a similar tempo, although the frequency of our correspondence dropped off once she boarded the ship that was to bring her to Marseille.

It was some time since I had been able to exercise and improve my Latvian. I was in touch with Henrik Gelsen on a semi-regular basis, but our exchanges could not replace the regular sessions that I had been used to in previous years, and something had to be done about that. Somehow, I managed to find the address of a former professor of linguistics from the University of Latvia, now living in Germany, and wrote to enlist his help in finding a Latvian tutor in Paris. Professor Ernests Blese was kind enough to reply in some detail, and with the assistance of other intermediaries as well I subsequently was able to make contact with Tanita Milmane (later Tanita Milmane-Sveķe), who was then a student preparing her State Doctorate in Chemistry at the University of Paris. We agreed upon an arrangement whereby she would help me with Latvian in return for similar help in English conversation, and weekly reciprocal visits ensued. Her sister, a medical student, frequently joined us for the English sessions. The family subsequently migrated to Canada, where Tanita gained a teaching post in Chemistry at a university in the Toronto area. I met her again (with her husband) when I taught for a semester in Canada in 1972, but our paths have not crossed since.

On a cold January morning, I flew from Paris to Marseille in order to meet Etiennette's ship, which was due around 9 a.m. I had time for a couple of warming drinks at an all-night waterfront bar – the barman seemed slightly bemused at my early morning thirst. The ship arrived on time and gangways were put in place. I was about to go on board when it was announced that visitors were not allowed until a sanitation inspection had been completed. This might have meant another hour or two standing around in the cold, which was the last thing that I had in mind to do... A few minutes later, a group of inspectors (perhaps five or six men) arrived and prepared to board the ship. I got as close to them as I could without arousing suspicion, and as they went in single file up the gangway I simply fell into line behind them, becoming ostensibly just another inspector. I made it on to the ship easily enough, but my cover was blown by Etiennette's fulsome welcome. The chief inspector shouted a few threatening words in my direction, but it was too late. We disappeared through a convenient doorway, while the inspection team went its own way. They obviously had better things to do than worry about me.

We stayed a night or two in Marseille, and then went on to Paris by train. I had organised a hotel room for Etiennette, just a short distance from my own lodgings. The hotel turned out to be a rather gloomy and sordid place, in which mangy cats and surly staff prowled about aimlessly, doing nothing to enhance the atmosphere. Was this the much-vaunted "old France" that contacts in Australia had painted in such rosy, nostalgic terms?

A transfer was rapidly arranged to another nearby hotel, just as Etiennette came down with a gastric bug, and I had to find a doctor who was willing to attend her in the hotel at midnight. The bug in question turned out not to be serious, and she survived relatively unscathed.

More permanent accommodation was now a high priority, and we were fortunate in finding a small bedsitter in the 14th arrondissement. It was not too expensive and positively luxurious in comparison with the hotels and my own totally unromantic garret. I kept my primitive lodging, sharing with 20 or more migrant workers (from Spain?) a prehistoric toilet which had no electric light and where night-time visits were best undertaken with candle in hand – and matches too, in case the candle went out – while Etiennette moved into the new mini-apartment. I became a frequent visitor and on more than one occasion contrived to miss the last metro home. Under this regime my long walks for meals and frequent stair climbing became (almost) a thing of the past.

Before leaving Australia, Etiennette had organised employment in the passport section of the Australian Embassy. Her salary and the duty-free perks that Embassy staff enjoyed, along with occasional free tickets to concerts, added to my own not insignificant scholarship, meant that we were able to live very comfortably. In that respect at least, we were the envy of our student friends, and her apartment, soon to be our apartment, became a focal point for Australian students in Paris. Once a fortnight we arranged small party-like gatherings, which, inspired by the similar 19th-century

French tradition, we referred to as our 'salon'. All antipodean students were welcome, as were their friends, and in this way we met also a few students from England and elsewhere. One American in particular – (Frank) Keith Underbrink – was a regular and became a close friend with whom we remained in contact for many years. His quirky imitations of the foibles he perceived in the French people about him were one of the highlights of our gatherings and never failed to raise a laugh. In spite of the very ironical way in which he repeatedly referred to “la belle France” (pronounced with a broad American accent), he was a true francophile, who could not bear to think that he might one day have to return to the U.S. (more precisely, to Chicago). He had already had several scholarship extensions and was in no hurry to complete his work on 19th-century French Bonapartism. The rest of us, of course, had rather different ambitions.

It made obvious sense financially, and rather less obvious sense morally, for us to get married sooner rather than later and thus have just one rent to pay rather than two, and we decided on a wedding in April. The French in their secular wisdom have a system whereby it is compulsory to have a civil ceremony presided over by the local mayor, and this is what counts in the legal sense. Only after that condition has been fulfilled does the optional extra of a church wedding come into play. In other words, the church can marry only couples who are already married. This is a logical consequence of the separation of Church from State, but may come as something of a surprise to those brought up in British traditions.

The procedure for foreigners allowed for Embassy and consular officials to conduct civil marriage ceremonies, i.e., for a foreign consul to replace a French mayor, and this option seemed to us the simplest, as well as the cheapest, choice available. So far, so good. However, it turned out that both bride and groom had to be of Australian nationality and, furthermore, that neither party was allowed to have French nationality as well, since that could place the consul in breach of French law. Such at least was the Australian Embassy's interpretation. There was no doubt that I was Australian and nothing else besides, but Etiennette's status was different. Yes, she did indeed have Australian citizenship (by naturalisation), but was that all?

French law provides for the loss of French nationality upon naturalisation into the citizenship of another country, but only if that naturalisation was entered into by an adult. For minors, i.e., those aged below 18, French nationality was deemed not to have been lost by the naturalisation process; a naturalised minor would therefore have dual citizenship. On the face of it, then, the Australian consul was not empowered to marry us. Nonetheless, he would agree to do so if we could produce documentary evidence of her loss of French nationality – a seemingly impossible task, since she had been naturalised as a minor.

Nationality questions were the province of the Population Ministry, and there were numerous ministry offices scattered around Paris, wherein Justices of the Peace issued rulings on individual cases. We started doing the rounds, initially stating that Etiennette wanted

to be non-French. Now no French bureaucrat could ever believe that a person with some claim to being French could seriously want to be – or in this case be allowed to be – non-French. Back came the often impolite reply – you are French! After several unsuccessful attempts, we decided to try a bit of reverse psychology. We would now claim that Etiennette really wanted to be French. Fortunately, we fell upon a particularly arrogant and officious woman, who saw her job as being to protect France from foreign undesirables and, in particular, to castigate those who had been so disloyal as to seek naturalisation abroad. The stupid woman did not even bother to ask about the date of Etiennette’s naturalisation, but with ill-disguised scorn snapped back at her: “Of course you’re not French, you’re a naturalised foreigner!” We pushed our luck, having no choice, and asked: “Can we have that in writing?” The mindless bureaucrat, eager to display her power over defenceless applicants, did not hesitate to pull out a form, annotate it with the words “Nationality lost under clause xyz of the regulations” and affix the all-powerful stamp of the Ministry. We returned to the consul in triumph. He could not believe his eyes, but accepted that our document absolved him from any charge of overstepping his authority, and an appointment was made for our civil ceremony at the Australian Embassy on April 23rd, 1963. Etiennette even got the afternoon off...

What new bride could refuse the offer of a honeymoon in Paris? Etiennette was not impressed by the offer, however. She wanted to go to Switzerland, to Interlaken at the foot of the Jungfrau. Any potential symbolism

inherent in that choice entirely escapes me. And so, off we went to Interlaken at the foot of the Jungfrau.

Back in Paris a week or so later, we resumed the normal daily routine. I had still to terminate my occupancy of the sixth-floor attic, and promptly informed the landlady of my departure. The pitiful woman, who had more money than she knew what to do with, actually tried to persuade me to keep the room, in case I sometimes needed a quiet retreat in which to study. Balzac, it seems, was still alive and well, but the parsimonious pleas to prolong what had been a very unequal arrangement fell upon deaf ears: I now had access to a toilet with a light in it and to adequate heating, in a building with a lift!

I now began to attend Professor Wagner's weekly seminars on linguistic issues in modern French grammar. Here were gathered many of his doctoral students from abroad as well as his State Doctorate students, who were in the main French. Wagner would talk for a couple of hours, outlining problems that he had come across in the course of the week and occasionally inviting comments from the audience. We were allowed to intervene spontaneously, but we certainly did not make a habit of it and for my part, I did so only once, pointing to the oddity of *pas mal* structures with an affirmative verb and asking how best to analyse the syntax involved. The professor did not give an immediate answer, but promised to address the issue in his forthcoming grammar (presumably Wagner / Pinchon 1967), but I am unaware of any follow-up to my question.

I picked up much that was useful from these seminars, but as isolated pieces of information rather than as pieces of a jigsaw that presupposed an overarching bigger picture and could be unified into a methodological system. The Chomskyan revolution had not yet made itself felt in France – and indeed, I had not yet read Chomsky – and although the term ‘structuralism’ was much used, I was never sure of what it was intended to imply. Did it hark back to Saussure? Or perhaps to Bloomfield? Or the Prague school? It was for me a definition that lacked definiteness. Coming as I did from a historical perspective, the elasticity of the term seemed unsatisfying. When I came to Chomsky a couple of years later,⁵ I was immediately struck by the methodological precision of his transformational model, particularly as set out in *Syntactic Structures* (Chomsky 1957), and rapidly became a transformationalist. One of my subsequent students in a course on linguistic analysis once joked that my first two initials (T. G.) actually stood for ‘Transformational Grammar’. My semi-Neogrammarian thesis did not, however, require me to adopt any particular stance with regard to synchronic analysis and thus such issues were not at all pressing as far as my diachronic work was concerned.

The seminars also provided a useful opportunity to let Wagner know how I was getting on. In many universities, it has now become the norm (formal or informal) for supervisors to meet their students

⁵ It was in fact Ian Laurie (*q.v.* below) who first suggested that I read Chomsky.

(individually or in groups) once a week to check on progress and offer suggestions on where to go next. Such a procedure would have been quite unworkable in Paris, given the number of doctoral enrolments that any given professor would be supervising. It would also have run counter to the prevailing (and in my view quite justifiable) belief that students at this level are responsible for their own progress. I also accept the corollary: if a student is not capable of thinking independently and intelligently, then that student should not be in the doctoral programme at all. It is, after all, not the supervisor's responsibility to get the degree for you, nor even to turn an average thesis into an excellent thesis. The student will ultimately get all the credit and benefit – should the student therefore not provide the bulk of the input, and be the driving force in the dynamic relationship with the supervisor?

I consulted Wagner no more than six or eight times over the course of my studies, and each time got the same reply: "You're on track, keep it up!" Perhaps he was too busy to do much more, but I have no complaint to make about his decidedly hands-off approach and I am sure that my fellow-students at that time would agree with me. Wagner entrusted my future to me and both of us knew where the real responsibility lay. Times have changed, fashions have changed, but I have yet to see an honest, non-bureaucratic, purely intellectual justification of any other approach.

Time was passing and 1963 gave way to 1964 with no substantial change to our circumstances. The Embassy and the Bibliothèque Nationale remained important

poles of our existence, we had no bureaucratic hassles, we were well-pleased with our small apartment in which the 'salon' continued to meet regularly, and the big decisions (having children, submitting the thesis, looking for an academic post) were still many months away. Not that life was in any way humdrum; there were plenty of interesting diversions, including a trip to England during the cricket season and a trip to Switzerland around Christmas. The thesis was progressing and I would soon have enough material to decide upon a structure and start writing. Having heard that the Professor of French from the University of Melbourne was on sabbatical leave in London, I made a quick trip to visit him, in the hope that he might one day remember me if a vacancy were to occur in his department.

This was also the year in which my travelling companion and long-time friend Bruce Reid decided to abandon his thesis on the French symbolist poet Rimbaud and to move to England where he would make his subsequent career in Librarianship.

The tempo quickened markedly in the second half of the year. I started writing, and as various sections or sub-sections were completed, Etiennette typed them up on the Embassy's passport typewriter. Word processors and personal computers did not exist in those days and my own rather small portable machine was not adequate. We calculated that by February 1965 the finished work would be ready for submission, after polycopying and binding by the Xerox company. This meant that the examination (by *soutenance* – public defence) would probably be in April or May. Under the

French system, there is no waiting around for examiners to submit written reports: the three examiners are all present at the *soutenance* and, having retired for brief discussion at the end of the defence, return to give their verdict immediately. We assumed that my thesis would not be rejected and thus set about applying for various positions in England (for the academic year 1965–1966) or Australia (for 1966). It was clear that we were likely to have left France some time before mid-1965 and that by August or September we would have settled in somewhere else. It followed that by late 1964 we could start trying to produce our first child.

The trip to Switzerland went off as planned, although having to drive around on snow and treacherous ice imposed certain limitations on where we could easily go and what we could easily see. One evening we had planned to attend a performance of Mozart's *Die Zauberflöte*, and had left the booking process and procuring of tickets to one of the Australians accompanying us on that trip. As we were driving back to Berne late in the afternoon, we had a minor accident (which could easily have been a major one), as our car skidded on some ice and smashed into a concrete bollard, which had been positioned in just the right place to prevent us from going over the edge and down into a deep ravine. Damage to the car was not serious, however, and we managed to get back to town in time for the performance, somewhat frustrated by the *contretemps*, but really none the worse for wear. As we settled into our seats, Etiennette remarked ominously that she could see no orchestra pit, but the

full import of her observation hit us only as the curtain rose without an overture and very non-Mozartian actors began to perform (in Swiss German) what seemed to be a traditional stage play. Our frustrations mounted, and I am not sure whether we stayed to watch all of Claudel's *Le Soulier de Satin* or whether we escaped at the first interval. One way or the other it had been a most unsatisfactory day, and we returned to our hotel in need of a certain amount of consolation. Our daughter Sonya was born nine months later.

Mirabile dictu, everything continued to go strictly according to plan. The thesis was submitted and I contacted the three examiners (Professors Frédéric Deloffre, Georges Gougenheim and Robert-Léon Wagner) to see whether they wanted me to attend a preliminary interview. Only Professor Gougenheim expressed a desire to see me, and in due course an encouraging, even jolly interview ensued, at the end of which I expressed the hope that I had not disappointed him (*J'espère que je ne vous ai pas trop déçu*). He replied: "I think I will be giving you a good mark" (*Je crois que je vais vous donner une bonne note*).

I had earlier applied for a position at the new campus of the University of Adelaide and had already been interviewed by Professor-designate Ian Laurie (*q.v.* below). Shortly before the *soutenance* came the good news that my application had been successful, and that my salary would be one increment higher if I successfully completed the doctorate.

The defence took place in April. I had to speak for about 15 minutes, outlining the contribution,

which the thesis would make to the field of historical morphology studies – a speech, which I had memorised in its entirety – and each of the examiners then spoke for 45–60 minutes, evaluating the work from their own perspective. I was encouraged to intervene if any comment seemed to me debatable, but I did so rather judiciously, if only to prove that I was awake and fully understood what was being said. The verdict was finally delivered: “Worthy of the title Doctor of the University of Paris, with the “*mention Très Bien*” (the highest category) and the “*félicitations du jury*” (congratulations of the panel). Wagner later told me in confidence (“*ceci entre nous*”) that the additional accolade “*félicitations du jury*” had been unanimously agreed to by all three examiners.

It was a day of considerable rejoicing. I had acquired a new degree and a salary increment in my new job. In addition, Etiennette and I were treated to the free lunch, which Australian friends and colleagues traditionally arranged for new doctors. In our case, the members of our ‘salon’ did the honours, and much eating and drinking led to mirth, merriment, revelry and even ribaldry.

I still had to settle on a date for taking up my position in Adelaide. We were expecting our first child in September, and thus wanted to be in Adelaide a month or two prior to that happy event. I could therefore have begun work as early as June or July, but was mindful of the fact that I was still on leave of absence from the South Australian secondary school system, as recounted earlier – see above under *University (1958–1961)*. I therefore

deemed it politic to return to that system for a few months, thereby reducing the debt that I would have to repay upon my formal resignation. Consequently, I would resign on December 31st, 1965, and take up my university duties on January 1st, 1966.

Upon my return to Adelaide, I nonetheless initiated negotiations seeking to have the debt annulled. I reasoned that, having demonstrated my bona fides by returning within the stipulated period, and by serving out a further six months, the Ministry might just consider a transfer from the secondary to the tertiary sector as a legitimate continuation of my continuing service to education in the state of South Australia. And so it turned out that the debt was indeed annulled. Some time later, however, rumours reached my ears that I had been unnecessarily generous to the Ministry. It was suggested that the University and the Ministry had earlier, and without my knowledge, come to an agreement whereby (a) the University paid out the outstanding debt or (b) the Ministry agreed to forget about it. Somehow, version (a) sounds more plausible. I have never seen any concrete evidence to support the rumour, and mention it here as a mere curiosity. Now, some 45 years on, it hardly matters.

Back in Paris, preparations for our departure were in full swing. We were able to book a sea passage from Naples to Melbourne, give notice to our landlord, arrange to sell what little furniture we had, and even organise for my parents to travel to Melbourne in order to drive us back to Adelaide – a little over 700 kilometres. We even invited Professor Wagner, who

lived in our vicinity, to visit us for a farewell apéritif. He was not noted for any socialisation with his students and we did not really expect him to accept the invitation, but accept he did. We were most gratified, of course, and felt that in some small way we had “arrived”. Regrettably, we were never to meet again, although there was some desultory correspondence. He died in 1982.

Fresh Fields and New Horizons

L’homme n’est pas né pour le
repos.

Voltaire. *Candide*

We arrived back in Adelaide, staying initially with my parents until more permanent housing could be arranged. For its new staff members the university had access to subsidised rental accommodation through a government instrumentality, the Housing Trust. The rent was well below what we would have had to pay on the open market, and the house offered to us was so convenient to the new campus that we were very happy to accept it. In fact, we stayed there for ten years, before moving into a somewhat bigger house of our own.

I settled back into my old teaching job with no great difficulty, but obviously gave rather more thought to the coming year than to the present one. Even though I was not yet formally a member of staff, I was busy meeting new colleagues and even attending meetings. With the arrival of Ian Laurie and Philippe Beaussant – see below

under *Ian Laurie* – there was also a round of social gatherings and planning sessions.

On September 28th, I was scheduled to give an evening lecture at the Linguistic Society, which I had helped to found six years earlier (see below under *Henrik Gelsen*). It was early evening on that day that Etiennette gave warning of imminent signs, and I had to drive her with some urgency to the maternity hospital, some 15–20 minutes away. Having stayed with her as long as I could, I continued on to the University of Adelaide (old campus) and delivered my lecture, returning to the hospital for an hour or so afterwards. I went home and sat up all night marking student papers, finally receiving a call at about 7 a.m., announcing the birth of our daughter Sonya. Then began a series of visits to the hospital lasting for at least a week. In those days, new mothers were not immediately discharged and sent home, as has more recently become the custom.

Another big call upon my time during the latter months of 1965 was the Latvian grammar project, which Henrik Gelsen (*q.v.* below) and I had decided to undertake. Although I had put together some very preliminary material while still in Paris, we were still at the very beginning and had a lot of things to discuss. And I had to get back together with the Adelaide Latvian theatre crowd...

What little needs to be said about my teaching career at Flinders is largely covered in my tribute to Ian Laurie (*q.v.* below). The following will serve to extend the account there given, covering issues, which fall outside

the rather limited treatment of my relationship with the Head of Department.

Etiennette had begun part-time study with us in 1966, accumulating year by year further courses towards her degree. She specialised in French and Italian, with extra units in Art History and Musicology, finally graduating in 1975 with an Honours degree in French. She also found time to produce our son Sylvan in November 1968. At the time, I was at a university finance meeting, which was interrupted by the Vice-Chancellor's secretary who made the good news known to all.

By 1969, the French department was at full strength, offering a range of courses for both Ordinary and Honours degrees, as well as higher degree supervision. In addition to courses in modern French grammar, I also taught Historical French linguistics to Ordinary degree students, and offered options for Honours students in Advanced French and General Linguistics. Again, thanks to Ian Laurie I was also able to offer (under the Linguistics rubric) a course entitled "Latvian: an introduction to Linguistic Research Method". Strangely enough, the enrolments in this course over the first couple of years were one Australian, one Lithuanian and two Dutch students, but no Latvians at all! Later enrolments would tell a different story.

On the administrative side, I served for a while on the University Council and the Research Committee. Upon my election as Vice-Dean of the School (1968–69 and 1970–71, I also sat *ex officio* on the Academic Committee. The Dean was on leave for the whole of 1971, which meant that I became Acting Dean, which

involved a number of other committees dealing with appointments, promotions, finances, etc. These various responsibilities gave me very useful insights into the workings patent and latent of the university, and brought me into contact with the senior administrators and senior academics beyond the walls of my own School. I was becoming known.

As work with Henrik Gelsen on the Latvian grammar project moved ahead, I started typing up the manuscript, which made it possible to test the material on a small group of volunteers, thereby enabling us to see which parts of the presentation worked well in practice and which parts needed revision. The group met regularly once a week in our house for two or three years. Etiennette also joined us in the early stages, but, with many other things to do, she eventually decided that Latvian grammar was not her cup of tea. In due course, a series of audio tapes was prepared to complement the text of the still unpublished GML, but these tapes have never been circulated outside the groups of students enrolled in my classes. The manuscript was more or less complete by the end of 1969 and it was time to seek a publisher. A contract with Mouton was finally signed in March 1972.

It was in 1968 that I was invited by the organisers of the annual Latvian Writers' gathering (*Rakstnieku dienas*) to give a presentation in Sydney. The most memorable aspect of that occasion was my first meeting with Baiba Metuzāle (later Professor Baiba Metuzāle-Kangere, recently retired from the University of Stockholm and now living in Riga). I was impressed by the extract, which she read for us, particularly

its unconventional tone and content, its intelligent originality. I was at the time looking for a research assistant and felt that I could really do no better than ask Baiba (a graduate in French, Latin and Mathematics) to take up the position on an hourly-paid basis. Thus began an association that was to last for many years and which is still going strong. I published a more detailed account (in Latvian) on the occasion of her 60th birthday in *Baltu Filoloģija* XI(2), 2002, pp. 139–140.

That same year also saw the publication of my first academic article, a piece commissioned by Professor Edgars Dunsdorfs, editor of the émigré annual *Archīvs*, and my first attendance at a national conference (in Sydney), where I read a still-unpublished paper based on my Paris thesis. I also began to assist Professor Laurie in the supervision of a Ph. D. thesis on the vocabulary of Georges Brassens. My publication list was growing, albeit slowly, but already included items on Latvian as well as on French. My first promotion (to Senior Lecturer) came into effect at the beginning of 1970 and is briefly discussed below – see under *Ian Laurie*.

I was already looking forward to my first sabbatical leave (planned for 1972). I was planning to visit Latvia and the other Soviet Baltic republics and thought it advisable to brush up my limited and rusty knowledge of Russian. Latvia, I thought, I could manage, but Russia, Estonia and Lithuania would be a different proposition, and so I went back to the W.E.A. for an intensive summer course (1970–1971) and a follow-up year (1971). Just as well, since I had frequently to call upon Russian in the course of my month-long familiarisation tour.

Going International

Mais les vrais voyageurs sont ceux-là seuls qui partent
Pour Partir.

Baudelaire. *Le Voyage*

By the end of 1971, I had completed six years at Flinders and, under the rules then in force, was entitled to a full year of Sabbatical Leave (Study Leave) for research purposes. Most of that time would obviously be spent in Paris, but I had other plans as well. I wanted to explore the major Lettica collections in Eastern Europe and to make contact with colleagues both there and in North America. And at long last I would be able to get to Riga for the first time.

Etiennette was more than happy to get another full year in Paris, and we also held high hopes that the children would become fluent in French as a result of their protracted stay. It was thus an excited trio that boarded the ship in Adelaide just before Christmas 1971. My very different itinerary meant that I needed to travel by plane. I left a couple of days later to attend part of the Latvian cultural festival (*Kultūras dienas*), before flying on to Hong Kong and Bangkok (for vacation rather than work), and thence to Moscow, Leningrad, Tallinn, Riga, Vilnius, Helsinki, Stockholm, Uppsala, Copenhagen – and finally Paris in mid-February. I had wanted to include Tartu in my programme, but was unable to get a visa. My odyssey around the western part of the U.S.S.R. was relatively successful as far as library work was concerned, and I made copious bibliographical

notes on the holdings of a number of significant collections, but was less successful when it came to meeting like-minded colleagues. Only in Riga, where I stayed for 14 days, did I get to meet a few university and academy colleagues, among them the legendary Rūdolf Grabis and the prolific Aina Blinkena.

I was invited to give a lecture at the Latvian Academy of Sciences, and since I had with me a lecture that I intended to read later in Canada, I proposed the same subject to the Academy – a Chomskyan treatment of Latvian verbs in the debitive mood. This, it seems, did not please the authorities, and I was informed through intermediaries that “The Teaching of Languages in Australia” would be of more interest. I spent a couple of days stitching together something that might pass muster, and all was in readiness for the great day. Only then did I discover that the lecture would not be under the auspices of the Academy, but rather an initiative of the Latvian Committee for Cultural Relations with Compatriots Abroad. A far cry professionally and intellectually from what I had intended, it nonetheless went down fairly well. Everybody appeared pleased, and I was presented with a bouquet of flowers by Aina Blinkena herself. While still in Riga I recorded a page or so of an Australian author (was it Patrick White?) for English students at the Latvian State University, but have no idea what has since become of the tape.

So much was crammed into those 14 days – visits to Ministries, schools, libraries, touristic spots and of course the Committee for Cultural Relations... that much of it is now a blur. Nevertheless, the establishing of

contact with Riga and its people must stand out as a very significant milestone on the long road to my integration into the circle of Latvian scholars.

In Finland, I met Professor Valentin Kiparsky, who had studied under Jānis Endzelīns in Riga in the 1930s, and acquainted myself with the important Lettica collection in the Helsinki University Library. In Sweden, I was received by Velta Rūķe-Draviņa, professor of Baltic Studies at the University of Stockholm, and established a connection with that department which was to grow and flourish, continuing with her successors Helge Rinholm, Baiba Metuzāle-Kangere and Pēteris Vanags. The connection was strengthened by the many biennial conferences on Baltic Studies organised by her department in conjunction with the Baltic Scientific Institute in Scandinavia (of which I was later elected a member). After a day or two in Copenhagen, I arrived in Paris on February 20th. However, did I manage to remember that date? I didn't, of course, but Etienne is an inveterate diarist and here, as often elsewhere, I have raided her diaries for dates, places and other details – and one is after all supposed to acknowledge one's sources.

We were living in a not unpleasant flat in the 12th arrondissement, which was quite near the kindergarten and primary school to which the children were duly packed off. Etienne went back to working at the Australian Embassy, while I occupied myself with a not very exciting project, compiling a list of the less transparent abbreviations that abounded in any newspaper article that one cared to read. The project was destined not to lead to any resolution or publication,

since the abbreviations turned out to be as ephemeral as my interest in the subject; a more immediate goal was to attend the Third Conference of the Association for the Advancement of Baltic Studies, to be held in Toronto in May, and at which I expected to meet a number of North American colleagues and finally read the paper that had so failed to interest the Latvian Academy of Sciences. During that visit, I also wanted to reconnoitre the University of Guelph, where I had arranged a visiting appointment (in French) for the “Fall” semester. In the meantime, in March, I was able to sign a contract for the publication of the *Grammar of Modern Latvian*.

My trans-Atlantic trip was relatively successful. My paper was well-received, even by the European contingent, which included Rūķe-Draviņa (Stockholm) and Terje Mathiassen (then lecturer in Russian at the University of Oslo). I was also able to meet Jules Levin (then Assistant Professor of Russian at the University of California, Riverside, Eric Hamp (then Professor of Linguistics at the University of Chicago) and William R. Schmalstieg (then Professor of Slavic Languages at Pennsylvania State University). It turned out that Schmalstieg had acquired a serious interest in Lithuanian in circumstances parallel to my own ‘discovery’ of Latvian, and for this (or some other) reason we got on extremely well, remaining even today in semi-regular contact. There were other contacts as well, including Vaira Viķe-Freiberga (then Associate Professor of Psychology at the French-speaking Université de Montréal, who subsequently served two terms as President of the Republic of Latvia).

On my return to Paris, I did some desultory work on my French abbreviations and caught up with the progress of transformational grammar in France, visiting Professor Nicolas Ruwet at the newly-established Université de Paris VIII (then housed in temporary quarters in the Bois de Vincennes). Ian Laurie visited us at the end of June, on his way to (or back from) Cambridge and my old friend Bruce Reid, now with family in tow, also made a pilgrimage back to Paris in mid-July. Towards the end of August, I attended the XI International Congress of Linguists in Bologna. At this latter I again met both Velta Rūķe-Draviņa and Aina Blinkena, who were delighted at this fleeting suspension of the Cold War, a political barrier, which effectively prevented them from meeting together and even from seriously communicating with one another.

On September 6th, it was time to head off to Guelph (via London and Toronto) for my stint as visiting lecturer in French. My arrival could not have been more inauspicious. The young man who had been entrusted to pick me up from Toronto Airport was nowhere to be found, and I spent the next hour or more wandering around in search of my chauffeur. Finally, a message came over the public address system, requesting me to report to some point X, where he would be waiting. I did, and he was. The drive to Guelph took approximately an hour, and, finally, I was duly delivered to the student hall of residence where I would be living. Wanting to adapt as quickly as possible to the new time zone, I waited about three hours before going to bed, perchance to sleep.... I had been asleep for one or two

hours when a horrendous beeping – fire alarm, evacuate the building – roused me from my slumbers. I grabbed my winter overcoat, threw it on over my pyjamas, and ventured into the midnight chill. After about an hour of totally unnecessary waiting around – because it was merely a drill, not a real fire – we were allowed back into the building, cursing, spitting chips and thoroughly disgruntled. Given my circumstances, I was ungrateful enough to be among the loudest complainants.... Welcome to Canada! Was this the price to be paid for the irresistible invitation, which I had seen all around me since landing at the airport: Drink Canada Dry?

But that was really the end of my troubles. The remainder of my stay in Guelph was incident-free and, once I had settled into the routine of having ‘footlongs’ for breakfast, machine-dispensed sandwiches for lunch, and dinner (as from 4:45 p.m.) at the student restaurant *Der Keller* (where I acquired a still active taste for red cabbage), I entered into a serene routine that lasted throughout the semester. Different staff members invited me at different times for meals, including a notable lunch at the revolving Niagara Falls restaurant, but my timetable was actually dominated by Latvian invitations. Toronto had, after all, the greatest concentration of Latvians in Canada, and I particularly remember being asked to speak there at the Latvian National Day (November 18th) celebrations. I spoke for perhaps five or six minutes, but was rewarded by a standing ovation of equal length from the audience of some 1,000 to 1,500 people: a sensation which will surely be foreign to most junior academics in Australia,

but I lapped it up. Other guest appearances here and there were less spectacular, but at one performance in Hamilton, I recall being asked by a young lady in the audience whether I would contemplate marrying a Latvian. Having no immediate plans to commit bigamy, I replied that my circumstances did not allow for such an eventuality, thereby perhaps ruining the ambitions of the young lady in question, but I prefer to think that she and her entourage had a good laugh about it afterwards.

Other extraordinary experiences included an evening in Chicago where I was buttonholed by a not-so-friendly Latvian drunk – who apologised profusely the next morning – and having in my class at Guelph the niece of none other than the World War I German flying ace, the Red Baron. I guess that she was then in her thirties. At the end of the semester, I was chided for giving the Dean's wife a B instead of an A, and was never quite sure whether there was a not-so-subtle hint that I should change my mark, but I stuck to my guns. Any political machinations would have to be carried out at a much higher level in the academic hierarchy.

From Guelph, I began the long journey home, passing through New York (where I studiously avoided the meat market of the Modern Language Association meeting) and Boston (where I had been invited to read a paper on Latvian education). It was here that I first met Professor Valdis Zeps (1932–1996; University of Wisconsin at Madison), who became a good friend and obliging colleague. We shared a kind of way-out humour and regularly dined together at conferences in the Baltic and in North America. I was honoured to be asked by the

S.B.S. Latvian radio programme in Australia to record a mini-obituary in his memory. A more formal ceremony was held at the following North American conference (Bloomington, 1998).

My next stop was Pennsylvania State University, where Professor Schmalstieg had asked me to give a lecture on Baltic linguistics and a more general piece in which I chose to critique a recent (Chomskyan) article by Nicolas Ruwet on the analysis of French reflexive verbs. Somehow, the text of that lecture has been lost, as I discovered when I sought to use it in a subsequent *Festschrift*. Then to California, where I had discussions on case theory with Professor Charles Fillmore (University of California, Berkeley), and finally across the Pacific, stopping in Fiji for a few days to visit an old friend and colleague, and then home, where I arrived at the end of January 1973.

In the meantime, Etiennette had decided to fly back with the children instead of spending weeks holed up on a slow boat to Melbourne. They arrived in Melbourne on February 11th and I was on hand to drive them back to Adelaide the following day, in a brand new car paid for by my semester in Guelph.

Back to Basics (1973–1980)

Keep your eye upon the doughnut.
And not upon the hole.

Anon.

The period between my first (1972) and second (1980) sabbatical years was to a large extent dominated by administrative matters. After a relatively quiet beginning, the high point of 1973 was my attendance in Stockholm at the Second Conference on Baltic Studies in Scandinavia. Organised jointly by the Baltic Studies staff of the University of Stockholm and the Baltic Scientific Institute in Scandinavia (*Baltiska Institutet*), this was my first European conference, of which ten more were to follow under the same auspices, until the “Stockholm régime” was replaced in 1995 by a broader, rotating European structure, initiated through the vigorous efforts of Baiba Metuzāle-Kangere. The earlier Stockholm conferences enabled me to renew some previous connections and to make a number of new acquaintances, notably Kārlis Draviņš and Fanny de Sivers. Smallish delegations from Latvia also attended, although somewhat sporadically. Draviņš had been active in researching older Latvian texts and, although I did not know it at the time, I was ultimately to follow him down much the same path.

Otherwise, it was business as usual. We had returned to the same government-subsidised house – my parents having lived there during our absence in Europe – and again enjoyed the convenience of living barely a kilometre

from the campus. Etiennette resumed her studies, which were by now well advanced, and I continued teaching modern French grammar and Historical French Linguistics. The children were enrolled in a nearby primary school, and the world appeared, for once, to be particularly well-organised, but such serene periods are destined to come to an end sooner rather than later. My teaching load was not particularly onerous, my administrative duties were relatively light and I made use of these favourable circumstances to finish revising my thesis for publication.

It was towards the end of the year that I was approached to seek election as Dean of the School of Humanities for a three-year term (1974–1976). By now, I felt sufficiently experienced and confident to put my name forward. I was well-versed in School politics (which had not yet become a blood-sport) and calculated that I could command a majority of votes at the School Board, where most of our academic decisions were taken, at least in the first instance, pending approval from higher levels.

I was duly elected and (in theory) took up my post on January 1st, 1974. In fact, I was out of the country at the time, giving advanced grammar classes in New Caledonia to a contingent of Australian and New Zealand high school teachers of French. This was my first extended stay (four weeks) in a tropical environment, and, as such, was quite interesting, since the islands of New Caledonia have their own traditional culture, overlaid of course with a long history of French involvement. On the other hand, my classes (which began at 7:30 a.m. and were styled *réveil linguistique* – ‘linguistic reveille’) were simply

recapitulative of the topics which I normally taught to my third- and fourth-year students at Flinders and thus did not demand enormous preparation or pose any new challenge, other than that of being semi-compos at such an ungodly hour. The reveille in question was a buglecall for the instructor far more than for the audience, which displayed considerably more youthful vitality than I could easily muster.

Classes began at cock-crow, I discovered, in order to accommodate a three-hour lunch-break to protect the palefaces from the oppressive midday heat and humidity. Activities – usually cultural excursions – resumed later in the afternoon, and evenings were spent at the bar of the air-conditioned four- or five-star hotel where we were accommodated. I believe that it had previously been a Club Med resort, and certainly conditions within were much more comfortable than those without.

There was a genuine joviality between the ‘students’ and the instructors, but this did not extend to the French establishment on the island. There was an ongoing tension stemming from French nuclear testing on Pacific atolls and numerous robust exchanges resulted. The Australians and (particularly) the New Zealanders accused the French of ecological vandalism and of polluting large tracts of what had been until then a pristine environment. French officials replied, stating that the tests were completely safe, that the environment would soon revert to its former state, having suffered no long-term damage. The Antipodeans countered with a question: “In that case, why doesn’t the French government conduct the tests in metropolitan

France?” Officialdom then changed tack, accusing the ‘students’ of being ignorant foreigners, unfamiliar with the historical-cum-geopolitical necessity for France to modernise its nuclear deterrent. To this was added a charge of lack of sympathy, amounting to disloyalty to the very cultural ethos, which they as foreign teachers were supposed to espouse and promote. And further – what kind of civility is it so to revile your hosts, what kind of gratitude are you showing to the government which is paying a hefty proportion of your expenses as well as covering the organisational costs of the monthlong training session that you are now enjoying?

Where does one go from such a mix of attempted bribery and not overly subtle bullying? I cannot blame them for following me to the hotel bar.

By the end of January, I took up the Deanship and looked forward to a peaceful, non-confrontational term of office. Although there was no great homogeneity of world-view or political persuasion around the Board table, the issues of the day (nuclear disarmament, Australia’s involvement in the Vietnam war and opposing capitalist and Marxist orientations) were not matters that our Board was empowered to debate or resolve. Only if the underlying discord were to spill over into properly academic questions (assessment methods, student power and the like) could one expect torrid and acrimonious exchanges at our monthly meetings. And that is precisely what occurred at the end of the second trimester of 1974.

It was at the neighbouring School of Social Sciences that unrest first manifested itself. Certain elements of

the student body there were unhappy with a decision by the History discipline to require a formal examination in the First-Year subject – History I. Rather than leave the matter to sympathetic staff at the Social Sciences Board (where defeat was a foregone conclusion), they chose confrontational direct action and physically occupied a staff lounge in the School of Social Sciences on the last evening of the second trimester. This timing meant, of course, that their action would not become common knowledge until the following Monday, and I was completely unaware of it when I left on the intervening Saturday on four weeks of conference and fieldwork leave, leaving my deputy to mind the shop.

The occupation might very well have been brought to a swift conclusion if the Central Administration (the body responsible for campus security) had acted quickly and decisively by calling in the police to eject the trespassing students. However, in view of the absence overseas of the Vice-Chancellor, it was deemed prudent to contact him and to ascertain his views on how best to proceed. I have no knowledge of the ensuing discussion, but it must be assumed that agreement was reached to adopt a softly-softly, hands-off approach rather than risk aggravating the situation. Be that as it may, the police were not called in.

Meanwhile the sit-in protesters abandoned the staff lounge and occupied the central administration building instead. This was a dramatic escalation in the visibility of the protest, and what had begun as a trivial inconvenience to the staff in Social Sciences now had the potential to cripple the operations of the entire university.

The new, high-profile occupation was accompanied by a ransacking of files, and the Vice-Chancellor (an American) was preposterously accused of working for the U.S. Central Intelligence Agency (C.I.A.), since some of his research work had been supported by grants from the U.S. military. This was quite a reversal of form, since it was traditionally the conservatives who accused the leftists of being part of some kind of international conspiracy, but it was indicative of the way in which the original grievance had given way to a grandiose onslaught on conservative apologists and the power structure of the university. It was as if the protesters now saw themselves as ushering in “The Revolution”, but their spark failed to ignite any sympathetic conflagration beyond Flinders. Nonetheless, the fall-out from their activism was to bedevil academic relations and policy-making on campus for a number of years.

After the best part of four weeks, the building was recaptured in a frontal attack mounted by staff members from various parts of the university. The protesters were put to flight, seeking escape by the various ground-floor doors and windows. The occupation had finally been brought to an end, and the whole sorry episode was over just a few days before my return. Having played no role in the proceedings, I was left to pick up the pieces.

Internal disciplinary proceedings were implemented against the protesters, and the ring-leaders were suspended from the university, but no charges were brought through the courts.

The occupation inflicted substantial damage on the standing of Flinders University. As one of the youngest

universities in the country, we were frequently the butt of patronising or supercilious commentary from the older universities, anxious to maintain their own elevated position in the pecking order. Even certain members of our parent, the University of Adelaide, occasionally indulged in a similar kind of point-scoring, and there was as a result some devaluing of our degrees in the eyes of certain employers and elements of the general community, but there can be little doubt that within the university it was the School of Humanities that suffered most, even though it had had no direct role in the occupation and had been represented in the raid that brought an end to the sit-in.

All the other Schools were inherently conservative, in the sense that their teaching and research were the top priorities, far outweighing any desire to bring about systemic change. A similar mind-set prevailed also in the Central Administration, but the School of Humanities was a horse of a different colour, in spite of the minority status of the radical bloc. By and large, however, the Humanities conservatives were not averse to discussing matters raised by the radicals, such as assessment procedures and new syllabus proposals. They were even prepared to support certain less extreme radical initiatives. Nonetheless, there was now a palpable tension at Board meetings, fuelled, on the one hand, by the rantings of a reactionary lunatic fringe and, on the other, by the radicals' unwillingness to adopt pragmatic compromise and thereby avoid or minimise provocation of the higher echelons, which had – and sometimes used – the power to nullify decisions made at a lower level. It should be noted

also that in those days a Dean of School had no executive power and was at best a *primus inter pares*. In Humanities, the *pares* element of that description was taken rather more seriously than the *primus*.

This state of affairs meant, of course, that I had a difficult time gaining approval at the Academic Committee for numerous decisions of the Humanities Board, which was increasingly viewed across the university as lacking in intellectual rigour and by some as ideologically unsound, possibly as part of a global leftist conspiracy. There was a clear breakdown of trust, and for some years, the School of Humanities had to labour under the opprobrium of “academic irresponsibility” heaped upon it by the other Schools and the Central Administration. It became more difficult to gain approval for new syllabuses and assessment procedures, particularly those relating to the more radically-oriented departments. In matters of research grants, staff promotions and the award of tenure, elements of scepticism and distrust were never far from the surface. A Worker-Student Alliance was formed by some of the radicals, perhaps inspired by events in France during the academic and industrial turmoil of May 1968: this, too, undermined confidence in the School of Humanities, even though the Alliance did not last very long after the Occupation.

The whole saga had begun ostensibly as a protest against examinations in History, and there was one last gasp of this issue, which had otherwise faded into the background. On the morning of the day scheduled for the end-of-year History examination, the university was

advised by a local television station of an anonymous telephone call, stating that a bomb had been planted in the examination room, set to explode some time during the examination. The entire top brass of the university, including the Deans, was immediately summoned to crisis talks, even as a team of experts began a thorough search of the hall in question. The objective of the bomb threat was obviously to force the university to cancel the examination or, secondarily, to intimidate students into non-attendance. The television station (to the best of my knowledge) refrained from broadcasting news of the threat, thereby putting paid to the secondary objective, and a thorough search revealed that there was no bomb in the building – as expected, the threat was a hoax, and it was decided to proceed with the examination, which was well-attended and passed off without incident. Little or nothing has been heard of the issue since.

On my 1974 promotion, see below, under *Ian Laurie*.

Comparatively speaking, 1975 was almost uneventful as far as university politics were concerned. Several noteworthy events stand out, however, on the academic and personal fronts. This was the year in which my thesis was published (Fennell 1975), as well as the year in which we finally abandoned the subsidised housing (which had served us so well for some ten years) in favour of our own house, which was to be a continuing drain on our resources (although not intolerably so) for the next 25 years. It also marks my meeting with Professor James D. McCawley (1938–1999), a leading proponent of Generative Semantics (as opposed to Chomsky's Generative Syntax). I recall a dinner with

the McCawleys, at which the conversation revolved around Chinese cooking rather than linguistics. We still treasure his recipe for *Cha Siu* – pork with an aniseed glaze. We did, of course, exchange views on linguistic matters, but without becoming confrontational. In any case, my own involvement with Chomskyan syntax was drawing to a close. I had very much taken to heart Chomsky's remark in *Syntactic Structures* (Chomsky, 1957, 56): "It is when we find that simplification of one part of the grammar leads to corresponding simplifications of other parts that we feel that we are really on the right track."⁶ On the one hand, it seemed to me that ongoing work in generative syntax, rather than adhering to that admirable maxim, was moving inexorably towards increasing complication. On the other hand, my earlier involvement with diachronic studies had begun increasingly to re-assert itself, with the result that my subsequent publications reflect a historical rather than a synchronic orientation. Nonetheless, I still like to see my historical work as incorporating a synchronic element. Many statements of the earlier grammarians of Latvian seem to me better interpreted by reference to their contemporary environment, rather than by dredging up potential justifications from the Neo-Grammatical accumulations of a real or imagined proto-Baltic inheritance.

In particular, the Latin tradition seemed to me to have been very much underplayed in analysing the "oddities" which abound in the works of early Baltic-

⁶ Cited from the fifth printing, 1965.

German writers on Latvian grammar. Commentators rightly pinpointed the pervasive influence of German, but also criticised those earlier authors, somewhat excessively in my view, as having an inadequate grasp of Latvian. To be sure, there were gaps in their knowledge, which manifested themselves in various instances of non-idiomatic usage, but more strikingly in a widespread propensity to unsound theorising in phonology, morphology and syntax. On closer inspection, however, the source of their theoretical claims turns out to be a slavish adherence to the dictates of Latin and Latinate “universal grammar”. This is hardly surprising in view of the prevailing linguistic orthodoxy in central and western Europe (including Germany!), in which Latin was seen as the pinnacle of linguistic (and even logical) organisation, a model to which all other languages should conform or be made to conform. What is surprising, however, is the relative silence in the literature on this fundamental force in the elaboration of early Latvian grammars.

Other factors, too, played an important role in my conversion back to historical linguistics. One such was the inaccessibility to Soviet scholars of old texts, such as the treatises of Rehehusen and Einhorn; another was the Soviet demonisation of early Baltic German work as being essentially anti-Latvian, and yet another was the concomitant decline of proficiency in deciphering the hand-written version of *Fraktur*, as, indeed, the relegation of Latin to merely peripheral status in the education of new generations of Latvian linguists. In these various ways, I thought, my status as an outsider

would enable me to promote the study of older texts, both by making them much more readily accessible, and, indeed, intelligible – *cf.* my bilingual presentation of a number of old grammars and my publication of old lexicographical material, previously available in manuscript form only – e.g., Fürecker and Depkin.

These, then, became my principal research concerns as from the mid-1970s, reflected in the nature of my publications from 1976 onwards and in my conference papers. I participated regularly in A.A.B.S. conferences in North America and in the Stockholm conferences of the Baltic Scientific Institute in Scandinavia. I also accepted invitations to read papers at a couple of conferences in the Soviet Union: the Third and Fourth All-Union Conferences on Baltic Linguistics (Vilnius, 1975 and Riga, 1980).

My semi-regular visits to the Baltic gave rise to a certain suspicion on both sides of the Iron Curtain. In Australia, there were those who inclined to the view that I was a Soviet sympathiser (a view which, as far as I can determine, was not shared by the émigré communities in North America or Scandinavia), whereas authorities in the Baltic States kept a watchful eye on my activities, in case I turned out to have an anti-Soviet agenda. Logically speaking, it is impossible that both sides could simultaneously be right, although it is quite possible that both sides could simultaneously be wrong, as was indeed the case. I was, and remain, a simple linguist / grammarian: there is no room in scholarly endeavour for those who have axes to grind, or those who have subterranean motives.

In Australia, there were sometimes other criticisms as well. The Bible (John 4:44) states that “a prophet hath no honour in his own country”, and as a comment on human nature such a view may not be totally inaccurate. Some time after the Flinders sit-in, in the pages of a wide circulation Australian newspaper, there appeared an article pouring scorn on several research projects, which had been approved for Federal Government financial support. Whether the article in question reflected a traditional, deeply-rooted antagonism towards intellectual endeavour for its own sake (as sketched in passing in the *Prolegomenon*) or whether it was a thinly-veiled attack on Flinders University, and particularly its School of Humanities, in the aftermath of the above-mentioned student occupation⁷, remains unclear, but in either event it must be seen as pandering to populism, not without a hint of malice.

One might write the whole silly saga off as an isolated aberration, were it not for the fact that in recent years (since around 2005) a parallel narrowness has emerged in the policies of the Federal Government itself, concerning the research areas to which it is appropriate to grant preferential support. Suffice it here to say that historical Latvian linguistics is not among the Government’s top priorities, as it moves ever closer to a “command economy” approach to research funding.

In any event, I had a different issue to be concerned about. The publishers of *A Grammar of Modern Latvian*

⁷ Two of the three researchers pilloried (our distinguished Professor of English and myself) were Flinders Humanities staff members.

had been taken over by another firm, which had agreed to honour existing contracts, but, as delay succeeded delay, I began to wonder whether the book would ever see the light of day. Friends and colleagues often asked when the work would be coming out, and I was reduced to replying that it seemed to have got stuck somewhere in the pipeline and that I had no information on the likely publication date.

In the meantime, Etienne, who had been beavering away at her studies since 1966, completed her B. A. (Honours) degree in French (1975) and her teaching qualification (Diploma of Education, 1976), thereby becoming licensed to embark on a 20-year career of High School teaching. Her comments on the year of study for the Diploma are unprintable, and differ little from the conclusions I had reached some fifteen years earlier. The lot of South Australian secondary teachers was not a happy one, and indeed became increasingly unhappy as socially-inspired ineptitude became ever more common in the administrative circles of both public and private education, white-anting any pretence to academic rigour or intellectual foundations through a credo of (unearned and undeserved) respect for the rights of pupils – the right to be lazy, and / or disobedient, and / or disruptive... the list goes on. There were perhaps some rare satisfactions to be had: a couple of her students have in fact gone on to higher things or more interesting careers, but such instances have been extremely rare. On several occasions, she has been heard to remark that teaching in the middle years of secondary school was an infernal hybrid of baby-sitting and lion-

taming. It will come as no surprise, therefore, that she was more than happy to help the Flinders University French staff with regular part-time assistance, a role, which she has maintained even after formally retiring from the teaching profession. Here she found, and continues to find a more congenial student cohort and more stimulating colleagues, although the sabotage wrought upon the secondary system is becoming increasingly evident in the tertiary first-year intake.

My first full term as Dean of the School of Humanities was due to expire at the end of 1976, with an election scheduled towards the end of that year to determine the succession. At the instigation of a number of colleagues, I allowed my nomination to go forward, as did one other candidate. My opponent was something of a maverick, whose commitment to academic ideals was very much eclipsed by his administrative ambitions, and, after a little discreet research, I was confident of carrying the day. I was in fact re-elected with a comfortable majority, but the occasion was marred by the paranoid, totally unnecessary and counter-productive machinations of elements of the lunatic right, who, without my knowledge or consent, had prevailed upon the right-leaning Deans of two or three other Schools to attend the meeting in order to vote for me. This was perfectly legal, but caused me considerable embarrassment, in that it broke a long-standing tradition of non-interference in the affairs of other Schools and could lead some to believe that I had engineered the event myself. With their characteristic ham-fisted approach, they had merely managed to shoot themselves

in the foot, and in the process make my fence-mending tasks even more difficult. But I shall not dwell here upon the travails of the Deanship, which were by and large the same in 1977–1979 as they had been in the previous three years.

Academically speaking, I continued my regular association with the A.A.B.S. conferences in North America and the Baltic Institute / University of Stockholm gatherings in Sweden. These continued to be a source of inspiration, as I was regularly able to meet new colleagues and receive feedback on my foray into 17th-century grammarians of Latvian, particularly the work of J. G. Rehehusen, who is credited with having written the first Latvian grammar, published in 1644, but probably compiled some 15 years earlier. In fact, the most noteworthy events of the latter half of the decade related to teaching and research much more than to the distractions of administrative matters.

In addition to my regular papers for international conferences on Baltic Studies, I was also involved in teaching special courses in Latvian. In one form or another, such courses ran for 35 years (1968–2002): a more detailed account of their structure and availability was recently published in *footprints*.⁸ Initially the courses were available to Flinders students only, but on the persistent urging of Baiba Metuzāle-Kangere (then resident in Melbourne) a mechanism was put in place to make them available also to students of the

⁸ *Footprints: Latvians in South Australia* / ed. Bruno Krūmiņš *et al.* (Adelaide: Latvian Association of South Australia Inc., 2010). See pp. 155–159.

three universities which existed in Melbourne in the late 1970s. The Flinders offerings concentrated on language alone, but the Melbourne programme was able to include history and literature as well, thanks to the unremunerated assistance of Prof. Edgars Dunsdorfs and Dr Kārlis Ābele Jr., both of them Melbourne Latvians. I remained responsible for the language lectures, 27 per year, delivered in nine tranches of three hours on Saturday mornings (0900–1230). A singularly unfortunate consequence of this arrangement was that, for over 20 years, I had to get up around 4 a.m. to catch the Melbourne flight. After the lectures, a number of students and I usually repaired to a local pub for lunch, after which I was driven to the airport for my return flight, during which I not infrequently dozed off, notwithstanding my otherwise regular inability to sleep on aeroplanes. I must also express my gratitude to the Australian Latvian Federation (A.L.A., subsequently L.A.A.J., the Latvian Federation in Australia and New Zealand) for its generosity in covering my airfares. Without this assistance, the Melbourne programme would simply have been impossible.

It was also in the 1970s that the Latvian community in Adelaide began to lobby for the recognition of Latvian as an optional subject at the Matriculation examination, the Year 12 (end of secondary schooling) assessments, on the basis of which University Entrance scores were determined. After all, if German immigrants could use German as a qualifying subject, and French migrants could use French, then it could seem anomalous that a parallel opportunity was not available

for Latvians (or Lithuanians, Russians, Ukrainians, etc.). The reasoning was perhaps a little opportunistic, seeing that French and German had been optional subjects in the Australian secondary system for a very long time, and had not been introduced to cater for any migrant demand, but rather for their value in broadening the cultural horizons of largely monoglot Australians. Be that as it may, the aspirations of a number of smaller linguistic communities found expression at a time of significant change in the thinking of many politicians and senior public servants and educators. The policy of expecting immigrants to lose their earlier identity and, over time, to become carbon copies of the Australians around them, i.e. a policy of assimilation, was giving way to a policy of multiculturalism, in which immigrant communities would be encouraged to maintain their cultural heritage and language, and even to pass on elements of cuisine, of costume, of festivities, of music, etc. to the Australian community at large – not that language would be anywhere near the top of such a list.

It was in such a political context that the competent authorities acquiesced, rather more readily than one might have imagined, to the requests of Latvians, Lithuanians and others, although some objections were indeed raised. “There will be too few candidates to justify the considerable expense involved.” “Standards will be jeopardised in the absence of ‘properly’ trained teachers and expert examiners.”

There was a long-standing requirement in South Australia that the Chief Examiner of any Matriculation subject must be a University person and in the days

when Matriculation was in effect a University Entrance examination there was a fairly obvious rationale behind the rule. It was precisely because of this rule that I was called upon to take an active part in discussions and negotiations and ultimately to become the Chief Examiner for Latvian. It was not an overly burdensome task in itself, but matters were not allowed to rest there. There were other communities that were unable to find a willing university person from among their ranks and they soon began beating a path to my door, irrespective of my knowledge or ignorance of the language involved, and thereby putting me in an awkward dilemma. If I were to refuse their requests, their language would not be accepted as a Matriculation subject. If, on the other hand, I were to agree, I would be violating the spirit, if not the letter of the rule. Since there was no secret about what was going on, and since the Examinations Board itself was probably responsible for putting my name about, I agreed to act in a figurehead capacity, on condition that I had competent advisors to do all the work, and suddenly I found myself (simultaneously) Chief Examiner for Latvian, Lithuanian, Russian and Ukrainian. I relinquished all four posts as soon as the rule was changed a few years later.

I was elected to the Australian Academy of the Humanities in 1978, much to my surprise since such procedures were highly confidential and prospective Fellows were never told that they were under consideration. Nevertheless, I now had a plausible explanation for a number of telephone calls over the previous three or four years. A senior colleague from the

University of Adelaide phoned me once or twice a year to enquire how my work was going, and expressed special interest in the *Grammar of Modern Latvian*. Although nothing could be revealed, it seemed that I was being sounded out, as my anonymous proposers pondered over the appropriate time to put my name forward. A belated thank you, George, and (probably) Ralph!

It had seemed to me for some time very regrettable that Antipodeans with a serious interest in Baltic Studies had no academic forum in which to meet like-minded colleagues and exchange ideas – a forum which could serve to enhance the very low profile of our chosen areas of specialisation and to attract new, younger talent to a field which had by and large been the province of an older generation of scholars, trained in Europe before the Second World War. The geographical isolation of Australia also made it rather difficult (and expensive!) for Balticists in The Great South Land to benefit from the opportunities provided by the A.A.B.S. in North America and the University of Stockholm / Baltic Institute gatherings in Sweden. There was a real risk if nothing were to be done, that, along with the passing of the older generation, we stood to lose a considerable pool of expertise and witness even the demise of interest in Baltic Studies generally – and this in a country that had welcomed so many refugees of Baltic origin in the aftermath of World War II.

While the A.A.B.S. was obviously the inspirational model, one could hardly hope to replicate it in Australia, where resource persons were so few. We would never be able to achieve the critical mass necessary to get such an

ambitious undertaking off the ground. Nor should we be seen as wanting to establish a rival organisation in areas that called for unity and collaboration rather than factionalism and competition. With all the above in mind, I began discussions with a number of potentially interested people. Not everyone shared my enthusiasm for the project, but real support emerged in the person of the young Adelaide Latvian psychologist Aldis Putniņš (*footprints*: 238–239). We had many useful discussions together, discussing possible structures, the feasibility of various competing aims, the likely make-up of our putative membership, communication strategies. We trawled the staff lists of just about all the universities and tertiary-level colleges in Australia and New Zealand, looking for likely names to include on a provisional mailing list, and, of course, spread our message as widely as possible by word of mouth.

Ultimately, our preferred option was to establish a smallish, regional organisation, which could either stand alone or seek recognition from the parent A.A.B.S. as an affiliated sub-branch. The inspiration for the affiliation mode came in fact from Canada, which presumably faced the same issues as ourselves. Their response was to found the Canadian branch of the A.A.B.S. under the umbrella of the American organisation. This latter option was in fact also my own preference, but we were far from ready to push that view, since the organisation remained merely a twinkle in the eyes of its potential progenitors. Thus, the seeds of an Australasian forum were sown the late 1970s, but the story of their germination and flowering belongs to the following decade.

In 1979, I was due for a further year of sabbatical leave, but for a number of reasons I arranged to postpone my entitlement until 1980 – quite fortuitously, as it turned out. For the children, then aged 14 and 11, it meant another year in Paris and consolidation of their fluency in French. For Étienne it meant a life of leisure, of going to things and of simply wandering about, since she chose not to seek re-employment at the Australian Embassy. For my part, there was much to do on the Latvian front, much more than I had expected. We also managed to squeeze in a couple of car trips – one southwards to Italy (notable for our having to sleep one night in the car because all the hotels were full), and the other eastwards to Germany where I had colleagues to meet and libraries to visit (Münster, Heidelberg, Marburg).

News had come through from the publishers that the *Grammar of Modern Latvian* had been printed and was now ready for proof-reading. I requested that they send all the material to my Paris address, and this they did, all xxxii-1370 pages of it, along with my original typescript, enough to occupy me for the best part of three months. It was painstakingly slow work, but, having waited so long for this moment, I was not about to complain (publicly at least). And so I sat, and sat, and sat, checking diacritals, punctuation and fonts. The book was being printed in Hungary, which meant that I could not rely on either their Latvian or their English: every letter had to be checked. Nonetheless, I must congratulate the typesetters for a job well done. Although there were quite a few errors, I was able to send the corrected proofs

back within three months, and had at last a little time to think of something else. Had I been in Australia, with numerous teaching and administrative duties demanding regular attention, who knows how long the corrections might have taken? A new Dean had been elected late in 1979 to succeed me, but, even so, there would have been no shortage of routine work.

The immediate priority now was to finalise my paper for the Georgetown A.A.B.S. conference, before flying off to Washington to present it. Returning to Paris a week later, I was finally able to turn my attention to the work that I had originally envisaged for my year in Europe. Having re-oriented my research interests a few years earlier towards the study of earlier linguistic texts, particularly 17th-century grammars, I had come to realise that it would be a particularly useful exercise to re-publish a number of these, with English translation and extensive commentary, thereby making them more widely accessible and bringing them back, after many years of neglect, to the attention of my Baltic linguistic colleagues. Thus, in order to begin at the beginning, I needed to work on the *Manuductio ad Linguam Lettonicam...* of Johann Georg Rehehusen. It was particularly important to re-publish this work, since it was extant in only one known copy, held in Sweden (Uppsala University library, Rar. utl. 45), and thus all but inaccessible to scholars working in the Soviet Union. I had located a small, quiet municipal library quite close to our flat in the 12th arrondissement. It had no Lettica holdings to speak of, but it did have some good Latin and German dictionaries, quite ample for my immediate

needs. I made good progress during the summer, or rather until the corrected proofs of the *Grammar* arrived back from the publishers.

Just in case I had missed something during my first reading, I re-read the work in its entirety, and was most relieved to find that it was almost perfect – just a few trivia remained to be put right. After a quick trip to Riga for another conference, I sent the material back for the last time, happy to have completed my part in the proceedings. I was now able to wash my hands of the whole sorry ten-year saga and assume bragging rights as the proud father-to-be of what was (and is still) the most comprehensive synchronic treatment of Latvian for English speakers. It is a sobering reflection, and a sad commentary on the new-found global ethos of recent years, to suspect that, five or ten years later, the *Grammar* would perhaps not have been published at all. Too long, too expensive and, above all, no market. In some ways, the extraordinary delays in publication may well be attributable to the onset of this kind of thinking.

In my few remaining weeks of leave, I returned to Rehehusen and the local municipal library. For obvious reasons, I was also led to give rather serious thought to where I might seek to have it published.

“All good things”, they say, “come to an end” and it was soon time to return to Adelaide and to pick up the threads of my more French-oriented teaching at Flinders and my Latvian teaching in Melbourne. I flew back through Riga and Moscow in late November, while the rest of the family took a more direct route a month later.

Fin de siècle (1981–2002)

The old order changeth,
yielding place to new.

Tennyson. *Morte d'Arthur*

The term *fin de siècle* is used, more often than not, with a rather negative connotation, invoking decadence in the arts and a somewhat insalubrious moral climate. I use it here in a purely literal, chronological sense, since for me the 22 years in question contained many more positives than negatives. It was a period of intense work and burgeoning recognition, during which I felt that I had come of age, so to speak, symbolised in a way by the granting of honorary membership of LAMZA (Latvian-American Association of Academics and Scientists) in 1980 and my election to the Baltic Scientific Institute in Scandinavia (*Baltiska Institutet*) in 1981.

My first year back in Australia was characterised by a momentum, which, as it turned out, was to continue and even increase during the ensuing two decades. Apart from my normal load in the French department, I had also to prepare and deliver my Latvian lectures in Melbourne (as also at Flinders). Spare time was devoted to preparing the case for a Baltic Studies Association in Australia (with the valuable assistance of Aldis Putniņš), enlisting what support I could through mail and personal campaigns. The goal was to organise a First Conference on Baltic Studies in Australia, at which the organisational proposals could be floated, discussed and ultimately voted on by as broad a spectrum as possible of

Baltic academics. And since there was to be a conference, there was also a paper to be prepared, in addition to my contribution to the 1981 Stockholm conference, not to mention attempting to complete my work on Rehehusen.

It was in mid-March 1981 that I received my author's copies of the *Grammar of Modern Latvian*. Ten years after the submission of the manuscript, here at last was the finished product and I made sure that my colleagues got to hear about it. Although their enthusiasm could hardly be expected to match my own, I relished the opportunity to disperse the clouds of doubt, which for some in the Latvian community as well as in the university itself had attended the project almost from the beginning. Nor was I unduly upset by a horrendous series of typographical errors (vol. 2, p. 658) which, I hasten to add, had crept into the text after my laborious double proof-reading the year before. There was also a practical reason for my elation – having the book available in published form meant that I could henceforth do away with the excessively bulky typescript version, which my students and I had previously been forced to use.

It was also at about this time that computing and electronic word-processing facilities became widely available at Flinders, and the enormous significance of this development for my Latvian work was immediately obvious. From now on, I would be able to provide publishers with camera-ready copy, thus drastically reducing the time and effort, and therefore also the cost of having my work published. Ten-year delays and the need for substantial subventions simultaneously became a thing of the past, thereby greatly enhancing my chances

of being able to publish my rather esoteric material. A few years later, the advent of laser printers would add a significant qualitative dimension to the camera-ready option, but in the absence of psychic gifts I was perfectly happy to proceed with the more rudimentary procedures already at my disposal, and I felt much more confident about the fate of my work on Rehehusen, which I was able to complete in the course of 1981, before moving on to a similar treatment of the grammatical fragments of Einhorn and Büchner, both being manuscripts stemming from the middle of the seventeenth century. But where was Rehehusen to be published?

The long-contemplated First Conference on Baltic Studies in Australia was in due course scheduled for late January 1982. It was to be held over two days at the Latvian House in Melbourne, partly because Adelaide would have been a much less central venue for participants from the eastern states and partly because, through the good offices of Professor Edgars Dunsdorfs and other Melbourne colleagues, we were able to use the Latvian House and its facilities free of charge. I vividly recall arriving early at the venue, wondering whether anybody other than those who had promised papers would actually turn up, particularly in the light of rumours circulating in some paranoid quarters that the conference was merely a front for Soviet influence over Australian Baltic communities. I need not have worried – there was a very respectable turnout from Melbourne, Hobart and Adelaide, even if, regrettably, Sydney was somewhat under-represented. Strangely and sadly that imbalance has perpetuated itself in the years since the First Conference.

Papers were read and discussed, and an enthusiastic ambiance was created; for my part, I was looking forward to the business session with which the conference was scheduled to conclude, since this would be the moment of truth, when the proposal for an Australasian⁹ Association would be debated and voted on. There was little doubt that the gathering would favour the establishment of a cooperative framework, but would this be a stand-alone antipodean initiative or would it seek accreditation as a branch of the Association for the Advancement of Baltic Studies established in North America some fourteen years earlier? My own preference was firmly for the latter, since no conceivable purpose could be served by cutting ourselves off from a prospering international organisation of kindred souls, with which it would be foolhardy and even vainglorious for us to attempt to compete.

There were those who favoured the stand-alone option, not, I think, because of any distaste for the “American Way”, since in those Cold War days Baltic communities in Australia were by and large staunchly pro-American, but perhaps because of an (in my view) exaggerated nationalism, or, less kindly, because of the “big fish in small pond” syndrome. When the session chairman, Professor Jānis Priedkalns, finally announced that the meeting favoured the creation of an Association which would seek accreditation from the North American A.A.B.S., as the Australasian Chapter of the Association for the Advancement of Baltic Studies, it

⁹ This term was proposed in order to include colleagues from New Zealand.

came as a great relief, not only to me, but also to those of my colleagues who over the previous couple of years had tirelessly supported the internationalist way forward. I thank them all, and Aldis Putniņš in particular, for their belief in the standing of the Baltic academic community in Australia. That standing survives to this day, and under new president Delaney Skerret the future remains bright. Among other things, A.A.B.S. (Australasia) has afforded me the privilege of working with local colleagues such as Edgars Dunsdorfs, Fricis Gailītis, Jānis Priedkalns, Algimantas Taškūnas, Uldis Ozoliņš, Edward Reilly, Andrew Blumbergs, Kristina Brazaitis, Delaney Skerrett and others too numerous to mention.

But the establishment of A.A.B.S. (Australasia) came as a boon in yet another way which I had not previously foreseen. It occurred to me that my ongoing programme of publishing or republishing old texts would first and foremost provide the material underpinning for my lectures on the history of Latvian grammatical writing, and that therefore I really needed to look no further than my Latvian colleagues in my quest for a publisher. Thus the Latvian Tertiary Committee was established in Melbourne, not as part of A.A.B.S., but certainly in parallel with it, with Professor Edgars Dunsdorfs as its leading light. In this way, it came to pass that after the *Grammar of Modern Latvian*, my next nine books on Latvian were published by the Latvian Tertiary Committee, an arrangement which lasted until after the breakup of the Soviet Union and the re-establishment of Latvian independence. Since it then became possible

to publish in Latvia, I entered (c. 1996) into an arrangement with the Latvian Academic Library, then a branch of the Latvian Academy of Sciences, but now a branch of the University of Latvia. Under one name or the other, all my subsequent books have appeared with the Library's imprint, and camera-ready copy has remained the key to their timely appearance. My thanks to Edvīns Kārņītis and Venta Kocere, successive directors of the Library, for their assistance and encouragement.

Thus 1982 saw the publication in Melbourne of my work on Rehehusen and of the Einhorn and Büchner fragments; 1984 my presentation of Dreszell's grammar and 1987 that of Langius' grammatical appendix. In 1988 and 1989, my treatment of Mancelius' *Lettus* and *Phraseologia Lettica* likewise saw the light of day. These works were followed by a concordance to Langius (1991) and a republication of Adolphi's grammar (1993). The period in question also gave rise to a number of articles on related topics in the *Journal of Baltic Studies*, *Die Sprache*, *Lingua Posnaniensis*, *LPSR ZA Vēstis*, *Baltistica* and *Ceļi*, as well as in the A.A.B.S. (Australasia) publications *Baltic Studies in Australia* (I and II), of which, although listed as co-editor, I was in fact the sole editor. I also contributed to the 1990 *Festschrift to honour Professor Velta Rūķe-Draviņa*.

This period also saw the graduation of our two children. At the end of 1986 Sonya completed the requirements for a Bachelor of Arts degree, majoring in Psychology and French, and three years later she completed a postgraduate degree in Social Administration, enabling her to obtain a

position as Social Worker, employed by the South Australian government, a career which she has been in (and sporadically out of) ever since. Not for her the regimented life of a teacher or public service administrator. On the contrary, she has always been blessed (or cursed?) with a foot-loose wanderlust, which has seen her obtain a black belt in Tae Kwon Do, qualify for a pilot's licence in South Africa, spend a couple of years as a Social Worker in London, travel rough in South-East Asia and Africa, work in a kaolin mine in Australia's northern jungles, try her hand at selling real estate, indulge her passion for adventure in gliding and scuba diving. If her dexterity on the piano is now less in evidence than it once was, she has taken up painting instead, and was kind enough to provide a portrait of me for this volume.

Sylvan, on the other hand, graduated with a Bachelor of Science degree, majoring in Computing Science and Mathematics, passing his final examinations in 1993. He had always been interested in aviation, and had been active in the same gliding club as Sonya, nurturing an ambition to become a pilot in the Royal Australian Air Force. For medical reasons, this turned out not to be feasible, and he redirected his aspirations to civil Air Traffic Control. After an initial, rather intensive training period, he became an accredited Controller, based at Melbourne's Tullamarine airport, from where he still issues instructions to national and international flights overhead and further afield. Early training on the violin has long since given way to a preference for (mainly electronic) guitars. An earlier interest in astronomy has

recently re-surfaced and with newly-acquired equipment he is now a regular star-gazer. Much more domestically-minded than his parents, he is married with four children, born between 1998 and 2007, and much less prone to international jet-setting or extreme sports (at least since he got a half-black in Tae Kwon Do many years ago).

Of all the events great and small of this *fin de siècle* period, none can match the momentous news of the breakup of the Soviet Union and its ties with the Warsaw Pact countries. The high drama of the fall of the Berlin Wall and the Gorbachev-Yeltsin rivalry was not lost upon those of us following the events some 10,000 kilometres away. I still vividly recall watching Mikhail Gorbachev's resignation speech on Latvian television while dining with Aina Blinkena and her family on Christmas Day 1991, and asking myself about the significance and repercussions of this change to the world order. I must leave it to historians, political scientists, military analysts and strategists to make sense of it all. Unable to make meaningful statements on a grander scale, I looked to the changed circumstances of my colleagues in Latvia, to their new-found ability to travel and to read western journals, to the increasing ease with which they could now mingle and socialise with visiting foreign scholars. And I saw that it was good, good for them and good for me.

Gone now were the numerous impediments to closer cooperation between scholars in Latvia and those in the West. Censorship of snail-mail became a thing of the past, enabling safe transmission of books and journals.

The rapid spread of e-mail access reduced from months to hours the time spent waiting for replies to queries, for updates on the work of colleagues and, of course, the latest gossip. International conferences now attracted a more balanced range of participants, making possible a more direct and intensive exchange of views. From a social perspective, acquaintances were transformed into friends and earlier, nonsensical suspicions of ulterior motives were swept away. These were indeed radical changes, which ushered in previously unimaginable breakthroughs in both academic and personal contact. The logistics of collaborative research were immensely simplified, and the true, collective nature of our endeavours could at last come to the fore. A couple of examples of the fruits of these many contacts will serve to illustrate the new order which had been made possible by the breakup of the Soviet Union and the concomitant reassertion of Latvian national independence.

It was during the 1980s, at a conference in Vilnius, that I first made the acquaintance of Jānis Rozenbergs, a linguistics professor at the University of Latvia (formerly known as the Latvian State University). He had an interest in, and some knowledge of earlier Latvian, but his special field was the stylistics of modern Latvian, and it was not altogether clear, in spite of his very gregarious nature, that we had sufficient commonality of interest to be able significantly to support each other's work. Over the years, however, our paths crossed quite frequently and he was instrumental in arranging for me to give a number of lectures to his students. He was a frequent visitor at my hotel, more than willing to discuss

university politics and to seek my views on how things ought to be done. I became a regular dinner guest at his apartment, often along with Aina Blinkena of the Academy and Andrejs Bankavs, Professor of French at the University of Latvia.

Nonetheless, it came as something of a surprise when, out of the blue, he asked whether I would be willing to translate his major work on stylistics into English. Although I professed profound ignorance of the field, and indicated that my time was somewhat limited, he pursued the issue at considerable length and I eventually capitulated, hoping that I might, after all, learn something by undertaking the work. Since my Latvian colleagues had always been more than willing to support my projects, I also felt that it would be discourteous of me not to attempt a symbolic reciprocation. And so it was that my translation was published by the University of Latvia in 2004, some five or six years after its initiation, and I was lucky enough to be able to attend a relatively informal book-launch shortly afterwards.

Rather more predictable were the ramifications of my first meeting with Professor Pēteris Vanags, a specialist in Historical Baltic linguistics at the University of Latvia. According to his recollection, we first met in Stockholm at the 1989 conference. Whenever it was, it was first of many similar encounters, not only in the U.S.A., but also in Latvia, Lithuania, Estonia, Sweden, America and Germany. Our common interest in old Latvian texts ensured that we were never short of matters serious (or less so) to discuss. His help in the production of my *Lingua Lettica: Papers in Latvian Linguistics* (1995) was

significant in making my work better known in Latvia, and I was glad to be able to reciprocate with an English translation of the lengthy abstract to his thesis for the Dr. habil. (D. Litt.). Some years later, he invited me to join the editorial board of the Riga journal *Baltu filoloģija* and on several occasions organised post-graduate lectures for me at the University of Latvia, also shorter presentations at in-house Faculty of Philology seminars. We have dined together on numerous occasions in Riga restaurants and *en famille* at his place.

Our collaboration became even closer during my work on Fürecker and the *Manuale Lettico-Germanicum*, when he was always willing to respond to my queries concerning readings of the manuscript and matters of interpretation. It was during our wrap-up session on the *Manuale*, together at the Academic Library, that I asked him about the most important unpublished material remaining to be investigated, and it did not take him long to come up with the manuscript Latvian-German dictionary of Liborius Depkin, a work as important for its length (and hence for its coverage) as for the potential revelations that a work of such magnitude could well yield when analysed in detail. I was initially a trifle hesitant about undertaking such a major project, but, reassured by his commitment to help in any possible way, I agreed to become involved and immediately set about acquiring a photocopy of the 3000+ pages involved, since I would obviously have to do most of the work in Australia. Finance and other commitments would not allow me to spend the requisite months, or rather years in Riga,

working on the transcription. While much of the story of Depkin's dictionary belongs to the next section, one particularly significant event should be mentioned here. It was during one of our joint sessions on Depkin at the Academic Library that we had occasion to refer to the *Liber Memorialis*, a Latvian dictionary by Caspar Elvers, one of Depkin's successors at St John's Church, that Vanags, with two copies of the work before him, noticed that there were significant discrepancies between them. He had in fact discovered a previously unknown edition, which he was able to report on and analyse in subsequent conference papers and articles. There was an element of *déjà vu* here, since some years earlier, I too had been fortunate enough to make a similar discovery with regard to Adolphi's 1685 grammar of Latvian. While the credit for the Elvers dictionary discovery rests entirely with Pēteris Vanags, I like to think that it was in fact our ongoing collaboration on Depkin that had led to his spotting the previously unknown version.

Be that as it may, this chance occurrence, along with the instances cited earlier, is a perfect example of the two-way traffic in scholarly exchange and collaboration that was ushered in by the momentous events of 1989–1991, and there can be no denying the value of these and many other concrete examples that stemmed from the new World Order. Scholars around the world surely “saw that it was good.”

Although it had been my intention to extend the work on 17th-century grammars into the 18th century – a task which still remains to be undertaken – I turned my attention instead to (or got sidetracked into)

dealing with two hitherto unpublished 17th-century dictionaries. The first of these, compiled by Christophor Fürecker, was extant in two separate manuscripts, while the second, the anonymous *Manuale Lettico-Germanicum*, a work derivative in some respects from Fürecker, survived in a single manuscript version. This was not really a radical shift in direction, since I had already published presentations of both Mancelius and Langius; on the other hand, certain colleagues had encouraged me to make available a printed version of Fürecker, who was regarded as one of the foremost Baltic German literati in 17th-century Latvia, even though hardly anybody had actually read him, preferring to rely on the quality of his published hymns and his traditional standing as “an enlightened friend of the Latvians” rather than a stereotypical Baltic German *Kulturträger*, but certainly as an important figure whose work clearly called for wider dissemination and easier accessibility.

The following years (1995–1999) were thus devoted to transcribing and annotating the two extant manuscripts of Fürecker’s Latvian-German dictionary. Both of these were the work of subsequent copyists, the original, it seems, having been lost, but, fortunately for posterity, hand-written copies of grammatical and lexicographical works were not uncommon in 17th-century Latvia.

The publication of the Fürecker dictionary manuscripts, along with a follow-up concordance treatment, marked the beginning of my association with the Akadēmiskā Bibliotēka, a relationship which is still going strong and which I hope will continue for the foreseeable future. An annotated transcription

and concordance treatment of the *Manuale Lettico-Germanicum* followed in 2001–2002.

In the meantime, events in Australia continued to unfold apace. There was a continuing demand from students in Melbourne for my outreach lectures, which rapidly developed into a three-year sequence. My first-year lectures on modern Latvian grammar were supplemented by lectures on literature and history, initially provided by Dr Kārlis Ābele Jr and Professor Edgars Dunsdorfs respectively, although the composition of the panel of volunteer lecturers evolved over the years. My second and third-year lectures continued to treat modern grammar, while introducing a coverage of the history of Latvian grammatical writing, again with the assistance of experts in parallel fields, e.g., Dr Uldis Ozoliņš. I express my sincere thanks to all those who volunteered additional lectures: their contribution in providing cultural breadth made the Melbourne courses more comprehensive and better-balanced than I could achieve alone for my Adelaide students.

Not that providing some 300 lectures over some twenty years to students in Melbourne was all beer and skittles. There was a substantial (even if self-inflicted) marking load which needed to be completed before the next round of classes, with student assignments often arriving just a few days before I was due to hand them back. And then there was the travelling that the courses entailed. The flight time between Adelaide and Melbourne may be only one hour, but in order to deliver my lectures from 9 a.m. to 12:30 p.m. I had to take the 6:30 a.m. flight, and this in turn meant waking and

rising around 4:30 a.m. nine or ten times in the course of the academic year. Nothing could be more alien to my general 'rise late and work late' routine, but somehow I managed never to miss a flight. Pilots' strikes and fogbound airports are a different matter, but nonetheless such involuntary mishaps were few and far between, and we were remarkably successful in maintaining the programme as scheduled. After a congenial lunch (1 p.m. to 3 p.m.) I was driven back to Melbourne airport for the 4:30 p.m. flight, during which, for some reason or another, I regularly managed to fall asleep.

As if all that were not enough, the Sydney Latvian community approached me with a request for a programme parallel to that which I was giving in Melbourne; funding, it seemed, was no great problem, and so it was that I added Sydney to my week-end itinerary from 1985 to 1990. Gone (for those six years at least) were the congenial Melbourne lunches, although they were subsequently resumed. After my morning Melbourne classes it was a quick dash to the airport to catch the 2 p.m. flight to Sydney, where I was to lecture from 4 p.m. to 7:30 p.m. in Sydney's Latvian House, before spending the night in a nearby motel and catching a flight back to Adelaide the next morning. The impact on my marking load was considerable, particularly at the beginning, when the Sydney enrolments considerably surpassed those in Melbourne – my very first year in Sydney attracted twenty enrolments, although six of those disappeared in the course of the year. Again, I was fortunate in having the assistance of mag. phil. Lūcija Bērziņa-Felsberga and Ausma Medne,

who volunteered a series of lectures on literature and cultural background, thereby providing a particularly useful extension to the material that I was able to offer.

The blossoming of A.A.B.S. (Australasia) was another significant element in Baltic academic life in Australia over the final twenty years of the last century, and, indeed, well beyond. Having been accredited by A.A.B.S. (U.S.A.) as a recognised sub-branch, the committee, of which I was a member, set about institutionalising a regime of biennial conferences. These conferences have proved to be very successful, not only in terms of attendance, but also as far as the quality of papers is concerned. From the 2nd conference (in 1983) until the 7th meeting (in 1993), the conferences, under the presidency of Dr Harijs Johansons, were held at the University of Melbourne, following the organisational principle that the seat of the committee would also be the conference venue. Thus, when the committee became Adelaide-based (from 1993 to 1997, under the presidency of Professor Jānis Priedkalns, and later myself), the venue was shifted accordingly to the Adelaide Latvian House, and here too, geography notwithstanding, the conferences were very successful, a record that has been maintained since the reversion to Melbourne under Uldis Ozoliņš, Robert Crawford, Andrew Blumbergs and now Delaney Skerrett. Our successes emboldened us to publish selected conference papers in *Baltic Studies in Australia* I and II under my editorship, but it is with regret that I note the failure to push ahead with subsequent volumes, due entirely to financial exigencies. I officially retired from the

no longer functioning post of editor in 2008, when it became clear that there was little prospect of any improvement in our bank balance.

Another disappointment was our inability to convince Baltic scholars in Sydney to play a role in any way commensurate with their numerical strength, and although one could mention two or three names as exceptions, Sydneysiders have over the years had almost nothing to do with the development of the A.A.B.S. in Australia.

In addition to the Australian conferences, I continued my regular association with the North American A.A.B.S. meetings (in even years) and their European counterparts (in odd years). These gatherings were an important element in sustaining my motivation for the historical direction, which my work had taken, since like-minded colleagues were to all intents and purposes non-existent in Australia. In presenting my papers and listening to the contributions of other specialists, I benefited a great deal from ensuing discussions, in the course of which any number of points of view came to the fore and were discussed both in the formal sessions and afterwards, more often than not at restaurant dining tables. Among the North Americans with whom I had substantial interaction were / are Dzintra Bond, William Schmalstieg, Aleksandra Steinberga, Steven Young and Valdis Zeps, while my Latvian / European interlocutors include(d) Maija Balčiņa, Juris Baldunčiks, Aina Blinkena, Rainer Eckert, David Guild, Baiba (Metuzāle-) Kangere, Stanisław Kolbuszewski, Benita Laumane,

Terje Mathiassen, Daina Nītiņa, Helge Rinholm, Velta Rūķe-Draviņa, Wolfgang Schmid, Friedrich Scholz, Pēteris Vanags, Andrejs Veisbergs and many others. Not all are still living, but each one afforded me valuable insights and in one way or another contributed to the development of my own thinking. I should also acknowledge here many hours of productive discussions with the staff of the Artificial Intelligence Laboratory of the Mathematics and Informatics Institute at the University of Latvia, particularly in relation to their ongoing work on the digitisation of Old Latvian texts, their experiments with the computerised analysis of Latvian sentence structure and other related topics.

My life thus became increasingly punctuated by stints of long-haul travel, especially after the reinstatement of Latvian independence. I found such travel relatively tolerable in my younger days, but with the onset of middle age, I came to find flights longer than three or four hours increasingly tedious. How my wife can tolerate the twenty-plus hours needed to fly between Australia and Europe is completely beyond me. For my part, I am mentally and intestinally unfit for duty after the ordeal of over-long flights and quite early on resolved to break such journeys with a non-trivial recuperative period somewhere in the middle. Various options were available – Seoul, Taipei, Tokyo, Hong Kong, Singapore, New Delhi, Manila, Bangkok, and I tried them all before settling on the two last-mentioned. Geographical and financial factors played an obvious role in my choice, as did convenient flight schedules and of course the

cultural interest of the places in question, but, ever the grammarian, I could not avoid noticing the numerous oddities, which crop up all over the place in both Thai and Filipino English, written and spoken. Collecting and analysing these, I thought, would be a fascinating way of turning my Rest and Recreation to profit, while still providing a useful break from my major French and Latvian activities, as, indeed, also from aeroplanes. What began as a mere hobby soon became a formal research project, as the collected material grew to well over a thousand pages and as trends in the two sets of data began to be discernible. Even as I write this section (in 2012), I have no hard and fast plans for completing and publishing the work. I have twice been asked, once in Adelaide and once in Riga, to lecture on the more notable features of Filipino English, and take this as an encouraging sign that there are also others in the world who find the less-studied varieties and sub-varieties of English worthy of serious interest.

It was towards the end of the 1970s, as my second term as Dean was drawing to a close, that Australian universities began to feel the effects of government penny-pinching. In the initial stages, the School of Humanities was not greatly affected, since very few posts there fell vacant and the issue of non-replacement did not therefore arise. Such good fortune, however, could hardly last and, in the following two decades and beyond, the tightening of budgets did indeed lead to a tightening of belts. Expansion, except in disciplines which could boast exceptionally high student enrolments, was reduced to the status of a pipe-dream, and there began to be talk

of contraction – not only of individual staff positions but, more dangerously, through the abolition of entire departments. Foreign languages, including French, felt increasingly threatened, even though multiculturalism remained the official policy of the Federal Government. Compared with, say, English, Psychology, History or Education, enrolments in foreign languages were relatively low, and in theory at least, a source of weakness, upon which the so-called economic rationalists – a glaring misnomer, if ever there was one – could potentially pounce. Managerialism, government of the people, by the managers, for the managers, began seeping into our structures and managerial salaries rose accordingly, leaving purely academic budgets so much the poorer.

There was much talk of restructuring, a term often used interchangeably with ‘downsizing’. At Flinders, where the major organisational unit had been the ‘School’ – a unit somewhere between a department and a faculty in size – plans were drawn up to combine the ‘Schools’ into traditional ‘Faculties’. This flew in the face of all the educational and administrative aspirations of our founding fathers, who had sought to delegate much decision-making authority to smaller, more homogeneous units, eschewing the one-size-fits-all mentality of the Faculty system.

But the managers had their way, in spite of vigorous opposition from the School of Humanities, and decision-making power passed from an inclusive School Board to the Executive Head of a faculty that included, in addition to ourselves, Education, Law and (initially) Theology. There has also been talk, much more recently,

of an amalgamation of our Faculty with the Faculty of Social and Behavioural Sciences, which would reduce to three the number of semi-autonomous behemoths.

During the initial transition period, I served (1992–1994) a further term as Dean of Humanities, a stint which brought to an end my association with the formal administration of the University. It was also in 1994 that I successfully applied for a Personal Chair (see below, under *Ian Laurie*). That appointment was subsequently converted to an Establishment Chair, in which post I remained until my retirement at the end of 2002. In 1996, the long-serving Head of the French discipline, Professor Ian Laurie, retired from the University and I succeeded him in that capacity.

The 1990s also brought a couple of unexpected surprises on the Latvian front. I was admitted in 1990 to the Latvian Academy of Sciences as a foreign member, although to this day I have no inkling of who among my Latvian colleagues had taken the initiative of putting my name forward. I was of course delighted at the news and take this opportunity of thanking my anonymous sponsor(s). Likewise, out of the blue came the news that I had been awarded the Endzelīns Prize for my contributions to Latvian linguistics, which was a further cause of rejoicing among my friends and colleagues at Flinders University. Moments like these certainly served to reinvigorate my motivation, underlining as they did the acceptance and welcoming of foreigners into the fraternity of Latvian scholars. As one Latvian colleague put it (at a conference in Liepāja in 2001): “These collaborators are no longer our guests – they are our colleagues”.

It was at the same conference that I urged the compilation of a dictionary of older Latvian, citing the lack of such a work as one of the major *lacunae* in historical Latvian linguistics. I was not the first to espouse the cause: there had been earlier calls to undertake such a project, but for some reason, there had been little or no response, and the idea seemed to have lapsed and to have become dormant, presumably because of the lack of hands willing to confront the task.

Perhaps its time had come, however. Or was it perhaps that the suggestion now came from a 'colleague' rather than a 'guest'? Whatever the reason may have been, I subsequently learned that a group had been formed under the leadership of Professor Vanags to determine the nature and scope of the new dictionary and to begin the compilation of relevant material. Work has certainly begun, but is proceeding slowly, largely due to the insufficiency of financial support.

Academic collaboration is a two-way street. It is true that my Latvian colleagues had been very successful in urging me to undertake major projects, but, on this occasion, could it just be that the boot was on the other foot?

Back in Australia, the financial squeeze on universities had not gone away, and disciplines with smaller enrolments continued to be at risk. Our French budget continued to be extremely tight, even though our staff establishment had earlier fallen from four to three. At the same time, rather pointless schemes, emanating from managerial quarters and purporting to balance staff workload in an equitable manner, made it

difficult to work harder in order to increase enrolments, but fortunately the whole issue of a workload formula has proved to be over-complex to the point of being unworkable. At any event, I thought that the time had come to make a serious attempt to lift French enrolments, once and for all, out of the danger zone.

I put forward a radical (or conservative, depending on one's perspective) proposal to teach basic grammar (of English!), thinking that there must surely be a market to be tapped in this area, given the appalling neglect into which the subject had fallen in primary and secondary school curricula. Such a course would also benefit foreign language students, who were by and large ignorant of such matters. It came as no surprise to me, although I cannot speak for others, when initial enrolments (20+) turned out to be very encouraging, rising quickly over the next few years to a very healthy level (40–75), and ultimately (as from 2011) to plague proportions (250–350), as colleagues in Education saw fit to make the course compulsory for their trainee primary school teachers. To consolidate even further the statistical advantages accruing to French, I gained permission several years later to add a further course, concentrating on elementary articulatory phonetics, the English treatment of foreign words, the language families of the world and the influence of Latin on English. This too has proved to be a popular option (90+), even without any compulsory contingent from Education. I put it to those who will listen that part of the answer to straitened circumstances is diversification, not for its own sake, but to tap into areas of general

interest and widespread need. While 17th-century Latvian grammar and lexicography may not be to everyone's taste, there is no shortage of people who want to know what a noun is. And ultimately, whether we work in a School, in a Faculty, or somebody else's version of Utopia, there is no substitute for a solid base of student enrolments. Nonetheless, in an ideal universe, it would be the intrinsic value of the material taught, rather than the number of customers / clients (or whatever the current jargon may be) that should be the major consideration in evaluating whether a course is worthy of its place in the curriculum.

For better or for worse, such were the final two decades of the 20th century – a period of intense activity in both teaching and research, with not too much administration on the side. It is a source of some satisfaction that through my publications, not forgetting those of my two remaining colleagues, and especially through the very substantial increase in our enrolments, stemming largely from the new venture into basic linguistics, I was able to ensure the standing of the French discipline in the short to medium term, leaving it better placed to fight the good fight in the face of unforeseen challenges ahead.

Retirement and the Depkin Years: 2003 –

Tad kļūsi vientulīgāks gads pēc gada,
No tevis atšķirsies pēc drauga draugs;
Rets ceļotājs, kas būs tev dvēslē rada,
Un reta puķe, kas tev klintīs augs.

Rainis. Kalnā kāpējs

The bean counters and so-called rationalists, within both the Federal Government and the university, had, of course, not gone to sleep. The new century dawned to the accompaniment of dire prophecies of financial crisis and increased budget stringency. Rumours of a forced amalgamation with our parent institution, the University of Adelaide, were rife, and some versions even went so far as to predict the imminent closure and abolition of Flinders University. Much of this was undoubtedly over-reaction, since the real purpose of the scaremongering was to prepare the staff for further cutbacks; by threatening Armageddon, one would face much less resistance when the downsizing actually fell short of what was feared. It should also be remembered that even bean counters become vulnerable when there are no more beans to count. In the event, Doomsday turned out not to be at hand, although some measures were put in place to reduce expenditure.

One of these was a Faculty-wide drive to encourage staff members, and particularly the more senior, i.e., more expensive among them, to take early retirement. The inducements were not to be sneezed at, and were even financially relatively interesting. After detailed

discussion with a representative of our trade union, I decided to test the waters. I submitted the necessary papers and shortly afterwards received back a set of proposals that I was not happy with – there was *inter alia* a significant disagreement over the precise date of ‘separation’, and over the steps that might be taken to assist my ongoing research. I rejected the offer and was subsequently invited to attend negotiations with the Head of Faculty and the Dean of Humanities. That meeting took place in due course, in an atmosphere of some tension, lacking any semblance of bonhomie, and imbued with an almost sinister iciness.

Certain elements had never been in serious dispute; the award of full academic status, the recommendation for the title of Emeritus Professor and my continued access in the short term to my previous office space – these were issues that the administration seemingly did not wish to dispute. The major bone of contention was my insistence on remaining until the end of the second semester of 2002, a stance based on the need to fulfil my commitment to students already enrolled in courses that would have to be cancelled if I were to leave any earlier. I don’t think my interlocutors were at all keen to spend the extra money involved, but they did eventually concede. The other sticking point, assistance with my research, was quickly wrapped up, and I left the meeting with an agreement that I could live with.

I had earlier made it clear to my French colleagues that I would be happy to continue doing most of what I had done in previous years, but now working on a purely part-time contract basis. Arrangements along these lines were

put in place early in 2003, and both my colleagues and myself have been perfectly happy with them ever since.

One casualty of my retirement was my ability to continue offering courses in Latvian. As a part-timer I was no longer able to offer courses in my own name, merely to teach in courses formally coordinated by somebody else. Similarly affected was my course in elementary Latin, which had in any case been dormant for a number of years.

Such was my transition from a full-time, regular staff member to a retired, but nonetheless part-time contract employee with academic status and the title of Emeritus Professor of French. I had hoped that this transition would considerably increase the amount of time I was able to devote to my work on early Latvian linguistic texts, but such has not really turned out to be the case. To be sure, there has been a small increase in the amount of time theoretically available for research, but requests to join editorial boards, to referee proposed journal papers, to present my findings at an increasing number of conferences and seminars, to provide pre-publication vetting of forthcoming books, as well as acquiring an increasingly heavy load in my Linguistics teaching, have all taken on an unforeseen magnitude, eating into time that I had expected to be my own. In spite of these additional obligations, my research is indeed moving forward, albeit hardly apace.

As mentioned earlier, I was rash enough to put the “What next?” question to my colleague Pēteris Vanags, whose reply was to lead me into a major project on the Latvian-German dictionary of Liborius Depkin, upon

which I began serious work early in the new century, around the time of my induction (in 2001) into the Order of the Three Stars at an investiture presided over by the then President of Latvia, former President of A.A.B.S. and long-standing colleague Professor Vaira Viķe-Freiberga. This was quite an occasion, which prompted my wife to make her first (and perhaps only) visit to Riga in spite of the rigours of the northern winter. A good deal of (warming?) champagne was consumed, both at the formal ceremony and later at a gathering of friends and associates back at my hotel. The occasion might be regarded as a charging of batteries, preparatory to my onslaught on the manuscript of the Rev. Depkin.

Since my work on Fürecker in the latter part of the 1990s, I had had the benefit of a publication agreement with the Academic Library of Latvia (subsequently the Academic Library of the University of Latvia), and I was very pleased with the Library's willingness to extend that relationship into the new Depkin project; in 2005 the first of seven predicted volumes saw the light of day, somewhat delayed by my work on the translation of Jānis Rozenbergs' book on Latvian stylistics, to which reference has been made above. Thereafter subsequent volumes appeared at a significantly increased tempo.

It had by this time become well-nigh impossible to obtain support from the major body charged with allocating research grants, the Australian Research Council. Not only were the application procedures extremely onerous; preparation of such applications was also rather pointless, given that the Council had no

interest in my field, which obviously fell outside their foreign-language-unfriendly priorities, at one stage clarified as aboriginal problems, bushfire prevention, water conservation and issues of terrorism. One might as well wait for manna from Heaven as devote precious time to a predictably futile wild goose chase. “What tangible benefits will accrue to Australian society?” I hear the rationalists chorusing. Fortunately, the Latvian Federation in Australia and New Zealand (L.A.A.J.) had a different view, and I am grateful for a number of smaller grants, which the Federation was kind enough to accord me.

In spite of the financial strictures, the project nonetheless went ahead, more often than not financed from personal resources. Several generous colleagues in Adelaide gave willingly of their time and expertise to help me with Depkin’s occasional interpolations in Greek and Hebrew, as well as in the decipherment of his rather untidy version of Fraktur / pre-Sütterlin. And there was always my e-mail lifeline to Pēteris Vanags, who, in spite of his own very heavy load, provided much-needed input into the transcription problems. There were, of course, unresolved issues: these we saved for my annual visits to Riga, when, seated together in the Academic Library with the manuscript in front of us, we discussed, debated and argued until some plausible solution emerged. Quite often, we left the Library in the early evening and adjourned to some welcoming restaurant, where the talk turned to other matters, as also happened on the numerous occasions when I was invited to a meal with Vanags or other colleagues *en famille*.

Another surprise early in the new century was the announcement that I had been awarded the Great Medal of the Latvian Academy of Sciences. This award comes at a cost to its recipients, who are expected to deliver the Academy's annual Academic Lecture – an invitation to rise to the challenge, as it were. I subjected my distinguished audience to a description and analysis of my ongoing Depkin project, and for some 45 minutes outlined the potential outcomes of the undertaking, with frequent reference to the problems that beset the would-be transcriber and analyst of an untidy, semi-chaotic, preponderantly eclectic and yet very idiosyncratic manuscript, which is in fact so reader-unfriendly as to demand, in addition to publication of the original as it stands, warts and all, a second version, re-ordered into concordance format. What started out as a ten-year project now seems set to extend well beyond the expected time-frame.

There have also been unpleasant surprises. The Association for the Advancement of Baltic Studies, which organised an international conference every second year, had for some time been toying with the possibilities of a collaborative arrangement with its sister body in Scandinavian studies, and one upshot of this was the decision henceforth to hold joint conferences – not as hitherto in June, when I was free to attend, but in April when, regrettably, it is simply not possible for me to get away from my teaching and marking load at Flinders. Thus it may well be that I have already set foot in North America for the last time. On the other hand, I am still able to attend the conferences in Eastern

Europe and thereby maintain personal relations with those Americans and Canadians who venture across the Atlantic for such occasions.

Life at Flinders remained relatively unchanged into the 21st century, workload notwithstanding, but one particular aspect deserves to be highlighted here. It is a long-standing ritual for a small, but heterogeneous group of congenial and like-minded colleagues, many of whom are in fact retirees, to gather for lunch once or twice a week at the central University restaurant, where amid much bantering bonhomie innumerable issues are discussed or complained of, and the universe is regularly put to rights. There is always a reserved table for the group, which has become known as the regulars of Table One. It was here that a senior colleague in English literature let it be known that he was contemplating an article drawing attention to the influence of certain Western writers, including Marcel Proust, on the Malaysian author Lee Kok Liang, and that he was looking for a collaborator with a good knowledge of Proust's work. Table One to the rescue. One of our less regular members, in the person of my wife Etiennette, had a long-standing interest in and extensive knowledge of Proust, and was immediately pressed into service. My English colleague was very impressed by her contribution to the project, and offered her the status of co-author, which, with a good deal of reluctance and hesitation, she finally accepted, thereby inscribing the first entry in her list of academic publications.

Table One also saw itself as a gathering of senior academics, with a responsibility to do what it could

to encourage and facilitate publications, and it was not long before a mini-collection of serious and less serious contributions from the regulars of Table One was initiated by a retired Professor of Biology and in due course published by Table One itself, begging the question of what we might do next. Since Etiennette had almost completed a memoir on the vicissitudes in the life of early post-World-War-Two immigrant families, recounting and analysing her own experiences, she willingly accepted the assistance of Table One, and the Table itself willingly agreed to have the work refereed and, on positive feedback, to publish the memoir under its own imprint. One thing led to another, and before too long the Table was similarly very happy to publish another of her memoirs, this time dealing with her childhood life under German occupation in the north of France. Other ventures include collections of poetry written by one of our senior members. Even lunch tables, it seems, have a significant role in academic life.

All this time, work was proceeding unabated on my sideline study of oddities in Thai and Filipino English. My principal sources were the English-language newspapers of Bangkok and Manila, supplemented in a minor way by restaurant menus, street signs and the like. Only on very rare occasions have I had recourse to spoken examples, since in the absence of a permanently switched-on recording apparatus there is no way in which I can prove the authenticity of purely oral data. Nevertheless, certain oral examples have certainly sharpened my focus on what to look for in the written material.

Historically, written Thai English is British-based, whereas written English in the Philippines is heavily influenced by American usage. Thai has assimilated a number of Sanskrit words, particularly in Buddhist terminology, whereas Tagalog is replete with Spanish words. In both instances, these foreign elements have frequently been carried over to the local English. Latin, too, supplies a significant number of items in the religious and juridical spheres of Filipino English. I would also claim that sub-editing and proof-reading in the major Thai English-language newspapers is of a higher standard than that which prevails in the Philippines, with the result that fewer ‘dubious’ examples find their way into the Bangkok publications than is the case in Manila. Over and above all of that, Filipinos take a certain pride in their “creative” and “innovative” use of English, a trait which may owe something to American influences, which date back to the end of the 19th century. To complicate matters further, the last 20 years have witnessed an extraordinary upsurge in international contacts, through the widespread use of the Internet, e-mail and mobile phones. Local influences are thereby becoming less local, and neologisms are free to take root wherever they find fertile ground.

For the time being, however, my ongoing work on Depkin’s dictionary must remain the top priority, with an anticipated completion date around 2017. (Work on the basic text of Depkin’s dictionary was finished in 2017; the compilation of the word-list is in progress. – *Translator’s note*). After that, I would expect to be able to give the South-East Asian English project somewhat more attention.

Small accidents can often have major consequences. One dark evening in mid-March 2011, while investigating a strange noise somewhere outside, I tripped over and fell on to the concrete pathway, sustaining in the process a bone fracture high up in my right arm. Surgical repairs, complete with metal plates and screws, were rapidly effected, but the use of my right arm was severely restricted for several months. Writing by hand was all but impossible and typing was painfully slow, but there were 250 Linguistics papers to be marked with some urgency, and my rather gauche left hand had to rise to the occasion. Ticks and crosses were just about manageable, but explanatory notes and general comments were out of the question. The class was very accepting of the problem, and nobody, as far as I know, chose to feel short-changed. On the other hand, physical impediments and a temporary lack of motivation meant that little progress could be made on the Depkin project, which was set back by six months at the very least. On a brighter note, my favourite airline granted me compassionate upgrades on a couple of longhaul sectors as I made my way to and from the mid-year conference in Stockholm. While the arm will never be as good as new, near-normality (for practical purposes) was more or less restored by the end of the year.

The following year, 2012, got off to a much better start. At long last, and fifteen years after the launch of my diversification programme, the powers-that-be finally recognised that the significant increase in enrolments attributable to French staff was deserving of an extra establishment post. Although this recognition actually dates back to 2011, it came to fruition over a

year later, when the number of French posts, which had been reduced to two upon my retirement, was restored to three, greatly easing the burden on my French colleagues, although the need for part-time assistance remained pressing. The wait had been long, but in the final analysis, there seemed to be little doubt that the policy of diversification had been vindicated. What the future holds remains to be seen, but it is clear that any reversal of that policy would be unwise, to say the least.

Table One continued on its merry way, still keen to facilitate the publication of worthy material, and with that opportunity looming before her, Etiennette has been busily putting the final touches to her first novel. The almost final text was submitted for refereeing in mid-2012 and by October, a positive response had been received: the work was in fact published early in 2013.

Regrettably, my efforts to make up for lost time on the Depkin project meant that I felt unable to attend the 2012 conference of A.A.B.S. (Australasia), held in Melbourne in September. I had provided papers at all the previous Australian conferences, and the decision to miss the 2012 gathering was an extremely difficult and saddening one, but higher priorities had perforce to prevail. Even though the new timing (April instead of June) precludes my taking part in the North American conferences (beginning with Seattle, 2010), I continue to be a regular participant at the conferences held around the eastern Baltic, which, mercifully, have remained in their traditional June time-slot, and ensure that I am not short of occasions on which to indulge my passion for early Latvian linguistic texts.

Two Outstanding Mentors

HENRIK GELSEN (1922–1987)

But O the heavy change, now thou art gone,
Now thou art gone, and never must return!

Milton. *Lycidas*

I was in my second year at the University of Adelaide, specialising in French, Old French and Latin, when I made the acquaintance of a fellow student, Peter Paul, whose family had migrated to Australia from Germany a few years earlier. He had chosen to specialise in French alongside his native German, and the two of us soon found that we had a common interest in linguistics. There was then no Department of Linguistics at the university, although a certain amount of historical linguistics was taught to senior students in the Departments of English, French, German and Classics. In addition to my courses in Old and Middle French, I subsequently completed the course offered in Classics on the historical and comparative grammar of Greek and Latin.

More immediately, Peter Paul and I conceived the idea that it would be useful to have an unofficial forum for discussing linguistic matters, and we decided to found the University of Adelaide Linguistic Society. We sent out a circular not only to senior language students, but also to a number of academic staff members, announcing a preliminary meeting to discuss the proposal and to seek support in setting up the new

Society. That first meeting was held in September 1959 in the home of one of the French lecturers, some distance from the city centre.

More to the point, I had a car, and Peter Paul did not – he usually went everywhere on his bicycle. He therefore asked me to provide him with transport to and from the meeting and, further, whether it would be possible to include in our party a friend of his, a Baltic German who was at that time working as an interpreter in a city bank. Obviously, I was keen to have as many people as possible at this meeting and I readily agreed. And so it was that we stopped at a rather rainy suburban street corner to pick up our extra passenger, and I was introduced to Henrik Gelsen, an extroverted 37-year-old polyglot from Latvia. I could not have known then how extraordinarily significant our relationship was to become.

The linguistics meeting was very successful. There was abundant enthusiasm and supportive discussion, the Society unofficially came into being (requiring only the University's approval for the use of the name), names and addresses were exchanged, and a couple of office-bearers were elected, charged with setting up the first real meeting, at which a speaker would present a paper, leading to general discussion and debate. I drove my charges home and reflected at length on the profound impression that Henrik Gelsen had left on my developing sensibility.

I had been toying with Latvian for something less than two years and already had a general grasp of the declensions and conjugations (gleaned from Prince 1925), but for phonology and appropriate lexicon I needed a

teacher, someone aware of the tradition but not enslaved by it, and someone with the ability to think outside of the box when confronted with my often rather unusual questions. Shortly after our first encounter I asked Henrik to be my private tutor and he agreed at once. For the next three years I made a weekly pilgrimage to his house for an evening's tuition.

That the tuition was rather unconventional will come as no surprise to anyone who was acquainted with Henrik. Indeed, certain more conservative elements in the Adelaide Latvian community took the view that my choice was not a wise one. They would have preferred me to go to a traditional teacher, someone who upheld the normative tenets of Latvian grammar as established in the 1920s and 1930s, someone who was of Latvian background rather than of Baltic-German heritage and who conformed more closely to their views of proper bourgeois behaviour in what they held to be polite society.

Our joint sessions usually began with brandy, with several re-fills as we worked our way through my questions and his answers. This process frequently took longer than one might imagine, since Henrik needed no excuse to launch into detailed, unexpurgated reminiscences of his childhood in pre-war Latvia, his late adolescence and early twenties in the German army on the eastern front and his experiences in Displaced Persons' Camps in Germany after the war. While not quite "cultural background" as this term is now used in language classes, his excursions possessed an immediacy, an authenticity and (for me at least) a novelty, all delivered with sufficient saltiness to

ensure the undivided attention of his audience of one. He was a talented raconteur and his fund of stories and jokes seemed inexhaustible. Far from distracting from our language work, his digressions served only to increase my motivation to add Latvian to my growing linguistic repertoire.

Henrik was also a character actor of considerable ability, for whom the transition from private raconteur to public thespian (or was it the other way round?) was to all intents and purposes seamless. He had been involved in amateur theatre during his D. P. days and clearly relished the chance to perform. Logically then, when the Adelaide Latvians founded a theatre group in the early 1950s, he was among the first to join, specialising in comic, character roles. I particularly remember his portrayal of Ābrams in the Blaumanis' play *Skroderdienas Silmačos*. Somewhat exaggerated if you will, but that was his way.

From the very earliest days of our relationship, he invited me to the performances of the Adelaide Latvian theatre group, even when he was not himself in the cast. I went along willingly enough, eager for more linguistic practice. This came not only from the performances themselves but also (and in at least equal measure) from the cast parties, which followed. Bottles of spirits (mainly vodka and brandy) miraculously emerged and tables were soon covered in home-made Latvian tid-bits. After a glass or three, the singing began: Latvians boast a long tradition of formal choral singing as well as of breaking into song on almost any festive occasion. The parties rarely broke up before dawn, with the result that

I regularly got eight or nine hours of saturation Latvian. A further, unquantifiable benefit flowed from meeting a number of convivial Latvians, all of whom contributed in one way or another to my improving proficiency, particularly in the spoken language.

One difficulty, which Henrik and I faced from the very outset, was the lack of any useful textbook for English-speaking students of Latvian. We tried to adapt an elementary textbook of French to give ourselves at least the skeleton of a planned approach, but this idea led nowhere and the attempt was soon abandoned. In a strange reversal of roles, my emerging grasp of theoretical matters was becoming increasingly suggestive of how Henrik could best help me. The notion may be overpresumptuous, but I often wondered whether, in fact, I was teaching him how to teach me! The way forward remained problematical when in 1962 I left Australia to undertake doctoral studies at the University of Paris. Henrik had already been working on his Master's degree in German for a couple of years at this point. He was awarded the degree by the University of Adelaide in 1963 for his thesis on social and moral criticism in the works of Heinz Risse.

We remained in contact during my absence in France, and came to an agreement, which was to have significant ramifications beyond what we envisaged at the time. Since no seriously academic text existed for English-speaking students of Latvian, we would write our own, and I would then be able to learn from it (see GML 1980, I, xiii).

After gaining my doctorate, I returned to Australia in mid-1965, preparatory to taking up an appointment

as Lecturer in French at the newly created Flinders University of South Australia in January 1966, and I spent the intervening months teaching at a local secondary school. Henrik and I got down to working on our book almost immediately: I was to plan and write the grammatical content, while he would provide illustrative examples and exercise material (see GML 1980, I, xxiii). We renewed our weekly meetings and made rapid progress through the relatively simple early sections. As we reviewed each other's work, it became apparent that we were very much of the same mind on most issues. Our relatively few differences of opinion were resolved in a generous spirit of give and take and an equally generous re-fill of our brandy glasses.

As work continued we requested the assistance of other knowledgeable Latvians from around Australia and incorporated many of their suggestions into our final version – a list of these consultants is given in GML 1980, I, xv. By the end of 1969, the book was by and large complete, and we began the long task of finding a publisher. Eventually, a contract was signed (in 1972) with Mouton (subsequently Mouton-De Gruyter). The generous sponsorship of the U.S.-based PBLA removed the final obstacle to publication, and all we had to do was wait, albeit rather longer than we had anticipated – the book (dated 1980) finally appeared in 1981.

Word of the project and of the contract had in the meantime spread throughout Latvian circles worldwide, and among academic linguists in Australia, with the unexpected result that I gained a substantial promotion

within Flinders University in 1974 and was elected to the Australian Academy of the Humanities in 1978.

Henrik's role in both of these happy events was singularly significant, for it was he who made the book a feasible reality: the compilation of such a work called for many skills which I as a non-Latvian could not replicate, and his collaboration provided not only these, but also an ongoing motivational input despite his having a heart attack in 1971. As my entrée into the local Latvian community, he helped me to form numerous productive relationships, the value of which can scarcely be exaggerated. Less seriously, I like to point out that he is also responsible for giving me a claim to apostolic succession among Latvian grammarians. Henrik was taught by Erdmann Vierhuff at the Kuldīga Gymnasium, and Vierhuff himself had been a student of the godlike figure Jānis Endzelīns. Perhaps, then, I am not such an outsider as I may seem at first glance.

I saw Henrik for the last time in late December 1986, when we performed together in Brigadere's play *Princese Gundega un karalis Brusubārda* during the annual Latvian Cultural Festival (*Kultūras dienas*), which in that year took place in Adelaide. A cast party was organised at the beginning of January 1987, but I was unable to attend. A few days later came the totally unexpected news of his death at home from another heart attack. Following the funeral rites and cremation, and in conformity with his wishes, his ashes were scattered over the sea.

Over fifty years have elapsed since our first meeting and it is as difficult now as it was then to pinpoint the

reasons why we became such good friends so quickly and remained so for so long. The age gap of 18 years might suggest that in me he saw the son he never had, but that is merely idle speculation. A willing listener, eager to learn so much that was foreign to my somewhat isolationist family circumstances? Perhaps, but here too there can be no certainty. On the other hand, I am quite sure that I did not, at any time, see Henrik as a father figure; even from my mid-teens I was sufficiently independent of spirit to do without such symbols of authority. If anything, I saw him as an elder brother, eager to share his colourful experiences without inhibition and who was able as a result to open up new non-conformist vistas in a way that transcended the anodine aimlessness of post-war Australian society. Certainly, he was a liberating force and for that too I remain deeply indebted to him.

IAN LAURIE

En leur reigle n'estoit que cette clause:
FAY CE QUE VOULDRAS.

F. Rabelais, *Gargantua*, LVII

Ian Laurie was born in New Zealand in 1931 and, the Antipodes being what they were, I must surmise that he grew up in a society not radically different from my own. He studied languages at the (then) University of New Zealand before going to Cambridge to undertake a Ph. D. He subsequently became a Fellow and Tutor in

that university's Clare College, where he served for some five or six years.

Thereafter, he sought to continue his career in the southern hemisphere, specifically, at the newly created second campus of my alma mater, the University of Adelaide, to which he was duly appointed as Foundation Professor and Head of French. He took up his new position in the latter half of 1965. In mid-1966, this campus became the fully independent Flinders University of South Australia.

Two supporting posts were available to round out the complement of French teachers. The first of these was awarded to a French national, Philippe Beaussant, who was to teach modern French literature, although his major interest was in French baroque music, and who, after leaving us in 1969, has distinguished himself as a writer in and around that field. He was elected to the Académie Française in 2007, thus becoming one of the 40 *Immortels*. I was successful in obtaining the second post; as a language specialist, I was to teach both the modern language and French historical linguistics. I too had significant interests that lay outside my teaching areas, such as General Linguistics, Latin and Latvian.

Ian, who had once been a more than passable violinist, also had a broad range of interests. His special field was mediaeval French poetry, but he was also at home with modern French prose and had a special passion for French cinema, as well as for gastronomy: he once supervised a Ph. D. thesis on mediaeval French cuisine. He later became an enthusiastic proponent of the latest 'communicative' trends in applied linguistics.

My new boss, then, was anything but orthodox. Indeed, as he made plain on numerous occasions, he was antipathetic to any kind of stereotyping or strait-jacketing of enquiring minds, and impatient with bureaucratic strictures which discouraged diversity in favour of conformity. He positively welcomed and encouraged the individuality of others, and certainly saw nothing strange in their pursuit of matters tangential to their core responsibilities. These qualities, hardly the norm in British-type universities at that time (and even less so now), can with hindsight be seen in his first two appointments: the somewhat other-worldly Philippe Beaussant with his gamut of passions ranging from baroque music to imaginative novelistic writing and even architecture, not only French but South-East Asian as well, and myself, the eccentric grammarian with interests in several languages beyond French, in the processes of language development, in the nature of linguistic descriptions, who also retailed macaronic puns and told elephant jokes. Who but an Ian Laurie would have seen virtue in appointing such a pair? And herein lies the first cause of my indebtedness to a man who was to become, in the years that followed, a very significant mentor and a vigorous advocate on my behalf.

Even the mode of my appointment was breathtakingly unorthodox. Traditional procedure requires that the top-ranked applicants be formally interviewed by a panel of senior academics, who probe the applicants on their competence, on how they intend to go about their work if appointed, on their ability to communicate and persuade, and on any number of other things, e.g., teaching

experience and research interests. In my case, however, such an arrangement was not feasible, since I was in France while the putative members of an appropriate interviewing panel were either in England or in Australia. It was therefore arranged that I would be interviewed by Ian Laurie alone, on one of his regular visits to Paris. And so it was that my wife and I [sic!] were invited by the Lauries [sic!] for drinks in April 1965 at the left-bank Café Maheu, where an informal, nonstructured, but wide-ranging discussion ensued, lasting for some three hours. This was far from the tense and self-consciously sober atmosphere of the traditional interview: in fact, it turned out to be a relaxing evening of good-humoured and well-lubricated exchanges of views on matters ranging from the purely professional to much wider, general, often non-academic questions of personal tastes and preferences.

We invited the Lauries to dinner a couple of days later at our small flat. The same bonhomie reigned on this occasion as well, and it was now just a matter of waiting for Ian to reach his decision and convey his recommendation to the university authorities. Not long afterwards, I received official notification of my appointment as Lecturer in French under Professor-designate Laurie, and I did not hesitate to accept the offer.

I received my doctorate shortly afterwards, but we stayed on in France long enough to qualify for another tranche under the French government's financial assistance programme for expectant mothers, as well as of scholarship money generously provided by the University of Adelaide. After a three-week sea voyage, we

were back in Adelaide. By late 1965, the three appointees had all arrived and had set about the preliminary tasks of setting up our syllabus, ready for the beginning of teaching in mid-March 1966. As we were a new institution, we began with only first-year students, and I was thus fortunate in having only one hour of teaching per week. Ian and Philippe were even more fortunate, both having only one hour per fortnight. This left plenty of time for other activities, including research.

Research grants were awarded by a university-wide committee, made up of two representatives from each of the four academic sectors, then known as Schools, and it was Ian Laurie who very early on encouraged me to seek election as one of the representatives from the School of Language and Literature (subsequently the School of Humanities). Shortly afterwards he encouraged me to seek election to the university's supreme governing body – the Council – and here again my candidature was successful. He would also have liked me to become the deputy Dean of our School, but I felt that the time was not yet ripe, and that in any case I already had enough on my plate. Nonetheless, he was instrumental in setting my foot on the administrative ladder, and many important consequences were to follow from this in later years. I did in fact become deputy Dean two years later, as the realisation dawned that a strong involvement in administration would be a powerful positive factor in any future consideration of my promotion.

With respect to research (sc. publications!), I made use of my light teaching load to pursue work on the Latvian grammar which Henrik Gelsen and I were

preparing, while at the same time contemplating (with no great urgency) revisions to my historical French thesis (subsequently published as Fennell 1975). I was somewhat reticent about seeking a university grant for the Latvian project, since this fell well outside the scope of my formal duties, but was very much heartened by Ian Laurie's attitude to the issues involved. For him, research was research, irrespective of its relationship to one's basic field of responsibility and he was categorical in his advice: "Don't devalue your research work by feeling apologetic about it. You must take it seriously yourself if you expect others to do the same and you really ought to put your Latvian project forward for university support." Thanks to Ian's encouragement, I was soon able to employ an Australian-Latvian assistant to help in putting the book together.

It was likewise Ian who took the initiative of proposing my promotion to Senior Lecturer two years ahead of the normal time. I suppose that the success of that proposal was due to the relatively strong case that he put forward and, in the light of the above, it can be reasoned that the case was strong precisely because Ian had seen to making it so through his wise counsel during the early years of my apprenticeship, and I remain deeply indebted to him for his solicitude, which continued throughout the ensuing years.

The teaching load was becoming heavier as we added second-year, third-year and fourth-year classes, as well as post-graduate studies, to our programme, but I continued to publish what I could and to undertake administrative roles, becoming *inter alia* Dean of

the School several times (1974–1976, 1977–1979, 1992–1994).

By 1973–74, it seemed to me that my experience and research standing might merit a further promotion, and I approached Ian about the prospects. As usual, he was very enthusiastic and offered me his full support. Once again, his advocacy prevailed and my title changed from Senior Lecturer to Reader¹⁰ in French – even though much of my research output was on Latvian rather than on French. But, as mentioned above, Ian had no time for such hair-splitting, and any objections from more hidebound members of the panel would seem to have been quickly put aside.

The following period (almost 20 years) was, comparatively speaking, rather quiet. The French staff had increased to four and remained stable at that level, most of our courses had long since been put in place, and I had been promoted as far as the university's rules at that time allowed. It was only in 1993 that the decision was taken to introduce the promotional category of Personal Chairs. Many other universities had taken this step, some of them decades earlier, but Flinders had persistently shrunk from the idea, citing the (potential) imbalance between senior and junior staff – “Too many chiefs and not enough Indians” – and the budgetary

¹⁰ The title ‘Reader’ is difficult to explain to those outside the British tradition. Purists will wince at the oversimplification involved, but Europeans and Americans may best appreciate the import of the title if I describe it as ‘deputy Professor’. It is certainly not to be equated with the term ‘Associate Professor’, which I would liken to the British ‘Senior Lecture’.

implications involved. No doubt, the experienced reader can add further, equally lame objections that traditionalists may have raised.

Even though the rules for promotion to Personal Chairs made it abundantly clear that applicants' research would be assessed purely on its merits, irrespective of the field involved, I had reservations about putting my name forward for what would surely be an extremely competitive exercise with a largish (university-wide) field of highly qualified candidates whose advancement had been blocked in the absence of a Personal Chairs mechanism. But Ian, as I might have guessed, would not countenance my staying out of the race and set about enlisting the support of his fellow professors. The necessary documentation was assembled, the required number of professorial endorsements was obtained, and my name was duly submitted. In April 1994, the Council formally approved the recommendation of the evaluation panel, elevating (to the surprise of many) three candidates, although the rules stipulated that only one such promotion could be made per year. Within minutes of the decision, I received notification that I was one of the three, with the promotion backdated to January 1st.

Ian retired in 1996, becoming Professor Emeritus, and spent the early years of his retirement in New York, subsequently returning to Australia, where he and his wife took up residence in Melbourne. We remain in (somewhat irregular) contact. It is fitting that I place on record here the magnitude of the debt, which I owe to Ian Laurie for his untiring support and encouragement over more than 30 years. Not only did he condone my

pursuit of eccentric interests – he actively gave many gentle pushes for me to do my own thing. Having done so, he followed through with an ongoing advocacy for the recognition of my work and support for my advancement up the ladder of seniority, and clearly stands out as a central figure and influence in my academic life.

No account of my relationship with Ian Laurie would be complete without mention of our long and ongoing personal friendship as manifested most obviously by our frequent comings together as dining companions. I cannot count the number of occasions on which, *chez lui* or *chez moi*, we have enjoyed together the pleasures of the table – fine food, excellent wines and stimulating conversation, occasions which, given our geographical separation, are now less frequent than they once were, but certainly no less enjoyable. Long may they continue. *Semper sint in flore.*

Weltanschauung

I am the master of my fate:
I am the captain of my soul.

William Ernest Henley, *Invictus*

Who am I? It is not at all clear to me what this question entails, and as a result it is likewise unclear what would constitute an adequate or revealing answer. There are undoubtedly many people who spend a lifetime of frustration in pursuit of their “identity” without ever being satisfied with the options that emerge, largely

because they have not resolved whether the question is biological, biographical, psychological or, indeed, of some other kind. Categorisations such as these can also overlap, and the issues involved become ever more complex. The pursuit of some elusive resolution or of some unattainable certainty seems to me to be a fool's errand or a wild goose chase, which can only hinder one's productive potential in other areas, or, as Shakespeare's King Lear put it, "that way madness lies". After all, I am who I am, whether I know it or not, and I do not attach any real importance to my self-knowledge or self-ignorance. Indeed, it is who other people think I am that will play the greatest role in my passage through an all-too-short lifetime.

Nonetheless, and for all its murkiness, the question is not entirely devoid of interest, and for my part, I am content with partial approximations. Biologically speaking my *terminus a quo* is my date of birth and my *terminus ad quem* will be the date of my death. From the former until the latter, I am the product of my genetic inheritance and my accumulated life experiences. I could add that I am 178 cm tall, that my once almost black hair is now white, that my eyesight is no longer perfect, but on the whole adequate, that my right arm has in recent years lost 20% of its functionality, but continues to serve my limited needs: but these are trivial details which do not impinge on the nature of my being.

Biographically speaking, I could list my name, my date of birth, my schooling, my employment history, my major interests and achievements, my tastes in food, drink, music, literature, etc., my social, political and

philosophical leanings, my choice of friends, airlines and destination cities, and, ultimately, what I have chosen to do with my life. As also with the biological aspects sketched earlier, many of the above-mentioned elements, but mercifully not all, have been dealt with in foregoing chapters to the extent that I deem them relevant, but here again not everything in this list is a significant indicator of my “identity”.

My psychological make-up can in some respects be gleaned from the first few chapters of this Biobibliography, but I readily concede that in this sphere I am not an expert who can speak with authority, since those around me and those whom I have known for many years are much better placed than myself to comment on my public persona. All I can do here is offer a few glimpses of what (rightly or wrongly) I take to be my private persona. Others are welcome to disagree.

I have earlier made reference to my interaction, or lack of it, with the social environment into which I was born, a milieu in which brawn was prized over brain and practical activity was a greater good than “impractical” theorising. In addition to this state of affairs, there was strong pressure to conform: “ugly ducklings” were perhaps tolerated, but hardly encouraged. I see such views as an almost inevitable result of the history of the white European settlement of *Terra Australia* as alluded to earlier, but, even if I am mistaken, the fact remains that the society of my childhood was very much as I have depicted it. While it is true that much has changed for the better since the end of World War II, I was formed under the old régime, and thus was forced to become

something of an outsider, to swim against the stream and to abandon any identification with the prevailing ethos. Such a mindset cannot easily be reversed and even today a longstanding colleague taxes me (amicably enough) with being a loner. I do not entirely agree with him, and would prefer to be seen as “independent”, but any characterisation of my public persona is ultimately in the hands and minds of others.

It is certainly true that I harbour an on-going resentment at being told what to do, especially when the command is associated with the belief that I will immediately and unreservedly comply: among the worst offenders in this respect are dieticians, administrative pooh-bahs and language-engineering freaks who would have me alter my mode of speech to appease the favourite minority of the day. Itinerant evangelists at my door and intrusive salesmen on the telephone fall into a similar category: I would not object if their activities were to be outlawed.

Citizens of the developed world have been subjected to a parallel phenomenon of top-down pressure ever since the advent of mass communications in the 20th century. We are forever being told – and are expected to believe – that “nine out of ten dentists prefer a given brand of toothpaste” or “some pet food or other is far better than others for your cat or dog” or “the seats on airline X are the most comfortable available”, and all this without any open, public disclosure of the evidence on which the claims are based. Claims made by politicians (and not only at election time) are a noteworthy subset of undocumented, even undocumentable pronouncements

ex cathedra: “our policies will lead to a fall in the cost of living, whereas those of our opponents will cause the prices of essential goods and services to rise”. And so too with such issues as euthanasia, abortion, same-sex marriage, censorship, security secrets, climate change, environmental protection and even whether Australia should cease to be a constitutional monarchy and become a republic instead. In some of these, we are dealing with entrenched, traditional conformities, while in others the issues are of more recent vintage, calling on people to conform to some new kind of enlightened vision. In both cases, it is the assumption of and appeal to some kind of conformity that I find alarming. Conformity is the enemy of independent thought, the easy way out, the opiate of the people. Like the Irishman in the old saw – “I’m agin it”. Furthermore, conformity is a very significant element in the world of commerce, where manufacturers unload upon a non-discerning public all manner of goods and services which will sell well and bring in handsome (ugly?) profits precisely because they are tailored to some (usually undisclosed) conformity among large, unquestioning sections of the buying public. So it is with the regrettable ubiquity of fast-food eateries, with the deafening and inescapable noise which passes for music at various public functions, as too on radio and television and likewise in the case of younger consumers, who feel undressed without electronic gadgets perpetually plugged into their ears. Artificial skin colouring is yet another example, as large numbers of fair-skinned people undergo various treatments to acquire a darker hue, while those with

darker skins do likewise to produce a lighter colouring, and all this in the name of conformity with the sun-tanned image of popular pin-ups, or the widespread belief that lighter-skinned Asians will be seen at home and abroad as more sophisticated, more Europeanised and thereby superior. How many thousands of millions of undeserved profit have accrued to businesses that have cashed in on these ultimately meaningless conformities!

The issue goes much further, of course: big businesses actually go about creating new conformities, which will provide the most fruitful environment in which to spruik their wares. They seek thereby not to serve the market as it stands, but rather to create a new market, more attuned to their expansionist strategies. They have been particularly adept at doing this over the last 50 years.

Take, for example, the tabloid press, much of which is owned, and thereby controlled, by big business, often in the form of transnational corporations. Aimed at a mass market, those who might be thought to read very little else, these publications dish out their daily or weekly dose of sport, scandal and prurience, to the detriment of broader, more challenging information. In this way, a large but homogeneous group of readers is created, with its own “feel-good” bonds of brotherhood – in short, a conformity based on passivity, and a sales manager’s bonanza. Allegations of the more manipulative elements of this kind of social engineering have already forced the closure of the British tabloid *News of the World*, and current proceedings in court may lead to revelations concerning reporters, editors, the police and even government officials past and present.

Television is an even bigger canvas on which to project the views and values of those who might seek to re-shape society for their own benefit and who have advertising budgets adequate to the task. It is, after all, the advertisers who ultimately determine what we get to see, particularly in drama and / or soap opera. Scripts which run counter to the soporific, softly-softly, don't-rock-the-boat ideal of big advertisers or sponsors will not attract the advertising dollars on which most broadcasters depend, and these broadcasters will not pursue such projects, since they too are corporate entities and beholden to their shareholders. Commercial television is thus illplaced to provide any impetus towards dismantling the pillars of conformism; on the contrary, I see it as complicit in the encouragement and exploitation of ignorance. Even public broadcasters have to watch their step, for fear of reprisals in the form of budget cuts.

It emerges from the above that the maintenance of a compliant, conformist market is clearly in the interests of the corporate world. In other words, it is a mainstay of business profits and individual wealth. It is all about money. In spite of admonitions like *Radix malorum est cupiditas* (Chaucer's echo of the Biblical Timothy), new catch-phrases have emerged. "What is good for General Motors is good for America" (now universally misquoted and misconstrued – as also here) and even, in more recent times, "Greed is good" (adapted from the 1987 film *Wall Street*). Even government leaders call upon the general public: "Help save our economy [gloss: Improve my chances of being re-elected] – go out and spend, spend!" An advertisement for the economic newspaper

Financial Times, frequently aired on the international broadcaster *BBC World*, proclaims, with no hint of shame or even disquiet: “Now, more than ever, we live in a world shaped by business.” Thus, sport has become big business, entertainment has become big business, traditional festivities have become big business. Politics has always been big business.

All too often, these attitudes lead to corruption and other forms of malpractice. Recent court cases involving financial institutions and scandals over match-fixing in both football and cricket leave little room for doubt that the relentless pursuit of obscenely inflated salaries, bonuses and other perks, the blind scramble for personal and corporate pelf, can have disastrous systemic repercussions, as financial crisis succeeds financial crisis with nightmarish frequency. There is ample reason to be worried about what lies beneath the visible tip of the iceberg.

Once upon a time, the universities of the world saw themselves, in part at least, as a bulwark against the herd instinct. They sought to produce graduates capable of thinking rationally for themselves and of reaching conclusions based on solid evidence. They sought to produce tough, independent minds. They valued free and open discussion and fought against mindless acceptance of the perverse propaganda put about by governments, churches, corporations and the like. In these endeavours they could be seen as the informed conscience of a nation, filling the ethical void that was and is so characteristic of the big players in the so-called “real” world and consequently in the public at large. It might

be said that the success rate of universities in pursuit of such a highly desirable goal was much lower than one might have hoped for, but the fact remains that they genuinely tried.

But times have changed. *O tempora, o mores*, as Cicero lamented. Most universities still subscribe to some version or other of this educational desideratum, but what we now have is lip-service rather than commitment. Universities have been taken over by events, swamped by external pressures and reduced to cogs in somebody else's wheel. They have lost their long-cherished independence and with it any plausible claim to being the informed conscience of their nation. They are controlled by executive managers rather than by collegial academics.¹¹ "Bums on seats" is now a top priority, along with "higher pass rates". These two catch-cries strike me as being largely incompatible, unless one believes that reduced financial and human resources can be stretched indefinitely to cater to increased enrolments, often of less well-prepared students, but I shall not embark here upon a critique of the preparation afforded (in Australia) to students during their secondary school years.

It was a sad day when (Australian) universities agreed to be classified as "an industry" for various administrative and / or legal purposes. With this decision, the floodgates were opened to the blandishments of the business sector model, and those were not long resisted; indeed they were

¹¹ Numerous informative insights into this and parallel issues can be found in Meyers 2012. I am largely in agreement with his analysis, although I beg to differ with him on certain points.

embraced by the administration and the bean-counters. These developments were not necessarily a result of the re-classification of higher education as an industry, since for some time previous to that change, there had been significant movements away from collegiality and towards executive line-management, accompanied by salary expectations on the part of the top administration and increasingly difficult working conditions for the academic and general staff. What the re-classification brought about was a kind of justification for what was already taking place, and hence the removal of any cause for shame or embarrassment over the increasing disparities in salary, the transfer of power to an executive élite and an end to the vestiges of transparency in university governance.

“Power corrupts”, it is said, and I see no need to dispute that dictum. Truth is likely to be the first victim of executive power, and one can perhaps be forgiven for wondering to what extent truth and honesty have been casualties of the concentration of power in Australian universities over the last twenty years or so. I give here a couple of instances, of which I have close knowledge and which give me cause for concern.

One of the duties of a Dean of School at Flinders University in the 1990s was to recommend action on the further employment of academic staff who were still on probation. This recommendation was to be forwarded to the higher echelons for transmission to the appropriate high-level committee. On one particular occasion, the Dean involved was of the opinion that a simple Yes (i.e., re-appoint) or No (i.e., terminate the appointment)

would be a premature reaction, even though evidence on the negative side rather outweighed that on the positive side, without being clearly compelling. The Dean therefore recommended that one extra year be granted to the instructor in question before a final decision was made. The Dean was then told, categorically, that the recommendation was invalid and not permissible under the rules in force: the recommendation must be reworked, leading to a simple Yes or No, on the basis of the available evidence. This was done, and a formal “No” recommendation was duly submitted. This seemed to pass muster and the recommendation was transmitted up the chain of command, where, to the amazement of those following the case, it was decided to delay a decision by one year to enable further evidence to be gathered. The Dean’s original decision was vindicated, but the damage had been done. The young academic got to hear only that, contrary to the wishes of the Dean, higher powers had granted an extension – an utter travesty of what had really taken place. How honest, then, was the categorical statement that the original recommendation was invalid? One can only speculate, of course, but the strategy of demonising the Dean and then taking credit for saving the day was certainly not an example of honesty or of transparency. How far can one trust one’s executive superiors?

A second instance is equally alarming. From time to time, the university commissions an external review of its various degrees and in one such review of the B. A. (Bachelor of Arts) degree a few years before my retirement, a recommendation was made that Flinders

University should adopt a policy concerning foreign languages, and the university, in accordance with the external recommendation, set up a special *ad hoc* committee to formulate such a policy.

Before the committee actually began its work, the chairman, a senior colleague from the discipline of English, perhaps smelling a rat, took the unusual step of seeking an assurance at the highest levels that the committee would not simply be wasting its time, that the university did indeed want a policy on languages. Appropriate assurances in this respect were promptly given.

A number of productive meetings ensued, and a couple of months later a provisional policy was ready. As a precaution, the provisional draft was shown to the same people as had given the earlier assurance; they responded positively enough, although asking for two or three small modifications. The committee then made the requested changes and submitted its final draft of the Languages Policy.

Shortly afterwards, and to the total bewilderment of those involved, came the university's reaction to our document, enunciated by the very same people who had given us their earlier assurances, and who had later requested a few changes. The University, they now said, does not wish to adopt a policy on foreign languages, since to do so would set languages apart from other disciplines (e.g., physics, philosophy, history, education, law, etc.) for which no separate policy existed or was envisaged. Patently, the top administration had known this from the very beginning, and had – as a deliberate act, one must assume – failed to communicate its

standpoint to the committee, which, as the chairman had feared, had indeed been wasting its time. Again, this is hardly an example of honesty or of transparency. How far can one trust one's executive superiors?

I could continue in this vein at considerable length. I am, for example, inimical to perverse forms of miniaturisation, the well-known "fine print" phenomenon, which forces me into the use of reading glasses and a magnifying glass in order to read the ever-shrinking text of the telephone directory, of various appliances, of the minute labelling now found on many packaged foodstuffs. I am likewise an opponent of the far-reaching, but short-sighted attitude, regrettably so prevalent in our *Brave New World* of this new century, that the only knowledge worth having is that which increases the Gross Domestic Product. *Ars gratia artis* may still have a toehold in contemporary thinking, but *Scientia gratis scientiae*, knowledge for its own sake, is a concept quite foreign to the prevailing ethos of our modern world. I would prefer, however, to end this self-indulgent ramble on a more positive note.

The proverb tells us that, having made one's bed, one must then lie in it, i.e., that one must accept the state of affairs brought about by one's own actions. Trite perhaps, but not thereby untrue. The essential for me is whether one is happy with the bed that one has made. And I am perfectly happy with mine, in spite of the indifferent, even hostile environment in which I have had to go about its making.

Since an early age, I can remember being told that I was destined to become a schoolteacher, presumably

because of my inquisitive nature and a propensity to spread any newly-acquired knowledge as widely as possible among those who were prepared to listen. As I moved through primary and secondary school, demonstrating an unusual degree of interest in matters intellectual, and achieving above-average results in subjects that interested me, new voices (including several of my teachers) joined the chorus, reinforcing the common belief that I would, and should become a schoolteacher.

I had no objection to this widely-held expectation. Even in my adolescent years, I perhaps saw the transmission of knowledge as being of fundamental importance in the creation of new, more intellectually inclined generations. Certainly, *Scientia gratis scientiae* was already becoming an important tenet underpinning my general view of the broader education process. After completing my French studies at the University of Adelaide at the end of 1961, I did in fact take up an appointment as a High School teacher and taught at Adelaide Boys' High School until September 1962, when I took leave to undertake a doctorate at the University of Paris. I returned to the same school for the second half of 1965, prior to joining the staff of the newly-established Flinders University of South Australia at the beginning of 1966.

I have no way of checking the subsequent careers of the pupils (perhaps 100?) that I taught during that time, but a few interesting examples of successful careers have come to my attention. One of my charges went on to become a senior University administrator in Australia, who even spent several years at Flinders as Deputy Vice-

Chancellor before his untimely death in 1995. A street in Canberra was named in his honour in 2005. Another of my pupils, an Australian Latvian, graduated in 1970 from the prestigious National Institute of Dramatic Art in Sydney with a degree in Performing Arts (Acting), and has since become a well-known film and television actor, with a number of significant roles to his credit. Another went into politics and rose to the position of Premier of South Australia. Occasional instances such as these do not reflect any significant input on my part but they do provide a kind of retrospective satisfaction.

Teaching, however, cannot of itself provide a full gamut of the pleasant experiences available to the educator. The transmission of knowledge becomes, to my mind, much more satisfying when coupled with the creation of new knowledge, i.e., when a research dimension is added.

It was this broader horizon, which led me to see my future role as being University-based and to undertake doctoral studies in France. Quite fortuitously, a new university was being established in Adelaide just as I was completing my doctorate. I applied for a position at this new institution, and, after a very unconventional interview, I was delighted to learn that I had been appointed as a Lecturer in French, with a negotiated starting-date of January 1st, 1966. When I (officially) retired as Professor of French at the end of 2002, I had clocked up 37 years of teaching and research: time enough, one might think, to have had a meaningful influence on the aspirations of a couple of generations of students.

While here too it is difficult to know what has become of the many students I have taught, I can lay claim to have helped produce two Australian ambassadors, a couple of E. U. translators, a few tertiary-education administrators and other public servants, along with (of course) a myriad of schoolteachers. Nonetheless, it was the pursuit of individual research, which was my most obvious source of motivation and satisfaction, probably because its feedback was more immediate and more tangible. Furthermore, my research activities entailed a lot of intercontinental travel, particularly to attend conferences and to use specialised library collections, thereby enabling me to see many parts of Europe, North America and Asia. In this way, I enjoyed the possibility of meeting many new friends and colleagues, and was able to explore a range of different cultures and to broaden my linguistic horizons. I was likewise exposed to a range of local culinary traditions – some more exotic than others, but almost all of which added their own special piquancy to my travels. As lifestyles go, mine, I thought, was better than many.

The role of Latvia and Latvians in my teaching, research and travel clearly stands out, however, as a dominant element. In spite of being repeatedly told that Latvian was just too different, just too difficult for any foreigner to master, I was able to demonstrate, to myself at least, that attempts to warn me off were, as any seasoned linguist would know, in fact baseless and ill-informed, and that with perseverance even anglophones could successfully come to grips with the syntactic and morphological complexities involved. Furthermore, I

believe that I can reasonably claim to have overcome the protective fortress mentality, the mind-your-own-business attitude, which I now see as being a regrettable consequence of cold-war thinking, in which Nazi and Soviet actions were demonised, as also was the inaction of Western powers. Foreigners were all suspect. Trust had to be established, and this too was a long, drawn-out struggle. I take considerable satisfaction in my progress from a “misguided” adolescent amateur to an inexplicable curiosity (the “white crow” effect) through to the status of an interesting ‘guest’ in both Soviet and early post-Soviet Latvia, and finally to full acceptance as an academic colleague whose knowledge and judgement could be respected – and trusted.

It was a signal honour to be asked to act as one of four major consultants in the production of the modernised academic grammar of Latvian,¹² which has recently replaced the earlier standard work, now over fifty years old. In addition, I was very happy to accept an invitation to give (in Luxemburg in January, 2014) an extended (90-minute) lecture to the Latvian translators of the European Union, among whose number I was delighted to see two of my former students.

On the surface, I view both of these events as unexpected academic accolades, but both of them are replete with symbolic overtones on a more personal level. In both respects, I look upon them as recognition of a life well-spent, full of purposeful and effective activity,

¹² *Latviešu valodas gramatika*, sagatavota Dainas Nītiņas un Jura Grigorjeva vadībā (Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2013), 1024 pp.

and of focussed service to a field of endeavour which has not attracted the number of international participants which it so richly deserves. In retrospect, I see no reason to feel dissatisfied with my various contributions and, having made my proverbial bed, I will be perfectly happy to lie in it when, at some point in the future, I put down my pen for the last time.

One of the fathers of historical Latvian linguistics, Dr August Bielenstein (1826–1907), published in 1904¹³ an autobiography entitled *Ein glückliches Leben*, and no doubt, he had his own reasons for choosing that title. His reasons are presumably very different from those, which might have led me to adopt a similar expression to encapsulate my own academic life experiences, but I nonetheless whole-heartedly endorse the sentiment contained therein.

Trevor Garth Fennell

References

- Bielenstein, August. *Ein glückliches Leben. Selbstbiographie*. Riga: Jonck & Poliewsky, 1904, viii, 468 S.
- Budiņa Lazdiņa, Terēze. *Teach Yourself Latvian*. London: English Universities Press Ltd., 1966, xiv, 325 p.
- Chomsky, Noam. *Syntactic Structures*. The Hague: Mouton, 1957, 116 p. The French translation by Michel Braudeau appeared much later: *Structures syntaxiques*. Paris: Editions du Seuil, 1969, 140 p.
- Fennell, Trevor Garth. *La Morphologie du Futur en Moyen Français*. Genève: Librairie Droz, 1975, vi, 177 p. (Publications romanes et françaises; 136).

¹³ Bielenstein, A. *Ein glückliches Leben. Selbstbiographie* (Riga: Jonck & Poliewsky, 1904).

- Footprints: Latvians in South Australia* / ed. Bruno Krūmiņš ... [et al.]. Adelaide: Latvian Association of South Australia, Inc., 2010, 344 p. See pp. 155–159.
- GML: Fennell, Trevor Garth, Gelsen, Henry. *A Grammar of Modern Latvian*. The Hague, Paris, New York: Mouton Publishers, 1980. 3 vol.: xxxi, 1370 p. (Slavistic printings and reprintings; No. 304.). Vol. 1, xxxi, 448 p. ; Vol. 2, xii, 470 p.; Vol. 3, xii, 452 p.
- Meyers, Donald. *Australian Universities: a Portrait of Decline*. [Australia]: AUPOD, 2012. v, 196 p.
- Prince, John Dyneley. *Practical Grammar of the Lettish Language for the Use of Students*. London, Toronto: J. M. Dent & Sons, Ltd., 1925, xiv, 81 p.
- Rehehusen, Johann Georg. *Manvductio ad Lingvam Lettonicam facilis et certa, monstrata à ... a Joanne Georgo Rehehusen*. Riga: Schröder, 1644, 48 p.
- Wagner Robert Léon, Pinchon, Jacqueline. *Grammaire du français classique et moderne*, 2e éd., revue et corrigée. Paris: Hachette, 1967, 640 p.

Bibliogrāfija

Bibliography

T. G. Fennela publikācijas
T. G. Fennell's publications

1968

1. *Latviešu gramatika un cittautu skolnieks: tradicionālā apraksta piemērotība.* – Bibliogr.: 124.–126. lpp. (75 nos.) // Arhīvs: raksti par latviskām problēmām / red. E. Dunsdorfs. – Melburna: Latviešu apvienības Austrālijā zinātnes nozare, piedaloties Kārļa Zariņa fondam, 1968. – VIII sēj.: Vēsture, politika, valoda, literātūra, 113.–126. lpp.

1970

2. *Par piedēkli -nieks* // Latviskuma labad: apceres, pētījumi, liecības / red. E. Dēliņš. Melburna: Austrālijas Latvietis, 1970. – 95.–99. lpp.
Sk. arī Nr. 54.
3. *Ert and sera in 14th century French* // AUMLA: Journal of the Australasian Universities Language and Literature Association. – Vol. 34 (1970), p. 308–310.

4. *Open and closed e in Latvian: a synchronic approach* // Donum Balticum: to Professor Christian S. Stang on the occasion of his seventieth birthday 15 March 1970 / ed. by V. Rūķe-Draviņa. – Stockholm: Almqvist & Wiksell, 1970. – P. [119]–123.

S. a.: Offprint from Donum Balticum: to Professor Christian S. Stang on the occasion of his seventieth birthday 15 March 1970 / ed. by V. Rūķe-Draviņa. – Stockholm: Almqvist & Wiksell, 1970. – P. [119]–123.

S. a. N 54.

1971

5. *A new classification of first conjugation verbs in Latvian.* – Bibliogr. in footnotes: (34 ref.) // Linguistics: an International Review, 72. – Hague: Mouton. – (August 1971), p. [5]–25.

S. a. N 54.

6. *A phonological derivation of the forms of definite declension adjectives, reflexive nouns and reflexive verbs in Latvian.* – Bibliogr. in footnotes: (10 ref.) // Linguistics: an International Review, 69. – Hague: Mouton. – (May 1971), p. [24]–32.

S. a. N 54.

1973

7. *Is there an instrumental case in Latvian?*– Bibliogr.: p. 182–184 (36 ref.) // Papers presented at the Second conference on Baltic Studies in Scandinavia, Hässelby castle, June 8–11, 1973. – Stockholm: The Baltic Scientific Institute in Scandinavia, 1973. – Vol. 2: Literature and Linguistics Section, p. 176–184.

8. *The subject of Latvian verbs in the debitive mood.* – Bibliogr.: p. 221 (4 ref.) // Baltic literature and linguistics / ed.: A. Ziedonis, J. Puhvel, R. Šilbajoris, M. Valgemäe. – Columbus (Ohio): Association for the Advancement of Baltic Studies, 1973. – P. 213–221.

S. a. N 54.

1975

9. *La morphologie du futur en moyen français.* – Genève: Droz, 1975. – 177, [1] p. – Bibliogr.: p. 163–169. – Index de verbes: p. 175–177. – (Publications romanes et françaises; 136).

* * *

10. *Is there an instrumental case in Latvian?*– Bibliogr.: p. 47–48 (36 ref.) // Journal of Baltic Studies. – Vol. VI, N 1 (Spring 1975), p. 41–48.

S. a. N 54.

11. *The syntax of Latvian possessive constructions* // General Linguistics (Binghamton). – Vol. 15 (1975), p. 133–140.

S. a. N 54.

1976

12. *Rehehusen's verbs: a review article.* – Bibliogr.: p. 176 (5 ref.) // Journal of Baltic Studies. – Vol. VII, N 2 (Summer 1976), p. 170–176.

S. a. N 54.

1977

13. *Aspects of 17th century Latvian grammars.* – Bibliogr.: p. 47 (5 ref.) // Papers presented at the Third conference on Baltic Studies in Scandinavia, Håsselby castle, June 13–16, 1975. – Stockholm: The Baltic Scientific Institute in Scandinavia, 1977. – Vol. 2: Linguistics, Literature and Liberal Arts Section, p. 42–47.
14. *The emergence of a Latvian grammatical tradition: noun morphology.* – Bibliogr.: p. 61–62 (11 ref.) // Journal of Baltic Studies. – Vol. VIII, N 1 (Spring 1977), p. 51–62.
S. a. N 54.

1978

15. *Tense formation chains for Latvian verbs (1644–1761).* – Bibliogr.: p. 136–137 (12 ref.) // Journal of Baltic Studies. – Vol. IX, N 2 (Summer 1978), p. 129–137.
S. a. N 54.

1980

16. *A grammar of modern Latvian* / T. G. Fennell, H. Gelsen. – Hague, Paris, New York: Mouton Publishers, 1980. – 3 vols. – XXXI, XII, XII, 1370 p. – (Slavistic printings and reprintings; 304). – Select bibliogr.: p. [1361]–1362. – Grammatical index: p. [1363]–1368. – Index of auth. and reading passages: p. [1369]–1370.

Vol. I. – XXXI, 448 p.

Vol. II. – XII, p. 449–918.

Vol. III. – XII, p. 919–1370.

Inform.: Latviešu valodas mācību grāmata: [inform. par grāmatas izdošanu holandiešu apgādā “Mouton”] // Londonas Avīze. – Nr. 1707 (1980, 18. janv.), 4. lpp.

Bija, ir un būs: [inform. par grāmatas iznākšanu, tapšanu] // LARA'S Lapa (ASV). – Nr. 25 (1981), 56. lpp.

Dr. Fennela un Gelzena gramatika: [inform. par grāmatas iegādāšanās iespēju] // Londonas Avīze. – Nr. 1820 (1982, 23. apr.), 4. lpp.

Anerauds J. Dzimtenes literatūra ir humāna: [arī par valodnieka T. Fennela dāvinājumu – trīs latviešu gramatikas sējumiem Kultūras sakaru komitejai] // Dzimtenes Balss. – Nr. 13 (1983, 31. marts), 5. lpp.: il.

Bušs O. Mūsu radi tautās un valodās: [inform. arī par T. Fennela mūsdienai prasībām atbilstošu latviešu valodas gramatiku, kā arī IV Vissavienības baltistu konferenci Rīgā] // Ciņa. – Nr. 271 (1983, 26. nov.), 3. lpp.; Dzimtenes Balss. – Nr. 49 (1983, 8. dec.), 8. lpp.

Anerauds J. Spraiga darba gadi: Latvijas komitejai kultūras sakariem ar tautiešiem ārzemēs – divdesmit: [inform. arī par T. Fennela moderno latviešu gramatiku] // Zvaigzne. – Nr. 16 (1984), 10.–11. lpp.

Rec.: Karulis K. Latviešu gramatika angļu valodā // Karogs. – Nr. 11 (1981), 200.–201. lpp.

Baltiņa M. “1980. gadā ārzemēs ..” // Latviešu valodas kultūras jautājumi: (rakstu krājums). – 18. laidiens (1982), 149.–[153.] lpp.

Blinkena A. Latviešu gramatika cittautiešu skatījumā. – Ar īsām ziņām par aut. // Latvijas PSR Zinātņu Akadēmijas Vēstis. – Nr. 4 (1982), 135.–[137.] lpp.

Bērziņa L. “Linguists Dr. Trevors Fenels (Trevor G. Fennel) ..” // Universitas (Ņujorka). – Nr. 52 (1983), 76., 77. lpp.: ģīm.

Kabelka J. “Gramatikos autoriai yra ..” // Baltistica (Vilnius). – Vol. XX (2) (1984), p. 182–184.

17. *Early treatments of palatalization in the declension of Latvian nouns.* – Bibliogr.: p. 236–237 (18 ref.) // Journal of Baltic Studies. – Vol. XI, N 3 (1980), p. 231–237.

S. a. N 54.

18. *Early treatments of palatalization in the declension of Latvian nouns* // IV Vissavienības baltistu

konference, 1980. g. 23.–25. septembrī: referātu tēzes = IV Всесоюзная конференция балтистов, 23–25 сентября 1980: тезисы рефератов = IV All-Union conference on Baltic linguistics, September 23–25, 1980: communications abstracts / atb. red. A. Blinkena. – Rīga: Zinātne, 1980. – 22.–23. lpp.

1981

19. *Patterns in Latvian morphology and syntax* / T. G. Fennel, K. Hounslow. – Adelaide: Latviešu skolas padome, 1981. – IV, 186 p.

* * *

20. *Case government by prepositions in Rehehusen's "Manuductio .."* [Manuductio ad linguam lettonicum facilis et certa. Riga: Schrödero, 1644] // Melbourne Slavonic Studies: an orgna of the Australia and New Zealand Slavists' Association. – Vol. 15 (1981), p. 54–58.

21. *Conjugation in early Latvian grammars.* – Bibliogr.: p. 352–353 (22 ref.) // Journal of Baltic Studies. – Vol. XII, N 4 (Winter 1981), p. 340–353.

S. a. N 54.

22. *The discovery of the Latvian reflexive* // Lingua Posnaniensis (Poznań): czasopismo poświęcone językoznawstwu porównawczemu i ogólnemu = Review of General and Comparative Linguistics. – Vol. XXIV (1981), p. 83–92.

S. a. N 54.

23. *The first description of the Latvian debitive mood.* – Bibliogr. in footnotes: (7 ref.) // Lituanus (Chicago). – Vol. 27, N 4 (Winter 1981), p. 30–34.

24. *Some additions to W. Kubická's Jezyki baltyckie: bibliografia*: [Vol. 1–4. Łódź, 1967–1977] // General Linguistics (Binghamton). – Vol. 21 (1981), p. 88–108.

1982

25. *The first Latvian grammar*: J. G. Rehehusen's "Manuductio ad linguam lettonicam ..": a facsimile text with annotated translation & commentary. – Melbourne: Latvian Tertiary Committee, 1982. – VII, 369 p. – Bibliogr.: p. 367–369.

Inform.: Rumaks L. Vēl normālās sliedēs: 1982. gads trimdas grāmatniecībā: [īsa inform. arī par T. Fennela grāmatas iznākšanu] // Laiks (Ņujorka). – Nr. 18 (1983, 2. marts), 3., 6. lpp.; Londonas Avīze. – Nr. 1868 (1983, 15. apr.), 4.–5. lpp.; Latvija (Vācijā). – Nr. 18 (1983, 2. maijs), 2. lpp.

Rec.: Karulis K. Pirmās latviešu gramatikas tulkojums angļu valodā // Karogs. – Nr. 12 (1983), 195.–196. lpp.

Bērziņa L. Latviešu gramatikas pētniecības sākumi // Universitāte (Ņujorka). – Nr. 64 (1989), 34.–36. lpp.: il.

Sabaliauskas A. Latvių kalbotyros veikalai Australijoje // Lietuvių kalbotyros klausimai (Vilnius). – Vol. 34 (1995), p. 188–189.

26. *Seventeenth century Latvian grammatical fragments*: Text. Translation and Commentary. – Melbourne: Latvian Tertiary Committee, 1982. – VII, 322 p.: facsimile. – Bibliogr.: p. 319–322.

Inform.: Rumaks L. Vēl normālās sliedēs: 1982. gads trimdas grāmatniecībā: [īsa inform. arī par T. Fennela grāmatas iznākšanu] // Laiks (Ņujorka). – Nr. 18 (1983, 2. marts), 3., 6. lpp.; Londonas Avīze. – Nr. 1868 (1983, 15. apr.), 4.–5. lpp.; Latvija (Vācijā). – Nr. 18 (1983, 2. maijs), 2. lpp.

Rec.: Bērziņa L. Latviešu gramatikas pētniecības sākumi // Universitāte (Ņujorka). – Nr. 64 (1989), 34.–36. lpp.: il.

Sabaliauskas A. Latvių kalbotyros veikalai Australijoje // Lietuvių kalbotyros klausimai (Vilnius). – Vol. 34 (1995), p. 188–189.

* * *

27. *Monosyllabic verba pura in Rehehusen's manuductio*. – Bibliogr.: p. 104 (10 ref.) // Journal of Baltic Studies. – Vol. XIII, N 2 (Summer 1982), p. 98–104.
S. a. N 54.

1983

28. *Germanisms in Rehehusen's syntax* // Die Sprache (Wien): Zeitschrift für Sprachwissenschaft. – Vol. 29 (1983), S. 54–61.
S. a. N 54.

1984

29. *Georg Dreszell's gantz kurtze Anleitung zur lettischen Sprache: Text. Translation. Commentary. Concordance*. – Melbourne: Latvian Tertiary Committee, 1984. – XI, 452 p.: facsimile. – Bibliogr.: p. 449–452.
Inform.: Anleitung zur lettischen Sprache (1685). Latviešu valodas gramatika: [īsa inform. arī par T. Fennela pētījumu "Gantz kurze Anleitung zur lettischen Sprache"]. – (Latviešu grāmata: dažas atceres) // Universitas (Ņujorka). – Nr. 57 (1986), 3. lpp.
Rec.: Bērziņa L. Latviešu gramatikas pētniecības sākumi // Universitas (Ņujorka). – Nr. 64 (1989), 34.–36. lpp.: il.
Sabaliauskas A. Latvių kalbotyros veikalai Australijoje // Lietuvių Kalbotyros Klausimai (Vilnius). – Vol. 34 (1995), p. 188–189.

* * *

30. *Dreszell's gantz kurtze Anleitung zur lettischen Sprache: a re-evaluation of its sources*. – Bibliogr.: p. 54–55 (16 ref.) // Journal of Baltic Studies. – Vol. XV, N 1 (Spring 1984), p. 48–55.
S. a. N 54.

31. *On the partially ad hoc nature of grammars* // Lingua Posnaniensis (Poznań): czasopismo pówswiecone

językoznawstwu porównawczemu i ogólnemu =
Review of General and Comparative Linguistics. –
Vol. XXVII (1984), p. 63–69.

1985

32. *Konservatīvie elementi G. Dresela 1685. gadā izdotajā latviešu gramatikā.* – Bibliogr. norādes parindēs: (16 nos.) // Latvijas PSR Zinātņu Akadēmijas Vēstis. – Nr. 9 (1985), 63.–66. lpp.
33. *Latviešu lietvārdi ar galotni -š: to pazīšanas un aprakstīšanas problēmas pirmajās gramatikās.* – Bibliogr. norādes parindēs: (27 nos.) // Latvijas PSR Zinātņu Akadēmijas Vēstis. – Nr. 10 (1985), 132.–[136.] lpp.
34. *Early treatments of palatalization in the declension of Latvian nouns.* – Bibliogr. in footnotes: (31 ref.) // Baltistica (Vilnius). – Vol. XXI (2) (1985), p. 134–141.

Inform.: Karulis K. Triju gadu baltistikas guvums: [par rakstu krājuma "Baltistica" 19.–21. laidieniem; minēta arī T. Fennela publikācija par 17. gs. latviešu valods gramatikās atrodamām ziņām par palatalizāciju lietvārdu deklinācijā] // Karogs. – Nr. 2 (1986), 194.–195. lpp.

35. *The originality of Dreszell's grammar.* – Bibliogr.: p. 409–410 (17 ref.) // Journal of Baltic Studies. – Vol. XVI, N 4 (Winter 1985), p. 403–410.

S. a. N 54.

1986

36. *Definitions and descriptions of first conjugation verbs in Latvian: a historical overview.* – Bibliogr.: p. 131–132 (31 ref.) // Journal of Baltic Studies. – Vol. XVII, N 2 (Summer 1986), p. 125–132.

1987

37. *Grammatical appendix to Johannes Langius' "Latvian-German lexicon"*. – Melbourne: Latvian Tertiary Committee, 1987. – XIII, 700 p.: facsimile. – Bibliogr.: p. [691]–700.

Rec.: Bērziņa L. Latviešu gramatikas pētniecības sākumi // Universitas (Nujorka). – Nr. 64 (1989), 34.–36. lpp.: il.

1988

38. *A Latvian-German revision of G. Mancelius' "Lettus" (1638)*. – Melbourne: Latvian Tertiary Committee, 1988. – IV, 110 p.

* * *

39. *Early perceptions of the Latvian definite adjective*. – Bibliogr.: p. 311–313 (25 ref.) // Journal of Baltic Studies. – Vol. XIX, N 4 (Winter 1988), p. 303–314.
40. *Innovations in Johannes Langius' "Latvian grammar" of 1685* // Slavic themes: papers from two hemispheres: Festschrift for Australia / eds. B. Christa .. [et al.]. – Neuried: Hieronymus Verlag, 1988. – (Selecta Slavica; 12). – P. 81–90.
41. *Observations on syntax in Johannes Langiu' "Latvian grammar" of 1685*. – Bibliogr.: p. 239–240 (15 ref.) // Journal of Baltic Studies. – Vol. XIX, N 3 (1988), p. 235–240.

1989

42. *A Latvian-German revision of G. Mancelius' "Phraseologia Lettica" (1638)*. – Melbourne: Latvian Tertiary Committee, 1989. – IV, 150 p.

43. *Otrā un trešā konjugācija agrākajās latviešu gramatikās.* – Bibliogr. norādes parindēs: (23 nos.). – Kopsav. angļu val. // *Baltistica*. Priedas (Vilnius). – Vol. III (2) (1989), p. 278–284.
- 44 *Conservative elements in G. Dreszel's Latvian grammar of 1685* // *Baltic Studies in Australia* / eds. T. G. Fennell, H. A. Johansons. – Melbourne: Australasian Section of the Association for the Advancement of Baltic Studies, 1989. – I, p. 125–131.
45. *The fluctuating fortunes of the Latvian instrumental* // *Baltic Studies in Australia* / eds. T. G. Fennell, H. A. Johansons. – Melbourne: Australasian Section of the Association for the Advancement of Baltic Studies, 1989. – I, p. 143–156.
46. *John Dyneley Prince and the first attempt at a Latvian grammar in English* // *Baltic Studies in Australia* / eds. T. G. Fennell, H. A. Johansons. – Melbourne: Australasian Section of the Association for the Advancement of Baltic Studies, 1989. – I, p. 189–199.

1990

47. *The classification of Latvian masculine nouns in –s, –is, –ns.* – Bibliogr.: p. 78–81 (38 ref.) // *Symposium Balticum: a Festschrift to honour Professor Velta Rūķe-Draviņa* / eds. B. Metuzāle-Kangere, H. D. Rinholm. – Hamburg: H. Buske Verlag, 1990. – P. 73–81.

1991

48. *An alphabetical re-organization of Johannes Langius' "Lettisch-deutsches Lexicon" (1685)*. – Melbourne: Latvian Tertiary Committee, 1991. – 448 p.

* * *

49. *Feminine nouns with masculine terminations in Johannes Langius' Latvian-German dictionary (1685)*. – Bibliogr.: p. 345–346 (22 ref.) // *Journal of Baltic Studies*. – Vol. XXII, N 4 (Winter 1991), p. 339–346.

1992

50. *Similarities between the Latvian grammar of J. Langius and Latin grammar of M. J. Rhenius*. – Bibliogr.: p. 226 (6 ref.) // *Journal of Baltic Studies*. – Vol. XXIII, N 3 (1992), p. 207–226.

1993

51. *Adolphi's Latvian grammar*. – Melbourne: Latvian Tertiary Committee, 1993. – Vol. I: Adolphi's text with English translation, VI, 565 p.: facsimile.

1994

52. *Kāds vārds par Manceli kā valodnieku*. – Bibliogr.: 181.–182. lpp. (11 nos.). – (Vēstules) // *Ceļš*. – Nr. 1(45) (1994), 180.–182. lpp.
53. *Perceptions of the subjunctive in early Latvian grammars*. – Bibliogr.: p. 358–362 (38 ref.) // *Journal of Baltic Studies*. – Vol. XXV, N 4 (Winter 1994), p. 349–362.

54. *Lingua Lettica: raksti latviešu lingvistikā = Lingua Lettica: papers in Latvian linguistics / no angļu val. tulk. B. Metuzāle–Kangere, P. Vanags. – Melbourne: Latvian Tertiary Committee, 1995. – 148 lpp. – Bibliogr. rakstu beigās.*

Saturā: Priekšvārdi. – 5.–6. lpp.

Platais un šaurais e latviešu valodā sinhroniskā skatījumā. – 7.–10. lpp. – Pirmo reizi publ. rakstu krāj. *Donum Balticum* (Stockholm, 1970).

Par piedēkli -nieks. – 11.–13. lpp. – Pirmo reizi publ. rakstu krāj. *Latviskuma labad* (Melburna, 1970).

Noteiktās galotnes īpašības vārdū, atgriezenisko lietvārdu un atgriezenisko darbības vārdu formu fonoloģiska atvasināšana. – 14.–22. lpp. – Pirmo reizi publ. žurn. *Linguistics* (69, 1971).

Jauna latviešu valodas pirmās konjugācijas verbu klasifikācija. – 23.–38. lpp. – Pirmo reizi publ. žurn. *Linguistics* (72, 1971).

Teikuma priekšmets latviešu valodas teikumos ar verbu vajadzības izteiksmē. – 39.–46. lpp. – Pirmo reizi publ. rakstu krāj. *Baltic Literature and Linguistics* (A.A.B.S., Columbus/Ohio, 1973).

Posesīvu konstrukciju sintakse latviešu valodā. – 47.–53. lpp. – Pirmo reizi publ. žurn. *General Linguistics* (15 (3), 1975).

Vai latviešu valodā ir instrumentālis?. – 54.–61. lpp. – Pirmo reizi publ. žurn. *Journal of Baltic Studies* (VI (1), 1975).

Rehehūzena darbības vārdi. – 62.–68. lpp. – Pirmo reizi publ. žurn. *Journal of Baltic Studies* (VII (2), 1976).

Kādas gramatikas tradīcijas izkristalizēšanās latviešu valodā: lietvārdu morfoloģija. – 69.–79. lpp. – Pirmo reizi publ. žurn. *Journal of Baltic Studies* (VIII (1), 1977).

Laiku veidošanas ķēdes latviešu valodas vārdiem (1644–1761). – 80.–87. lpp. – Pirmo reizi publ. žurn. *Journal of Baltic Studies* (IX (2), 1978).

Pirmie apraksti par palatalizāciju latviešu valodas lietvārdu deklinācijā. – 88.–94. lpp. – Pirmo reizi publ. žurn. *Journal of Baltic Studies* (XI (3), 1980).

Verbu konjugācija pirmajās latviešu valodas gramatikās. – 95.–109. lpp. – Pirmo reizi publ. žurn. *Journal of Baltic Studies* (XII (4), 1981).

Latviešu valodas refleksīvo verbu atklāšana. – 110.–120. lpp. – Pirmo reizi publ. žurn. *Lingua Posnaniensis* (XXIV, 1981).

Dreseļa Gantz kurtze Anleitung zur lettischen Sprache: tā avotu jaun-
ns novērtējums. – 121.–127. lpp. – Pirmo reizi publ. žurn. *Journal of
Baltic Studies* (XV (1), 1984).

Vienzilbigie “verba pura” Rebehūzena gramatikā. – 128.–134. lpp. –
Pirmo reizi publ. žurn. *Journal of Baltic Studies* (XIII (2), 1982).

Ģermānismi Rebehūzena sintaksē. – 135.–140. lpp. – Pirmo reizi
publ. žurn. *Die Sprache* (29 (1), 1983).

Dreseļa gramatikas oriģinalitāte. – 141.–147. lpp. – Pirmo reizi publ.
žurn. *Journal of Baltic Studies* (XVI (4), 1985).

Sk. arī Nr. 2., 4., 5., 6., 8., 10., 11., 12., 14., 15., 17., 21., 22., 27., 28.,
30., 35.

Rec.: Sabaliauskas A. “Iš tikrųjų gana ..” // *Baltistica* (Vilnius). –
Vol. XXXI (2) (1996), p. 269–270.

* * *

55. *The status of the locative case in early Latvian gram-
mars*. – Bibliogr.: p. 342–344 (26 ref.) // *Journal of
Baltic Studies*. – Vol. XXVI, N 4 (Winter 1995),
p. 335–344.

56. *Unusual participial usages in early Latvian grammars*. –
Bibliogr.: p. 54–56 (18 ref.) // *Journal of Baltic Stu-
dies*. – Vol. XXVI, N 1 (Spring 1995), p. 45–56.

1996

57. *Comparatives and superlatives in early Latvian
grammars*. – Bibliogr. in footnotes and p. 126–127
(25 ref.) // *Linguistica Baltica* (Kraków). – Vol. 5/6
(1996/1997), p. 115–127.

58. *Éléments latins dans la description grammaticale du
letton aux XVII et XVIII siècles* // *Contacts de lan-
guages et de cultures dans l'aire Baltique = Contacts
of languages and culture in the Baltic area* / eds.
M. M. J. Fernandez, R. Raag. – Uppsala: Centre for
Multiethnic Research, 1996. – (Uppsala multiethnic
papers; 39). – P. 103–116.

59. *The Flinders University Latvian course: exploring the peripatetic model* // Baltic Studies in Australia / eds. T. G. Fennell, H. A. Johansons. – Melbourne: Australasian Section of the Association for the Advancement of Baltic Studies, 1996. – II, p. 11–17.
60. *Parallels in 17th-century Latvian dictionaries: Langius and Fürecker* // Baltic Studies in Australia / eds. T. G. Fennell, H. A. Johansons. – Melbourne: Australasian Section of the Association for the Advancement of Baltic Studies, 1996. – II, p. 220–260.
61. *Some provisional observations on the manuscripts of Fürecker's dictionary* // Baltic Studies in Australia / eds. T. G. Fennell, H. A. Johansons. – Melbourne, 1996. – II, p. 333–341.
62. *The status of the locative case in early Latvian grammars* // Baltic Studies in Australia / eds. T. G. Fennell, H. A. Johansons. – Melbourne: Australasian Section of the Association for the Advancement of Baltic Studies, 1996. – II, p. 50–59.
63. *Two versions of H. Adolphi's Latvian grammar of 1685* // Baltic Studies in Australia / eds. T. G. Fennell, H. A. Johansons. – Melbourne: Australasian Section of the Association for the Advancement of Baltic Studies, 1996. – II, p. 148–163.

1997

64. *Fürecker's dictionary: the first manuscript*. – Rīga: Latvijas Akadēmiskā bibliotēka, 1997. – 319, [I] p. – Text in Latv., Germ., Engl.

Rec.: Karulis K. Firekera vārdnīcas vecākais variants // Diena. – Nr. 20 (1997, 24. maijs), 14. lpp.

Urbutis V. "Bemaž visas Christoforo .." // Baltistica (Vilnius). – Vol. XXXII (2) (1997), p. 264–269.

1998

65. *Fürecker's dictionary: the second manuscript*. – Rīga: Latvijas Akadēmiskā bibliotēka, 1998. – 381, [1] p. – Text in Latv., Germ., Engl.

Rec.: Blinkena A. Kristofora Fīrekera vārdnīcas atdzimšana: [par pirmajiem latviešu valodas leksikogrāfiskajiem darbiem, kā arī T. Fennela sagatavoto K. Fīrekera manuskriptu izdošanu] // Rīgas Balss. – Nr. 244 (1998, 18. dec.), 14. lpp.

Urbutis V. "Su Christoforo Fiurekerio" .. // Baltistica (Vilnius). – Vol. XXXIII (2) (1998), p. 309–311.

Рец.: Блинкена А. Словарь Христофора Фирекера (1685) и его первая публикация (1998) // Балты в древности и средневековье: языки, история, культура: тезисы международной научной конференции памяти Эгидиуса Банёниса, 11–12 декабря 2000 г. / Посольство Литовской Республики в Российской Федерации "Дом Балтрушайтиса", посольство Латвийской Республики в Российской Федерации; отв. ред. М. В. Завьялова. – Москва: Дом Балтрушайтиса, 2000. – С. 10.

1999

66. *Morphological peculiarities in the manuscripts of Fürecker's Latvian–German dictionary*. – Bibliogr.: p. 66–67 // Baltu filoloģija. – VIII sēj. (1999), 60.–67. lpp. – (Latvijas Universitātes zinātniskie raksti; 619).

2000

67. *Fürecker's dictionary: a concordance*. – Rīga: Latvijas Akadēmiskā bibliotēka, 2000. – Text in Latv., Germ., Engl.

Vol. I: A–M, 337 p. – Bibliogr. and abbreviations: p. [5–6].

Vol. II: N–Ž, 325 p. – Bibliogr. and abbreviations: p. [5–6].

Rev.: Bond Dz. "Trevor Fennell has previously ..": [rev. about Vol. I] // Journal of Baltic Studies. – Vol. XXXII, N 1 (Spring 2001), p. 117–118.

68. *Metalinguistic influences in the earliest Latvian grammars.* – Bibliogr.: p. 85–87 // *Linguistica Baltica* (Kraków). – Vol. 8 (2000), p. 79–87.
69. *Observations on the manuscripts of Fürecker's Latvian–German dictionary.* – Bibliogr.: p. 171. – Summ. in *Latv. // Baltu filoloģija.* – IX sēj. (2000), 165.–172. lpp. – (*Latvijas Universitātes zinātniskie raksti*; 625).

2001

70. *“Manuale Lettico–Germanicum” / the text of the original manuscript transcribed by Trevor G. Fennell.* – Rīga: Latvijas Akadēmiskā bibliotēka, 2001. – Text in Latv., Germ., Engl.
Vol. I: A–O, 351 p. – Select bibliogr.: p. [5–6].
Vol. II: P–Ž, 381 p.

* * *

71. *A comparison of the Fürecker–Adolphi Latvian grammar (1685) with the extant transcriptions of Fürecker's dictionary // Baltic States and societies in transition: continuity and change: 4th conference on Baltic Studies in Europe, University of Tartu, Estonia, 27–30 June 2001: [programme and abstracts].* – Tartu: Centre for Baltic Studies, 2001. – P. 31.

2002

72. *A concordance to the “Manuale Lettico–Germanicum”.* – Rīga: Latvijas Akadēmiskā bibliotēka, 2002. – Text in Latv., Germ., Engl.
Vol. I: A–O, 322 p. – Bibliogr. and abbreviations: p. 5–6.
Vol. II: P–Ž, 248 p. – Bibliogr. and abbreviations: p. [5–6].

73. *Baibai Metuzālei-Kangerei* – 60 // Baltu filoloģija. – XI sēj., Nr. 2 (2002), 139.–140. lpp.
74. *Veclatviešu valodas vārdnīca: domas par iespējamību un saturu.* – Bibliogr.: 37. lpp. – Kopsav. angļu val. // Vārds un tā pētīšanas aspekti: rakstu krājums. – Liepāja: LiePA. – 6 (2002), 33.–38. lpp.
75. *A comparison of the Fürecker–Adolphi Latvian grammar (1685) with the extant transcriptions of Fürecker’s dictionary.* – Bibliogr. in footnotes and at the end of the text. – Summ. in Latv. // Baltu filoloģija. – XI sēj., Nr. 1 (2002), 27.–36. lpp.
76. *The return of an English pluperfect subjunctive?* // FULGOR: Flinders University Languages Group Online Review / Department of Languages and Applied Linguistics. – Vol. 1, N 1 (March 2002), 7 p. – Available also: <http://ehlt.flinders.edu.au/deptlang/fulgor/volume1i1/papers/fennell.pdf>
77. *Theory v. practice in 17th-century Latvian grammars.* – Bibliogr.: p. 25–26. – Summ. in Latv. // Baltu filoloģija. – XI sēj., Nr. 2 (2002), 17.–26. lpp.

2003

78. *The Latvian–German dictionary of Liborius Depkin.* – Bibliogr.: p. 53–54. – Summ. in Latv. // Baltu filoloģija. – XII sēj., Nr. 1 (2003), 47.–54. lpp.

2004

79. *Some unresolved issues in Liborius Depkin’s Latvian–German dictionary.* – Bibliogr.: p. 68–69. – Summ. in Latv. // Baltu filoloģija. – XIII sēj., Nr. 1 (2004), 61.–[70.] lpp.

2005

80. *Lettisches Wörterbuch*: the original manuscript transcribed and annotated by Trevor G. Fennell / L. Depkin. – Rīga: Latvijas Akadēmiskā bibliotēka, 2005. – Vol. 1: The Vortrab and pp. 1–570 of the *Lettisches Wörterbuch*: A–KA + O and Q, VIII, 325 p. – Abbreviations and bibliogr.: p. 309–325.

* * *

81. *Unearthing the grammatical views of Liborius Depkin*. – Bibliogr.: p. 55–56. – Summ. in *Latv. // Baltu filoloģija*. – XIV sēj., Nr. 2 (2005), 47.–56. lpp.

2006

82. *Lettisches Wörterbuch*: the original manuscript transcribed and annotated by Trevor G. Fennell / L. Depkin. – Rīga: Latvijas Akadēmiskā bibliotēka, 2006. – Vol. 2: (Pp. 575–1010): KA–N, VIII, 251 p. – Abbreviations and bibliogr.: p. 231–251. – Text in Latv., Germ., Engl., Lat.

* * *

83. *Liborius Depkin's fidelity to his sources*. – Bibliogr.: p. 25–26. – Summ. in *Latv. // Baltu filoloģija*. – XV sēj., Nr. 1/2 (2006), 17.–26. lpp.

2007

84. *Lettisches Wörterbuch*: the original manuscript transcribed and annotated by Trevor G. Fennell / L. Depkin. – Rīga: Latvijas Akadēmiskā bibliotēka, 2007. – Vol. 3: (Pp. 1011–1439): P, R, T–U, VIII,

246 p. – Abbreviations and bibliogr.: p. 223–246. – Text in Latv., Germ., Engl., Lat.

2008

85. *Lettisches Wörterbuch*: the original manuscript transcribed and annotated by Trevor G. Fennell / L. Depkin. – Rīga: Latvijas Akadēmiskā bibliotēka, 2008. – Vol. 4: (Pp. 1440–1911): S, W–Z, VIII, 282 p. – Abbreviations and bibliogr.: p. 251–282. – Text in Latv., Germ., Engl., Lat.

* * *

86. *Leksikogrāfs Liborijš Depkins un projekts viņa latviešu–vācu vārdnīcas izdošanai*: akadēmiskā lekcija nolasīta 2007. gada 15. janvārī Latvijas Zinātņu akadēmijas Senāta sēdē. – Bibliogr.: 144.–[145.] lpp. // Latvijas Zinātņu Akadēmijas gadagrāmata, 2008. – Rīga: Zinātne, 2008. – (2008), 136.–[145.] lpp.: ģīm.
87. *Recurring oddities in the Latvian–German dictionary of Liborius Depkin*. – Bibliogr.: p. 39. – Summ. in Latv. // Baltu filoloģija. – XVII sēj., Nr. 1/2 (2008), 33.–40. lpp.

2009

88. *Lettisches Wörterbuch*: the original manuscript transcribed and annotated by Trevor G. Fennell / L. Depkin. – Rīga: Latvijas Akadēmiskā bibliotēka, 2009. – Vol. 5: (Addenda I): Errata. Nachricht. Appendices A–C, VIII, 344 p. – Abbreviations and bibliogr.: p. 325–344. – Text in Latv., Germ., Engl., Lat.

* * *

89. *Lexicographer Liborius Depkin's Latvian–German dictionary*: abstract of the lecture given at the Senate meeting on 15 January 2007 // Latvian Academy of Sciences: yearbook, 2008/09. – Rīga: Zinātne, 2009. – (2008/09), p. 27–28: portr.
90. *Phonological and orthographic inadequacy as a hindrance to understanding the definite adjective in early Latvian texts*. – Bibliogr.: p. 58–59. – Summ. in Latv. // Baltu filoloģija. – XVIII sēj., Nr. 1/2 (2009), 47.–59. lpp.

2010

91. *Leksikogrāfs Liborijs Depkins un projekts viņa latviešu–vācu vārdnīcas izdošanai*: akadēmiskā lekcija nolasīta 2007. gada 15. janvārī LZA senāta sēdē. – Bibliogr.: 37.–38. lpp. (89 nos.). – Kopsav. angļu val. // Latvijas Zinātņu Akadēmijas Vēstis. A d., Sociālās un humanitārās zinātnes. – 64. sēj., Nr. 1/2 (2010), 31.–39. lpp.

2011

92. *Lettisches Wörterbuch*: the original manuscript transcribed and annotated by Trevor G. Fennell / L. Depkin. – Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2011. – Vol. 6: (Addenda II): Errata. Nachricht. Appendices D–H, VIII, 338 p. – Abbreviations and bibliogr.: p. 319–338. – Text in Latv., Germ., Engl., Lat.

* * *

93. *Re-thinking Liborius Depkin's Latvian–German dictionary*. – Bibliogr.: p. 10. – Summ. in Latv. // Baltu filoloģija. – XX sēj., Nr. 2 (2011), 5.–11. lpp.

2012

94. *Lettisches Wörterbuch*: the original manuscript transcribed and annotated by Trevor G. Fennell / L. Depkin. – Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2012. – Vol. 7: Addenda III: Register deutscher Wörter, VIII, 316 p. – Abbreviations and bibliogr.: p. 297–316. – Text in Latv., Germ., Engl., Lat.

* * *

95. *Observations on source material for Liborius Depkin's Latvian–German dictionary = Novērojumi par Liborija Depkina latviešu–vācu vārdnīcas avotiem*. – Summ. in Latv. // *Scientiae et Patriae: vēltījums akadēmiķei profesorei Vairai Viķei–Freibergai 75. dzimšanas dienā = A Festschrift in honour of Vaira Viķe–Freiberga on her 75th birthday / sast. A. Cimdiņa*. – Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2012. – 131.–138. lpp. – About the author: p. 138.

2013

96. *Pareizības kritēriji latviešu valodā: vēsturisks un mūsdienīgu pārskats*: 1. daļa. – Bibliogr.: 36. lpp. – Kopsav. angļu val. // *Baltu filoloģija*. – XXII sēj., Nr. 2 (2013), 27.–37. lpp.
Sk. arī Nr. 97.

2014

97. *Pareizības kritēriji latviešu valodā: vēsturisks un mūsdienīgu pārskats*: 2. daļa. – Bibliogr.: 28.–29. lpp. –

Kopsav. angļu val. // Baltu filoloģija. – XXIII sēj.,
Nr. 2 (2014), 19.–29. lpp.

Sk. arī Nr. 96.

2015

98. *Unexplained oddities in Depkin's possessive adjectives.* –
Bibliogr.: p. 10. – Summ. in Latv. // Baltu filoloģija. –
XXIV sēj., Nr. 2 (2015), 5.–10. lpp.

T. G. Fennela rediģētie, recenzētie, tulkotie, konsultētie darbi

T. G. Fennell's edited, reviewed, translated, and consulted works

1960

99. *Two translations: To a street light / A. Čaks; To my
nurse / A. Pushkin:* [transl. from the Latvian “Ielu
spuldze” of A. Čaks and transl. from the Russian
“Няне” of A. Pushkin] // The Torch: Adelai-
de Teachers' College Magazine. – Vol. 40 (1960),
p. 26–27.

1968

100. *Book reviews:* [rev. about: T. Budina–Lazdina. Lehr-
buch der lettischen Sprache. Münster, 1968] //
AUMLA: Journal of the Australasian Universities
Language and Literature Association. – Vol. 30
(1968), p. 281–282.

1969

101. *La composition musicale en Australie; Les compositeurs et leurs oeuvres*: [translation of “Musical composition in Australia” and “The composers and their works”] / comp. by the Advisory board, Assistance to Australian Composers. – Canberra: Australian Government, Prime Minister’s Department, 1969. – 36 p.

1972

102. “*This first frequency ..*”: [rev. about: T. Jakubaite .. [et al.] (eds.). *Latviešu valodas biežuma vārdnīca*. Rīga: Zinātne. 1. sēj. (2 d.), 1966; 2. sēj. (2 d.), 1969] // *Linguistics: an International Review*, 85. – Hague: Mouton. – (June 1972), p. 106–109.

1975

103. *Book reviews*: [rev. about: A. Sabaliauskas. *Noted scholars of the Lithuanian language: biographical sketches* / transl. W. R. Schmalstieg, R. Armentrout. Chicago, 1973] // *Lituanus* (Chicago). – Vol. 21, N 4 (Winter 1975), p. 76–77.

1979

104. *Morphemic structure in Latvian word formation* [Morfēmu struktūra latviešu vārdu veidošanā]: a thesis submitted in fulfilment of the requirements of the degree of Doctor of Philosophy / Monach University. Department of Russian; B. Metzuzals–Muzikants; sci. advisor J. Marvan; consultant T. Fennell. –

Melbourne, 1979. – 90 p. – Bibliogr.: p. 80–90. + Appendix I, Appendix II (Separate volumes).

Rec.: Karulis K. Doktora disertācija par latviešu valodu // Karogs. – Nr. 8 (1982), 199. lpp.

105. *Baltic Studies in Australia* / eds. T. G. Fennell, H. A. Johansons. – Melbourne: Australasian Section of the Association for the Advancement of Baltic Studies, 1989. – I, 284 p.

* * *

106. *Book reviews*: [rev. about: W. R. Schmalstieg. Lithuanian historical syntax. Columbus: Slavic Publishers, 1988] // *General Linguistics* (Binghamton). – Vol. 29 (1989), p. 131–133.

1991

107. “*The concept of ..*”: [rev. about: F. Scholz. Die Literaturen des Balticums. Ihre Entstehung und Entwicklung. Opladen: Westdeutscher Verlag, 1990. Abhandlungen der Rheinisch–Westfälischen Akademie der Wissenschaften; Bd. 80] // *Journal of Baltic Studies*. – Vol. XXII, N 4 (Winter 1991), p. 372–373.

1996

108. *Baltic Studies in Australia* / eds. T. G. Fennell, H. A. Johansons. – Melbourne: Australasian Section of the Association for the Advancement of Baltic Studies, 1996. – II, 483 p.

Rev.: An important achievement // *Lithuanian Papers* (Sandy Bay). – Vol. 11 (1997), p. 70–71.

- 109.** *Baltu Filoloģija*: baltu valodniecības žurnāls = Journal of Baltic Linguistics / Latvijas Universitāte. Humanitāro zinātņu fakultāte. Baltu valodniecības katedra; red. P. Vanags; red. kol. P. U. Dini, T. G. Fennell, D. Markus [u.c.]. – Rīga: Latvijas Universitāte, 2002– . – Latv., angļu, lietuv., vācu val. – Pieejams arī tiešsaistē: <https://www.lu.lv/apgads/elektroniskie-izdevumi/zurnali-un-periodiskie-izdevumi/baltu-filologija>
- 2002, XI sēj., Nr. 1. – 191 lpp. XI sēj., Nr. 2. – 176 lpp.
- 2003, XII sēj., Nr. 1. – 167 lpp.
XII sēj., Nr. 2. – 159 lpp.
- 2004, XIII sēj., Nr. 1. – 159 lpp.
XIII sēj., Nr. 2. – 165 lpp.
- 2005, XIV sēj., Nr. 1. – 163 lpp.
XIV sēj., Nr. 2. – 169 lpp.
- 2006, XV sēj., Nr. 1/2. – 178 lpp.
- 2007, XVI sēj., Nr. 1/2. – 197 lpp.
- 2008, XVII sēj., Nr. 1/2. – 154 lpp.
- 2009, XVIII sēj., Nr. 1/2. – 156 lpp.
- 2010, XIX sēj., Nr. 1/2. – 160 lpp.
- 2011, XX sēj., Nr. 1. – 115 lpp.
XX sēj., Nr. 2. – 125 lpp.
- 2012, XXI sēj., Nr. 1. – 95 lpp.
XXI sēj., Nr. 2. – 109 lpp.
- 2013, XXII sēj., Nr. 1. – 126 lpp.
XXII sēj., Nr. 2. – 149 lpp.
- 2014, XXIII sēj., Nr. 1. – 143 lpp.
XXIII sēj., Nr. 2. – 139 lpp.
- 2015, XXIV sēj., Nr. 1. – 163 lpp.
XXIV sēj., Nr. 2. – 179 lpp.
- 2016, XXV sēj., Nr. 1. – 127 lpp.
XXV sēj., Nr. 2. – 144 lpp.
- 2017, XXVI sēj., Nr. 1. – 115 lpp.
- 110.** *FULGOR*: Flinders University Languages Group Online Review / Department of Languages and

Applied Linguistics; composition of ed. board: M. Baker, T. Fennell, D. Glenn .. [et al.]; composition of advisory board: T. Fennell, R. Pascoe, J. Scott .. [et al.]. – Adelaide: Flinders University, 2002–. – Available also: <https://www.fulgor.online>

2003

111. *Vārds un tā pētīšanas aspekti*: rakstu krājums / Liepājas Pedagoģijas akadēmija. Latviešu val. katedra; red. kol.: B. Laumane (red. kol. vad.), T. G. Fennels, A. Kaukienē .. [u.c.]. – Liepāja: LiePA, 1996–. – 2003–2008. – Bibliogr. rakstu beigās. – Teksts latv., angļu, vācu, lietuv. un krievu val. – Kopsav. angļu, latv., lietuv., krievu un vācu val.

2003. – 7. – 418, [1] lpp.: diagr., tab.

2004. – 8. – 403 lpp.: diagr., tab. – Veltīts Kārļa Milēnaha gadam.

2005. – 9. – 426 lpp.: diagr., faksimili, tab.

2006. – 10. – 415 lpp.: kartes, tab.

2007. – 11. – 432 lpp.: tab.

2008. – 12(1): Vārda diahroniskais un areālais aspekts. Vārds gramatikā un stilistikā. – 324 lpp.: diagr., faksimili, tab.

12(2): Valoda un vide. Terminoloģija. Tulkošanas problēmas. – 277 lpp.: diagr., il., tab.

2004

112. *The stylistics of Latvian* / J. Rozenbergs; rev.: A. Blinkena, K. Karulis; Engl. transl. T. G. Fennell. – Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2004. – 298 p. – Ar īsām ziņām par aut. un tulk. – Bibliogr. norādes parindēs.

Rec.: Vējāns A. Lai mūs iepazīst pasaule: [par J. Rozenberga monogrāfijas “Latviešu valodas stilistka” (Rīga: Zvaigzne ABC, 1995) tulkojuma prezentāciju Raiņa un Aspazijas mājā Rīgā] // Karogs. – Nr. 3 (2005, marts). – 189.–190. lpp.

2009

113. *Linguo-functional research competence: studies in academic discourse* / I. Karapetjana; sci. ed. L. Ilyinska; rev.: T. G. Fennel, G. Rozina. – Rīga: RTU Publishing House, 2009. – 241 p.: diagr., tab. – Bibliogr.: p. 230–241 (140 ref.).

2010

114. *Linguistica Lettica: Latviešu valodas institūta žurnāls* / atb. red. I. Jansone; red. kol.: I. Druviete, T. Fennels, L. Vaba .. [u.c.]. – Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 1997– . – 2010– . – Pieejams arī tiešsaistē: <http://www.lulavi.lv/zurnals-linguistica-lettica>

2010, 19. laidiens. – 375, [1] lpp.

2012, 20. laidiens / atb. red. O. Bušs. – 351, [1] lpp.

2013, 21. laidiens / atb. red. O. Bušs. – 303 lpp.

2014, 22. laidiens. – 398, [1] lpp.

2015, 23. laidiens. – 430, [1] lpp.

2016, 24. laidiens. – 382, [1] lpp.

2017, 25. laidiens. – 446 lpp.

2011

115. *Baltic Journal of English Language, Literature and Culture* / University of Latvia. Faculty of Humanities; ed. in chief. A. Veisbergs; ed. board: S. Ankrava, T. G. Fennel, I. Karapetjana.. [et al.]. – Rīga: University of Latvia, 2011– . – Available also: <https://www.lu.lv/apgads/elektroniskie-izdevumi/zurnali-un-periodiskie-izdevumi/baltic-journal-of-english-language-literature-a-culture>

2011, Vol. 1. – 94 p.: ill., tab.

2012, Vol. 2. – 121 p.: tab.

2013, Vol. 3. – 121 p.: tab.
2014, Vol. 4. – 133 p.: diagr., tab.
2015, Vol. 5. – 111 p.: diagr., tab.
2016, Vol. 6. – 167 p.: diagr., tab.
2017, Vol. 7. – 171 p.: diagr., tab.

* * *

116. *“This recent book ..”*: [rev. about: J. Bobrowski. Pruzische Vokabeln: an old Prussian glossary / introduced, ed. K. Brazaitis. Dunedin: University of Otago, 2010. Otago German Studies; Vol. 25] // Journal of Baltic Studies. – Vol. 42, N 4 (Dec. 2011), p. 555–557.

2012

117. *Scientiae et Patriae*: veltījums akadēmiķei profesorei Vairai Viķei–Freibergai 75. dzimšanas dienā = A Festschrift in honour of Vaira Viķe–Freiberga on her 75th birthday / sast. A. Cimdiņa; red. kol.: A. Cimdiņa, T. G. Fennels, I. Freibergs .. [u.c.]. – Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2012. – 446 lpp.: il., faks., tab. – Bibliogr.: 401.–418. lpp. un rakstu beigās. – Teksts latv., angļu, franču, krievu un vācu val.

2014

118. *Latvijas Zinātņu Akadēmijas Vēstis = Proceedings of the Latvian Academy of Sciences* / galv. red. A. Jundze; red. padome: T. Jundzis, D. Markus, O. Spārītis .. [u.c.]. A d. red. kol.: A. Andronovs, I. Druviete, T. Fennels .. [u.c.]. – 1947– . – Rīga: Latvijas Zinātņu Akadēmijas Vēstis, 2014– . – Teksts angļu, krievu, latv. un vācu val.

A daļa: Sociālās un humanitārās zinātnes
Latvijas Zinātņu Akadēmijas Vēstis. A daļa, Sociālās un humanitārās zinātnes = Proceedings of the Latvian Academy of Sciences. Section A, Human and Social Sciences.

B daļa: Dabaszinātnes

Latvijas Zinātņu Akadēmijas Vēstis. B daļa, Dabaszinātnes = Proceedings of the Latvian Academy of Sciences. Section B, Natural, Exact and Applied Sciences. – Pieejams arī tiešsaistē: <http://www.lza.lv>

2014, A d. 68. sēj., Nr. 3/4, 5/6

2015, A d. 69. sēj., Nr. 1/2, 3/4, 5/6

2016, A d. 70. sēj., Nr. 1–4 / ar Nr. 4 izd.: Latvijas Zinātņu akadēmija

2017, A d. 71. sēj., Nr. 1–4 / ar Nr. 3 red. pad.: T. Jundzis, A. Jundze, O. Spārītis .. [u.c.]

- 119.** *Language for international communication: linking interdisciplinary perspectives*: [2nd international symposium, University of Latvia, Latvia on 26–24 May 2013] / Department of English Studies and Centre for Applied Linguistics, Faculty of Humanities, University of Latvia; ed. in chief: A. Veisbergs; managing ed. M. Farneste; ed. board: Engl.: T. G. Fennell, A. Hodgson, J. Silis .. [et al.]. – Rīga: University of Latvia, 2014. – 373 p.: diagr., ill., tab.

S. a.: *2nd international "Language for international communication" symposium: por la union de perspectivas interdisciplinarias* [Electronic resource]: 23 a 24 mayo, 2013, Universidad de Letonia / Comité Científico y Consejo Editorial: A. Hodgson, T. Fennell, J. Silis .. [et al.]. – Available also: <https://www.lu.lv/lincs2013>

2015

- 120.** *Latviešu valodas gramatika* / I. Auziņa, J. Grigorjevs, D. Nītiņa .. [u.c.]; rec.: T. G. Fennels, I. Košķins, I. Ozola, A. Veisbergs; sagat. D. Nītiņas, J. Grigorjeva vad. – 2. izd. – Rīga: LU Latv. val. institūts, 2015. – 1022, [1] lpp.: il., tab.

2017

121. *Latviešu valodas vēsturiskā vārdnīca (16.–17. gs.) – Tezaurs.lv* [Elektroniskais resurss] / aut.: E. Andronova, A. Frīdenberga, P. Vanags .. [u.c.]; red.: A. Frīdenberga, A. Trumba, P. Vanags .. [u.c.]; rec.: T. G. Fennels, J. Gelumbeckaitē. – Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2017. – Pieejams: <http://www.tezaurs.lv/lvvv/> – Resurss aprakstīts 2018. g. 9. maijā.

Rec.: Sprūde V. Saprast 16. gadsimta latvieti: [par Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūta izveidoto elektronisko vārdnīcu “Latviešu valodas vēsturiskā vārdnīca”] // Latvijas Avīze. – Nr. 48 (2017, 8. marts), 14. lpp.: il. – Pieejams arī tiešsaistē: <http://www.la.lv/saprast-16-gadsimta-latvieti/>

**Informācija par T. G. Fennelu,
intervijas ar T. G. Fennelu**

**Information on T. G. Fennell
and interviews with T. G. Fennell**

1967

122. *Aplausi austrāļietim par latviešu valodu*: sarīkojums aiz sarīkojuma. Austrālijas latviešu 8. rakstnieku dienas Sidnejā: [1967. g. okt.; arī par T. Fennela dalību rakstnieku dienās ar referātu par latviešu valodas mācīšanu] / A. Šmits. – Paraksts: A. Šm. // Laiks (Ņujorka). – Nr. 81 (1967, 11. okt.), 3. lpp.

1969

123. *Dr. Travors Fenels (Dr. T. G. Fennell) / L. Bērziņa–Felsberga // Universitas (Ņujorka). – Nr. 23 (1969), 78. lpp.*
124. *Latviešu valodas mācība Flindersa Universitātē: [īsa inform. par Dr. T. Fennela uzstāšanos 1964. g. 7. jūn. Melburnas Latviešu namā] // Universitas (Ņujorka). – Nr. 24 (1969), 74. lpp.: ģīm.*

1972

125. *Atslēga nacionālai eksistencei: austrāliešu profesors latviešu valodā atgādina vecākiem viņu pienākumus: [par latviešu valodas mācīšanu ģimenē; Toronto, 18. novembra aktā] // Laiks (Ņujorka). – Nr. 95 (1972, 25. nov.), [1.]–2. lpp.: il.*
Atsauce: Latvieši aizjūrā: [par pasākumu Toronto un T. Fennela uzrunu] // Latvija (Vācijā). – Nr. 47 (1972, 16. dec.), 5. lpp.
126. *Austrālijas profesors LNĶAK kongresā: [arī par prof. T. Fennela dalību Latviešu nacionālās jaunatnes apvienības 18. kongresā 1972. g. 6.–9. okt. Hamiltonā]. – (Latviešu dzīve Kanādā) // Laiks (Ņujorka). – Nr. 80 (1972, 4. okt.), 2. lpp.*
127. *Austrālijas zinātnieks – rīdzinieku viesis: [sakarā ar Dienvidaustrālijas Flindersa Universitātes vec. pasniedzēja T. G. Fennela viesošanos P. Stučkas Latvijas valsts universitātē; tekstā saruna ar valodnieku] / T. G. Fennels; pierakst. L. Bamberlovska // Cīņa. – Nr. 26 (1972, 1. febr.), [3.] lpp.: il.*
128. *Kā risināsies 3. Baltijas studiju konference: tā notiks no 11.–14. maijam Toronto: [inform. arī par*

T. Fennela dalību konferencē ar referātu "Teikuma priekšmeta refleksivitāte un iezīme latviešu valodā". – Paraksts: mo // Latvija Amerikā (Kanāda). – Nr. 17 (1972, 19. apr.), 19. lpp.

Sk. arī: *Trešā Baltijas studiju konference*: [par konferences norisi, arī par T. Fennela referātu] / L. Viks // Latvija Amerikā (Kanāda). – Nr. 22 (1972, 24. maijs), 16., 18. lpp.: il.

7500 dol. materiālu publicēšanai par Baltijas jautājumiem: piektā Baltijas studiju konference Ņujorkā: [1976. g. 20.–22. maijā; inform. arī par T. Fennela dalību konferencē ar priekšlasījumu par latviešu gramatikas tradīcijām] // Laiks (Ņujorka). – Nr. 42 (1976, 26. maijs), [1.] lpp.: il.

AABS 5. Baltijas pētījumi konference Kolumbijas universitātē Ņujorkā: [arī par T. Fennela referātu par latviešu gramatikas tradīciju izveidošanos] / G. Cimbulis // Universitas (Ņujorka). – Nr. 38 (1976), 47.–48. lpp.: il.

Problēmas ar labvēlīga humora piejaukumu: piezīmes par 5. Baltijas pētījumu konferencē vēroto Ņujorkā: [par dalībnieku neformālo tikšanos 20. maija vakarā un konferenci] // Laiks (Ņujorka). – Nr. 73 (1976, 29. maijs), 5. lpp.: il.

Rīga ar divām sejām: Baltijas studiju konference Ņujorkā: [20.–23. maijā, ap 150 zinātnieku no dažādām valstīm un kontinentiem; arī par T. Fennela referātu par latviešu gramatikas tradīcijām]. – Paraksts: – be // Latvija Amerikā (Kanāda). – Nr. 23 (1976, 5. jūn.), 4., 16. lpp.

Baltijas studiju konference: [6. Baltijas studiju konference Toronto 1978. g. no 11. līdz 13. maijam; inform. arī par T. Fennela dalību konferencē]. – Paraksts: E. E. // Latvija Amerikā (Kanāda). – Nr. 20 (1978, 20. maijs), [1.] lpp.: il.

Gandrīz 600 zinātnieku Baltijas jautājumus: 6. Baltijas studiju konferences norise Toronto: [inform. arī par T. Fennela dalību konferencē] // Laiks (Ņujorka). – Nr. 43 (1978, 31. maijs), [1.], 7. lpp.

Trīs Baltijas balsis: Baltiešu zinātnieki pulcējas AABS konferencē Vašingtonā: [1980. g. 5.–6. jūn.; dalībnieks no Austrālijas T. Fennels] // Laiks (Ņujorka), Nr. 45 (1980, 4. jūn.), [1.] lpp.: il.

14 gados paveikts neiedomājams darbs: atskats uz AABS 8. konferenci: [Minesotas Universitātē; inform. arī par ikreizējo viesi T. Fennelu no Austrālijas]. – Paraksts: E. // Laiks (Ņujorka). – Nr. 52 (1982, 30. jūn.), 4. lpp.

Baltijas studiju konference Minesotas Universitātē: [par iepriekšējām un kārtējo Baltijas studiju konferenci, kā arī inform. par konferencu

ikreizējo viesi Flindersa Uniuersitātes prof. T. Fennelu] / E. Andersons // Universitas (Ņujorka). – Nr. 50 (1982), 40.–43. lpp.: il.

AABS 9. konference : Montreālā, Kanādā: [1984. g. 14.–16. jūn.; dalībnieks arī T. Fennels ar stāstījumu par Dreszela “Gantz kurze Anleitung zur Lettischen Sprache (1685)”]. – Paraksts: V. A. // Universitas (Ņujorka). – Nr. 54 (1984), 69.–70. lpp.: il.

Ko pārrunās baltiešu konferencē: [Medisonā 10. Baltijas studiju konferencē 1986. g. 29.–31. maijā; kā dalībnieks minēts arī T. Fennels] // Laiks (Ņujorka). – Nr. 41 (1986, 21. maijs), [1.] lpp.: il.

Desmitā Baltijas studiju konference: [par konferenci; kā dalībnieks minēts arī T. Fennels] / D. Vallena // Laiks (Ņujorka). – Nr. 47 (1986, 11. jūn.), [1.], 5. lpp.

Ar Rutu Veidemani valodnieci un dzejas kritiķi – Baltijas studiju konferencē: [arī par T. Fennelu un viņa dalību 11. konferencē] / inform. sagat. D. Vallena // Latvija Šodien (Rockville). – Nr. 16 (1988), 161.–162. lpp.

Schedule finalized for Baltic Studies Conference: [14th biennial conference from June 8–11 at Chicago; in programme also T. Fennels report “The status of the locative case in early Latvian grammars”] // Čikāgas Ziņas (Chicago Latvian Newsletter). – Nr. 5 (1994, maijs/jūn.), 2. lpp.

Baltijas studiju veicināšanas asociācijas 15. konferencē: [15. Baltijas studiju veicināšanas konference Bostonā 27.–29. jūn.; arī par T. Fennela referātu] / D. Vallena. – Laiks (Ņujorka). – Nr. 52 (1996, 13. jūl.), [1.], 8. lpp.: il.

Baltijas studiju veicināšanas apvienības (AABS) 15. konference: Bentlija kolledžā Masačūsetsā no 27. līdz 29. jūnijam: [arī par T. Fennela dalību konferencē] / G. Cimbulis // Universitas (Ņujorka). – Nr. 77 (1997), 46.–47. lpp.: il.

Baltijas studiju 16. konference Blūmingtonā, Indiānā: [1998. g. 19.–21. jūn.; inform. arī par T. Fennela referātu par latviešu gramatikām (1685–1761)] / Ē. Mugurēvičs // Universitas (Ņujorka). – Nr. 79 (1998/99), 67.–68. lpp.: il.

Valoda un garīgā veselība Baltijas studiju konferences uzmanībā: AABS 17. konference par valodniecību: [2000. g. jūn. Vašingtonas Džordžtaunas Universitātē; arī par T. Fennela referātu par senām latviešu–vācu vārdnīcām un valodnieku diskusijām] / I. Karule // Latvija Amerikā (Kanāda). – Nr. 28 (2000, 8. jūl.), 5. lpp.

Die 20. Konferenz der AABS in Washington 2006: (Bericht mit anschließender Zusammenfassung meiner Kongressreisen nach Amerika): [auch über T. Fennels Referat “Liborius Depkins Treue

(Genauigkeit) gegenüber seinen Quellen”] / R. Eckert // Baltu filoloģija. – XV sēj., Nr. 1/2 (2006), 153.–163. lpp.

- 129.** *Kultūras fonda devums*: sadalīti Ziemeļamerikas latviešu kultūras fonda līdzekļi mūsu kultūras dzīves veicināšanai. Piešķirumus paziņoja ALAS kongresā 12. maijā: [arī T. G. Fennela sarakstītās Latviešu gramatikas izdošanai (1000 dol.)]. – Paraksts: –be // Latvija Amerikā (Kanāda). – Nr. 21 (1972, 17. maijs), [1.], 4. lpp.

Sk. arī: *Drošības konference pirmajā vietā*: tāds ir vienprātīgs PBLA valdes lēmums: [arī par PBLA budžetu, Tautas balvu, kā arī par finansiāla atbalsta lielumu dažādiem projektiem; T. Fennela latviešu gramatikai 500 dol.] // Laiks (Ņujorka). – Nr. 1 (1972, 1. janv.), 5. lpp.

Seši tūkstoši dolāru kultūrai: Latviešu fonda gadskārtējā sanāksme Garezerā: [līdzekļu piešķiršana dažādiem projektiem; T. Fennela latviešu gramatikai 1000 dolāru] // Laiks (Ņujorka). – Nr. 79 (1973, 3. okt.), [1.], 6. lpp.

Apbalvotie Austrālijā: [PBLA KF līdzekļi arī T. Fennela "Grammar of modern Latvian" \$ 1000] / E. Šmugajs // Londonas Avīze. – Nr. 1751 (1980, 28. nov.), 3. lpp.; Latvija (Vācijā). – Nr. 2 (1981, 12. janv.), 6. lpp.

Latviešu fonda skats pagātnē un nākotnē: Latviešu fondam 40: [par fonda finansiālo līdzekļu piešķirumiem; arī T. Fennelam] / T. Kārkle, K. Sīmane-Laimiņa // Čikāgas Ziņas. – Nr. 342 (2010, maijs), 20.–22. lpp.: il.; Latvija Amerikā (Kanāda). – Nr. 19 (2010, 15. maijs), 7., 18. lpp.: il.; Laiks (Ņujorka). – Nr. 18 (2010, 1./7. maijs), 6. lpp.: il.; Latvietis (Melburna) [Tiešsaistes laikraksts] Nr. 90 (2010, 19. maijs), 11.–12. lpp. – Pieejams: <http://www.laikraksts.com>

- 130.** *"Ēsit pavadītais laiks bija patīkams"*: austrāliešu patsniedzējs Trevors Fennels par latviešu kursu Flindersa Universitātē un Rīgas apciemojuma iespaidiem. – Paraksts: A. J. // Dzimtenes Balss. – Nr. 5 (1972, 3. febr.), [3.] lpp.: il., faksimils.

- 131.** *Toronto*: [arī par prof. T. Fennela tikšanos ar latviešu ģimnāzistiem Latviešu namā 1972. g. 3. nov.

un sarunu par savu latviešu valodas apguvi]. – Paraksts: /L./ – [Latviešu dzīve Kanādā] // Laiks (Ņujorka). – Nr. 91 (1972, 11. nov.), 2. lpp.

1973

132. *Baltijas studiju konference Zviedrijā*: [aicinājums uz otro Baltijas studiju konferenci Heselbijas pilī Stokholmā 1973. g. 8.–11. jūn.; arī T. Fennels referēs par instrumentālo locījumu latviešu valodā] // Latvija (Vācijā). – Nr. 21 (1973, 26. maijs), 3. lpp.

Sk. arī: *Baltijas problēmas Stokholmas konferencē*: [arī par T. Fennela dalību konferencē] // Brīvība. – Nr. 7 (1973, 1. sept.), 11. lpp.: il. *Baltijas studiju konference no 8.–11. jūnijam Stokholmā*: [inform. arī par T. Fennela referātu “Is there an instrumental case in Latvian?” konferencē]. – Paraksts: b– // Jaunā Gaita (Kanāda). – Nr. 96 (1973), 8.–9., 38. lpp.: il.

Ūtrō Baltijas studiju konference Stokholmā: no 8. – 11. jūnijam: [arī par T. Fennela referātu „Voi latvišim ir instrumentaļa lūcejums?”; tekstā T. Fennela referāta atstāsts] // Latgolas Balss (Minhene). – Nr. 867 (1973, 21. jūl.), [1.]–3. lpp.: il.; Dzeive (Minhene). – Nr. 121 (1974), 3.–7. lpp.: il.

Trešō Baltijas studiju konference Stokholmā: 1975. g. nu 13. – 16. jūnijam: [dalībnieks arī T. Fennels ar referātu par gramatikas vēsturi]. – Paraksts: K. V. // Latgolas Bolss (Minhene) – Nr. 915 (1975, 19. jūl.), [1.]–3. lpp.: il.; Dzeive (Minhene). – Nr. 127 (1975), 3.–7. lpp.: il.

Ar jauniem vērojumiem: valodniecības jautājumi Baltijas pētījumu konferencē Stokholmā: [7. Skandināvijas konferencē par Baltijas pētniecības problēmām 1983. g. 10.–13. jūn.; dalībnieks arī T. Fennels ar referātu par 1. deklinācijas lietvārdu traktējumu vecākajās latviešu gramatikās] / A. Blinkena // Dzimtenes Balss. – Nr. 28 (1983, 14. jūl.), 6. lpp.

Kad izpētes objekts – Baltija: [saruna ar filozofu J. Vēju, valodnieci A. Blinkenu pēc starptautiskās baltistu konferences Stokholmā; inform. arī par konferences dalībnieku T. Fennelu] / pierakst. O. Gerts // Cīņa. – Nr. 164 (1983, 19. jūl.), 2. lpp.

Uz sapratnes tilta Stokholmā: [par Baltijas studiju konferenci Stokholmā 1989. g. 7.–10. jūn.; inform. arī par T. Fennela referātu

un uzstāšanos] // Dzimtenes Balss. – Nr. 25 (1989, 22. jūn.), 3., 7. lpp.

Kad Rīgā?: [par 10. Baltijas studiju konferenci Stokholmā; inform. arī par T. Fennela priekšlasījumu par 1685. gada Ādolfija gramatikām] / A. Bankavs // Dzimtenes Balss. – Nr. 27 (1989, 6. jūl.), 3. lpp.

Baltija un Skandināvija: [par 11. Baltijas studiju konferenci Stokholmā; tekstā intervija ar konferences dalībnieku T. Fennelu] / M. Priedīte // Zvaigzne. – Nr. 2–3 (1991), 8.–9. lpp.

Baltijas studijas Stokholmā: [11. konference Stokholmā 1991. g. 13.–16. jūn.; dalībnieks arī T. Fennels] / A. Cimdiņa // Karogs. – Nr. 9–10 (1991), 267.–268. lpp.

133. *Otru reizi Divreizdivi no metnē:* [no 1972. g. 26. dec. līdz 1973. g. 3. janv. pie Bostonas; inform. arī par T. Fennela dalību šajā nomete] / I. Sīle // ALA Žurnāls (ASV). – Nr. 9 (1973), 39.–42. lpp.: il.

1974

134. *“Esmu labāk iepazīnis jūsu tautas kultūru”:* Rīgas radio vilnī: [Flindersa Universitātes docenta T. Fennela intervija radioraidījumā “Dzintarkrasts”] // Dzimtenes Balss. – Nr. 36 (1974, 5. sept.), 8. lpp.

Sk. arī: *No Rīgas radio ziņām:* [no intervijas ar korespondentu G. Maurīti Latvijas Radio sakarā ar T. Fennela viesošanos Rīgā] // Laiks (Ņujorka). – Nr. 72 (1974, 7. sept.), 4. lpp.

Ziņas no Latvijas: [īsa inform. arī par T. Fennela vizīti Latvijā 1974. g. vasarā] // Londonas Avīze. – Nr. 1443 (1974, 20. sept.), 6. lpp.

Latviešu literatūra ārzemēs: 1974: [īsa inform. arī par T. Fennela vizīti Latvijā] // Karogs. – Nr. 6 (1974), 199.–200. lpp.

1976

135. *Latviešu redakcijas raidījums NYLAT 8377/8378/8379* [Skaņu ieraksts]: [intervijā ar T. G. Fennelu saruna par interesi par latviešu valodu, latviešu

valodas gramatikas grāmatas manuskriptu, pasniedzēja darbu Flindersa Universitātē, T. Fennela referātu tēmām AABS konferencē par 17. gs. latviešu valodas gramatikām, latviešu reakciju par viņa interesi par latviešu valodu] / RFE/RL Latviešu redakcija; G. Ķeniņš-Kings, E. Andersons, T. G. Fennels; programmu vada un intervē D. Vallena; ieraksts Radio Brīvā Eiropa. – Minhene: Radio Brīvā Eiropa/Radio Brīvība, 1976. – Pieejams: <http://dom.lndb.lv/data/obj/95020.html> – Resurss aprakstīts 2018. g. 10. maijā.

1977

136. *Kanberā un Rakstnieku dienās Adelaidē*: [arī par tikšanos ar austrāliešu valodnieku Dr. T. Fennelu, kopīgu Flindersa Universitātes bibliotēkas apmeklējumu U. Ģērmaņa vizītes laikā Austrālijā 1975. g. rudenī] / U. Ģērmanis // Tālu tālumā, lielā plašumā: Austrālijas piezīmes / U. Ģērmanis. – Ņujorka: Grāmatu Draugs, 1977. – 156.–171. lpp.: il.
137. *Latviešu valoda jāmācās Latvijā*: pārdomās dalās Adelaides Flindersa Universitātes mācību spēks Trevors Fennells: [trešā apciemojuma laikā Latvijā]. – Paraksts: A. J. // Dzimtenes Balss. – Nr. 23 (1977, 2./8. jūn.), [8.] lpp.

1980

138. *Pasaules baltieši satikušies Rīgā*: [par IV Vissavienības baltistu konferenci Rīgā 1980. g. sept.; dalībnieks arī T. Fennels no Austrālijas] / O. Gerts // Cīņa. – Nr. 220 (1980, 24. sept.), 2. lpp.

139. *Saruna ar Austrālijas valodnieku*: [Rīgā pa ceļam uz Parīzi] / laikr. "Dzimtenes Balss" // Dzimtenes Balss. – Nr. 7 (1980, 7./13. febr.), 4.–5. lpp.: il.

1982

140. *Jaungada apsveikumi*: [laikrakstam "Dzimtenes Balss"; arī no T. Fennela] // Dzimtenes Balss. – Nr. 52 (1982, 30. dec.), 7. lpp.

1983

141. *Fennels (Fennell Trevor Garth, dz. 1940. 16. VII Portaugustā, Dienvidaustrālijā, Austrālijā)* // Latvju enciklppēdija, 1962–1982 / galv. red. E. Andersons. – Rockville: Amerikas Latviešu apvienības Latviešu institūts, 1983. – Pirmais sējums: A–I, 415. lpp.

1985

142. *LAMZA – organizācija, kas aug*: [Latviešu akadēmisko mācībspēku un zinātnieku apvienības goda biedrs arī T. G. Fenels (Fennel)] / P. Norvilis // Laiks (Ņujorka). – Nr. 70 (1985, 31. aug.), 3., 5. lpp.
143. "*Latvju Dainas un valodniecība*": [tekstā minēts arī T. Fennels kā viens no baltu valodas pētniekiem] / O. Bušs // Karogs. – Nr. 5 (1985), 161.–163. lpp.

1989

144. *Starp zinātni un sabiedrību*: Latvijas PSR Zinātņu Akadēmijas Vēstis 500: [arī T. Fennels minēts kā rakstu autors žurnālā] / G. Daija // Cīņa. – Nr. 75 (1989, 31. marts), 4. lpp.

145. *Svešās zemēs, svešu tautu vidū*: [arī par valodnieku T. Fennelu] / A. Liepa // Padomju Jaunatne. – Nr. 5 (1989, 6. janv.), 2. lpp.
146. *Trevors Fennels, 1940* / J. Anerauds // Latvija' 90: Latvijas PSR starptautisko sakaru gadagrāmata. – Rīga: Avots, 1989. – 113. lpp.

1990

147. *Pagaidām vistaisnīgākās vēlēšanas*: [par Latvijas ZA locekļu vēlēšanām 1990. g. 6. dec.; par Latvijas ZA ārzemju locekli ievēlēts arī Flindersa Universitātes Humanitāro zinātņu nozares vadītājs T. Fennels] / L. Bebre // Diena. – Nr. 6 (1990, 12. dec.), 3. lpp.

Sk. arī: *Latvijas Zinātņu akadēmijas Kopsapulce*: 1990. g. 6. decembrī ievēlētie LZA ārzemju locekļi: [arī T. Fennels (valodniecība) Austrālija]. – Paraksts: LZA Prezidija sekretariāts // Latvijas Zinātņu Akadēmijas Vēstis. – Nr. 12 (1990), 7. lpp.

Pārdomas par Latvijas Zinātņu akadēmijas nākotni: [arī par Latvijas ZA locekļu vēlēšanām 1990. g. 6. dec.; LZA ārzemju locekļis filologijā T. Fennels (Austrālija, valodniecība)] / J. Stradiņš // Akadēmiskā Dzīve. – Nr. 33 (1991), 3.–9. lpp.

148. *Paralēli un vienā virzienā*: [uz laikraksta redakcijas jautājumiem atbild austrāliešu filologs, latviešu valodas speciālists T. G. Fennels] // Tēvzemes Avīze. – Nr. 36 (1990, 11. okt.), 7. lpp.

1991

149. *Ārzemēs dzīvojošie Latvijas Zinātņu akadēmijas locekļi*: Latvijas Zinātņu akadēmijas ārzemju locekļi: [īsa jaunievēlētā locekļa T. Fennela biogrāfija]. – Paraksts: Prezidija sekretariāts // Laiks (Ņujorka). – Nr. 102 (1991, 21. dec.), 16. lpp.

Sk. arī: *Latvijas Zinātņu akadēmijas jaunie locekļi*: Latvijas Zinātņu akadēmijas ārzemju locekļi: [īsa jaunievēlētā locekļa T. Fennela biogrāfija]. – Paraksts: Prezidija sekretariāts // Latvijas Zinātņu Akadēmijas Vēstis. – Nr. 6 (1991), 141. lpp.

1993

150. *Austrālijas latviešu teātris dzīvo!*: [inform. arī par austrāliešu valodnieka T. Fennela dalību un A. Brigaderes lugas “Brusubārda” iestudējumā kā vienas no lomām tēlotāju] / V. Hausmanis // Māksla. – Nr. 9 (1993), 48.–49. lpp.: il.

1994

151. *Austrālijas kaleidoskops*: [īsa T. Fennela biogrāfija; inform. arī par viņa ievēlēšanu par pilnu profesoru Flindersa Universitātē Adelaidē] / E. Zaļums // Laiks (Ņujorka). – Nr. 42 (1994, 25. maijs), 6. lpp.

1995

152. *Atzinības raksti*: LAAJ uzteic izcilus nopelnus: [par Latviešu apvienības Austrālijā un Jaunzēlandē Atzinības rakstu piešķiršanu 1995. g.; arī prof. Dr. T. Fennelam par izcilēm nopelniem latviešu valodas mācīšanas laukā] / B. Krūmiņš // Austrālijas Latvietis. – Nr. 2296 (1995, 24. nov.), [1.] lpp.
153. *Austrālietis, kurš sarakstījis latviešu valodas gramatiku*: [saruna ar filoloģijas prof. no Austrālijas] / T. Fennels; pierakst. I. Lipša // Rīgas Balss. – Nr. 230 (1995, 23. nov.), 5. lpp.: ģīm.
- Sk. arī Nr. 157.

154. *Ilgi lolota sapņa piepildījums*: pirmā Baltijas izpētes konference Latvijā: [1995. g. 16.–18. jūn. Rīgā, Latvijas Universitātē kopā ar Baltijas studiju centru Stokholmā, LU, Latvijas ZA, baltiešu organizāciju (AABS); dalībnieks arī T. Fennels] / D. Vallena // Laiks (Ņujorka). – Nr. 50 (1995, 24. jūn.), [1.] lpp.

Sk. arī: *Report from the 9th Conference on Baltic Studies in Europe – “Transitions, visions and beyond”*: [12–15 June 2011 in Stockholm; also about T. Fennels report about Liborius Depkin’s Latvian–German dictionary] / J. Larsson // Baltu filoloģija. – XX sēj., Nr. 2 (2011), 90.–94. lpp.

Baltijas studiju 10. konference Eiropā: (Tallinā, 2013. gada 16.–19. jūnijā): [inform. arī par T. Fennela referātu par Liborija Depkina Latviešu–vācu vārdnīcas tapšanas procesu] / L. Balode // Baltu filoloģija. – XXII sēj., Nr. 2 (2013), 123.–125. lpp.

155. *Latviešu valodu var studēt arī Austrālijā*: [sakarā ar tikšanos ar prof. T. G. Fennelu Rīgas Latviešu biedrības namā] / E. Raups // Neatkarīgā Rīta Avīze. – Nr. 259 (1995, 8. nov.), 4. lpp.: il.

156. *Par latviešu valodu mūžam pateicīgs*: [par latviešu valodas pētnieka, filologa T. Fennela tikšanos Rīgas Latviešu biedrības namā] / S. Palu; tekstā stāsta T. Fennels // Izglītība un Kultūra. – Nr. 40 (1995, 16. nov.), 11. lpp.: il.

157. *Разговор с австралийцем, написавшим учебник грамматики латышского языка* / Т. Феннел; записала И. Липша // Ригас Балсс. – N 230 (23 нояб. 1995), с. 5: портр.

См. также N 153.

1996

158. *Piešķirtas LZA vārdbalvas*: [latviešu valodniecībā, baltologijā J. Endzelīna balva LZA ārzemju locēklim T. Fennelam par latviešu valodas un valodniecības vēstures pētījumiem]. – Paraksts: LZA sekretariāts // Zinātnes Vēstnesis. – Nr. 2 (1996, janv.), [1.] lpp.

Sk. arī: *Balvas zinātnē un kultūrā*: [arī par J. Endzelīna balvas piešķiršanu T. Fennelam 1996. g.] / I. Grosvalds // Tehnikas Apskats. – Nr. 130/131 (1996), 11.–15. lpp.

Latvijas Zinātņu akadēmijas Senātā: [arī par J. Endzelīna balvas piešķiršanu valodniekam T. Fennelam]. – Paraksts: LZA sekretariāts // Latvijas Vēstnesis. – Nr. 2 (1996, 5. janv.), [1.] lpp. – Pieejams arī tiešsaistē: <https://www.vestnesis.lv/ta/id/38367>

Piešķirtas LZA vārdbalvas un prēmijas / H. Grīnberga // Izglītība un Kultūra. – Nr. 2 (1996, 11. janv.), 3. lpp.

“Adelaides Flindersa universitātes žurnāls On Campus (maijs, 1996) ziņo, ka Latvijas Zinātņu akadēmija piešķirusi Jāņa Endzelīna balvu universitātes franču valodas profesoram un valodu skolas vadītāja vietniekam Trevoram Fennelam par viņa 15 gadu ilgo darbu latviešu gramatikas pētījumu laukā. Žurnāls uzsver, šis ir pirmais gadījums, kad Endzelīna balvu saņem sveštautietis” // Austrālijas Latvietis. – Nr. 2323 (1996, 14. jūn.), 3. lpp.: ģīm.

1997

159. *Pasniedz J. Endzelīna balvu*: [1997. g. 7. janv. Austrālijas prof. T. G. Fennelam par latviešu valodas un valodniecības vēstures pētījumiem; LZA Senāta apstiprināta 1996. g. 2. janv.] / Z. Kipere // Zinātnes Vēstnesis. – Nr. 1 (1997, 13. janv.), [1.] lpp.

1998

160. *Austrālietis Trevors Fennells pēta latviešu valodu*: [saruna pēc K. Fīrekera sastādītās vārdnīcas

manuskripta sagatvošanas izdošanai un iznākšanas] / T. Fennells; pierakst. K. Liepa // Spogulis. – Nr. 40 (1998, 23. dec.), 12.–13. lpp.: il.

161. *Latviešu valoda Trevoram bija dzīves izaicinājums*: [saruna ar latviešu valodas pētnieku, Adelaides Universitātes franču valodas prof. T. Fennelu] / T. G. Fennells; pierakst D. Kokareviča // Lauku Avīze. Mājas Viesis. – Nr. 4 (1998, 10. janv.), 21. lpp.: il.

1999

162. *Par apbalvošanu ar Triju Zvaigžņu ordeni un ordeņa Goda zīmi*: Triju Zvaigžņu ordeņa domes paziņojums: [arī par angļu izcelsmes latviešu valodnieka Austrālijā T. G. Fennela apbalvošanu ar IV šķiras Triju Zvaigžņu ordeni; 1999. g. 9. nov.]. – Paraksts: V. Viķe–Freiberģa // Latvijas Vēstnesis. – Nr. 370/371 (1999, 10. nov.), [1.] lpp. – Pieejams arī tiešsaistē: <https://www.vestnesis.lv/ta/id/15431>

Sk. arī: *Jauni Triju Zvaigžņu ordeņa kavalieri*: apbalvoti ar IV šķiras Triju Zvaigžņu ordeni: [arī valodnieks Austrālijā T. Fennells] // Latvija Amerikā (Kanāda). – Nr. 47 (1999, 20. nov.), 14. lpp.
Piešķir Triju Zvaigžņu ordeni: [par nopelniem Latvijas labā arī T. Fennelam] / BNS // Laiks (Ņujorka). – Nr. 47 (1999, 20. nov.), 2. lpp.

163. *Sveicam!*: Dienvidaustrālijas Flindersa Universitātes (Adelaide) profesoru Trevoru Gārtu Fennellu ar Trīs Zvaigžņu ordeņa, Latvijas Republikas augstākā apbalvojuma, piešķiršanu par viņa ilgstošo nozīmīgo darbību latviešu kultūras un valodniecības laukā. – Paraksts: Redkolēģija // Linguistica Lettica. – Nr. 5 (1999), 274. lpp.

2000

- 164.** *Mūsu zemes saista radu raksti, sena vēsture un mūsdienas:* Latvijas Ārlietu ministrijas ASV, Amerikas un Austrālijas valstu nodaļas trešā sekretāre Sandra Rozenberga: uzruna Austrālijas–Latvijas biedrības saietā Rīgā, Valsts 1. ģimnāzijā, 2000. gada 22. janvārī: [sakarā ar Austrālijas 212. gadadienu; tekstā arī par Dienvidaustrālijas Flindersa Universitātes profesoru, LZA ārzemju locekli T. Fennelu] / S. Rozenberga // Latvijas Vēstnesis. – Nr. 22/23 (2000, 26. janv.), 4. lpp. – Pieejams arī tiešsaistē: <https://www.vestnesis.lv/ta/id/522>

2001

- 165.** *Trevoram G. Fennelam – 60:* [divas apceres] / P. Vagns (287.–289. lpp.); B. Kangere (290.–292. lpp.) // Baltu filoloģija. – X sēj. (2001), 287.–292. lpp. – (Latvijas Universitātes zinātniskie raksti; 642). – Pielikumā: Trevera G. Fennela darbu bibliogrāfija (1968–2000) / sast. aut. – 293.–296. lpp.
- 166.** *Valsts prezidente – apbalvojot izcilo Austrālijas valodnieku:* [apsveikuma uzruna, pasniedzot Triju Zvaigžņu ordeni T. Fennelam Rīgas pilī] / V. Vīķe-Freiberga; Valsts prezidenta preses dienests // Latvijas Vēstnesis. – Nr. 8 (2001, 16. janv.), [1.] lpp. – Pieejams arī tiešsaistē: <https://www.vestnesis.lv/ta/id/1675>

2003

167. *Daudz brīnumzālišu forumā*: [forums par latviešu skolu nākotni Austrālijā, Sidnejā Latviešu namā kultūras dienu laikā 2002. g. 30. dec., kā arī par latviešu valodas pārbaudes eksāmenu skolēniem visas Austrālijas mērogā; gramatikas pārbaudītājs eksāmenā T. Fennels] / J. Krādziņš // Austrālijas Latvietis. – Nr. 2638 (2003, 22. janv.), 3. lpp.
168. *Fennels (Fennell) Trevors* / A. Blinkena. – Bibliogr. raksta beigās: ([7] nos.). – Aut. nav uzrādīts // Latvijas enciklopēdija: 5 sējumos ar rādītāju / galv. red. H. Jubels. – Rīga: V. Belokoņs, 2003. – 2. sēj.: Cēsu–Hūrn, 488. lpp.: ģīm.

2004

169. *Draudzīgais aicinājums Melburnā*: [par Melburnas latviešu biedrības Draudzīgā aicinājuma sarīkojumu 2004. g. 1. febr. Melburnas latviešu namā; dalībnieks arī T. Fennels ar referātu “Kārlis Mīlenbahs”; tekstā T. Fennela nolasītais referāts sarīkojumā] / I. Beck // Austrālijas Latvietis. – Nr. 2693 (2004, 17. marts), 3., 8. lpp.: il.
170. *Referē prof. emerit. Dr. Trevors Fennells*: [par austrāliešu valodnieku T. Fennelu, kā arī par viņa nolasīto referātu par K. Mīlenbahu Adelaides latviešu biedrības literārajā pēcpusdienā 2004. g. 28. martā] / I. Ozoliņa // Austrālijas Latvietis. – Nr. 2699 (2004, 28. apr.), 5. lpp.

2006

171. *Latvijas Zinātņu akadēmijas Lielās medaļas laureāti*: LZA ārzemju loceklis Trevors Gārts Fennels: [LZA Senāta lēmums par LZA Lielās medaļas piešķiršanu arī LZA ārzemju loceklim T. Fennelam (Austrālija) par ieguldījumu latviešu vēsturiskās valodniecības attīstībā un latviešu valodas pieminekļu izdošanā un komentēšanā] / I. Jansone // Latvijas Zinātņu Akadēmijas Vēstis. A d., Sociālās un humanitārās zinātnes. – 60. sēj., Nr. 3/4 (2006), 117.–118. lpp.
172. *Latvijas Zinātņu akadēmijas Lielās medaļas laureāti*: LZA ārzemju loceklis Trevors Gārts Fennels: [sakarā ar pētījumiem valodniecībā un latviešu valodas pieminekļu izdošanu] / I. Jansone // Zinātnes Vēstnesis. – Nr. 6 (2006, 20. marts), [1.] lpp.

2007

173. *Darbarūķis no Adelaidas*: atšifrē gotiskajā raktā Rīgā saglabājušos senus manuskriptus: [par latviešu valodas pētnieku, Triju Zvaigžņu ordeņa kavalieri T. G. Fennelu] / V. Hermanis; tekstā stāsta T. G. Fennels; ar I. Jansones koment. // Neatkarīgā Rīta Avīze Latvijai. – Nr. 13 (2007, 16. janv.), 12. lpp.: il.
- T. p. izd.: Austrālijas Latvietis. – Nr. 2830 (2007, 24. janv.), 8. lpp.: il. Sk. arī: *Darbarūķis no Adelaidas*: [saīs. V. Hermaņa publikācija]. – (PBLA ziņu apskats) // Ritums (Sidneja). – Nr. 635 (2007), 50. lpp.
174. *Fantastiska vizija par Latvijas dabu*: [sakarā ar mākslinieka J. Pīgožņa darbu izstādes atklāšanu Latvijas ZA, kā arī prof. T. Fennela akadēmisko

- lekciju sakarā ar LZA Lielās medaļas saņemšanu] / I. Tālberga. – Paraksts: I. T. // Zinātnes Vēstnesis. – Nr. 2 (2007, 22. janv.), 3. lpp.: il.
175. *Letonikas sākotne un nākotne*: [referāts Letonikas II kongresa plenārsēdē 2007. g. 30. okt.; tekstā arī par pirmajām latviešu gramatikām un T. Fennelu kā šo valodniecības rakstura pieminekļu pārdrukātāju] / J. Stradiņš // Zinātnes Vēstnesis. – Nr. 19 (2007, 20. nov.), 3. lpp.; Nr. 20 (2007, 3. dec.), 3. lpp.
176. *Lielā medaļa – Austrālijas profesoram*: [sakarā ar Latvijas ZA augstākā apbalvojuma pasniegšanu prof. T. G. Fennelam par ieguldījumu latviešu vēsturiskās valodniecības attīstībā] / A. Bormane // Latvijas Avīze. – Nr. 16 (2007, 17. janv.), 7. lpp.: il.
177. *LZA Lielā medaļa pasniegta Trevoram Fennelam*: [2007. g. 16. janv.] / A. Edžiņas foto // Zinātnes Vēstnesis. – Nr. 2 (2007, 22. janv.), [1.] lpp.: il.
178. *Nedēļas notikumu hronika*: [inform. arī par T. Fennela dalību Latvijas ZA Senāta sēdē par latviešu valodas izpētes iespējām un nodrošinājumu] // Brīvā Latvija (Londona). – Nr. 4 (2007, 20./26. janv.), 3. lpp.
- T. p. izd.: Laiks (Ņujorka). – Nr. 4 (2007, 20./26. janv.), 9. lpp.
179. *Par LZA Lielo medaļu izcilajam valodniekam*: LZA ārzemju loceklim profesoram Trevoram Fennelam (Austrālija): [sakarā ar ieguldījumu latviešu vēsturiskās valodniecības attīstībā un latviešu valodas pieminekļu izdošanā un komentēšanā] / I. Tālberga // Latvijas Vēstnesis. – Nr. 10 (2007, 17. janv.), 9. lpp. – Pieejams arī tiešsaistē: <https://www.vestnesis.lv/ta/id/151592>

180. *Par zinātņi par Latviju un latviešiem*: pēc akadēmiskā ziņojuma "Letonikas sākotne un nākotne" Letonikas II kongresa pirmajā plenārsēdē: [ziņojums Rīgas Latviešu biedrības namā 2007. g. 30.okt.; tekstā minēts arī prof. T. Fennela ieguldījums latviešu valodniecībā] / J. Stradiņš // Latvijas Vēstnesis. – Nr. 177 (2007, 2. nov.), 26.–27. lpp.: il. – Pieejams arī tiešsaistē: <https://www.vestnesis.lv/ta/id/165754>
181. *Savējais latviešu sabiedrībā*: Latvijas Zinātņu akadēmijas Lielā medaļa Austrālijas valodniekam Trevoram Gārtam Fennelam: [sakarā ar LZA Lielās medaļas piešķiršanu Dienvidaustrālijas Flindersa Universitātes (Adelaide) prof., latviešu valodas pētniekam 2006. g.] / I. Jansone // Brīvā Latvija (Londona). – Nr. 8 (2007, 17./23. febr.), 5. lpp.: il.
T. p. izd.: Laiks (Ņujorka). – Nr. 8 (2007, 17./23. febr.), 5. lpp.: il.

2009

182. *So far away*: [also about T. G. Fennell] / E. Fennell. – Adelaide: Table One, 2009. – 194 p.

* * *

183. *Trevors Gārts Fennels (Trevor Fennell)* [Elektroniskais resurss]. – Rīga: Latvijas Zinātņu akadēmija, 2009. – Pieejams: http://www.lza.lv/index.php?option=com_content&task=view&id=789&Itemid=328 – Resurss aprakstīts 2018. g. 10. maijā.

Sk. arī: *Par lašiem, forelēm, omuļiem un Omuļiem jeb lieliskās vārdu rotaļas*: [arī par T. Fennelu kā latviešu valodas vēsturisko pieminekļu pētnieku] / A. Moora // Laiks (Ņujorka). – Nr. 34 (2009, 29. aug./4. sept.), 6., 8. lpp.

2010

184. *Fennels Trevors Gārts.* – Bibliogr.: 132.–133. lpp. // Valodniecība Latvijā: fakti un biogrāfijas / A. Bankavs, I. Jansone. – Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2010. – 132.–133. lpp.: ģīm. – Inform. par T. G. Fennelu vēl: 16., 17., 18., 37., 39., 40., 41., 42., 43., 44., 45., 46., 47., 48., 49., 50., 51., 52., 54., 55., 56., 57., 58., 59., 61., 63., 67., 77., 82., 121., 125., 172., 186., 214., 282., 286. lpp.

2011

185. *Seminārs “Latviešu raksti un raksti Latvijā 16.–19. gadsimtā – pētniecības aktualitātes un problēmas”*: [2011. g. 18. janv. Latvijas Universitātē; arī par T. Fennela referātu par Liborija Depkina vārdnīcas manuskripta izvirzītajām problēmām; tekstā T. Fennela referāta atstāsts] / P. Vanags // Baltu filoloģija. – XX sēj., Nr. 1 (2011), 89.–93. lpp.

Sk. arī: *Seminārs “Latviešu raksti un raksti Latvijā 16.–19. gadsimtā – pētniecības aktualitātes un problēmas”* [Elektroniskais resurss]: [2013. g. 18. janv. LU Humanitāro zinātņu fakultātē; dalībnieks arī T. Fennels ar referātu “Šis tas par Liboriju Depkinu un Kristoforu Fīrekeru”]. – Pieejams: <http://www.lulavi.lv/aktualitates/view/34>

Seminārs “Latviešu raksti un raksti Latvijā 16.–19. gadsimtā – pētniecības aktualitātes un problēmas”: 2014. gada 17. janvārī: [dalībnieks arī T. Fennels ar referātu “Latviešu valoda un gramatiķi 17. un 18. gadsimtā”; tekstā T. Fennela referāta atstāsts] / P. Vanags // Baltu filoloģija. – XXIII sēj., Nr. 1 (2014), 124.–128. lpp.

Seminārs “Latviešu raksti un raksti Latvijā 16.–19. gadsimtā – pētniecības aktualitātes un problēmas”: 2016. gada 14. janvārī: [dalībnieks arī T. Fennels ar referātu par Liborija Depkina “Lettisches Wörterbuch”; tekstā T. Fennela referāta atstāsts] / P. Vanags // Baltu filoloģija. – XXV sēj., Nr. 1 (2016), 115.–119. lpp.

Seminārs "Latviešu raksti un raksti Latvijā 16.–19. gadsimtā – pētniecības aktualitātes un problēmas": 2017. gada 13. janvārī: [dalībnieks arī T. Fennels] / P. Vanags // *Baltu filoloģija*. – XXVI sēj., Nr. 1 (2017), 107.–111. lpp.

2012

- 186.** *Latvijas Zinātņu akadēmijas transformācija, Hartas pieņemšana un tradīciju ievieošana (kā tās lietas tika darītas):* [sakarā ar LZA Hartas pieņemšanas (1992. g. 14. febr.) 20. gadadienu; informācija arī par 9 LZA ārzemju locekļu ievēlēšanu 1990. g. dec., t. sk. arī valodnieka T. Fennela] / J. Stradiņš. – (Par mūsu zinātnes koku zem Eiropas Savienības augstajām debesīm) // *Latvijas Vēstnesis*. – Nr. 24 (2012, 10. febr.), 35.–36. lpp. – Pieejams arī tiešsaistē: <https://www.vestnesis.lv/ta/id/243955>

T. p. izd.: *Zinātnes Vēstnesis*. – Nr. 3 (2012, 20. febr.), 2.–3. lpp.: il.

2015

- 187.** *Sveicam jubilārus!:* [arī LZA ārzemju locekli T. Fennelu 16. jūl.]. – Paraksts: *Latvijas Zinātņu akadēmija // Zinātnes Vēstnesis*. – Nr. 13 (2015, 6. jūl.), [1.] lpp.

2016

- 188.** *Trevors Fennels* [Elektroniskais resurss]. – [B.v.]: Wikimedia Found, inc., 2016. – Pieejams: https://lv.wikipedia.org/wiki/Trevors_Fennels – Resurss aprakstīts 2018.g. 10. maijā.

2018

189. *Senāta sēdē pieņem LU budžetu un izvirza LU Goda doktora kandidātus* [Elektroniskais resurss]: [arī par Latvijas Universitātes Senāta sēdē 2018. g. 26. martā pieņemto lēmumu par Dienvidaustrālijas Flindersa Universitātes prof. T. G. Fennela izvirzīšanu LU Goda doktora nosaukuma saņemšanai] / S. Iesalniece. – Rīga: Latvijas Universitāte, 2018. – Pieejams: <https://www.lu.lv/zinas/t/36901>. – Resurss aprakstīts 2018. g. 10. maijā.
190. *Emeritus Professor Trevor G. Fennell (French, full academic status)* [Electronic resource]. – Adelaide: Flinders University, 2018. – Mode of access: <http://www.flinders.edu.au/ehl/languages-studies/research/staff-research-details/trevor-fennell.cfm>. – Description based on resource as of: May 10, 2018.

Personu rādītājs Author index

Skaitļi pēc uzvārda norāda attiecīgā darba bibliogrāfiskā apraksts numuru, skaitļi iekavās – darbus par minēto personu.

Numbers after a surname indicate the number of bibliographic description of the corresponding work, brackets – the person mentioned in it.

- A. J. 130 137
A. Šm. *sk.* Šmits Arnolds
Adolphi Henrico (*Ādolfs*
Heinrihs) (51) (63) (71)
(75) (132)
Andersons Edgars 128 135 141
Andronova Everita 121
Andronovs Aleksejs 118
Anerauds Jānis 16 146
Ankrava Sigma 115
Armentrout Ruth 103
Auziņa Ilze 120

– be 128 129
b – 132
Baker Margaret 110
Balode Laimute 154
Baltiņa Maija 16

Bambelovska Lilita 127
Bankavs Andrejs 132 184
Bebre Liksma 147
Beck Ilga 169
Bērziņa Lūcija (*arī* Bērziņa-
Felsberga Lūcija) 16 25 26
29 37 123
Blinkena Aina 16 18 65
112 132 168
Bobrowski Johannes (116)
Bond Dzintra 67
Bormane Anita 176
Brazaitis Kristina (116)
Brigadere Anna (150)
Budina-Lazdina Terēze
(*Budiņa-Lazdiņa Terēze*)
(100)
Bušs Ojārs 16 114 143

- Christa Boris 40
 Cimbulis Gunārs 128
 Cimdiņa Ausma 95 117 132
 Čaks Aleksandrs 99
- Daija Gunārs 144
 Depkin Liborius (*arī* Depkins Liborijs) (78) (79) 80 (81) 82 (83) 84 85 (86) (87) 88 (89) (91) 92 (93) 94 (95) (98) (128) (154) (185)
 Dēliņš Emīls 2
 Dini Pjetro Umberto (*Dini Pietro Umberto*) 109
 Dreszell Georg (*arī* Dreselis Georgs) (29) (30) (32) (35) (44) (54) (128)
 Druviete Ina 114 118
 Dunsdorfs Edgars 1
- E. 128
 E. E. 128
 Eckert Rainer 128
 Edžiņa Alma 177
 Endzelīns Jānis (158) (159)
- Farneste Monta 119
 Fennell Etienne 182
 Fernandez Marie Madeleine Jacelyne 58
 Firekers Kristofors (*sk. arī* Fürecker Christoph) (160) (185)
 Freibergs Imants 117
- Frīdenberga Anna 121
 Fürecker Christoph (*sk. arī* Firekers Kristofors) (60) (61) (64) (65) (66) (67) (69) (71) (75) (160) (185)
- Gelsen Henry (*Gelsens Henriks, Gelzens Henriks*) 16
 Gelumbeckaitė Jolanta 121
 Gerts Oskars 132 138
 Glenn Diana 110
 Grigorjevs Juris 120
 Grīnberga Helēna 158
 Grosvalds Ilgars 158
- Ģērmanis Uldis 136 (136)
- Hausmanis Viktors 150
 Hermanis Voldemārs 173
 Hodgson Ann 119
 Hounslow K. 19
- I. T. *sk.* Tālberga Ilga
 Iesalniece Sindija 189
 Ilyinska Larisa (*Iljinska Larisa*) 113
- Jakubaite Tamāra (102)
 Jansone Ilga 114 171 172 173 181 184
 Johansons Harijs A. 44 45 46 59 60 61 62 63 105 108
 Jubels Heinrihs 168
 Jundze Arno 118
 Jundzis Tālavš 118

- K. V. 132
 Kabelka Jonas 16
 Kangere Baiba (*sk. ari*
 Metuzals-Muzikants
 Baiba, Metuzāle-Kangere
 Baiba) 165
 Karapetjana Indra 113 115
 Karule Irēne 128
 Karulis Konstantīns 16 25 34
 64 104 112
 Kaukienė Audronė 111
 Kārkle Tija 129
 Kipere Zaiga 159
 Kokareviča Dace 161
 Koškins Igors 120
 Krādziņš Juris 167
 Krūmiņš Bruno 152
 Kubicka Weronika (24)
- Ķeniņš-Kings Gundars 135
- L. 131
 Langius Johans (*Langijs*
Johans) (37) (40) (41) (48)
 (49) (50) (60)
 Larsson Jenny 154
 Laumane Benita 111
 Liepa Alberts 145
 Liepa Kitija 160
 Lipša Ineta 153
- Mancelius Georg (*ari* Mancelis
 Juris) (38) (42) (52)
 Markus Dace 109 118
 Maurītis Guntis 134
- Marvan Jiri 104
 Metuzals-Muzikants Baiba
 (*Metuzāle-Muzikante*
Baiba; sk. ari Kangere
 Baiba) 104
 Metuzāle-Kangere Baiba (*sk.*
ari Kangere Baiba) 47 54
 (73)
 Mīlenbahs Kārlis (111) (169)
 (170)
 mo 128
 Moora Astra (*Andrejeva*
Astra) 183
 Mugurēvičs Ēvalds 128
- Nitiņa Daina 120
 Norvilis Pēteris 142
- Ozola Ieva 120
 Ozoliņa Irina 170
- Palu Selga 156
 Pascoe Robert 110
 Pīgoznis Jāzeps (174)
 Priedīte Magda 132
 Prince John Dyneley (46)
 Puhvel J. 8
 Pushkin Aleksandr 99
- Raag Raimo 58
 Raups Edvīns 155
 Rehehusen Johann Georg
 (*ari* Rēhehūzens Johanns
 Georgs) (12) (20) (25) (27)
 (28) (54)

- Rhenius Johann (50)
 Rinholm Helge D. 47
 Rozenberga Sandra 164
 Rozenbergs Jānis 112 (112)
 Rozina Gunta (*Rozīņa Gunta*) 113
 Rumaks Leons 25 26
 Rūķe-Draviņa Velta 4 (47)
- Sabaliauskas Algirdas
 (*Sabaļausks Alģirts*) 25 26
 29 54 (103)
 Schmalstieg William Riegel
 (*Šmālstīgs Viljams Rīgels*)
 103 (106)
 Scholz Friedrich (*Šolcs Frīdrihs*) (107)
 Scott John 110
 Sile Ilze 133
 Silis Jānis 119
 Sīmane-Laimiņa Kristīna (*arī Laimiņa Kristīna*) 129
 Spārītis Ojārs 118
 Sprūde Viesturs 121
 Stang Christian Schweigaard
 (*Stangs Kristians Šveigords*) (4)
 Stradiņš Jānis 147 175
 180 186
- Šilbajoris Rimvydas 8
 Šmits Arnolds 122
 Šmugajs Eduards 129
- Tālberga Ilga 174 179
 Trumpa Anta 121
- Urbutis Vincas 64 65
- V. A. 128
 Vaba Lembits (*Vaba Lembit*)
 114
 Valgemāe Mardi 8
 Vallena Dagmāra 128 135 154
 Vanags Pēteris 54 109 121
 165 185
 Veisbergs Andrejs 115 119 120
 Vējāns Andris 112
 Vējš Jānis 132
 Vīks Ludvigs 128
 Viķe-Freiberga Vaira (95)
 (117) 162 166
- Zaļums Elmārs 151
 Ziedonis Arvids 8
- Банёнис Эгидијус (65)
 Блинкена Айна 65
- Завьялова Мария
 Вячеславовна 65
- Липша Инета 157
- Фирекер Христофор (65)

Contents

Compilers' Preface	6
Foreword. <i>Pēteris Vanags</i>	17
Introduction. <i>Trevor Garth Fennell</i>	23
PROLEGOMENON. <i>Trevor Garth Fennell</i>	179
Family History (significant and otherwise)	184
In the Beginning	188
Primary School (1946–1952)	190
Secondary School (1953–1957)	194
University (1958–1961)	203
Paris (1962–1965)	213
Fresh Fields and New Horizons	234
Going International	239
Back to Basics (1973–1980)	247
Fin de siècle (1981–2002)	271
Retirement and the Depkin Years (2003–)	295
Two Outstanding Mentors	306
Henrik Gelsen	306
Ian Laurie	313
Weltanschauung	321
References	338
BIBLIOGRAPHY. <i>Compiled by Dagnija Ivbule</i>	341
Author Index	393

Saturs

Sastādītāju priekšvārds	8
Priekšvārds. <i>Pēteris Vanags</i>	10
Ievads. <i>Trevors Gārts Fennels</i>	15
PROLEGOMENONA. <i>Trevors Gārts Fennels</i>	25
Ģimenes vēsture (nozīmīgi un citādi)	30
Iesākumā	34
Pamatskola (1946–1952)	36
Vidusskola (1953–1957)	40
Universitāte (1958–1961)	49
Parīze (1962–1965)	58
Jauni plašumi un horizonti	78
Došanās pasaulē	83
Atpakaļ pie saknēm (1973–1980)	90
Fin de siècle (1981–2002)	113
Pensionēšanās un Depkina gadi (2003–)	136
Divi izcili mentori	146
Henriks Gelsens (1922–1987)	146
Ians Lorijs (1931–)	154
Pasaules uzskats	162
Norādes	178
BIBLIOGRĀFIJA. <i>Sastādījusi Dagnija Ivbule</i>	341
Personu rādītājs	393

Latvijas Zinātņu akadēmijas
ārzemju loceklis
TREVORS GĀRTS FENNELS

Biobibliogrāfija

Sastādītāja *Venta Kocere*
Bibliogrāfiju sastādīja *Dagnija Ivbule*

SIA Apgāds “Zinātne”,
Akadēmijas laukumā 1, Rīgā, LV 1050
zinatne@zinatne.com.lv
Reģistrāc. Nr. 40003576967
Iespiests tipogrāfijā “Dardedze hologrāfija”